CARDANUS
MEDICI

CONTRADICEN-
TIUM
MEDICORUM

Cardani Contradiction 108

1283/

A. XXIX. Car

24866

HIERONYMI CARDANI MEDICI MEDIOLANENSIS

Contradicentium Medicorum

LIBER PRIMVS.

Continens Contradictiones centum & octo.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB. GRYPHIVM,
M. D. XLVIII.

Cum medici, patria, affines, fortuna, parentes,
Me inuiſum odiſſent, non potuere tamen
Extremos iuſſu fati ſuperare labores.
Sic uiuam ſemper: maior & inuidia.

AMPLISSIMIS, PRVDENTISS. QVE, AC HONESTISS. CAESARIS SENATORIBVS MEDIOLANENSIB. HIERONYMVS CARDANVS S. P. D.

SI QVO olim, *Patres Conſcripti, in coronandis certatoribus tota Græcia, nũc mortales omnes iudicio uterentur: certe nullum aut admodum paruum, in eligendis uiris errorem admitterent. Neq; enim opinione quenquam, aut uulgi ſtudio, ſed quem exitus ipſe uictorem curſu, lucta'ue, ſeu pancratio oſtendiſſet, coronabant: cum nec ſenſibus ipſis firmius, nec experimento clarius, nec euentu ipſo maius teſtimonium haberi poſſit. Quo fit ut qui his confidunt, non famæ leuitati, non inuidorum calumnijs, ſed rebus ipſis uelut in Solis luce, manifeſto ſe exhibentibus, inniti uideantur: ac ea de cauſa, iuſtiſſimam ſoli poſſe ferre ſententiam. Quòd ſi in tam leuibus cauſis, tantum diligentiæ antiquitas impendere ſolebat: quid rogo in his deligendis, quibus ſine, hominum genus nullo modo, aut ſaltem non commode uiuere poteſt? Dico autem profeſſores, ac medicos, in quorum arbitrio, eruditio, uita, ac ualetudo, tum opes ipſæ, ſumma mortalium bona, poſita ſunt. Et quanquam in his conſtituendis, maxima ſemper laus ueſtra fuerit: nulla tamen maior eſſe poteſt, quàm ut à uobis eruditi eleuentur, tueãtur, ac foueantur. Etenim beneficiũ ueſtrum, quo ſanctiſſime nõ ſolum, ſed etiam prudentiſſime patriam noſtram gubernatis, quanquam ingens ſit, ac admirabile: non tamen regni fines, non ſeculum hoc,*

excedere poteſt. Et ut penè dixerim, etiam cum ipſa uita extinguitur. At ſi bonis literis manus uos ipſi dederitis, incredibile eſt, quãtam utilitatem mortalium generi afferatis, quàm longe, lateq; pateat ueſtrum hoc liberalitatis, atque prudentiæ teſtimonium. Neq; enim ætas ulla doctorum uirorum monumentis iniuriam afferre poteſt: nec ulla prouincia illis carere uelit. Deniq; ſi ad laudem res etiam referri debet: quàm illuſtrior eſt Stagira uicus puſillus, ob unius Ariſtotelis laudem, multis Macedoniæ nõ ſolum, ſed etiam Aſiæ magnis urbibus? ſic Pergamus, ſic Cous, atque aliæ multæ ſapientum uirorum patriæ, ſolum nomine celebres. Ergo quonam pacto id facere licet, niſi prius in electione antiquos, ne aberremus, imitemur? Deinde electionem ipſam fauor ueſter conſequatur. Sed ſi alterum horum deficiat, nihil proficitur. electionem conſilium iuuat: in exequendo opus eſt uolũtate. At in conſilio experimentũ iam tutiſsimũ eſſe oſtẽdimus. Experimẽto doctorum uirorum quatuor ſunt neceſſaria: horum maximũ eſt, ut legẽda ſcribere norint: proximũ huic ut profiteri ac docere ſciant: tertium ut exercitatione ualeant: ultimum ut diſputationibus ſint aſſueti. hæc autem ſic ſe habere uel diſcẽdi ordo docet. nam ut primum in ſcholis proficimus, diſceptare adoleſcentes incipere ſolemus. ubi uerò eruditiores euaſimus, & ætate cõfirmati, exercemur opere in ipſo, medendi, aut cauſis patrocinandi. at publice profiteri feliciter, paucis admodum conceſſum. uerum legenda ſcribere, rara auis eſt: quamuis multi ſcribant, argumentum potius ſtultitiæ ſuæ, quàm quæ alij inſpicere dignentur. hoc autem ideò eſt, quòd qui ſcribunt, doctos docere debẽt: qui profitentur, adoleſcentes & inexpertos: ergo tanto difficilius eſt, bene ſcribere, quàm bene profiteri, quanto docti eruditione adoleſcentibus nuper initiatis præſtãt. tum præſertim, cum etiã inter coæquales inuidiæ ſtimulus repugnet. ob id mortuorũ tantũ la-

bor

bores extollunt: niſi quid adeò excultum ſit, ut liuoris tentiginem, uerecundia ob operis ipſius excellentiam, contineat. Itaq; ſi unquàm alios huius tam pulchri facti deſiderium tenere potuit, uos maxime nunc Patres Conſcripti ſolicitare debet. nam præter rei ipſius magnitudinem, in qua hominum ſaluti proſpicitur, quæ tanto etiam Regum ipſorum poteſtate maior eſt, quanto maius eſt poſſe uitam dare, quàm eripere: præter pacis tam diu à uobis deſideratæ inſperatam alacritatem, & florentiſsimam tot librorum copiam: ac tantam hoc æuo linguarum notitiam: tantamq; è diuerſo eruditorum uirorum penuriam, ut uix unus aut duo Itali totidemq; Germani temporum calamitati nunc reſiſtant: eo etiam in Italia nuper extincto, quem longa exercitatione eruditiſsimum quiſq; merito exiſtimare certe debuit: maximum accedit ex ueſtra promptitudine & ſingulari uirtute in fouendo, ex eruditione in eligendo commodum. quorum altero fermè omnes, ambobus etiam plures non hoc tantum ſeculo, ſed multis etiam ab hinc præteritis, caruere. Nempe præter præſidis ueſtri egregiam laudem, anteactæ uitæ illuſtria facta, ſenectutem uirtute adeò uirentem, quiſq; è uobis tam claris animi dotibus inſignis eſt, ut notiſsimus uel ob ſingulos, Europæ toti, ueſter iam ordo ſit. Quod niſi timerem, ne apud multos metam exceſsiſſe ueſtræ laudis uiderer: quod extra mei propoſiti certe intentum erat, nunc ſilentio præteriiſſem. uerum cum adulationis calumniam grauem, non niſi leui calumnia alia effugere poſsim: paucorum ſenatorum conditionem ſic exprimam, ut intelligant omnes quales reliqui ſint: qualisq; eſſe debeat is, qui meruit ut uobis præficeretur. Ergo è uobis unus fuit Franciſcus Sfondratus: in Gymnaſio profeſſor: in Reipublicæ adminiſtratione nulli ſecundus: nunc Cardinalis: exemplo oſtendens ſummam etiam eruditionē, & apud principes ac populos gratiam pietati ac religioni non præponenda, ſed ornamento eſſe debere. Pro-

ximus ab eo ordine, ſed è uobis unus ille tamen eſt Franciſcus Taberna, memoria, prudentia, experientiaq́; tractandi regni, tum legationibus ac magiſtratu cum ſumma fide coniuncto clarus. Fuit Baptiſta Spetianus uir toga & armis clarus, iuſtitiæq́; præfectus: non uulgari Latinæ Græcæq́; linguæ, tum iuris peritia inſignis, impiger, iuſtus, & in amicorum officijs indefeſſus. È uobis eſt Andreas ille Alciatus iureconſultus, patriæ non ſolum noſtræ, ſed æui etiam maximum ornamentum. Mitto nunc Io. Angelum Aricimboldum Nouarienſem Epiſcopum, academiæ moderatorem, humanitatis ſingularis: Egidium Boſsium, ſcriptis ſuis, memoriam familiæ ſecum poſteris commendantem: Philippum Caſtellioneum atq; Amanium, Barbauariam Rigonum ſapientiſsimos uiros: tresq́; cognomines inclytos Lampugnanum egregium, Caſatum optimum & integerrimum, Craſſum illum, orando cognitū, Cæſaris laudibus, uel potius panegyrico. Inde Alexandrum uicecomitem, Ioannem Varaonam uirum iuſtiſsimum, Iacobum Piroanum clientum patrocinijs, legationibusq́; ac in patriam officijs clarum. Petrum Antonium Marlianum, qui auitam gloriam, dignitate ſuperauit. Illuſtrem Symonetam, Falcuuium, Schicium, Marcum Barbauariam, Nicolaum Bellonum, omnes uirtute & ſapientia inſignes. In quorum fide & innocentia ſpes omnis patriæ noſtræ, in adminiſtratione ſalus poſitæ ſunt. Quamobrem merito quiſq; dubitauerit, plus'ne in mortuis beneficij, an in ſenioribus utilitatis, an in iuuenibus ſpei ſit collocandum. Multos etiam ſcio eſſe alios abſq; toga illuſtres: qui ut nulla inuidia à me nunc prætermittuntur: ſic moderatius quoſcunque laudaui eos, quibus uterer familiariſsime. Igitur'ne temere in uobis ſpem meam colocaſſe uideor, cum etiam in aduerſis temporibus adeò conſtanter rem literariam foueritis: in dijudicando hominum ingenia, eruditionem, exercitationem, præ-

ſtant

ſtantiam; mente ueſtra inter mortales nihil poßit eſſe diuinius? Quamobrem illud potius cogitare mecum decuit, quonam pacto uel uoluntate ſaltem, erga talem ordinem gratus uiderer. & quanquàm difficile eſſet liuorem effugere, cum tamen poſteritatis recordatio occurreret, illud poëticum ſuccurrebat,

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Neque tamen uel ſic, fortunæ meliorem conditionem in dies experti ſumus. eoq; magis gloriam ſpreuimus, quo plus, turbam hanc ſolo nomine ſapientiæ turgidam liuoris ſtimulis agitari ſentiebam. legeram enim apud Galenum olim, quot quantaq; ab æmulis Romæ paſſus eſſet. quare quicquid minus illo ab eis perpetior, æqui, boniq; conſulo. non enim ignoro, uel in arte noſtra inuidiam, uel imperitorum conſpirationem aduerſus eos, quibus ſe pares eſſe non putant. Quamobrem nec artem ob id deſerere, nec illos ob calumniam ulciſci æquum duxi. Sed felici quadam inimicorũ omnium, tanquàm nullius pretij hominum, obliuione fretus, ad mortalium commoda me conuerti. ſimul etiam ſperans eos qui non omnino eſſent inſanabiles, his noſtris laboribus, in ægrorum commodum poſſe iuuari. Nihil enim cum ſit eruditis difficilius, & in opere ipſo præcipiti præſertim occaſioni coniuncto periculoſius ſententiarum contrarietate: operæ pretium fore exiſtimaui, ut quæ utiliſsima eſſent, aut ſcitu iucundiſsima, in unum conferrem, ſi quando in eis celebres autores diſsiderent. Sed cum opus immenſum euaſiſſet, in duodecim libros illud diſſecui, ut ſic minus mihi eſſet laborioſum, & legentem adeò nõ fatigaret. & quanquàm laboris ac temporis non parum impenderim: credo tamen his, non inferiorem mortalibus futuram ob hæc ipſa utilitatem. Cum enim diu, ac bene uiuere, id eſt inculpata ualitudine, hominibus ſint præcipua huius uitæ dona: in horum altero aliquid non contemnendum, in reliquo etiam magnum

gnum præſtitimus auxilium in quibus enim ſumus ſcopum aſſecuti,in his deſiderio nihil relictum eſt . ubi aſſequi non licuit , anſam præbuimus ut alij qui nō tam facile perficere poſſent negotiū,quàm neceſſariò etiam qui doctrina præſtant , aggredi cogerentur . unde in utroq; conſilio & capeſſendi, & complendi utilis illis ero.Verum qui ante nos fuere , quàm leuiter atq; oſcitanter hæc tractauerint, præter unum Conciliatorem , ac in diſſectione Veſalium , in paucisq; admodum alijs Fuchſium,cum Ferrarienſibus,non eſt cur recitem.uix enim uel uerbo à reliquis omnibus adiutus ſum.atq; utinam non plus in legendo iacturæ , quàm in ſcribendo cōmodi eſſem conſecutus . Et quanquàm longe facilius , quorundam more,antiquorum opinionibus acquieſcendo , hunc,tum cæteros libros abſoluiſſem : quia tamen ſeriam nimis rem agimus, & in qua uita hominum periclitatur , non philoſophorum nugæ aut præcepta oratoria , diligentius in ſingulis , cum res id poſtulat , rationem euidentem requirimus. Nam quod ad Arabes attinet , cum falſas Galeni plerunq; ſequantur interpretationes , cæcutire etiam in manifeſtis , quod & alij ante nos animaduerterunt , luce ipſa clarius eſt . Hippocrates conciſus , & ob id uetuſtate etiam ſuſpectus in multis , in alijs exeſus , ſæpe plus nobis affert negotij , quàm auxilij. Paulus perbreuis eſt , & nihil fermè extra Galenum adducit. Aëtius uarius , ac quaſi ex pugnantibus conſtat : cum eos ſequatur , quos iam Galenus damnauerat . & ſi in eo etiam iudicium probemus , nullam tamen dictorum ſuorum rationem oſtendit. Oribaſio melius eſt carere , niſi etiam quicquid nunc uſq; habemus boni , quod tamen quidam facere ſolent , in controuerſiam reuocare uelit . Latinis,quorum Celſus princeps eſt , nulla eſt autoritas, niſi pro nominum interpretatione . unica igitur in Galeni iudicio ſpes relinquebatur . ſed huius etiam maxima operum pars , antiquitate intercidit : & quæ ſuperſunt ſæpe euariant : & ipſe,ut exi-

ſtimo,

ſtimo,cum medendo plurimum occuparetur,ac multa ſcribere uel-
let,non ſatis ſibi conſtat. cuius rei euidens eſt teſtimonium, quòd to-
ties de eadem re ſcripſerit. quorſum enim ad eundem ſæpius redire
laborem,niſi quemadmodum etiam Sueſſano, & quibuſdam alijs
accidit,quæ prius ſcripta eſſent, iudicio proprio damnarentur? Sed
uel ſic tamen,poterat nobis omnis litis eſſe uoluntarius iudex,ſi non
in diſſectionibus liquidò apparuiſſet, conſtanter illum tanquam ui-
ſa,contradicendi ſtudio affirmare,quæ nec uidiſſet omnino, nec ue-
ra eſſent: ut iam nos non Veſalio credentes, ſed oculis noſtris, non
de iudicio,quod ſæpe contigerat,ſed de fide dubitaremus.quamobrē
illius præceptum,quo contra alios utitur,ſecuti,quæ dubia uiſa ſunt,
rationibus ſubijcere tentauimus. iniuſtum uerò duxi,ſi id in medi-
corum Principe auſus eſſem, in alijs autem omitterem ob negligen-
tiam. Quare in cunctis ratione duce præter etiam autoritatē uſus
ſum: ut ſi ea cum illorum ſentētia conſentiret,firmius eſſet iudiciū:
ſi repugnaret,noſtra opinione recitata, integram lectoribus eligendi
quæ magis placeret.facultatem relinquerem. Quòd ſi quis quera-
tur, non me tam expreſſe aliquando declaraſſe quæ ſentiam: bre-
uitatis id ſciat eſſe uitium,non uoluntatis.Solent enim quidam no-
ſtra ætate,quod etiam Pomponatius iure reprehendebat, quatuor
ex inuentis,totum unum uolumen, atq; id etiam ingens uelle confi-
cere. quod cum mihi conſilium abſurdum maxime diſpliceret,effe-
cit,ut aliquando breuior euaſerim quàm uellem. Sed tamen nulla
in parte,quamuis uel diuiſus,uel etiam paulò obſcurior, ſenſus non
patet. Hoc igitur qualecunq; fuerit munus uobis dedico Patres Con
ſcripti,atq; etiam mitto. quod ſi pro ueſtra dignitate exiguum eſt,
non aliter melius ueſtræ humanitatis, & meæ de ueſtra modera-
tione confidentiæ,exemplum patere poterat.& ſit modo quantum-
cunq; puſillum, non tantum pro uiribus meis quæ maius efficere nō
poſſunt, ſed etiam pro uoluntate quæ erga uos prona eſt, magnum

fiet. cunq; etiam uel unus homo,huius libri beneficio in uita ſeruatur,contemnendus eſſe non poteſt. At non unum,nec mille ,ſed innumeros,non ſolum præſenti æuo,ſed etiam in poſterum, diremptis his litibus ſeruandos,haud dubie ſpero. Cæterum cum uos ampliſſimis obſtrictos negotijs ſciam , ne longa oratio tædium cum impedimento afferat , illud tantum cum addiderim , rogare me Deum Opt. Max. q; , ut uos ſoſpites Cæſari patriæq; noſtræ , quam inter tot temporum procellas,calamitatesq; , illi ac nobis , ueſtra cum ſapientia,& animi candore ſeruauiſtis , quandiu eſſe uelit : paucula q; ad lectorem ipſum pro operis introductione præfatus fuero:rem ipſam aggrediar. Valete.

HIERONYMVS CARDANVS MEDICVS AD LECTOREM.

NE te forſan lector curioſe,aut admiratio teneat, aut deſiderium torqueat,cognoſcendi argumenta cæterorum undecim librorum : tum præſertim cum tot tantaq; uideantur hoc in primo contineri , ut uix ei qui ordinem non inſpiciat reliquorum , ueriſimile uideri poſſit totius operis hanc tam minimã eſſe partem:breui deſcriptione hic illa ſubiunxi. ſimul etiam ut intelligeres hunc librum ut & omnes alios eius argumenti, ſeorſum poſſe legi : tum etiam cum cæteris in ordine collocari. pateretq; ratio qua tot tamq; diuerſa iure merito in unum librum concurrere iungiq; potuerint. Ergo primus hic liber primam partem habet Aphoriſmorum,initiumq; ſecundæ, tum primi medicinalis artis quæſita, & ſi qua inter legendum proxima illis nobis occurrerũt. Quod etiam genus in reliquis ἐπίφυσι ſcribendi ſeruauimus. Secundus habet ſecundum & tertiũ medicinalis artis librum:poſtremaſq; Aphoriſmorũ quinq; ſectiones:cum eo toto quod ex ſecunda derelictum erat. Tertius uerò cõtinet totius primi libri Auicennæ contrarietates : his exceptis quæ ad diſſectionẽ pertinent:& ad conſeruationem ſanitatis:quæ in tertia eius particula deſcripta eſt. Manifeſtum eſt igitur ad hanc pertinere libros de elementis Galeni:de humana Natura:de Naturalibus facultatibus:cæteroſq; eiuſdẽ,ut dici ſolet,farinæ libros.

Atq;

Atq; ſic trium lectionum circularem ordinem abſoluimus; quæ matutina hora ſolent legi. Quartus autem continet primam particulam quarti libri Auicennæ. atq; cum ea libros de Differentijs febrium: primum ad Glauconem: decimum ad Almanſorem. Quintus uerò nonum ad Almanſorem: totum tertium Auicennæ librum. libros Galeni de locis affectis: & extremos artis curatiuæ libellos, & continentia omnia fermè ipſius Raſis. Atque hoc modo duas lectiones quæ alternatim legi ſolent hora ueſpertina, tanquam ordine præcedentes diſſolutis difficilioribus diſputationibus compleuimus. Supererat & diſſectio, quam etiã ſolent publice in academijs profiteri; ei igitur Sextum librum dedicauimus. Manifeſtum eſt autem quòd libri de Vſu partium & Anatomicarum adminiſtrationum, & Veſalij, ac aliorum huic contemplationi debentur. Septimo uerò quicquid in quinq; ultimis continetur particulis quarti libri Auicennæ ſubiunximus. habet igitur & ſecundum ad Glauconem: & de uenenis tractationem, & chirurgiam totam. tum libros Hippocratis cum Galeni commentarijs de ijs quæ in medicatrina, de fracturis & de articulis. Octauus ſecundam particulam quarti Auicennæ habet: Prognoſtica prorrhiticaq́;, & quæcunq; ad medicinæ partem conjecturalem pertinent. Nonus ſimplicium mendicamentorum difficultates continet. manifeſtum eſt autem luce clarius quos ille antiquorum libros amplectatur. ubi etiam de Manardo & Leoniceno non pauca habentur. Verum Decimus habet quintum Auicennæ librum. libros etiam decem de medicamentis ſecundum locos: & ſeptem de medicamentis ſecundum genera: de Theriaca utroſq;: de Antidotis. Vndecimus autem habet libros de Alimẽtis, de Tuenda ſanitate. omniaq́; quæ uel ad conſeruandum ſanos: aut neutra præſeruanda aut etiã reſtauranda pertinent. Supererant præter hæc plura quæ adeo uaria & incerta erant, ut uix in unum ordinem redigi poſſent, ut libri Epidemiorum & magna pars libri de Victu in acutis: libri Hippocratis de morbis: alijq́; innumeri: quos omnes in unum atq; eundem duodecimum & ultimum redegimus. Erat & eiuſdem argumenti liber, in quo Auerroës medicis penè omnibus contradicit. Sed hunc ut Auerroëm, ubi defendi meretur, tueri poſſemus ſeptem libris quibus eius ſeptimum librum exponere decreueram, ita immiſcui, ut non diſsimilis ab alijs uideatur.

INDEX LIBRI PRIMI CONTRADICENTIVM MEDICORVM.

TRACTATVS PRIMI.

I. Vita hominis an breuis ſit. pagina 17.

II. Hyeme an cibi calidiores conueniant. pag. 18. & 19.

III. An in Aphoriſmo in perturbationibus uentris intelligat de humore in quali peccante. pag. 21.

IIII. An ſint tantum duæ uirtutes in homine naturalis & animalis. pag. 23.

V. An mulſa cocta magis nutriat quàm cruda. pag. 23.

VI. In tenui uictu an ægri magis delinquant quàm in pleno. pag. 24.

VII. Indicationes mittendi ſanguinem an ſint tres. pag. 27.

VIII. Deriuatio an reuulſionem præcedere debeat. pag. 28.

IX. Ephemera an fiat calore in ſanguine exiſtente. pag. 29.

X. Qui creſcunt an plurimum habeant innati caloris. pag. 30.

XI. Humidum radicale an ab innato calore conſumatur. pag. 32.

XII. Zinziber an humidum. pag. 36.

XIII. Zinziber an flatum gignat. pag. 38.

XIIII. Corpora cum quiſpiam purgare uoluerit, oportet fluida facere. pagina 39.

XV. Sacharum non eſt in detergendo inferius melle. pag. 39.

XVI. Rhabarbarum an calidum. pag. 40.

XVII. Non pura corpora an copioſe nutrienda. pag. 41.

XVIII. Vinum album leue ſeu aquoſum an magis urinam prouocet. An rubrum nigro magis nutriat. Auſterum an magis urinam prouocet. Album an tam in proſpera quàm aduerſa ualitudine magis ſalutare. Auſterum an in ſyncope conueniat. Rubrum an flauo melius in tuenda ſanitate. An omne uinum calidum etiam ſi album ſit. pag. 42.

TRACTATVS SECVNDI.

I. Ars an ſingularium. pag. 46.

II. Experimento an duæ rationes tantum ſatisfaciant ad hoc ut uerax ſit. pag. 47.

III. Medicina an ſolo experimento inuenta ſit. pag. 48.

Exp

IIII. Experimentum an ſit artis principium. pag. 49.
V. Dies febris enixæ an à partu computandi. pag. 49.
VI. Putredo fit non prohibita tranſpiratione. pag. 52.
VII. Vinum natura humidum eſt. pag. 54.
VIII. In laterali morbo an ex parte dolente uena ſecanda ſit. pag. 58.
IX. Vinum an pueris competat. pag. 86.

TRACTATVS TERTII.

I. Dialectica an medico neceſſaria. pag. 90.
II. Præcepta medica an omnia ex propriis principiis, & an dies iudicatorii uim à luna ſuſcipiant. pag. 92.
III. Dies impares an ſoli iudicatorii. pag. 95.
IIII. Dies iudicatorii poſt quadrageſimum debiles ſiunt trigeſimus & centeſimus an ſint iudicatorii. pag. 98.
V. Quartus dies an iudicatorius & an acuti morbi imparibus diebus exacerbentur. pag. 101.
VI. Ordo dierum iudicatoriorum: an decimusſeptimus iudicatorius an duodecimus & ſextusdecimus intercalares, an ſextus omnino malus. pag. 103.
VII. Purgationes an debeant fieri diebus Decretoriis. pag. 105.
VIII. Fœtus decem menſibus in utero manet. Septimeſtris an ante centeſimum octuageſimum ſecundũ diem uiuere poſsit: octimeſtris an uitalis. tempus motus & perfectionis tempori formationis an conueniat. maſculus an fœmina celerius formentur. pag. 107.
IX. Argentum uiuum ſi in aurem cadat an plumbo extrahendum. pag. 126.
X. Acetum ſcilliticum an leniat aſperam arteriam. pag. 226.
XI. Lactuca an calefaciat: an multum ſanguinis generet, an lac copioſum. pag. 127.
XII. Mala punica an uentriculo noxia. pag. 128.
XIII. Galenus an dicta repetat. pag. 128.
XIIII. Lilium an uentriculo inimicum. pag. 129.
XV. Lens an frigida. pag. 129.
XVI. Coriandrum an frigidum. pag. 129.
XVII. Coriandrum an comitiali morbo conueniat. pag. 231.
XVIII. Atra bilis an ſit ſanguinis fex. pag. 131.
XIX. Atra bilis an fiat à calore temperato. pag. 136.
XX. Medicina an ſit ars coniecturalis. pag. 138.
XXI. Medicus an debeat imitari naturam recte operantem. pag. 239.
XXII. Si qualia oportet purgari purgentur, an conferat, & an bene fe-

 rant.

rant. pag. 140.

XXIII. Dolor iunƈturarum an à mala fiat intemperie. pag. 142.

XXIIII. Dolor iunƈturarum an à ſanguinis miſsionis ſemper curationis initium ſuſcipiat. pag. 143.

XXV. Iſchiadicis an reprimentia medicamenta conueniant. pag. 144.

XXVI. Hypericonis ſemen an per aluum expurget. pag. 144.

XXVII. Sanguinis miſsio an poſt ieiunium conueniat. pag. 145.

XXVIII. Iſchiæ dolor & coxendicis an ſit unus. pag. 146.

XXIX. Iberida an uerum ſit Iſchiadicis ſummo eſſe præſidio. pag. 146.

TRACTATVS QVARTI.

I. Medicina an cum cibo ſumenda. pag. 148.

II. Articulari morbo an uinum competat. pag. 150.

III. Articulari morbo an balneum competat. pag. 150.

IIII. Articulari morbo an coitus competat. pag. 151.

V. Humores an aƈtu ſint in uenis. pag. 151.

VI. Agaricus an purget materiam in peƈtore exiſtentem. pag. 154.

VII. Epialæ febres an calorem ſimul & frigus habeant in eadem parte. pag. 155.

VIII. Lateralis morbus an perniciofior in iuuenibus quàm in ſenibus. pag. 156.

IX. Phthiſicis an uinum competat. pag. 156. & 157.

X. Hippocrates an pulſum agnouerit. pag. 157.

XI. Intentiones curatiuæ an à tribus ſumantur. pag. 158.

XII. Euacuationes ad ſyncopim an quandoq; cõueniant ubi de menſura detraƈtionis ſanguinis. pag. 159.

XIII. Euacuatio ad animi deliquium an detur cum tolerantia: & an Hippocrates intelligat in 23. Aphoriſmo primæ particulæ etiam de purgatione. pag. 161.

XIIII. Febris ex ſanguine putrido an detur. pag. 162.

XV. Peracutus morbus an in tertio die conſiſtat. pag. 164.

XVI. In morbis peracutis an uiƈtu exquiſite tenuiſsimo utendum ſit. pag. 165.

XVII. Morbis acutis an neceſſario febris complicetur. pag. 167.

XVIII. Olera an frigidum & humidum exhibeant alimentum. pa. 167.

TRACTATVS QVINTI.

I. Caro an taƈtus inſtrumentum. pag. 168.

II. Finis medici eſt ſanitas. pag. 178.

III. Decoratio an ad medicum pertineat. pag. 179.

IIII. An medicina ſit ſcientia. pag. 179.

V. Neutrum primi modi an detur. pag. 180.

Neu

VI. Neutri diſpoſitio an ſit ſenſibilis. pag. 181.
VII. An panis ſit facilioris concoctionis quàm caro. pag. 182.
VIII. An medicinæ poſsint eſſe plures diffinitiones. pag. 192.
IX. An morituri ſolis ſint prædictionibus relinquendi. pag. 193.
X. Lens cum acetoſis an laterali morbo conueniat.
XI. Medicina an tradatur tota in libro Artis medicinalis. pag. 198.
XII. Inſenſibilis alteratio an detur. pag. 196.
XIII. Hippocrates an dogmaticus fuerit. pag. 199.
XIIII. Coniuncta cauſa ſeu continens an detur. pag. 199.
XV. Tertiana & quartana an omnino ſalubres. pag. 207.
XVI. Oſſa an ſentiant. pag. 209.
XVII. Dolor an ſentiatur. pag. 210.
XVIII. Prandium an cœna maius eſſe debeat. pag. 216.

TRACTATVS SEXTI.

I. Diſpoſitio fiens an morbus eſſe poſsit. pag. 235.
II. Conſuetudo mala an ſeruanda. pag. 236.
III. Aër contrarius an omnibus malis temperamentis conueniat. pag. 227.
IIII. Abſinthii ſuccus an uentriculo conferat. pag. 228.
V. Nerui, arteriæ, uenæ, ungues, adeps, an ſimplicia membra. pag. 229.
VI. Neutrum tertii modi an diuidatur à Galeno. pag. 233.
VII. Neutrum ſecundi modi, an ſit quod partim ægrum, partim ſanum eſt. pag. 236.
VIII. Sanum corpus an ſit, quod in ſolitas poteſt exire operationes. pag. 233.
IX. Temperatura æqualis an detur. pag. 241.
X. Corpus humanum an ſit medicinæ ſubiectum. pag. 213.
XI. Olera an facilis concoctionis. pag. 251.
XII. Materia quæ concoquitur an neceſſario tranſeat in alimentum. pag. 253.
XIII. Omnis concoctio an condenſet. pag. 171.
XIIII. Syrupi an concoquant: & an ſyncerus humor concoqui poſsit: pag. 174.
XV. Materia turgens an mobilis: initioq́; , & an ex toto expurganda. pag. 179.
XVI. In morbis an à principio medicari conueniat. pag. 182.

FINIS.

CONTRADICENTIVM MEDICORVM SOLVTIONES.

*

PRIMVS TRACTATVS PRIMI LIBRI, HIERONYMO CARDANO MEDICO AVTORE.

CONTRADICTIO I.

Vita hominis an breuis.

VITA hominis breuis eſt, ad artem medicinæ experimento diſcendam comparata, prima Aphor. primo. Oppoſitum in de ſubfiguratione empirica, Ex multis experimentis fit ars, experimẽta autem ex multis experientiis. & clarius in tertio Proretici uidetur Hippocrates ex ſingularibus experimentis uniuerſalia precepta & artem ipſam collegiſſe. Non poſſum in hoc tot expoſitorum ſtuporem non admirari, uolentium uitam eſſe breuem in comparatione ad artem, ut uno uerbo tres errores faciant. Primùm præſupponunt, quòd ab Hippocrate probandum fuiſſet, ſcilicet quòd ars eſſet longa, in comparatione ad hominis uitam. Fundamentum autem rationis debet eſſe uel ſenſu manifeſtum, uel oſtendi. Secundò, ſi uita eſt breuis ad artem comparata, igitur aut oportuit addere, quòd ars ſit longa: nam ſi eſt longa in comparatione ad uitam, eſt indignum aphoriſtica breuitate: eſt enim ac ſi diceret, Vita eſt breuis, in comparatione ad artem, quæ eſt longa, in comparatione ad uitam. quid abſurdius dici poteſt? at uerò ſi uita eſt breuis, eſt in comparatione ad artem, & ars per ſe longa: tunc ſermo eſt incongruus, ut in primo loquatur comparatiuè, in ſecundo non: eademque particula Ars longa, habebit duplicem ſenſum. Particula δὲ, quæ eſt, autem, ſeu uerò, cùm ſit aduerſatiua, non facit ut referantur tanquam coniunctum. Tertium eſt, quòd iſtud eſſet auerſari auditores, & abigere lectores ab arte, eſſetq; hæc pul-

com. 33.

cherrima ratio proœmii: eſſet enim ac ſi diceret, Vita hominis ad artem medicam comparata breuis eſt,ut nunquam totam poſsit addiſcere. Reſpondent ad hoc qui melius intelligunt, quòd uita humana breuis eſt in comparatione ad artem experimento ſine literis diſcendam: cuius ſententiæ eſt Raſis 4. ad Almanſorem cap.ultimo. Verùm non reſpondent hi autoritati Galeni in Proretico,nec aliis ſatisfaciunt argumentis. Propterea dico,quòd non tam callidè loquitur hîc Hippocrates,ſed uoluit dicere,quòd ſimpliciter ſonant uerba, quòd ars eſt longa in comparatione ad alias,ut colligitur à Galeno in libro cui titulus eſt, An ad medicinam an ad gymnaſticam ſeu exercitatoriam pertineat tueri bonam ualitudinem. Reddit autem rationem primo de Criſi, quomodo dicatur ars longa ab Hippocrate,dicens,Si per unum ſignum,uel per plura etiam,firmiter de exitu morbi coniecturam facere poſſemus, non utique Hippocrates artem longam fuiſſe dixiſſet: quaſi uelit, longa experientia, & multorum conſideratione artem longam euadere. Vita uerò breuis dicitur per ſe,ut etiam à Poëtis ſcriptum eſt: Labitur extemplo fallitq; uolatilis ætas,uel forſan ad id Heſiodi de comparatione attamen alludit.

Ergo ſenſus eſt: Vita exiſtente noſtra breui,& arte longa per ſe,tamen maximè ſi experimento diſcatur,cum occaſio ſit fugitiua, ſeu præceps,& iudicium difficile, bonum eſt artem ſcriptis, & quambreuiſsimis etiam mandare, ut eam commodè poſsimus in tempore opportuno exercere. Nec tamen negat,quin quod ipſe fecit, artem iudicio & experimẽto poſſit inuenire etiam alius.

Sed contra Galenum in libro de Medico,hæc habet uerba: Perfectam autem medicinam,& quæ propriis eſſet partibus abſoluta, eam ſiquidem quæ diuina eſſet, ſolus inuenit Aſclepius. Sed hic liber Galeni genuinus non eſt. Sed in oppoſitum uidetur autoritas Galeni qui bis in commento repetit hoc,quòd ars eſt longa in comparatione ad uitam: primò in initio,ſecundò poſt medium. Dico,non eſt dubium quin id Hippocrates intendat concludere: & eſt,ſi uita noſtra breuis eſt & ars longa,non erit ſufficiens homo ſolis experimentis aut magna cum difficultate artem medicam totam diſcere. Nec tamen concluſio ſilentio prætermittitur,ſicut & reliquum,quòd ſcribenda ſit ars, uel quòd breuiter ſcribenda ſit.Et de hac concluſione Galenus loquitur, nam demonſtratio ipſa ad hoc tendit.

CONTRADICTIO II.

Hyeme an cibi calidiores conueniant.

VEntres hyeme & uere natura calidiſsimi,prima Aphoriſmorũ x v. Concludit etiam uberiorem cibum dandum hoc tempore. Dicit etiam

etiam Galenus,plus de optimo ſanguine hoc tempore generaliter,ſcilicet in hyeme quàm uere: quia calor naturalis robuſtior eſt. Huic tamen Aphoriſmo multa contradicunt, primoq; Aphoriſmus ſecundus tertiæ particulæ:Naturarum hæ quidem ad æſtatem, hæ uerò ad hyemem benè malè ut ſe habent. Vbi manifeſtum,quòd non omnibus hyems confert:nõ igitur omnibus calor naturalis augetur, nec melior celebratur concoctio.

Reſpondetur,quòd ſecundum Galenum in commento. x v. Aphor. primæ particulæ,intelligitur in hominibus habentibus ualidum calorem: nam in debilibus calor naturalis extinguitur,nõ roboratur: & dat exemplum de animalibus etiam quibuſdam, quæ tota hyeme dormiunt. Ad quod facit quod ſcribitur in tertia particula Aphor. 18. Senes æſtate melius ſe habent: conſiſtentes uerò hyeme. Vbi etiam Galenus contradicere uidetur Hippocrati dicenti,Senes autumno uſq; ad aliquod melius habere. At Galenus dicit omnes ætates male ſe habere autumno. Soluitur hoc incidens ex ſuperioribus Galeni uerbis,quòd ab Hippocrate hoc additum eſt, ſicut etiam de prima æſtate, quæ quaſi uerisimilis eſt:ſic etiam de autumno æſtati ſimili in priore parte.Sed redeo ad priorem contradictionem,nam duæ exurgunt difficultates: Prima, quòd pueri melius uere quàm hyeme ſe habent, ut ibi dicitur: non igitur melior concoctio fit hyeme quàm uere.Item,quia Galenus in commento 2. tertiæ particulæ dicit,quòd pituitoſiores natura melius ſe habẽt æſtate quàm hyeme, quia non augetur conſimilis humor: contrà bilioſiores hyeme. Igitur non fit collatio ad multitudinem caloris,ſed ad habitum naturæ. Item uidentur humores ex hoc textu temporibus ſimiles generari: quod etiam colligitur in libro de Victu priuatorum,& prima Aphor. 2. in cõmento,& primo etiam de Humana natura. Ad hoc dico, quòd aliud eſt cõparari corpus quo ad alimentum ſolum, nam ſic omnia corpora non debilia melius ſe habent in hyeme,quia melior celebratur concoctio. Poſſunt etiã comparari ad immutationem quæ ab aëre continente fit: & ad hoc dicit Galenus, Temperatam,ſeu ad ætatem, ſeu ad naturam referatur, ſimili gaudere:inæqualem autem ſua contraria.Sed & præſenti Aphor. contradicere uidetur quod in primo de Victu priuatorum à Galeno ſcriptũ eſt ſectione tertia, Vtendum fore ſiccioribus alimentis & calidioribus, quaſi uelit plus eo tempore de pituita gigni.Sed hoc clare in primo de Humana natura. t. c. 34. & 38. expoſuit Hippocrates, uolens plus hyeme generari de pituita ſicut æſtate de bile: quam difficultatem uidens Galenus in commento 38. excitat contrarietatem cum præſenti Aphoriſmo,ſoluitq; eam duobus modis. Imò potius duas rationes adducit,quarum altera eſt, quòd hyeme utimur cibis frigidioribus, humidioribus, & durioribus: datq; exemplum de nouo uino,tum etiã de rapis,bulbis, agninis ac ſuillis

carnibus Altera eſt,quòd uel ob iter,aut ueſtium,penuriã, aut incuriam, homo ab exteriori frigore perſæpe læditur: & ſi non lædatur, tamen (dicit) aër attractus per oſcula cutis uitiat uenas: ideóque quantumuis abſoluta in uentriculo coctione (dicit) in iecore læditur. Quid tamen ſi quis horarios fructus æſtatis obiiciat? Reſpondeo breuiter, Calor naturalis in hyeme melius concoquit,generat tamen humidiores humores, ſcililicet ſanguinem,& pituitam: unde ſi frigidioribus alimentis augeatur pituita & humidioribus utrunq;, in magnam incidet corpus intemperantiam. At uerò æſtate,quãquam non melius concoquat, plus tamen de ſiccis humoribus progignit: ideoq; humida tutius exhibentur. Longe autem differt,calidiores gignere humores,aut melius concoquere:& ſimiliter calorem eſſe maiorẽ,& robuſtiorem,uel ſicciorẽ. Vnde in libello aduerſus Lycum, Pueros abundare calore naturali copioſiore ac ſuauiore affirmat: tum in his præſtantiſsimam concoctricem: Iuuenes uerò non maiorem,ſed ſicciorem,imo minorem ſubſtantia, ſi ad mixtionem conferatur: quo fit, ut non tam bene concoquant, ſicciores tamen progignant humores. atq; ideo in æſtate hoc manifeſtius, ubi naturalis calor minor mole,maior autem qualitate,præſertim ſiccitate iuncta,cernitur.Hoc autem declarabat Galenus 5.de Tuenda ſanitate.c.22. in fine. Aliud eſt,calorem multitudine eſſe maiorem,qualitate autem minorẽ, ut in hyeme, unde plura concoquet,ad minus tamen calidam temperiem deducet con cocta,quia nõ ultra proprium modum,ſeu gradum: Aliud,qualitate maiorem,multitudine minorem: ſicq́ue ratione paucitatis pauciora concoquet,ſed tamen ad maiorem modum caliditatis educet. Galenus tamen Aphoriſmum Hippocratis ad ſolum uentriculum extendit, ut ille ſolus ſit calidior.Sed ſi ſic,cur plura dare conſulit? Dico: Bilis abundat æſtate, primo de Natura humana 36. tertia Aphoriſmorum 21. & quarta Aphoriſmorum 4.& ſic de pituita in hyeme. Et ideo eſt ſicut ſiquis haberet lebetem magnũ plenũ aqua,& multũ ignem, & tẽpus ad coquendũ breue, deberet tamẽ ponere multas carnes ad coquendũ,nõ paucas: quia tametſi multæ illæ carnes non poſsint perfectè coqui,tum ob paruã morã,tum ob aquã:attamẽ nihilo ſecius ſi apponeres paucas carnes probè nõ coquerentur. Ita & ſi multus cibus hyeme non perfectam aſſequatur coctionem, ob frigus dandus tamen eſt: quia etiam quod paucum dares,omnino non aſſequeretur perfectam illam coctionem: imo perſæpe minus perfectam: quàm multus: quia impedimentum non eſt à multitudine cibi, ſed à frigore. Cæterùm quatuor modis qualitas qualitati comparari ſolet: Multitudine,quæ ad mixtionem refertur: Magnitudine: Vi, ſeu operatione ſubſtantiæ: & Modo operandi.

CONT

CONTRADICTIO III.

Humor purgandus an peccet in quali, ex Aphoriſ. in perturbationibus uentris.

IN perturbationibus uentris, & uomitibus ſponte factis, ſi qualia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt: ſi uerò non, contrà: prima Aphor. 2. at Gal. in commento intelligit de humore qualitate ſua noxio ut etiam in ſequente Aphor. at in commento Aphoriſmi eiuſdem particulæ dicentis, Deiectiones non multitudine ſunt æſtimandæ, ſed ſi qualia. ibi Galenus in commento docet, non multitudinem ſpectandam in deiectionibus alui, ſed ſi qualia oportet excerni excernātur: & etiam ſi confert ac benè ferunt. His duobus nos contentos eſſe iubet. Igitur non unum in altero includitur: nam ſi cùm qualia purgari debent purgantur, confert & bene ferunt: uiſo quòd purgantur qualia purgari debent, conſtat quòd ægro contulit, & quòd bene fert. & hoc eſt primum.

Item omnes cùm uelint uel unam partem Aphoriſmi ex alia pendere, uel ſaltem unam alteri ſimilem, non uidetur hoc conueniens: nam non ſemper ars naturam imitari debet: quarta enim Aphor. xxI. natura excernente deiectiones multorū, malum. Item ſecundo Prognoſt. ubi de deiectionibus agit, Verſicolor autem deiectio, & ſi longiorem ſignificat morbum, attamen exitialis eſt. at in Aphor. eodem dicitur, Cum medicamento uerò melius, & quanto colores plures. Similiter morbo exiſtente ex turgente materia, licet ab initio purgare, iuxta illū, atq; mouere non cruda, neq; in principiis, modò non turgeant. prima particula Aphor. Et medicari in ualde acutis eadem die, ſi materia turget: tardare enim in talibus, malū: Aphor. 4. Et inchoantibus morbis, ſi quid mouendū uidetur, moue. 2. etiā Aphor. Et in acutis paſsionibus raro atq; in principiis medicinis purgātibus uti: & tamē natura ab initio nihil tale utiliter operatur. Vnde primo Epidemiorū, ſect. 2. t. c. 46. Cruda uerò, & incocta, & ad malos abſceſſus cōuerſa, iudicationis carentiā, uel dolores, uel morbi longitudinem, uel mortes, aut reuerſionē indicāt. Et clarius Galenus in commento Aphor. Inchoantibus morbis, ſi atra bilis uel ſupra, uel infrà exierit, letale. quarta particula Aphor. Non poteſt (dicebat) in initiis morborū, cùm natura à cauſis morbum facientibus grauatur, & materia ipſa cruda eſt, quicquàm bene euacuari: ſed oportet coctionem præire, inde ſeparationem, ultimo uerò expulſionem.

Reſpōdeo, prætermiſſa difficultate, an intelligat in quali tantùm Hippocratres, quoniam omnis materia peccans in quanto, etiam in quali peccet: uel, quoniam omnis materia quæ extra uenas eſt ſuperflua, in quali etiam peccet: non ob multitudinem ſolam, ſed quia à natura intra uenas

traheretur.Huius aphoriſmi expoſitionem patet uſq; ad ſecundũ quartæ particulæ extendi, cùm dixit,In medicationibus talia educere qualia & ſponte prodeuntia utile.ubi Gal.docuit per inanitionẽ,ſanguinis miſsionem,& exercitia,& ſputa ſignificari. quod nobis declarat primã aphoriſmi partem non eſſe ad oſtendendũ ſecundã: ubi dicit,Sic & inanitio,niſi concedamus ex ſingulari poſſe oſtendi uniuerſalem. Ergo,ut ad propoſitum reuertar,Aphoriſmus de operatione ac intẽto primo loquitur:ideſt, Noxius humor eſt ille talis, qui debet euacuari ſeu modo quantitate ſeu qualitate peccet.Hoc eſt igitur ut qualẽ humorẽ euacuandũ doceat Hippocrates,ideſt peccantẽ,nõ tamẽ ut in quali neceſſario peccet,ſeu per qualitatẽ.Veruntamen omnis humor in quanto peccans etiã per qualitatẽ in cõparatione ad corpus peccat.Hanc tamen expoſitionẽ Philoteus refugit. Stat tamẽ ut per accidens noceat eductio materię noxiæ aut propter loci cõditionẽ,aut uirtutis debilitatẽ,aut tẽpus morbi,aut ſymptoma cõiũctũ.

Ad primũ in Aphor.2.cõſiderat tãtùm proportionẽ qualitatis materię ad eductionẽ,cæteris circũſcriptis,introducturus initiandos arti.in XXIII. conſiderat opus naturæ,uel artis, cum omnibus conditionibus requiſitis.

Contrà,ſi cõfert,ac bene fert,igitur qualia oportuit excreuit æger.Reſpondeo ex Gal.eas eſſe notas optimę euacuationis,nõ ſolùm in quali,ſed etiam in quãto.Primã uerò eſſe notã ſolùm in quali. Sed adhuc ſtat argumentum:nam ſi bene fert,& cõfert,non ſolum qualia,ſed quãta oportuit deiecit. Igitur dico quòd ambo hęc conſiderare oportet quia & ſi conferat,ac æger toleret,nihilominus hoc erit potius exonerata natura, quàm ſubleuata. Ideo dicebat, non ſecundum rationem alleuiatis minime fidendum eſſe: nam alia cauſa poterunt alleuiari, non ex purgatione, ut à cibo, à lætitia, à cauſa etiam ſupercœleſti.

Ad ſecundũ,Medicus imitatur naturã:non tamẽ ex hoc ſequitur, natura ſic agendo malũ finẽ oſtendit,igitur & medicus:quia in opere naturę non tantùm cauſam,ſed ſignũ inſpicere debemus:in opere artificis tãtum utilitatẽ,uel iacturã. Et quãuis natura ab initio expellente materiã nondum coctã,ſit malum ſignũ ratione materiæ,& grauitatis morbi:non tamen eſt neceſſariò perincioſum ſemper,nec inutile:cùm ſæpe à grauioribus morbis liberetur æger.Sed in atra bile ſecus eſt,quæ nõ ſolùm ab initio morbi,ſed debili exiſtẽte ægro perniciẽ affert:ſignificat enim perniciofæ materiæ uitiũ, quæ antequã concoquatur mortẽ ſit allatura. Et licet æger à deteriori morbo eo naturæ conatu liberetur,cũ tamẽ naturã tã prauo humori nõ dominari oſtẽdat, quòd illa coctionẽ nõ expectet, exitiũ certũ declarat.Sed de hoc,in XXI.cõtradictione III. tractatus dicemus.

CONTRADICTIO IIII.

Virtutes in homine an tantum duæ.

Duæ

DVæ ſunt operationes in homine,Naturalis & Animalis: primo de Cauſis ſympto.in initio:at IX. Artis curatiuæ cap.x.ponuntur tres, addita Vitali. nec eſt quod inter facultates,aut operationes ,uel uirtutes diſcriminis interponas.Conciliator differẽtia.57.hanc uidit difficultatem, modoq; uitalẽ ſub naturali,modò ſub animali collocat facultate,ex Galeni tamẽ ſentẽtia quotiẽs eas in duas redigit, nã tres lõgo proceſſu eas eſſe docet, VI.& VII.de Placitis Hippoc.& Platonis,naturalis uitalẽ amplecti-tur,cùm abſq; uolũtatis imperio corpus adminiſtret. in quo ſenſu primo de Cauſis ſympto.loquitur:nã arteriæ nõ parẽt uolũtati, ut nec in coquẽdo iecur.Eſt autem neceſſariũ primã diuiſionẽ in unoquoq; per contraria declarari:cùm uerò de ſenſu,de dilatatione loquimur, animali uitalis annectetur:ſed cùm ad principia, & proprias functiones,tres illas eſſe dixit.

CONTRADICTIO V.

Mulſa cocta an magis nutriat cruda.

MVlſa cocta plus nutrit quã cruda. XII. Artis curatiuæ, & IIII. Regim.acutorũ V.& III.eiuſdẽ.XIX.quin etiã ait,illã minus uentrem ſubducere:ſic Gal.At è diuerſo Hippocrates eodẽ III. lib. & XXIII. inquit nullam inter coctã ac crudã mulſam agnoſcere differentiã , niſi quòd cocta pulchrior eſt,minusq; nutrit,& minus aluũ deiicit.Eſt autem intelligendũ,duplicẽ fuiſſe mulſam in uſu:crudã coctamq;,quod ex locis deductis elicitur.tum uerò ut habetur.VIII.de Arte curandi:ubi docet uictum illorum,qui ephemera,ex obſtructione cõtra laborãt. Triplex eſt etiam uniuſcuiuſq; harũ genus: Validũ,in quo mellis plurimũ:Imbecille,quod parum:& Mediocre,quod commẽſuratã quantitatẽ habet. Sic igitur ſex illius genera erunt. Dioſcor. libro V.cap.IX.docet nos illud mulſæ genus quod ſeruatur Hidromelq; uocari ſolet,priuatim inter alia, habetq; uires loræ ac imbecillis uini,cum media ætate conſtiterit,duplo aquæ pondere melli admixto cõfici.Plin.lib.XIIII.cap.XVII.aliam oſtendit rationẽ: cũq; quinquẽnio eam ſeruari prius affirmet,quàm in úſum ueniat : uel ſub canis feruoribus pluuialẽ aquam ad tertias decoctã tertiæ parti mellis coniungunt xl.diebus in ſole habẽtes:quã non uires ſed ſaporẽ uini uetuſtate aſſequi ille affirmat.At Columella XIII.libr.cap.XI. Mulſam & ipſe crudam conficit ex pluuiali aqua diu ſeruata , atque depurata.minima uerò portio mellis quæ adiicitur ex aquæ dimidio eſt , alia ex dodrante,ut ſolum tertia pars ad ponderis æqualitatem deſit. Hæc igitur plus nutriet, quàm decocta,in quã mellis minus coniiciebatur. Verùm cùm Gal.illam plus nutrire cõtendat, pares in utraq; mellis portiones aſſumit:nã ea quæ decocta eſt,ſi par mellis pondus aſſumat , proculdubio cruda alit copioſius . aliter cum dicat ἀσθενέστερον μὲν τοί γε τοῦ ὠμοῦ καὶ ἀκοπρωδέστερον ἐστι. hoc eſt,Infirmior quidem eſt quàm cruda,& minus deiiciens ſtercoris,

ris,unde ille, Minus nutritiuam,pro imbecilliore uertit: quod & ſi uſu uocis inualuerit,plura tamen ſunt exēpla quibus id minime ſignificet. Conſentiunt autē hæc iis, quæ Gal.in 3. de alimentis ſcripſit. cap.39. Quòd ſi particula α, auferatur integra cum Galeno concordia manebit: cùm ille exponens non niſi interiectis quatuor breuibus expoſitionis partibus, nullam contrariæ Hippocratis ſententiæ mentionem faciat.

CONTRADICTIO VI.

In tenui uictu an ægri magis delinquant quàm in pleno.

IN tenui uictu ægri delinquunt:quo fit,ut magis lædātur. Omne enim quodcunq; fit magnum,fit magis quàm in paulo plenioribus: prima Aphor.v.at contra II.Regim.acut.XXXVII. multò autem minus aduerſus adiectionem eundum eſt.Detractio enim frugalis plerūq; confert,ubi ſuperfuturus eſt æger,donec morbus concoquatur,ubi Gal.exponens dicit, Vbi peccandum eſt,& à decente menſura recedendū,omnino laudabilius ad id,quod quantitate minus eſt potius, quàm ad id quod plus eſt,inclinare: nempe quod plus eſt,noxas interdum facit inemendabiles: uerùm quod minus eſt,facile emēdatur.Nempe ſi uirtus labi uideatur,exiguum cibi dare poſſumus. Verùm ſi in uentrem cibus abſorptus fuerit, ſi aliàs quod redundat,multo magis in acutis tollere difficile eſt. Itaq; ſubtrahere ſæpenumero expedit, ſi uirtus ſufficiat, donec morbus concoquatur. Item in Com.XLVIII.Ingens ſiquidem malum eſt,ſi ob laborem morbiq; acumen imbecilliori facto potum quis,aut ſorbitionem copioſiorem,uel eſculentum dederit:Imbecillitatem eam ex uaſorū inanitione contigiſſe arbitratus,ubi Galenus dicit, Verùm qui ex uaſorum inanitione parum ualent,hos ſi quis diæta preſſerit tenui,lædet quāquā nō æquè euidenter, uel celeriter.Itaq; unū uidetur detrimentū in pleniore uictu grauiſsimū.

Ergo cuiuſdam expoſitoris ſententia talis eſt,quòd hoc medici peccatum in tenuiore uictu accidat: eo quòd ei alius ſuperueniens medicus illum cibauerit,ſuccedente bona ualitudine primus reprehenditur.improſpere autem cōqueritur,quòd ad illum uberiorem cibum deſcendere coactus ſit,ob primum errorem. Verùm adeo impudens eſt hæc expoſitio, ut exiſtimem eā falsò Oribaſio tribui: quanquam illum uecordem inter omnes Græcos medicinę auctores diiudicem.Sunt qui exiſtiment melius eſſe ad pleniorem uictū declinare,ut Vgo, & Iacobus, tribus rationibus: Prima, quia melius eſt ut aggregentur ſuperfluitates, quàm ut ſpiritus uitalis corrumpatur,natiuusq; humor & membrorum ſubſtantia conſumatur.Secunda,quia facilius eſt ſuperfluum expellere,quàm deperditum reſtaurare: quemadmodum contingit ex ſuperflua inedia. Tertia, quòd (ut habetur ſecundo Regim.acutorum.XV.& XL.) trāſitus à pleniore uictu ad tenuiorem tutior eſt,quàm à tenuiore ad pleniorem. Igitur error

plenioris uictus, cùm facilius emendetur, minus eſt periculoſus.

Alii, ut Ferrarienſes, exiſtimant, quòd dicta ſecundo Regimine acutorum, per ſe uera ſint: ſcilicet ut melius ſit, ad tenuiorem uictus rationem declinare, attamen Aphoriſmi ſententiam intelligi in comparatione ad errores: nam ſi error laboranti accidat, qui tenuiore uictu uſus ſit, debiliore facta uirtute, laborans difficilius illum ſuſtinere poterit, quàm ſi pleniore uictu uſus robuſtiores uires haberet. Ergo quòd ita ſit, ſic aſtruitur: nam Hippocrates in illa parte, ubi de ſanis agit in Aphoriſmo, dicit periculoſam eſſe uictus tenuis rationem, quia errores difficilius ferunt. cùm igitur pariter in utraque Aphoriſmi parte loquatur, haud obſcurum eſt quod dicitur. Secundò, ubi cibus præter naturam plus ingeſtus eſt, morbum facit, 2. Aphoriſmorum 12. quanto magis in ægris, morbum augens, etiam uires debiliores reddet? atque ſic laborantem duplici incommodo afficiet.

Ex his ad rationes aduerſæ opinionis. Ad primam, patet ex ſecundo argumento, nam uirtus etiam in hoc errore debilior redditur. Ad ſecundam, refragatur Galeni ſententia clara dicta ſecundo Regimine acut. 48. Ad tertiam, non ſupponunt tantam fieri extenuationem ut cibum aſſumere cogantur: uerùm ſi incidat, adhuc leuius ferent quàm ſi uberiore cibo impleti morbum ferre non poſsint, ut dictum eſt à Galeno in commento 37. iam adducto.

Inde errores colligunt illorum: nam cùm dixiſſet Hippocrates, Quia ægri peccant: intellige, ut plurimum, ideo læduntur: illi intellexerunt, quia læduntur, ideo peccant. Et ſimiliter cùm Hippocrates dixiſſet, Magis lædi ob peccatum: illi, magis peccare ob læſionem intellexerunt. cumque ἁμαρτάνουσιν in prima parte peccatum credant eſſe, ſeu delinquere, uel aberrare: in ſecunda uictum tenuem interpretati ſunt. Illud etiam animaduertũt, quòd cum Galenus uictum tenuem uocet, qui minus alit quàm ptiſana: plenum, qui uberius, illi comparatiuè dictum putant ad eum, qui ægro debetur: ut apud Ferrarienſes melius ſit, nihil omnino dare, quàm carnes in acutis. Recenſent etiam, quòd cùm in pleniore uictu Hippocrates dixerit ὀλίγον, uel μικρὸν, paulum ſcilicet, uel parum: & in tenui πάνυ, quod eſt ualde: illi æqualem exceſſum in utriſq; à debito ſumendum exiſtimauerint. Ex his tandem claret, (dicunt) eum inoleuiſſe errorem, ut potius morbum quàm uirium alendam imbecillitatem uulgò iactent: cùm tamen Hippocrates ex Galeni autoritate primo Regiminis acutorum 25. magis ſit ex eorum numero medicorum, qui ægros fame excrucient, quàm cibo expleant. Inde illud ſubiiciunt, Hippocratem quinque alios de uictu tenui ſubieciſſe Aphoriſmos: ne talis uictus per hunc excluſus exiſtimaretur.

Itaq;,ut mihi uidetur,nec hi mẽtem Hippocratis, imò ne experimentum ſunt aſſecuti: quandoquidẽ ſi æqualis ſit differentia,grauius in tenui uictu lædantur ęgrotantes. & Hippocrates librum Aphoriſmorum ſenex condiderit:longe iunior librum Regiminis acutorum: ut ſi altero in loco peccaſſet,uerifimilius eſſet in Aphoriſmis propriam magis explicaſſe ſententiam. Verùm,ut uideo,concors eſt ſibimet. Indigniſsimum autem eſt Hippocratis grauitate,atq; in Aphoriſmis pręſertim,illum exiſtimare ſuper errore,& caſu,generalẽ uictus rationem fundaſſe. Quod ſi per uictum nullam comparationẽ intellexit : cur Paulo pleniore, aut Valde tenuiore dixit : non Pleniore,tenuiq; ? At ſi per uictum tenuẽ illum intelligit, qui infra ptiſanam eſt,qualicunq; æger tenui uictu utetur,etiam ſi angina præfocante laboret,peccabit:& quicunq; carnes edet,parũ aberrabit.tum illud abſurdiſsimũ eſt. quòd ſi propter errores hoc tantũ præcauere iubet: non tamen edixit an præcauẽdum ſit : ſed tantum cõmonuit hoc illis accidere.Sua igitur intererat dicere, Hippocratem uoluiſſe, ut quãmaxime errores caueamus , cùm uictu tenui uti cogimur. Quòd ſi hoc dixiſſent, forſan aliquid, etſi non ſecundum Galeni dixiſſent ſentẽtiã.Deinde quid cauſæ eſt,quòd ſi ex cibo & morbi grauitatem & uirium imbecillitatem incurrunt : deteriuſq; ſe habent his qui tenui uictu uſi ſunt : ut facilius errores poſtmodũ ferant,non ſat intelligo. Cum etiã dixit , paulò pleniore uictu,ſi uiriũ imbecillitas nõ accedat:nunquid etiã ſi nõ Paulò plenior ſit, ſed plenior, abſolutè,nõ ferre quiſquã poterit? Galenus etiã in fine commenti dixit,Et quoniã ad eum (ſcilicet uictũ tenuẽ) trãſitus eſt inſuetus. Nõ igitur ob errorẽ ſuperuenientẽ,ſed propter ſeipſum tenuis uictus grauis eſt.Neq; etiã illud uerũ eſt,eos qui cibũ ſumpſerint copioſiorẽ,facilius ferre incommoda,ut uigilias,ac triſtitiam:imò grauius lædunt hæc,ſi quis cibo utatur copioſiore,quod cuilibet experienti patet.

Verùm quia Galenus dixit in fine,Confirmãt autem : ideo explicãda ſunt illa uerba,quæ pro illis eſſe uidentur. Vult ergo damnare ſecundam interpretationem,& eſt eorum qui dicebant, quòd inſciis medicis coguntur ægri cibari. Dicit non hoc uerum eſſe in ſanis , ſed ob id illos grauius lædi,quia ipſum exquiſitum & conſtitutum uictum per ſe ægrè ferunt.

Cauſa erroris illorũ eſt,quòd uictũ triplicẽ tantum ex ſubſtãtia diſtinguunt:Mediocrẽ,ptiſanæ:plenũ,qui alit copioſius:& Tenuem,qui minus: nam hæc à Galeno dicũtur ſolũ de ſubſtãtia:nam in quantitate etiam tres illæ differentiæ ſunt conſtituendæ. Cùm dixit etiam ptiſanæ ſuccum ſi in modica exhibeatur quantitate,ad tenuiſsimũ pertinere uictũ. An putãt, ſi quis quadruplũ eius quod ex aliis cibis aſſumere ſolet, in quantitate accipiat ex ptiſana,mediocri illum uictu uſurum? Certè non. Princeps prima quarti trac. 2. cap. 8. dicebat , Et cùm ambigua ſit tibi diſpoſitio in

ægrit

ægritudine,tunc ut declines ad ſubtiliationem,eſt melius, quàm ad additionem:te obſeruãte uirtùtem,& tolerantiã.Suprà etiã dixerat, Et ſi uideris ægritudinẽ acutã nõ ualde,imò acutam abſolutè: tunc oportebit ut ſubtilies regimen,nõ in ultimo niſi in apoſtematibus in die criſis propriè.

Ex hoc patet ſolutio clara in morbo cognito,melius eſt à debita uictus quãtitate per æqualẽ differentiã declinare ad plenior ẽ, quàm ad tenuiorem: ſeu hoc fiat ratione qualitatis cibi, ut dando carnes pro ptiſana: ſeu quãtitatis,ut dando duplũ quàm nihil,aut dimidio plus quã minus: & ad hoc faciũt argumẽta Iacobi.Et ratio eſt clara, quia celerius ille perueniet ad mortẽ,nihil dando,quã duplũ debitæ quãtitatis. & ideo dixit Hippocrates,Paulo pleniorẽ:quia modicũ eſt quod poteſt addi in cibo ægri,ſi nõ plus addatur quàm detrahi poſsit.Neq; enim dubiũ eſt,quòd ſi uellemus uni longe plus dare debito,quàm ab alio detrahere,quòd falli poſſemus. Nec eſt quòd dicãt,tantũ augeri poſſe uictũ ut ſuffocet:nam hic uictus nõ erit.Cùm uerò morbus ignotus eſt,ſeruata uirtutis tolerãtia,longè tutius eſt declinare ad uictũ tenuiorẽ, quàm ad pleniorẽ. ſed hìc non fit cõparatio ad unum ægrũ,ſed ad duos,quorũ unus febricitet leuiter, alter habeat phlegmonem in pectore gratia exempli:& in priore cùm debeatur uictus mediocris,exhibeatur tenuis:in ſecundo cùm tenuiſsimus exhibeatur,tenuis:tunc ægri primi iactura emendari poterit: ſecundo ad mortẽ perueniente. ideo in libro Regiminis acutorũ loquitur ubiq; in cõparatione ad duos ægros, non ad unum tantũ. nam & in phlegmone ubi à propria uictus ratione ſit declinandum æqualiter, ad pleniorem erit declinandum. Aphoriſmus igitur reſpectu eiuſdem morbi differentiam plenioris tutiorem innuit: liber Regiminis reſpectu diuerſorum morborũ æqualem uariationem,in periculoſiore periculoſiorem docet,in leuiore tutiorem.

Ad primum Ferrarienſium, particula Quicunque, refertur ad multitudinem errorum in uictu,qui poſſunt eſſe innumerabiles,maiores, uel minores.

Ad ſecundum refertur ad 4. Aphoriſmum eiuſdem particulæ: nam damna communia ſunt nimiæ repletioni & inanitioni.

CONTRADICTIO VII.

Indicationes ſanguinem mittendi an tres ſint.

INdicationes mittendi ſanguinem tres ſunt principales,Robur uirium, Morbi exiſtentis imminentis'ue magnitudo, & Aetas quæ nõ ſit puerilis: nam quod ad decrepitam pertinet,in uirtutis imbecillitate continetur, libro de Venæ ſectione: reliqua non de abſtinendo indicant, ſed de paucitate, aut augent: non de mittendo docent. quam ſententiam fermè declarauit etiam x. Artis curatiuæ: at primo ad Glauconem & pòſt li-

bro de Sectione uenæ,docet temporis caliditatem , ſeu ambientis potius, prohibere ne omnino ſanguinem mittamus. nam in libro de Venæ ſectione,iuxta finem,quatuor docet eſſe conſideranda , Continentis caliditatem,& reliqua tria quæ in principio enarrauerat. Et in primo ad Glauconem refert,multos interiiſſe qui in feruentiſsima æſtate ſanguinē miſerint,dum febre laborarent : unde docet hyeme parcè ſanguinem mittendum : æſtate autem calidiſsima nullo modo. Atq; ſic calorē inter primas refert indicationes,frigus inter poſtremas. Alibi uerò,ut in 9. Artis curatiuæ,& 2.ad Glauconem, primas poſtremis admiſcet. Item in coli dolore ab humore uitreo ipſe non mittit, 2. de Locis,dum de ſeipſo loquitur,nec mitti debet. Dolor non dicitur morbus magnus niſi ſit à cauſa calida. Reſpondeo,Calor ambientis ex regione,ex anni ſtatu,& qualitate ſuperueniente conſtat.Horum ſingulum ſi per ſe cōſideretur , ex poſtremis eſt indicationibus: nec prohibere poteſt ne ſanguinem mittamus:ſicq; remanent tres tantū indicationes.Verùm ſi in unum coëant,fiatq; ex his omnibus continens calidiſsimum,quod & in cęteris accidit ex pluribus poſtremis,una propemodum fit indicatio prima: quæ de non mittendo prorſus ſanguine docet. Cùm uerò eiuſdem generis eſſe uiderētur hæ tres poſtremæ indicationes,facile in unā redigi meruerunt. Sed cōtrà,quia,13. Artis curatiuæ,in lethargo ſanguinem detrahes,ſi uirtus & ætas cōſenſerint: & nec cruditas humorū,aut calor,frigus'ue obſtiterit. Igitur hæc ad uirtutem non reducūtur,& tamen morbus eſt magnus.& 5. Aphoriſmorum, Mulier utero gerens ſanguine miſſo , ex uena abortit. Igitur ubi acuto morbo laboraret non eſt mittēdus ſanguis.Reſpondeo, quòd in præcedēte iam dixerat,interituram ſi tali morbo corripiatur : igitur melius eſt ut abortiat.Ad aliud : Vel deficit in litera,Mittendus ſanguis copioſus : uel imminet uirium imbecillitas : uel hæ indicationes prohibent ſi magnæ, aut plures fuerint.

cap.21.

aphor.31.

CONTRADICTIO VIII.

Deriuatio an reuulſionem præcedere debeat.

Deriuationem reuulſio præcedit : ut colligitur 2. ad Glauconem, 2. At vj. Epidem.partic. 2. cōmēt.8. Deriuatio tanquam abſolutiſsimum auxilium reuulſionem pręcedere debet. Plura poſſent hincinde adduci,ſed nos mentem Galeni, 2. ad Glauconem , iuxta medium capituli explicabimus,ſimiliter & loci Epidemiorum. ergo in ij. ad Glauconem tria genera eductionis Reuulſionē,Deriuationē, & Euacuationem tribus modis cōparat:Primò,ratione temporis, nondū defluxa materia reuulſio cōuenit:iam defluxa,& in particulā decūbente,deriuatio:tota iam in loco firmata,corporeq; plenè expurgato,euacuatio.Secūdò,ratione loci reuulſio fit ex loco remoto,& unā habēte cōtrariā poſitionē: deriuatio ex proximo loco:euacuatio ex ipſa patiēte particula. Tertiò,cōparat hęc gratia,

ut in uno conueniunt,ſiquidẽ in hoc,quòd ex uenis affinibus fieri debent: ut omnia hæc ſint ſecundũ rectitudinem loci patientis,differenter tamen: nam reuulſio fit ex uena,quæ cum uena patientis loci in unum coincidit: deriuatio ex eadem uena , ſed in parte alia à patiente : euacuatio ex loco ipſo.Ergo ex hoc patet,quòd non debet unquã in genere præcedere euacuatio deriuationem,nec deriuatio reuulſionem:quia nõ poteſt eſſe prius materia tota collecta , quàm in parte:nec in parte defluxa in particulam, antequam defluat,& ſit in motu:uerùm poſtquã defluxerit in parte , non dicit neceſſarium eſſe,ut antè reuellatur,quàm deriuetur.Sentẽtia igitur, 7.& 8.ſecundæ particulæ,6.Epidemiorũ eſt:quòd ſi materia quæ defluxerit ſit multa,& dolorem faciens,prius eſt deriuanda,inde illico molienda reuulſio:ſecus autem à reuulſione incipies.Et ratio quã adducit eſt clara: quia ſtãte dolore magno,dolor attrahet materiã,& augebitur phlegmon, & reuulſio uirtutem minuet:atq; hoc modo ægrũ duplici uia perdes. Verùm ſi prius deriuabis , alleuiabis materiã.& hoc eſt quod dixit Princeps 4.primi cap.1.& Cùm materiã diuertere uolueris,dolorem prius ſeda. Intelligit duo:primò,ut tentes ſedationem eius cũ lenientibus dolorem . ut, 2. Regim.acuti cap.1. Hippoc.in morbo laterali. aliter pro dolore à flatu ſanguinem mittes.Secundũ,ꝙ ſtante dolore ualido,à deriuatione non reuulſione incipias:ut prius dolor ſedetur. Ideo Gentilis in illius textus expoſitione nutauit, quia Galenũ in Epidem.nõ uiderat.Sed hæc ratio non poteſt in euacuatione,ut deriuationi præponatur, locum habere : quãuis materia tota defluxerit:& hoc,quia euacuatio ex loco totius corporis prę-ſupponit purgationem , quæ longo tẽpore indiget:hanc cùm nõ poſtulet deriuatio prætermitti quidẽ poteſt,ſed euacuationi poſtponi non poteſt.

CONTRADICTIO IX.

Ephemera an fiat calore in ſanguine exiſtente.

EPhemera fit,calore in ſanguine exiſtẽte.2. de Differen. febr.cap.9.at uerò quòd fiat ſanguine,nemo dixit,ſed ipſis ſpiritibus ſuper calefactis.2.de Criſi.cap.13.& Princeps prima quarti.cap.1.& omnes. Soluitur ex primo de Dif.feb.5.& 9. Artis curatiuæ cap.1.in fine. Antiqui diſtinguebant genera febrium in Putridas, & quæ in ſolidis mẽbris accidebant: & Ephemeras,quaſi diurnales uocatas:at quæ Synocha dicitur,in ſanguine fit,quia tamen rarius ephemera contingit , & ipſa ſicut illa putredine caret:ideo,dicit Galenus,ephemerarum nomẽ adepta eſt,cùm tamen non ſit:nam hæc diem ipſam non ſolùm,ſed duos ac tres tranſire poteſt.Ideoq; Raſim patet deceptum eſſe , qui ephemera ex obſtructione credidit ad octauum uſq; diem pertingere poſſe : nam hoc nomine apud Galenum, qui à ſynocha ephemerã plerunq; non diſtinguit,deceptus eſt.Non igno-

ro alios alio modo ſcripſiſſe de hac ſententia:unum ſatis conſtat,ut in Galeni uita docuimus,ſatis maturè hunc librum illum conſcripſiſſe: minore quidem ordine,arte,ac etiam diligentia.

CONTRADICTIO X.

Qui creſcunt an plurimum habeant caloris innati.

QVi creſcunt plurimum habent innatum calorem.prima Aphor.14. ibi Galenus explicat Hippocratem, de innato,& influente intelligere.Eſt autem Innatus propriè,qui membris inſitus, tanquam quartum elementum:Influens uerò,qui ex cibis gignitur. Dicit Hippocrates, eos qui creſcunt plus caloris habere,quàm conſiſtentes. Galenus exponendo intelligit de innato tantum, nam de influente pares ſunt, niſi quòd calor puerorum ex aërea & aquea magis ſubſtantia eſt,conſiſtentium ex ignea & acriore.Hanc etiam ſententiã uidetur confirmare Auer.2.Collec.2.hoc argumẽto, Actiuæ qualitates conſequuntur paſsiuas:calor innatus fundatur in humido radicali:igitur ad diminutionem humidi, minuetur calor: quare innatus minor erit in iuuene,quã in puero.De influente uerò cum Lycus aduerſus Hippocratem inueheretur, uolens dãnare uerbum illud plurimum,quia uel ad robur,uel ad magnitudinem,uel ad uehementiam referri poteſt.In primo uerbum non conueniebat, ut ualidius diceremus plurimum.In ſecundo falſus erat:nam plus in iuuene, quàm in puero caloris innati continebatur:in maiori quanto maiori etiam exiſtente uirtute.In tertio damnabatur in utroq;:nam nec pueri calor tactu uehemẽtior eſt iuuenis calore,nec uehementiori plurimũ,ſeu quod Grçce eſt πλεῖστον congruebat.Reſpondens Galenus ſecundum modum amplectitur dicens: Non abſolutè quidem plurimum in puero adeſſe calorem, ſed in comparatione ad corpus.Exemplũ autem de doliis plenis, aut ſemiplenis,commemorat:quò fit,ut non de innato poſsit intelligere, quandoquidem hîc & in comparatione,& abſolutè maior ſit in puero:utpote cui nihil poſsit adiici ad iuuentam procedenti.Igitur de influente intelligendum eſt:qui ſi maior eſt in puero,maior quoq;,ut probatum eſt,innatus,non ſolùm ad corporis rationem,quonam pacto uerum eſſe poteſt quod 2.de Temperamentis.2.dicitur,æqualem in utriſq; eſſe?quodq; maius eſt,illud tactu ſolùm poſſe demonſtrari. Quod ratione ſic confirmare nititur: In demonſtratione propoſitiones debent eſſe per ſe notæ ſenſu,uel ratione:ſed propoſitio quæ his demonſtrãda eſt prima eſt ſenſu, quia huius iudicium ex ſenſu pendet:igitur ex ſecundis prima demonſtrabitur.

Sed tamẽ Princeps prima primi doctrina 3.cap.3.adducit tres rationes ad probandũ hanc concluſionem. Prima eſt,Calori naturali, dum creſcit homo,non aduenit cauſa corrũpens illam,quia homo ſanus non eſſet: nec

necaugens,nam origo eius,quæ eſt humidum ,non augetur: igitur ſtabit. Reliquæ rationes ſunt quaſi corroborãtes primam. Secunda ratio,Humidum pueri eſt ſufficiens ad calorem ſuum conſeruandum,& augmentum:igitur augmento deſinente debet etiam eſſe ſufficiens ad conſeruandum:& hoc fit in iuuentute. Tertia ratio fermè cum ſecunda coincidit: Humidum in pueritia ſufficit ad caloris conſeruationem & augmentum, in ſenectute ad neutrum : igitur in hoc tranſitu poterit aliquando unum & non aliud,non augere,non ſtante conſeruatione,igitur conſeruare non ſtantē auctione : & hoc in iuuentute.ratio autem tenet in ordinatis , non aliter,ut patet.Ex quo liquet , quòd Galeno contradicit manifeſtè Princeps,in hoc quod putat poſſe probari : non in concluſione de æqualitate. Sed Auerrois Principi contradicit , eo quòd minorem faciat calorem iuuenis quàm pueri . Galeno uerò in ambobus . Gentilis uerò & ipſe aliam inducit pro Principe rationem:ea autem eſt,Omnis natura quæ eſt principium operationis in ætate perfecta inducitur in initio generationis:ſed calor innatus, eſt principium operationum in ætate perfecta. Aſſumpta propoſitio probari poteſt per enumetationem:item quia aliter natura,ut in pluribus,poſſet fruſtrari ſuo fine,quod eſt incõueniens . Auer.etiam in primo Canticæ com.34.confitetur hanc æqualitatem.ut tamē quis neget, maiorem conſtituit paulo calorem pueri,ratione,ut clarum eſt , inductus ſua.Albertus in libris de Somno & uigilia , & de Iuuentute & ſenectute, putat pueros calidiores iuuenibus:quia caput habent maius,& magis dor miunt.Fundatur ratio in dicto Philoſophi , quòd qui habent partes ſuperiores maiores inferioribus,ſunt lõgioris uitę,quia calidiores:libro de Lon gitudine & breuitate uitæ.Somnus etiam à caliditate fit uapores eleuante.Sed in pueris ſomnus amplior fit,ob humidum & curarum carentiam, non ob caliditatem.unde primi ſenes malè dormiunt.Capitis magnitudo ratione finis fuit:quia cum oſſeum eſſet,atq; ideò minus poſſet extendi,ut commoderatus homo euaderet,ab initio maius creatum eſt: hi enim paruum ſortiuntur,qui ab initio habent moderatum . Sed cadit in hoc difficultas alia:Operationes in iuuene ſunt perfectiores,quàm in puero:igitur calor naturalis etiam maior.Secundò,Humidum radicale augetur,& augeri poteſt:igitur & calor qui in eo fundatur.

Ad Auerrois fundamentum ſunt quatuor reſponſiones.Prima , quòd calor influens,eſt ſuperauctus tanto,quãto innatus eſt diminutus.hęc autem æqualitas,quæ ſenſu apud Galenum comprehēditur, eſt in cõpoſito.

Secunda , quòd ut minuitur calor naturalis , ita augetur impreſsio in membris:ut per hoc remaneat æqualis.Hæc reſponſio eſt ſophiſtica,licet ſubtilis:admittit enim duos calores in eodem ſubiecto , eiuſdem naturæ: item actionem aliam in proprium ſubiectum:item concedit calorem naturalem

turalem eſſe diminutum.Prima etiam non eſt ad mentem Galeni: nam uult,ut diximus,influentem in pueris eſſe maiorem,aggregatum çquale: igitur innatus in iuuenibus neceſſariò maior eſt. Sed ad hoc pro Gal.cõcordia dicere poſſumus,quòd in aërea & aquea ſubſtantia etiam innatum humidũ intellexit.uerùm ſic non diſtinguit Galenus de humido influente,& innato,neq; de calore,& hæc eſt conciliatio in dictis Galeni.

Tertia reſponſio eſt Principis, quòd calor non adæquatur humido: ideo non conſumitur, niſi ad conſumptionẽ humidi adæquati:ſed ſolùm retrahitur in puero:& hæc eſt etiã cauſa, cur in iuuene ualidior uideatur.

Quarta eſt,quòd humidum,ut diximus, augeatur in quantitate, licet non in perfectione. Et ad hoc eſt ratio noſtra, Corpus nutritur humido, quod eſt melius,quàm ſit illud,quod eſt innatum, & æquale,ſaltem humido contracto à principio generationis: igitur humidum uerè augetur innatum. Aſſumptum ex hoc oſtenditur, quia homo annorum quadraginta gignit filium,qui poteſt uiuere annis octoginta, cùm ipſe ſolũ poſſit ſuperuiuere ſecundum naturam per alios quadraginta annos:igitur ſemen noſtrum humidius eſt,& calidius, quàm ſit humidũ & calidum noſtrum:ſed ſemen eſt ſuperfluum tertii alimenti: igitur multo melius erit id quo nutrimur. Ad hoc dicunt quidam,putantes ſe cũ Principe reſpondere,quòd licet optimum,ac longe melius reparetur humidum,quod tamen neceſſario ad ſeniũ peruenitur: quia non licet intrinſecus humectare,ſed tantum madefacere.Hæc reſponſio,quantũ ad aſſumptum,eſt cum Principe:cauſa tamen eſt falſa:nam ſi puer creſcit uero augumento, & in augumento,ut habetur primo de generatione ab Auerroë, requiritur ut quælibet pars eius quod augetur ab exteriore materia ſuſcipiat incrementum:aliter non augumentum, ſed appoſitio dicetur:igitur humidum tale innatum uerè creſcit,& augetur.Cauſa tamen,cur homo neceſſariò ſeneſcat,eſt:quia id quod conſumitur eſt puriſsimum,nam terrea pars conſumi nequit:quod additur,licet ſit melius humido innato, nõ tamen poteſt eſſe melius humido quod conſumitur,aliter non eſſet mixtũ ex quatuor elementis.Quare neceſſariò quamuis melius humidum innato in dies reparetur,humidum tamen innatum ſit magis terreſtre & imperfectum.

CONTRADICTIO XI.

Humidum radicale an à calore naturali conſumatur.

Circa hoc dubitatur,an humidum radicale conſumatur à calore innato.Reſpondet Galenus primo de Tuenda ſanitate, quòd ſic: uerba eius iuxta initium ſubiungere libet, ſunt autem hæc: Ergo ſtatim in generationis initio coniectum copioſius elementum oportuit, quod ſiccãdi uim haberet:eſt uerò id natura maxime ignis:ſed tamen & terra,eſt enim

ea

ea quoq; res ſicca : uerùm huius plus immiſceri principiis non erat,ſi modò hæc humida erant futura. Ignis certè, quo minus plus ſit admixtum, nec obſtat quicquam : & ſanè admixtum eſt tanto plane plus in utroque principio,quantum ne torreat,uratúe, & tamen abundè ſiccet : Quippe etiam tantus calor adhibitus agilitatem ad motiones pręſtare ſat erat.Ab hoc igitur primum cogitur,paulatimq́; cõcreſcit, quod in utero conceptũ eſt : mox ſiccius redditum,ueluti lineamenta quædam,rudimentaque cuiusq; membri obtinet.Vlterius uerò etiam ſicceſcens non modò lineamẽta & rudimenta,ſed etiam exactam uniuſcuiuſque ſpeciem oſtendit.Iam uerò in lucem editum & magnitudine proficit,& tum ſiccius,tum ualentius ſemper efficitur. donec ad ſummũ incrementum (ἀκμὴν Græci uocant) ſit peruentũ : tum uerò & incrementũ omne ſiſtitur , oſsibus nimirum ipſis per ſiccitatem non ultra ſequacibus,& ſanguinis ſpiritusq́; uaſa, ſpiritus ipſius flatu in latum aguntur:cuncta deniq; membra non ſolũ robuſta fiunt,ſed etiam uires ſuas ſummas obtinent.In eo uerò quod ſequitur tempore,omnibus iam partibus ſupra iuſtum ſicceſcentibus,nõ ſolùm cuiuſq; officium minus probe adminiſtratur,ſed etiam corpus ipſum macilentius,graciliusq́; quàm antè,redditur.Ergo ultra ſiccatum , non macilentius modò,uerum etiã rugoſum efficitur. Artus quoque ipſi inualidi, atq; ad motus ſuos incerti inconſtanteſq́; redduntur. Affectio hæc in animalibus ſenium appellatur , ei quæ in ſtirpibus αὔανσις Græcè dicitur, proportione reſpondẽs. Eſt enim illa ſtirpis ſenium ſiccitatis exceſſu prouenieus.Vna hæc igitur eſt omni genito corpori corruptelæ interituſque neceſsitas.Altera eſt,quæ etiã in animalibus pręcipuè cernitur,totius ſubſtantiæ fluor,quem inſitus calor excitat. Hæc itaq; incõmoda nullũ quod genitum ſit corpus effugere poteſt : reliqua quæ ſequuntur prouidentia conſilioq; certè poteſt.Hæc ille:in quibus humidi radicalis conſumptionẽ ab innato calore ſine cõtinentis aëris memoria ulla nobis declarauit. Sed tamẽ in libro de Diſſolutione cõtinua,in ipſo initio inquit : Quia corpora humana ab ipſo calore innato,& calore aëris nos exterius ambiẽtis,diſſolutionẽ continuã patiũtur,ideo neceſſaria fuit ciborũ ac potuum adminiſtratio.Sed hæc autoritas Galeni nõ eſt,nec liber ille ſuam retinet dicendi grauitatẽ. tum uerò illud clarum eſt in libro de Tuenda ſanitate,rem hãc illum ex compoſito tractaſſe. Auicenna autem cõſumptionem hanc ambienti nos aëri primo tribuit,non taturali calori:unde prima primi Doct. 3. cap.3. Præterea ſciendum eſt,quòd caliditas poſt tempus cõſiſtendi minui incipit,propterea quòd aër circundãs,materiam eius,quæ eſt humiditas,exiccat. Calor quoque innatus,qui eſt intus, ad hoc adiuuat : & labor proueniẽs ex motibus corporeis,& animalibus,qui neceſſarii ſunt in uita: & defectus naturæ ad reſiſtendũ illi ſemper : omnes enim uirtutes corpo-

reæ ſunt finitæ,quare operatio earum nõ poteſt eſſe perpetua.Ex his uerbis luce clarius eſt , Principẽ uelle aërem eſſe principalẽ cauſam exiccãdi corpora noſtra : calorem autẽ naturalẽ quaſi per conſequentiã.Eſt autem ratio pro Auicẽna clara,nihil agit in ſeipſum , igitur cùm calor naturalis ſit in ipſo humido,nõ aget corrũpendo illud. Item calor animalium ſecundũ Philoſophum eſt calor non igneus,ſed cœleſtis: unde & Galenus, 11. Artis curatiuæ. c.8.calor naturalis conſeruat corpora : ſed præternaturalis corrũpit,& depaſcitur carnes, & pinguedinẽ.2. de Generatione animalium,cap.3.dicit,Cæterùm calorem in animalibus cõtentũ , nec ignem eſſe,neq; ab igne originem ducere,manifeſtũ ex his eſt. Manifeſtũ eſt autem quòd Galenus aliter cenſet,nam libro de Vſu reſpirationis , uult calorẽ noſtrũ eſſe igneum,ſumpta ſimilitudine, quòd non ſecus ac in fornace ignis prohibita tranſpiratione extinguatur.Eſt igitur hìc alia inter Galenum & Ariſtotelẽ diſcordia,quæ præcedentis cauſa eſt. Verùm neq; illud cõcedere cogimur,quòd ſi calor animalis etiã ſit igneus, ob id debeat, cùm ſub forma mixti eſt,agere in ſubiectam materiã. Primò,quia elemẽta ſunt in potẽtia in mixto, 2.Collec.cap.1.apud Auer.& ideo nõ poſſunt cõcurrere ut agentia ad corruptionẽ.Secundo quia ipſe in 4.diſput.dubio 2.uult,quòd cauſa corruptionis eſt materia,& nõ dicit quòd ſit forma elemẽti.ipſe etiã Auicẽna 12.de Animalibus cap.3. repetit idem quod dixerat,uolens quòd conſumptio humidi principaliter ſit ab aẽre, deinde à calore naturali.Ariſtoteles autẽ in lib.de Longit.& breuit.uitæ cap.1. uult, quòd agant in ſeinuicẽ contraria,dicens:Si igitur quãdo actiuum & patiẽs ſimul ſunt ſemper alterũ agit,alterum patitur , fieri non poteſt , quin fiat mutatio. Vult igitur,quòd contrarietas omnis,ſeu interior , ſeu exterior, corruptionẽ pariat.Sed alia exurgit maior difficultas:nam Philoſophus 2. cap.quærens,Cur maſculi diutius uiuunt fœminis in eodẽ genere:reſpondet,Quia plus habent caloris.Ideo cùm nullam aliam reddat cauſam , calor humidum non conſumit : aliter quæ plus haberent caloris,eſſent breuioris uitæ.quandoquidẽ conſtat eodem capitulo illum fateri ſenectutem eſſe exiccationẽ.Idem colligitur 2.de Tuenda ſanitate,Exercitium auget calorẽ naturalem,atq; ideo attractiuam,cõcoctricẽ,& nutritiuam: ex quibus ſolida membra molliora & humidiora fiunt : ſed ſi calor auctus cõſumit humidum,magis corpus exiccabitur ex exercitio,quàm ex perpetua quiete,& magis ex moderato , quàm immoderato : quia ab immoderato exercitio calor minuitur,& à moderato augetur.Igitur patet, quòd à maiore calore ſit maior exiccatio.Nec poteſt dici, quòd ratione melioris nutritionis reparat copioſius humidum:nam iſtud eſt declaratum in Cõtradictione præcedente : quòd nunquam poteſt humidum , quod iam eſt exiccatum,melius reddi ullo ingenio , uel arte. Igitur calor naturalis au-

ctus

ctus nunquam poterit compenſare iacturam iam factam, & quam facit, plus conſumendo de humido radicali.

Eſt tertia ratio contra Galenum, quia ipſe concedit 8. de Dogmate Platonis & Hippocratis quòd calor inſitus in ſanguine & pituita cõſiſtit ex caliditate & frigiditate contemperatus: quare non poterit magis calefacere, quàm infrigidare: imò magis humectaret, quia humidus, quàm exiccaret. Alia ratio ſequeretur, quòd homines fame enecti, deinde reſtituti, non poſſent diu uiuere. Nos autem uidemus oppoſitum experimento: quòd illud parum, uel nihil obeſt uitæ diuturnitati. Eſt etiã aliud fundamentum ex libro de Iuuentute & ſenectute cap.2. nam quęrẽs, cur animalia calida ſint, calorẽ in ſanguine cordis non in ſubſtantia illius conſtituit. At talis calor exiccare non poteſt: exiccabit enim prius ſanguinem in quo eſt. item ille calor non eſt innatus, ſed influens. ipſe etiã in cap. 3. dans rationẽ corruptionis caloris naturalis, dicit: Quòd utriuſq; & marcoris & extinctionis cauſa eſt una, alimenti ſubtractio. Igitur in ſenio cùm explicet per alimentum cibum coctum, manifeſtum eſt humidum ipſum radicale à calore non cõſumi. in lib. etiã de Reſpiratione & inſpiratione, dans cauſam ſenectutis, dicit eam eſſe caloris naturalis diminutionem. Rurſus oſtendens cauſam diminutionis caloris naturalis in ſenectute, docet eſſe paruam & non expeditã illius perfrigerationẽ, propter pulmonis ſiccitatem, & branchiarũ eius: igitur cauſa non eſt conſumptio humidi à calore innato. ad quid enim quęrere cauſam quaſi per conſequentiã, ſi primaria in propatulo eſt? Eſt etiã experimentũ pro Philoſopho, quòd homines eo uiuaciores quo calidiores, nõ quo humidiores: quod tamẽ neceſſarium eſſe cõſentiẽti Galeno cõfiteri. Auerroës autẽ uidetur in paraphraſi de Long. & breui. uitæ Galeno conſentire dicens: Et corruptio accidit eis cito duabus de cauſis: quarũ una eſt conſumptio naturalis humiditatis, quæ eſt in corpore, & dominiũ frigiditatis & ſiccitatis in eis: & hoc erit quãdo utentur rebus extrinſecis opportune. Igitur patet, quòd talis uita breuis ſit per conſumptionem celerem humidi, & non ab aëre, quia non uteretur rebus exterioribus conuenienter. Sunt autẽ tres hæ rationes claræ pro Galeno. Prima eſt, dum corpus fœtus eſt in utero, perpetuò exiccatur, & ibi nõ ab aëre, ſed à calore proprio, igitur & extrà: & eſt ratio poſita in prima autoritate iam dicta eius. Secunda, Oſſa ſenum & cartilagines cum inciduntur inueniũtur ſicca: igitur humidum radicale in eis conſumptũ eſt. hanc ponit in libro aduerſus Lycum. Tertia, Aſinus & homo eiuſdẽ regionis æqualem uitæ diuturnitatẽ haberent. Reſpondeo, quòd conciliatio Auicennæ cum Galeno eſt difficilis: quoniã Princeps motus eſt quaſi autoritate Philoſophi in de Longi. & breuit. cap. 1. quid autẽ tenuerit Philoſophus, reſpondeo, quòd calorem in ſanguine exiſtentem, ut eſt in corde, in-

natum uocat: alium qui in membris eſt à temperatura. qui uerò in illã
influitur à corde influentẽ. Calor membris proprius nõ exiccat, tum quia
non mouetur: ignis autem exiccat ratione motus: nam calor ille eſt re-
fractus, & cõtinetur à forma mixti. Sed nec calor innatus propriè agit in
humidũ, niſi ratione motus, ſicut & influens. Hic autem motus fit uel iu-
uatur ab aëre, ideò aër eſt cauſa prima cõſumendi humidũ. Ideò plurimũ
confert habitare in regione calida & humida ad uitæ longitudinẽ, ut cir-
ca mare, ut colligitur ab Auer. in paraphraſi dicta. Galenus autẽ conſide-
rat eundẽ calorẽ ut includit omnia ſibi neceſſaria, motũ ſiquidẽ, & aërem:
& hoc modo ipſe principaliter cõſumit humidũ in mẽbris exiſtens: & ita
nihil agit in ſeipſum. quare diſsidium Galeni à Principe eſt in uerbis tan-
tum: & eſt, ac ſi diceremus, homo principaliter eſt intelligens, & anima
humana eſt principaliter intelligens. Vtraq; propoſitio eſt uera, ſed tamẽ
non ſunt contrariæ, nec repugnantes. & Philoſophus uult tamẽ quòd an-
tequam cor ad tantam ſiccitatem perueniat, ut cogatur calor extingui,
quòd prius pulmo ſicceſcat, & ſic motus refrigerationis impediatur. Em-
brio autem in utero habet motum & aërem, ut patet à Galeno in libro
cui titulus eſt, An animal ſit quod in utero continetur: quamuis liber ille
Galeni eſſe non credatur: manifeſtum eſt etiam ex umbilici arteriis, quæ
neceſſariò ſpiritum ducunt, ac ex conſequenti motum: quare ueritate
intellecta non eſt difficile obiecta diluere.

CONTRADICTIO XII.

Zinziber an humidum.

ZInziber calidum eſt in tertio, ſiccum in ſecundo. Auicẽna 2. Cano-
nis. cap. proprio. Serapio cap. 336. dicit ipſum & connumerat inter
calida & humida in tertio: quare maxima eſt differentia inter humidum
in tertio, & ſiccũ in ſecundo. nec poteſt propter ordinẽ dici, quòd ſit error,
ita ut loco humidi debeat ſcribi ſiccum: nam reliquæ tales etiã ſunt medi-
cinæ de quibus ibi tractat. Hæc contradictio eſt magnæ conſiderationis:
nam inuenire medicinam calidã & humidam in tertio gradu, & cum hoc
odoratã, eſſet ualde utile, & neceſſariũ. Dioſcor. lib. 2. cap. 146. dicit ipſum
calidum, uimq; fermè piperis totã æquare. Porrò piper ſiccũ apud omnes
eſſe uidetur, ut etiam ipſe Serapio id inter medicinas calidas & ſiccas in
quarto gradu connumeret. Paulus uerò dicit, Zinziber adeò inuictam
humiditatem obtinere, ut primo occurſu calefacere non uideatur. lib. 7.
Galenus & ipſe 6. libro zinziber calidum & humidum ſtatuere uidetur:
ſed ſubiungit, τὸ μὲν οὖν ζιγγίβερι καὶ τὸ μακροπέπερι κἂν εἰ διαφέρει ταύ-
τῃ τοῦ μέλανος πεπέρεως, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον. quod eſt, Hoc quidem zinzi-
ber, ac longum piper, etſi hoc modo à nigro pipere differt, attamen parua
eſt

eſt hæc differentia. Subſcripſi Græca propter errorem in tranſlatione. Igitur non humidum eſt Zinziber in tertio, quandoquidem parum à nigro differt, nec piper omne ſiccum, cum longum zinziberi natura ſimile ſit. Auer. v. Collectaneorũ uult zinziber eſſe calidũ in tertio & humidum in primo: idem de longo affirmat pipere. Raſis tertio ad Alman. 34. dicit ipſum eſſe calidum & humidũ. Idem 22. Continen. 353. autoritate Ataubionis dicit eſſe calidum in tertio, humidum in primo. Sed autoritate Bimaſui dicit, quòd qualitas caliditatis eſt in tertio gradu, ſed in fine: & humiditas in primo, ſed in fine. Eſt autem odoratum atq; ideo calidũ, ut 2. de Alimentis, cap. de fructu iuniperi. ſed non uehemẽter, dicebat in libro de Attenuante diæta: ubi odoratum rodenti & mordicanti comparat. Igitur qua mordicat in fine uehementer excalefaciet: qua ſolum odoratum, mediocriter. Conferunt autem quæ bene olent diſcutiendo interiores collectiones omnia, tum maxime quæ altius inſederint. 14. Artis curatiuæ, cap. 12. Sed Zoar uidetur ſentire, quòd conferunt omnibus membris principalibus, quod & Galeno placere uidetur. 7. Artis cur. cap. 4. igitur concludendo dico, quòd ſi ſeruetur conditum quòd erit calidum in tertio, humidũ in fine primi: & hoc uoluit Galenus & Serapio. Pro quo animaduertendum eſt, quòd Serapio diuiſit medicinas in quatuor gradus, ſolum ratione primarum qualitatum, non ſecundarum, ut teſtatur in fine primi capitis de ſimplicibus medicinis. Vnde quando dicit, de medicina calida & humida in tertio: uult dicere, de medicina humida quæ ſit calida in tertio. Et cùm dicit, de medicina frigida & humida in ſecũdo: uult intelligas, medicinam humidam ſub quocunq; gradu ſit: quæ ſit frigida in ſecundo, & hoc patet ratione, aliter non daretur unquam medicina apud illum in diſpari gradu in actiuis ac in paſsiuis: quod eſt ualde abſurdum, cùm innumeræ tales ſint, ut ſemperuiuum, quod apud Gal. eſt frigidum in tertio, & leuiter tamen ſiccat: contrà acatia exiccat in tertio, infrigidat ſolùm in ſecundo: ita ciolamen calefacit in ſecundo, exiccans in tertio, ut patet 6. & 8. de Simplicibus medicamentis, capitibus propriis. Cur autẽ Serapio non curauerit de gradu in paſsiuis, eſt, quia Gal. & ipſe plerunq; ordinem in illis qualitatibus prætermittit, tum quia minoris periculi, tum etiam quia difficilioris experientiæ. Serapioni igitur actiuarum qualitatum gradus ſufficit. Porro non conditum, iuxta medium primi gradus humidum eſt: & in caliditate par ratio, niſi quia celerius imprimit, & celerius finit. At Auicenna operationẽ ultimam conſiderauit: ſi ſiccatum iam & priuatum ſuperfluo humido exhibeatur, nec conditum, nec cum alio medicamẽto, (nam, ut referunt, immaturum eſt quod ad nos defertur) nec cariem antequàm colligatur contrahat. Eſt enim radix herbæ ut gramen, repullulans ſub terra, in India naſcens: porro Lilii radici ac naturæ magis ſimilis eſt,

quanquam folio ualde diſsimili. Matura igitur ſi colligatur radix, & ſiccetur, tandem ex uſu poterit ſiccare. Sed forſan decepit illum quod in.5. de Tuenda ſanitate Gal. ſcriptum reliquit in fine: Omne immodicè calidum exiccare tandem non leuiter: ſed hoc in uiuentibus, & animalibus, quæ præſente calore fruuntur, tantùm uerum eſt: non in medicamentis, quæ ab alio tantum mutantur, & locum materiæ habent.

CONTRADICTIO XIII.

Zinziber an flatuoſum.

Zinziber eſt reſolutiuum inflationis. Princeps 2. Canonis, cap. 746. oppo. uidetur. in eodem lib. tract. 1. cap. 4. poſt medium dicit, quòd ſemen erucæ & Zinziber ſunt medicinæ flatum generantes. Solutio eſt, quòd medicina poteſt flatum gignere uel in prima, uel in ſecunda, uel in tertia concoctione: exemplum primæ eſt aqua: ſecundæ autem olera, quæ etiam in prima concoctione gignunt, ſi frigida ſint: exemplum tertiæ eruca, mel, Zinziber, longum piper: & tales dicuntur medicinæ iuuantes uenerem. Zinziber igitur eſt ex hoc genere faciens flatū in uenis, dum tertia concoctione tranſmutatur. Sed contrà, quia Princeps ibidem in cap. proprio, autoritate quorundam, quòd retinet coitum. Reſpondet Princeps, quòd iuuat coitum confortādo uentriculum, & tollendo humorem mucilaginoſum: & ita hoc modo non uidetur párere flatum in tertia concoctione, quia cōſtat. 2. Can. trac. 2. cap. 53. quòd aſſa iuuat ad coitum, & nocet uentriculo: & hoc eſt, quia parit flatum in tertia cōcoctione, & in prima. Per primam nocet concoctioni, per tertiam iuuat coitum. Reſpondeo, quòd poſſumus diſtinguere, primò de Zinzibere: nam album condîtum, recens immaturum, coitum adiuuat, & flatum in uenis non mediocrem parit, ut experimento patet: ſiccum uerò per ſe & maturum, in humidis corporibus etiam concoquendo humida relicta in uentriculo, ut agens parit flatum in tertia concoctione, non ut materia, & coitum iuuat: per ſe autem ſic ſumptum, uentriculo mundo exiſtente, omnem flatum diſcutere ſolet, atq; hoc modo coitui nocebit: admixtum autem humidis, ſemper flatum excitat: ob id uerò, & quia ut odoratum calorem adiuuat naturalem, omnibus fermè ad uenerem medicamentis immiſceri ſolet: quæ ratio etiam in longo pipere tenet: uerùm longum piper in antidotis magis in uſu eſt. Zinziber ut condîtum mirum appetitum ueneris excitat. Serapio affirmat ſemen augere, atque hoc ut dixi intelligendum eſt.

CONTRADICTIO XIIII.

Corpora purganda an fluida reddenda ſint.

Corpo

Corpora cùm quiſpiam purgare uoluerit, oportet fluida facere.2. Aphorſi. 9. at. 7. Aphoriſ. 66. ſcribitur Aphoriſmus idem, his uerbis adiectis:Et ſi ſupra aluum,ſiſtere,ſi infra, humidiorem reddere. Ergo uel primus incompletus,uel ſecundus habet quod extra propoſitum eſt. Galenus in commento,66. Aphoriſmi dicit adiectitium eſſe ſuperfluum. ſupráq; hoc in quarta particula eſſe demonſtratum: uidetur igitur intelligere de.13. Aphor.quartæ particulæ:ſed tutius legemus, κατὰ τὸ δεύτερον pro κατὰ τὸ τέταρτον. id eſt,in ſecundo Commentariorum, ideſt in hoc.9. Aphor.declaratur enim quòd oportet fluida reddere corpora,meatus ipſos faciles reddendo,tum incidendo tenaces humores, tum ſubtiliores reddendo qui ſint craſsi. At quidam ultra Græcam lectionem, quaſi ῥυφθέντιον aſcriptum eſſet,in 9.Commēto ſuperaddidere, Abſterſis: quod cùm deſit in Aldino codice, etiam uitioſam Galeni ſententiam reddit: qui duo tantum ſuperius antiquæ expoſitioni præcepta ſuperaddiderat, nunc tria, interpretationem facit operoſiorem.

CONTRADICTIO XV.

Saccharum an minus melle detergat.

Zucarum non eſt melle inferius in abſtergendo, & mundificando 2.cap. tracta.2. cap.755.oppoſ. ſeptima tertii cap.2.de dentium abſterſione loquens dicit.Et Zucarum in abſtergendo melle inferius eſt, & prima quarti tracta.2.cap.8.Nunc autem mel cannæ (quod eſt Zucarum, & propriè mundificatum,) melius eſt melle apis, licet eius abſterſio ſit minor abſterſione mellis. Auerro.5.Collectaneorum cap.de melle.Et mel cannæ eſt minoris abſterſionis,caliditatis,alio melle. Dioſcorides libro.2. cap.73.de melle: Saccharum agnouiſſe uiſus eſt, ſic tamen ut iam tunc in frequenti non eſſet uſu.appellatq; indicum ſal: exiſtimo nondum arte inuenta per ignem copiam habendi, fuiſſe rem raram, quia non propagatam ignota adhuc lucri uia. Gal.libro.8. Artis medendi.cap.4.Sacchari mentionem facit melli illud aſsimilans. at uerò in.10.libro cap.11.cùm mel in hecticis febribus aſinino lacti miſceat, illius fermè naturam ignoraſſe uiſus eſt: quanquam, ut diximus, rem cognouerit, tunc raram,& cuius exiguus eſſet uſus.oſtendit autem illud libro.7.Simplic.medic.cap. de melle.unde agnouiſſe palam eſt, ſed non iu uſu fuiſſe. Quod igitur ad contradictionem attinet: id quod ſponte fluit, cum nullam aquam admixtam habeat, uocaturque Sulimenum à Principe, & eſt quod cognouit Galenus dicens non adeo eſſe dulce ut mel, hoc nulla ex parte melle inferius eſt in abſtergendo. Reliquum, quod nobis in uſu eſt, propter admixtam aquam,cùm palam ſit melle dulcius minus abſtergit.

CONTRADICTIO XVI.

Rhabarbarum an calidum.

RHabarbarum eſt frigidum, ut habetur decimaſexta tertii tract.1. cap.4.enumerans enim medicinas frigidas aſtringentes omnes, adnumerat illis rhabarbarum: nec in noua emendatione ſublatum eſt, nec potes dicere eſſe ambiguitatem propter uerbum. Et medicinæ ſingulares abſolutæ aut ſecundum uirtutem retentiuam. Nam primò connumerat illico aſtringentes calidas, inter quas non ponit rhabarbarum. Secundò, quia medicina aſtringens ut talis eſt,ſemper eſt frigida & ſicca,ut colligitur 4.de Simplic.medic.cap.7.quanquam ibi uideatur de ſapore tantum loqui: uerùm illud clarum eſt.ad rem reuertor: Raſis 3.ad Almanſorem cap.47.ponit ipſum calidũ,& 22.Continentis.332.ponit autoritate Chum, calidum & ſiccum in ſecundo. Auer.uerò 5.Collectaneorum dixit, quòd Galenus numerauit hanc medicinã inter illas quæ non ſoluunt,ſed aſtringunt:& tamen ipſe uult ut purget,& connumeretur inter innoxia medicamenta. Meſue uerò ponit & calidum & ſiccum in ſecundo cum Raſi,& purgare illud docet: cum Auer.ut experientia etiam atteſtatur, Serapio 206.cap.deſcribit Rhaponticum,potius quàm rhabarbarum:neque enim purgatorium medicamentum eſſe agnouit:ſic igitur Galenus,ſic Dioſcorides,ſic Aëtius,ſic Paulus omnino ignoraſſe uidentur hanc radicem.Sed & Princeps cum cap.proprio.2. Can. ſtatuat Rhabarbarum inter aſtringentes medicinas, nullam purgantem facultatem tribuens, quod nec in aloë,uel agarico facit,aut aliis purgantibus medicinis,ipſe etiam rhaponticum præterit:nec mirum eſt quòd ante acceſsiones ſcribat Dioſcorides uelut agaricum datum rhaponticum prodeſſe:non enim purgando: eſſet enim inſulſiſsimus medicorum,dare medicamentum purgãdi gratia ante febrium acceſsiones:ſed ratione tollendi rigoris. Itaq; primus uidetur Auerroës poſt Meſue rhabarbarum agnouiſſe, & quòd etiam purgaret intellexiſſe. Verùm inter modicè calidas medicinas illam refert, cuius uis præcipua ſit aſtringere:quo fit,ut nec de qualitate nobis ſatisfaciat Auicenna,frigidum ſtatuens: Galenum enim putauit ſe imitari. qui 8.Simplicium medic.rhaponticum proculdubio, non rhabarbarum deſcribens, temperatum eſſe ait:atq; ita inter frigidas ratione non leui,cùm aſtringat ut frigidum,ab Auicenna potuit adnumerari. Ex quo patet,cùm ex deſcriptione Raſis non rhabarbarum,ſed rhaponticum definierit,fruſtra calidum & ſiccum in ſecundo gradu ipſum ſtatuiſſe:nam tale eſt rhaponticum.Sed excuſat Raſim aliena autoritas,non enim ex mente propria locutus eſt. Sed illud etiam nos torquet, quòd Paulus lib.1.cap.43.inquit, Terebentinam oliuæ magnitudine aluum ciere: uerùm ſi uelimus acrius

ſubducere,pauxillum rheu ſuperaddere debemus. quare purgatoriũ erit rhaponticum. Vel ipſe rhabarbarum uerum agnouit, ſed lectio antiqua Rhu habet,quod Sumac dicitur. Græcus etiam codex manu ſcriptus habet ῥοῦ, temerè igitur permutata dictio eſt. At rhus aſtringit non leuiter. Verùm cùm dormituris detur illud forſan cõtingit,quod Galenus dicebat 2.de Alimentis: Aſtringẽtia à cibo ſumpta aluum nõ parũ ſubducere. Temerarium igitur eſt uelle fidem codicum tam leuiter infringere. Quamobrem illud iam tantum obſtat, quòd Galenus tantus uir hanc medicinam uel ignorauerit,uel uſum eius nõ cognouerit. Sed quid mirum?cùm multarũ aliarũ,quas hîc cum his ſubiũgemus,naturã, ac uim neſcierit,etſi aliquas,ut mãna,ſub alio nomine,& ſub aliis uiribus agnouiſſe uiſus ſit.

Medicinæ nobiles, quarum uſus Galeno incognitus fuit: Saccharum, Rhabarbarum,Manna,Caſsia fiſtula, Colutea, ſeu Sena, Mirabolani ut purgantia medicamenta,Moſcus,Caphura,Ambra,Santhali: uerùm hos ſub Aſpalathi nomine, ut & Dioſcorides tamen, uirtutem agnouiſſe potuit ſi Santhalum eſt Aſpalathum.

CONTRADICTIO XVII.

Impura corpora an copiosè nutrienda.

NOn pura corpora quãto magis nutries,tãto magis lædes. 2. Aphor. 10.ubi legitur τῶν σωμάτων, pro τὰ σώματα, ſed uidetur oppoſitum prima Aphor.17.nam ibi Galenus dicit,Si enim uires laborãtis debiles fuerint,& ea quæ in corpore eſt diſpoſitio ex corruptione humorũ,uel defectu,parũ & ſæpe his dandum eſt de alimento.Parum quidẽ, quia uirium imbecillitas non poteſt totã ſimul alimenti multitudinem ſuſtinere: ſæpius autem, quoniam multis indiget diſpoſitio. Defectus ſiquidem adiectionẽ exigit,corruptio contemperamentũ.Et rurſus in eodẽ: Autũnus morbis, qui ex corruptione fiunt,aſsimilatur. Quapropter qui eo febricitant tempore,continua optimi indigent adiectione,& ſi uires ualidæ fuerint,ſæpe & multa dabimus:ſin imbecilles,pauca,& ſæpius afferemus. Sub eadẽ fermè ſentẽtia ſcriptũ eſt tertia primi Doc. 2.cap.7.Quum uerò fuerit corpus repletum malis humoribus cum ſubtilitate,ipſum nutriẽtibus laudabilibus copioſe refice.Et rurſus in eodẽ capitulo ante dictã autoritatẽ ſcribitur: Et ſæpe etiã cõceditur illi,in cuius corpore mali habentur humores,ut rem bonã largiter comedat,& propriè cum nõ patitur uentrẽ ſibi ſolui.Eſt etiã experimentũ 5. de bello ciuili Cæſaris:dum enim exercitũ fame & cibis improbis debilẽ ac morboſum haberet, ingreſſus Agar ciuitatem,totũ illũ refouit,tum maxime uini copia: nam largiſsimè epotum,illos qui uel ægri eſſent,uel debiles reſtauraſſe ait. Vinũ autẽ copiosè nutrit,ut in aphoriſmo ſequente. At uerò prima Hippocratis ſententia à

Galeno aliàs recitatur:& rationem ſecum habet : nam adiectum putrido, putreſcit: quare quantitate augetur quod inimicum naturæ eſt, qualitate autem manet.

Multæ ſolent dari ad hanc cõtradictionem uariæq; à recentioribus reſponſiones. Prima, quòd in hoc Aphoriſmo Galenus intelligit de cibo reſtaurante iam defectos:in aliis locis de cõmuni, qualis his, qui in cuſtodia ſunt,exhiberi ſolet. Secunda,quòd Galenus ibi loquitur de uictu neceſſario,coactoq; : hic uerò de eo quod illi corpore æqualitatis ratione cõuenit. Tertia,quòd intelligunt de cibo medicinali,qui cùm uirtute ea prǫditus ſit,corporis humores poſsit emẽdare:uel quòd loquitur ratione prǫparationis ad euacuationẽ. Gentilis in utraq; Principis autoritate nutat: uolens intelligi illã de cibo ad uomitus præparationẽ dato. uel quòd contemperare poſsit humores, ut eſt dictũ iam Galeni. Reſpondeo igitur, cùm hæ reſponſiones imprudentẽ faciãt Auicẽnã,qui tam difficili re propoſita principale prætermiſerit, ex præſenti cõmento colligi poſſe cõcordiam,quæ eſt:Qui nõ appetunt (nam hæc eſt extrema octaui Aphoriſmi pars,quæ à Galeno,prætermiſſo nono,cenſetur adiungenda præſenti) debent à reſtauratione cauere: quoniã humoribus corruptis in uẽtriculo ſolo exiſtẽtibus,ſeu etiã in illo,atq; etiã toto corpore, quãto plus nutries,eo magis lædes.Non ſic cùm uentriculus mundus extiterit,quãuis corpus reliquum putridis ſit repletũ humoribus: quo in caſu copioſe reficere debemus:nanq; præſentia humoris corrupti in loco cõcoctionis, prohibet concoctionẽ,atq; corrumpit. At uerò in cæteris locis cùm iam abſoluta fuerit omnis coctio,permixto bono cum malo,totũ minus noxiũ efficitur. Sed cõtrà 2. Aphor.32.Quicũq; circa initia bene cibati, rurſus fiũt nõ appetẽtes:igitur uentriculus mũdus nõ ſufficit.Reſpondeo:in 2. Aphor. 10. loquitur in morboſis iam ſeu cõualeſcentibus citra purgationẽ. Tres igitur ad copioſum cibũ rectè ſumẽdũ in impuro corpore cõditiones requirũtur. Verùm eam cõſules Contradictionẽ,an putredo à ſola obſtructione fiat.

CONTRADICTIO XVIII.

Vinum aquoſum an magis urinam prouocet, an rubrum nigro magis nutriat, an auſterum urinam prouocet, an in ſyncope conueniat,an album tam in proſpera quàm aduerſa ualitudine ſalutare, rubrum an flauo melius in tuenda ſanitate,an omne uinum calidum etiam ſi ſit album.

VIna alba,& tenuia,quæ aquoſa dicũtur,minime ut nutriunt, etiam urinam prouocant: at rubea colore,craſſaq;,plus alimenti præbent quàm reliqua uina. 2. Aphor. 11. Verùm ad proliciendam urinam 5. de Tuenda ſanit.ante medium,præfert quod ſubſtantia tenue eſt, & colore flauum non album:flaua autem cãlidiſsima ibi eſſe uult: contrà alba frigidiſsi

gidiſsima:media inter hæc ſtatuit,quæ medii coloris ſunt, ut pallida: non tamen ad rubra nigra'ue comparat in caliditate:unde (ex dictis) adiicit. Hippoc.etiam 3.Regim.acut.6.dicit,alba uinoſa ac potentia maxime urinam prolicere.Galenus quod in 5.de Tuenda ſanit.prçterierat,adiicit,exponens illorum ordinẽ à calore:Sic flaua,inde fulua,poſt rubea, poſt dulcia,(per quæ nigra illũ intelligere eſt exiſtimandũ: forſitã uel oblitus nõ adieciſſe colorem,uel mendo ſcriptoris omiſſa)ultimo alba.Igitur quinq; ordinibus ea diſtinxit.Potentia igitur flaua uel fulua quæ albo ſimillima uidentur,uehemẽter urinã educunt:non aquoſa.Illud etiã cõtradicere uidetur ſecundæ parti quod 2.Aphor. 18. ſcribitur,dum dixit, Craſſa quidẽ ac rubea tanto à nigris in nutriendo plurimũ ſuperantur, quantũ ſuperãt in præſtãdo uniuerſum & uelox alimentũ. Quidã dicunt illa confundere Galenum:ſed quid abſurdius,illum dicere cõfundere,qui ea cõparet? Alii nigrum robuſtius alimentũ,rubrũ uerò celerius præſtare dicunt.Sed quomodo ſic rubrũ craſſum cæteris uinis copioſius nutriet? Accedit tertiũ incõmodũ: nam Dioſcor.lib.5.cap.6.dicit, quòd albi uſus cõmodior eſt tam ſanis quàm ægris. Vt poſtmodũ ad ætatem peruenit mediã laudat,ut non nouum,nec antiquũ ſit:tale autẽ probat ſeptẽ annorũ,tanquã in cõſiſtẽtiæ medio:laudat autẽ auſterũ ex ſapore aliis præferens.At ſi quis animaduertat,quisnã primo uſus erit rubri,nigri,flaui? at flaua tenuia cõmodiſsima ſenibus:nõ igitur alba.Caliditatẽ autem per tẽpora diuidit Galenus 8. de Simplic.medic.iuxta princ.dicens: Vinum nouum muſtũ in primo gradu calefacientiũ eſt,antiquũ in tertio,mediæ ætatis in ſecũdo.Quomodo igitur cum Dioſcoride cõuenit? an'ne muſtũ dicemus ad annos uſq; ſex, uel etiã ad ſummũ duos iam? Sed & in 8.Artis curat.cap.6.præponit omnibus in proliciẽda urina album mediocre in caliditate auſterumq;:quod etſi ſit probatiſsimũ,iuxta Dioſcoridẽ,attamen ab aliis hæc diſsidet autoritas, ab aquoſo ac potẽti laudẽ eam tollens.Declarat tamẽ quod Sabini, Adriani, Albaniq; ac taliũ nobiliũ uinorũ,nõ cæterorũ tantũ,uſus ante ſextũ annũ nõ ſit,quòd grauẽt uentriculũ,& innatẽt illi. De auſtero uerò eſt difficultas maxima,quia 3.Regim.acut.6. textu, ei tribuatur quòd urinã ſupprimat:ob idq; ab his,qui ſuppreſſam habẽt illã,uel ſputum prohibetur: niſi dicas,quòd fuluũ dicat:at hoc maximè, ut dictum eſt, prouocare dicitur à Gal.ſi ſolius coloris ineas rationẽ: ergo ſapore id fiet. At uerò in de Attenuante uictu,in fine:in proritanda urina fuluum albo poſtponit, cùm tamen in ſputis fuluum & flauum præeligat:potentia,dulcia,omnis expertia auſteritatis:itaq; Gal.undequaq; ſibi tum cum Dioſcoride diſcors eſſe uidetur.Idem 2.de Locis affe. cap.9. tantam ineſſe uim caliditatis ac ſiccitatis uino antiquo refert: ut cùm Grãmaticus puerum domi reliquiſſet, isq; ſiti tentatus largiter uinum antiquum ebibiſſet, in poſterum peruigil

ſemper remanſerit, donec febre correptus ſimul ac delirio, mortuus ſit. quo fit ut ſuprà dictum de uini caliditate confirmetur.

Res igitur ad tria refertur capita, quorũ primum eſt, An aquoſum, an mediocre, an potẽs uinũ magis urinas prouocet: Secundũ, An rubrũ uinũ nigro magis nutriat: Tertiũ, An auſterũ uinũ ſupprimat urinas, an prouocet. Mihi certè uidetur facile primũ diſcutere, nã aquoſum cùm minime nutriat, maximã materiã urinæ relinquit: atq; ſic ſi corpus mundũ extiterit, calorq; potẽs ualẽtius urinã ciet. In prouocãdo uerò, ac educẽdo alienas partes aquoſas, potẽs uinũ præponi debet: mediocre autẽ inter ea quæ cõueniũt his, de quibus ſermo ibi habetur, in urina prolicieda eſt præſtãtiſsimum: quòd tamẽ potẽti cedat, uel aquoſo, nihil refert: quãdoquidẽ illa nõ cõueniãt ut nimis ualida, uel imbecillia. De ſecũdo dicamus, Nigrũ quidem copioſius alere longo uſu, quia nutrimentũ eius minus diſſoluitur, et copioſum eſt: at rubrũ tamẽ copioſius alit in ſingulas uices. Ad tertiũ dicimus, Vinũ quod auſterũ eſt minime ut tale urinas prouocare, ſed ſic eſſe ſaluberrimũ: attamẽ cùm etiã hoc albũ ſit, & non inualidum ſubſtãtia, & qualitate, ut ſubtile calidũq; urinas prouocat. Muſtũ autẽ dicitur in nobilibus uinis (qualia Galenus appellat) Italicis, aut Græcis, ad annum uſq; ſextũ, uel ut Dioſcorides, uſq; ad ſeptimũ: uerùm uina uulgata mediocrẽ ætatẽ, alia primo, alia ſecũdo, atq; ita deinceps anno ſortiũtur: ut ſingulum illorũ nobilius extiterit, ſerius. Verùm albi uini uſus, qui adeò cõmodus in utraq; extat ualitudine, ad flauũ & fuluũ extẽditur: nã ibi rubrũ ab albo Dioſcorides tantũ diſtinxit, ac nigro, ut tria ſint eius uini genera tantũ à colore ſumpta, cùm apud Galenũ quinq; ſtatuãtur, (ut dictum eſt) hoc ordine, flauũ, fuluũ, rubrũ, nigrũ, albũ. Sed Aëtius lib.1. iuxta fi. eadẽ fermè de colore rubro et nigro ſentit, quæ diximus: nã rubrũ craſſum nigro pręponit. Verũ cùm in fine capituli dicat, rubrũ uinũ ſubtile, modiceq; aſtrin gens, tã ſanis quàm cõualeſcẽtibus optimũ eſſe, Dioſcoridi cõtradicere uidetur. Cauſa autẽ, cur uinum ſubaſtringẽs ab Aëtio laudetur lib.9. cap.3. edocetur, quia corpora firmat, & uires uẽtriculo addit. In eandẽ ſentẽtiam ſcribit Paulus lib.1. cap.95. attamẽ uterq; inter uermiculũ & rubrũ diſtinguit: nã ἐρυθρὸν rubrũ, uermiculũ autẽ κιῤῥον uocãt, ſic aliqui giluũ exponunt: alii ꝑ ἐρυθρὸν coccineũ etiã interpretãtur: etenim nõ præteriſſe fuluũ ac flauũ Aëtiũ oſtẽdit cap.31. lib.4. inde diſsidiũ inter Paulũ Aëtiũq;: nam uermiculũ laudat Paulus, Aëtius rubrũ. Rurſus pro auſtero aſtringẽs ſcri bi deberet, codicis Gręci habita ratione, nam στυφὸν aſtringẽs ſonat. Galenus tamen auſterũ laudauit 4. & 12. Artis curat. Palam eſt autẽ per κιῤῥον flauum intelligi debere apud Paulũ: cùm rubrum exprimat per ἐρυθρὸν, fului autem ac flaui nullã faciat mẽtionẽ: igitur de hoc intelligit. De auſtero illud cenſeo quod Galenus. Verùm quoniam difficilis eſt, nec adeò euidens differentia inter auſterum, & aſtringentem, alterum pro altero

ſuppoſuit . Differentiam autem auſteri & aſtringentis habetis 4. & 8. cap.quarti de Simplici medicina.nam aſtringēs eſt,ut rhu & gallæ:auſterus ſapor,qui in fructu palmæ ultra dulcedinem percipitur.eſt & in uinis aſtringens frigidioris notæ quàm auſterum:cùm tamē uino aſtringentem facultatem tribuere poſsis.ueruntamen ad rem magis ille ϛυφὸν auſterum pro aſtringente interpretatus eſt : ſed Aëtius rubrum præponere maluit ad confirmanda corpora,id tamen ſanè nō ex Galeno.Quod uerò Aëtium ſeduxit,eſt quòd uina rubra,craſſa , ſanguini gignendo accōmodatiſsima Galenus dixit,3.de Alimētorum natura.Id dictum ad ſanitatem tranſtulit Aëtius : uerùm in inculpata ualitudine rubrum poteſt flauo & fuluo præferri:at in cōualeſcentibus,album:in ſenibus flauum,ac debilibus:tum fuluum,quòd uim habeant medicamenti,præponi debent. Sic igitur non ſimpliciter quod à Dioſcoride profertur uerum eſt.Ex quibus etiam non obſcurum euadit,uinum rubrum eſſe quod his,qui uirtute deficiunt,cum panis buccella exhiberi debet, ſecundum horum ſententiam : uerùm non ſic Gal.12. Artis curat.cap.4.nam flaua tãtũ,ac fulua , tum auſtera in uſu conuenire docet:atq; omnia nobilia uina eiuſcemodi eſſe oſtendit.Declarat autem auſtero uino ineſſe quòd confirmet uentriculum , & quòd non feriat caput:quia tamen nutrimentum non celeriter diſtribuunt quæcũq; auſtera ſunt,ob id in ſyncope non minus quàm aqua ſunt fugienda,in fine cap.4.at iuxta initium hęc habet uerba,de ſyncope loquens:At quoniam ipſorum falernorum aliud dulce admodum eſt , quod Fauſtianũ uocant: aliud,ſi cum hoc conferas,auſterũ:at uerò ſi cum Signino,& Marſo,dulce: deligendum ex his ſecundum.Hęc contradictio paulopòſt diſſoluta uidetur,cùm dixit,Reliquorum uini generum auſtera quæ mediocriter alba, craſſaq; ſunt:certè nullum ad digeſtionem in corpus eſt idoneum.ergo Falernum comparatione auſterum dicitur ut Creticum,nō quòd talem obtineat ſaporem,quoniam aliud dulciſsimum ſit.Raſis igitur dictum lib.3. ad Almanſorem cap.5. quòd uinum album leue ſit,ad urinam prolicien-dam utiliſsimum,nō aliter quàm ut dictum intelligi debet,quòd multam gignat,non quòd prouocet.Vinum etiam rubrũ omnibus ut alimentum: non uerò ut medicinalis potus,uel ut cibo iunctus,uel ut languētibus,aut ætatis uitio laborantibus aliis præferri debet:nam alba pueris , flaua ſenibus magis conueniunt.Idem lib.22.cap.6.Continentium, repetit quod de albo uino diximus:ſcilicet,quòd tale aquoſum maximè urinā prouocat. Sed uerba illa de uino,quod concoctionem auget,& humores digerat,(ut uerbo eius utar,)ad auſterum,non ad amarum (quamuis malus in uerbis ordo ſit)referri debent: nam hoc eſt ex loco Galeni proximè adducto ex uerbo ſumptum.Apparet etiam,quoniam dicit uinum illud eſſe delectabile , nullum autem amarum tale eſſe poteſt : circa quod intelligendum,

quòd ætas ex ſapore in uinis ac ſubſtantia diſtinguitur:nam dulce & craſſum ſemper nouum eſt:amarum & ſubtile, antiquum: horum neutrum uſui commodum.auſterũ & ſi dulcedinis particeps ſit,ſeu media ſubſtantia,ſeu ſubtili,mediocris eſt ætatis.Quod autem Serapio capitulo proprio dicat,uina ſtiptica,ideſt aſtringentia,maxime urinam prouocare,non aliter intelligi debet,quàm ex Galeno 7.Artis curatiuæ cap.6.ut primò pro aſtringente auſterum intelligas:deinde,ut laudatiſsimum hoc credas inter ea quæ prouocare urinam poſſunt. eſt autem laudatiſsimum quia in 7. Artis curat.libro Galenus de uentriculi imbecillitate agit, ubi auſterus ſapor,imò etiam aſtringens,maximè probatur:ſed aſtringens urinam nimium coërcet:ergo loci etiam pertractationũ in Galeno inſpiciendi ſunt: nam in eo loco ut imbecillitatem uentriculi principaliter ſpectat,ſic in 12. uirium reſolutionẽ.at in 5.de Tuẽda ſanit.abundantiã ſeroſi humoris,qui copioſius gignitur. Auſtera igitur in 7.lib.probabuntur.mediocria ualida ac dulcia,in 12. Artis curatiuæ:ſubtilia flaua fuluáue,in 5.de Tuenda ſanit.

Sed emergit aliud dubium,nam ſi omne uinum calidum eſt in primo, uel ſecundo,uel tertio gradu, quomodo album infrigidare poteſt? quod etiam Raſis teſtatur autoritate Ruffi & Gal.12. Arti.cura.cap.4.nullum album uinum calidum. Reſpondeo, uinum infrigidat bilem educendo: nam Gal.quòd per ſe infrigidet, nunquam fatetur: ſed dicit aquoſa nullam inſignem calefactionem facere,alba autem non eſſe calida, nõ arguit ea tamen eſſe frigida,ſaltem abſolutè.

HIERON. CARDANI

CONTRADICENT. MEDIC. LIBRI PRIMI TRACT. SECVNDVS.

CONTRADICTIO I.

Ars an ſingularium.

ARs eſt ſingularium.9.Artis curatiuę cap.6. Ars in uniuerſalibus theorematis methodo,in ſingularibus exercitatione indiget. At uerò 2. Ethic.cap.2. Singularium non eſt ars,neq; præcipiẽdi ratio ulla.Item primo Primæ philoſophiæ, Ars ipſa uniuerſaliũ eſt,experientia ſingulariũ:ob hoc expertus melius operatur ſine experientia rationem habẽtibus.Philoſophus 2.Poſteriorũ tract.27.dicit,quòd ex ſenſu rerum memoria conſtat:multę autem memoriæ experimentum unum

unum ſunt. At uerò ex experimēto prodit ars, cùm in anima fuerit con firmatũ. Hæc reſponſio quibuſdam ſatisfacit, cùm tamen duas relinquat dubitationes: Prima, quòd ars experimentũ præſupponat. Hoc autē uidetur falſum, ut ex primo Primæ philoſophię colligitur: nã eum, qui experimento ſine ratione duce operatur, præfert illi, qui artē habet ſine experimento. Præterea Hippocrates artem non traderet ſcriptis quandoquidem illa præſupponit experimentum. hoc autem uidetur etiam Galeno contradicere. 1. Aphor. 1. Secunda difficultas eſt, quia 2. Poſteriorum. 27. uult experimentũ conſtare neceſſario ex pluribus ſingularibus: & tamen primo Primæ philoſophiæ uidetur hæc eſſe differentia experimenti ab arte: quòd illa ſit uniuerſalium, hoc autem ſingularium, Ideo dico quòd, (ut habetur 6. Ethic. 8. de prudentia) habitus ipſi, ars, & prudentia ſunt de uniuerſalibus: ſed exercitatio eſt ſingularium. Et hoc uoluit Galenus loco adducto. Non ſic ſcientia, uel intellectus, uel ſapientia: nam hæc uniuerſalium ſemper ſunt. Eſt autem triplex modus: aut Singularis comprehenſio, & dicitur ſenſus: aut Singularium plurium, & eſt experimentum, ut in memoria colliguntur: aut Vniuerſalium prout ad ſingularia comparantur, & ſunt artis uel prudētię habitus. Reliqui tres uniuerſalia agnoſcunt, non in comparatione ulla ad ſingularia. Verum de his in 3. lib. Contr. 8.

CONTRADICTIO II.

Experimento an duæ rationes ſint neceſſariæ.

EXperimentum ut rectum dicatur exigit duas conditiones: primam, quòd in humano corpore ſumptum ſit: ſecundam, quòd per primam ac propriam operationem, non ex conſequentia: primo de Simplic. medicamentorum facul. cap. 2. Princeps 2. Can. cap. 2. quinq; alias adiicit conditiones: quòd in morbo ſimplici, quòd illud quo experimur uitioſum non ſit, quòd experiamur in morbo æquali, quòd idem agat in contrariis temperaturis, quòd ſecundum plurimum non ſemel tantum aut bis. Hæ uerò conditiones colliguntur tertio de Temperamentis cap. 5. quamuis id ſecundum plurimum etiam ad temporis magnitudinem extendat, non ſolùm ad multorum hominum experimentum. Experientiam tamen ab Experimento ſeparat Galenus libello de Empirica ſubfiguratione, qui apud nos in Græco non habetur: pluribus experientiis experimentum conſtare affirmat, hoc autem eſt quod iam diximus, ſcilicet, Experimentum multis ſentiendi memoriis conſtare. Diffinitur autem ibi Experientia, quòd eſt tota rei euidētis obſeruatio. Aliter uerò ſecundum eius opinionem diffinitur, quòd eſt obſeruatio ac memoria eorum, quæ ſæpe eodem modo perſpecta ſunt. Ibi uerò diffinit Experientiã quæ eſt artis principium. Igitur non tot erunt neceſſariæ conditiones ad experimentum.

Reſpon

Reſpondeo:quanquam poſſem, ut dixi, ſubterfugere per diſtinctionem iam datam experimenti & experiētiæ:nihilominus experientiam omnē eſſe artis principium:perfectam autem experientiam & quæ ratione perfici poſsit,his indigere conditionibus.Ex hac autoritate oritur hæc.

CONTRADICTIO III.

Medicina an ſolo experimento inuenta.

EXperientia conſtituit artem medicam & ſolam.Philoſophus etiam, ut dixi,primo Primæ philoſophiæ tract.1.iuxta initium,probat Poli ſententiam dicentis,Experientiam artem efficere:ſed oppoſitum habetur prima A phor.1.commento.Medicina duplici modo inuenta,experientia, & ratione.Quanquam enim dicat de aliis artibus: manifeſtum eſt etiam, quòd de medicina intelligit,cùm de aliis propter illam loquatur.At 3.de Criſi cap.8.uidetur ſentire, quòd ars medicinæ ex principiis philoſophiæ inuenta ſit:fidem tamen ſumpſerit ab opere. Idem in Introductorio cap. 2.docet,tria genera principiorum,Inuentionis,& hoc totum ad experientiam pertinet: Conſtitutionis, id eſt,ut in artem redigatur,his opus dicit eſt ratione & experiētia:Interpretationis,naturalis ſpeculatio fundamentum exhibet.& in 9.Artis curatiuę cap.2.Non licet cuipiam artem totam adipiſci ſolo experimento,ſi non uniuerſalium methodum quandam teneat.In libro autem de Conſtit.artis medicatiuæ,probare nititur,artis inuentionem citra experientiã ullam poſſe conſtare, utar autem illius uerbis: ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστος, εἰ μέλλοι τις οὖν διὰ πείρας τινὸς, ἀλλὰ μεθόδῳ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἤδη μοι δοκεῖ πρόδηλον ὑπάρχειν. ὅτι δὲ οὖν δ' ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ὀλίγον τι πρότερον ἡμῖν διαλεχθέντες. Quod eſt, Quod quidem non uſui inutile futurum ſit, ſi ſine experientia quadam, ſed ratione ſola artem cõſtituat,iam mihi uidetur manifeſtum eſſe:Quòd autem non ſit impoſsibile hoc, poſterius cõſiderandum, paucis prius nobis declaratis. Reſpondeo,autoritas ex libro de Subfiguratione empirica,eſt ex Empiricorum, non propria, ut ipſe teſtatur Galeni ſententia: initium tamen Artis,ut in Introductorio, ob antiquitatem ab experientia ſumptum eſt:ars tamen ipſa utroq; indiguit auxilio,ratione ſiquidem & experientia.Philoſophus autē nihil aliud uult, quàm quòd experientia ſit principium artis:intelligendo principium originem primam, non formam:nam & forma à ratione inducitur.Aliter ars eſſet idem quod experimentum,experientiis pluribus ſolum conſtans. Ad hoc autem inueniendum ſufficit ſolum experimentum, ſola ratione naturali adiuuante, qualem habuit Hippocrates. Ad tradendum uerò ſub Artis forma methodus artificioſa neceſſaria eſt:cùm iam lumen autoris & fides experimenti non maneat. Galenus autem in libro de Conſtitutione Artis medicati

dicatiuæ,docet medicinam,quo ad primas illius propoſitiones, ex philoſophia procedere: nam ſic potius eſt ſcientia, quàm ars.

CONTRADICTIO IIII.

Experimentum an ſit artis principium.

EXperientia quæ ratione caret non eſt ſufficiens ad artem complendam.3. Artis curatiuæ cap.2. Et adducit rationem, quia ea ſola nec ex medicamẽto in medicamentũ,nec ex affectu in affectũ tranſire licet.Hippocrates experimẽtũ periculoſum etiã uocat,prima Aphor. in prooemio: Galenus etiam 9. de dogmate Hippoc.& Platonis,affirmat experimentũ abſq; ratione eſſe infirmũ.Princeps uerò prima quarti trac. 2. cap.7. dicit, & experimentis quæ non ſunt ſecũdum rationem,accidit ut nec unum ſit ſignum nedum ut ualeat. & Ioannes Damaſcenus etiam experimentum quod ratione caret non probat,ſed requirit rationẽ in eo,ut in ſuis Aphoriſmis. Quomodo igitur poterit eſſe artis principium? Reſpondeo: Experimentum quod periculoſum eſt,apud Hippocratem pro experiẽtia ſumitur:& hæc non eſt artis principium,cùm ſit tentatiua. Experimentũ uerò cuius nondum ratio eſt comperta,nõ eſt tutum,quia neſcimus an affectus hi ſimiles ſint: ratione autem ſui eſt tutum,cùm ſit artis initium. Damaſcenus præcipit,ut non tuis tantum experimentis uel ſcriptis confidas, ſi ratione caruerint: nam inter experimenta potiora decet eligere. Principis dictum tenet,cùm experimẽtum rationi aduerſatur: uelut ſi hydrops caſu quodam aſcliticus frigida aqua ſanetur. Multum autem intereſt dicere,quòd experimenti non pateat ratio, uel quòd experimentum aduerſetur rationi. Primum,& ſi non ſit omnino tutum,propter tranſlationem ad ſimilia,eſt tamen artis principium, & per ſe tutum. Secundum artem nunquam facit,& eſt periculoſum: & de hoc loquitur Auicenna.

CONTRADICTIO V.

Dies febris enixæ an à partu computandi.

PAri modo in mulieribus iudicationes fiũt à partu: tertio Prognoſticorum 7. Vbi Galenus exponens, inquit: Principium numerationis fiat,non quo die cœperint febricitare, ſed quo pepererint. In quibuſdam igitur circa ſecundum diem aut tertium diem à partu incipiunt, ex quo multi numerant futurã iudicationem. Sed res non ita ſe habet: ſed ex quo pepererint, numerationem oportet fieri dierum. Princeps etiam ſecunda quarti trac.2.cap.1.ſecundum priorem literam: Et ſi peperit mulier, deinde accidat ei febris,tunc ſi non computetur ex febre, & non niſi ex partu, eſt illud error. De hoc dixerunt quidam, quòd plurimum accidit poſt ſecundum & tertium. Sed alia litera Galeno contradicit, dicens, Et ſi

peperit mulier,deinde accidat ei febris, tunc fiat computatio ex febre , & non ex partu : ex illo enim eſt error, & plurimum , quòd accidit poſt ſecundum & tertium.Hic igitur emendator putauit ſe Auicennam ad Galeni mētem traducere cum illum ab eo maximè abduxerit.Auerroës autem quarto Collec.40. Et debes ſcire,quòd iſtæ criſes à principio ægritudinis computantur:& eſt, quando manifeſtè in operationibus læſio apparet : excepto in pariente , quia ab ipſo partu incipere debemus : quamuis ægritudo poſt partum per triginta dies ſenſibiliter extitiſſet : & breuiter hæ regulæ dicta Hippocratis cōſequuntur.Hæc ille. Idem fermè Haliabbas 10. Theoricæ cap.8.iuxta principium : Paſsiones autem,quæ mulieribus poſt partum fiunt,ab eo cōputabis die,in quo partus celebratur,quēadmodum Hippocras imperat.At tertio Epidem. ſuper primum tex. 21. de uxore Philini ſic inquit : Decimo & quarto die à partu cum purgata rectè,& cætera benè haberent,ignis inuaſit cum rigore. Inde cōnumerans omnes dies iudicatorios,& præter hos ſextum , uigeſimo mortuam fuiſſe affirmat.Ex quo liquet,quòd à die febris,non à partu computantur: nam ſextus fuiſſet decimus nonus,& ſeptimus uigeſimus: & dies in quo mortua fuiſſet,trigeſimus tertius. Sed nec trigeſimus tertius iudicatorius eſt, ſed trigeſimus quartus,ut à Galeno apparet.Rurſus in ſequenti textu declarat idem:ſubiungā autem initium propter multa,eſt autē tale: Epicratis uxor,quæ ægrotabat apud Archegetem,inſtante iam partu rigore correpta eſt,non incaluit ut ferebant : poſtridie eadē erant,tertio die filiā peperit,cæteraq; rite conſecuta ſunt: poſtridie partus eam febris acuta inuaſit,cordis dolor,& muliebrium,nulli erant ſomni: per ſuppoſitā glandem hæc releuata ſunt:ſed caput,collum,& lumbi dolebant:aluus pauca bilioſa,non cōcreta,mera:urinæ tenues,ſubnigræ:ſexto die, qua illā febris corripuerat,ſub noctem delirauit:ſeptimo omnia exacerbata, uigiliæ, delirauit,ſitibunda,deiectiones omnes ſynceræ,bilioſæ:atq; ita uſq; ad octogeſimum connumerat dies à febre, non ab hora partus:nam cùm in quadrageſimo die pauca uomuerit bilioſa,in octogeſimo liberata ſit, fierent connumeratis à partu diebus quadrageſimus primus & octogeſimus primus iudicatorii,quos nemo unquā cōcedat:tum magis,ut dixi , quòd Hippocrates ad febris initium redigit numerū. Reſpicere etiā oportet, cùm triduo ante partū morbus initiū habuerit,nō tamē tunc ſumptū initiū , ſed poſtquā febris nō obſcurè eam uexauit:quod ex ſententia etiā Galeni eſt, primo de Diebus decretoriis,cap.6. Rurſus 3. ſuper primū de Morbis uulga. tex.28.hæc habet:Dromeadai uxorē,quæ filiā erat enixa, cæteris rite con ſecutis,poſtridie rigor cepit , febris acuta. Primo die ex præcordiis laborare cœpit,faſtidioſa,horrēs,implacida : ſequētibus diebus ſomnū non cepit,ſpiritus rarus,magnus,pręcordia ſtatim reuulſa:poſtridie eius diei,quo

rigue

riguerat,aluum cõmode reddidit,urinæ craſſæ,albæ, turbidæ, cuiuſmodi ſunt,quæ in matellis diu ſteterunt,cùm agitãtur,nõ ſubſidebãt:nocte non dormiuit: tertio die circa meridiẽ riguit:tandẽ in ſexto die illã mortuam fuiſſe affirmat.eſt autẽ ſextus ex genere malorũ dierũ & qui perniciẽ afferant.1.de Diebus decret.cap.4.& 5.Quo fit,ut manifeſtũ ſit, Hippocratẽ & autoritate ſua, & experientia docere nos dies iudicatorios à febre, uel morbo in puerperio inchoãdos. Aëtius & Paulus hanc difficultatẽ leniter tractaſſe uidẽtur:& quod mirabilius eſt, Galenus in nullo horũ locorum hãc cõtradictionẽ animaduertit,uerùm difficultatẽ auget in Philini uxore:nã cùm Hippocrates dixiſſet, κατὰ φύσιν καθάρσεως γινομένης. quod eſt, Facta ſecundũ naturã purgatione:Galenus dicit,ἐπισχεθείσης γὰρ τῇ γυναικὶ ταυτῇ τῆς μετὰ τόκον καθάρσεως. quod eſt, Prohibita autẽ mulieri huic ſecundũ partum purgatione. Quare dic,lapſum interpretẽ,nam κατὰ φύσιν cum præpoſitio accuſatiuo iungatur,poteſt etiã contra ſignificare,& plerunq;, (ut notat Galenus in de linguis Hippocratis) κατὰ in malã partem ab Hippocrate accipitur. Vel dic,in Galeni textu legendum,οὐ κατὰ φύσιν, nõ ſecundum naturã. Verùm Hippocratis uerba ſequentia difficultatem augẽt,dicentis, καὶ τὰ ἄλλα κούφως διάγουσαν,quod eſt, Et alia opportunè procedebant. Forſan aliquis dicat,quòd Hippocrates 7. Aphor.57.ait,purgationes nimias morbos efficere:quæ uerò exiguæ eſſent,uterum malè afficere:uolentes ut Hippocrates ortum morbi generalẽ oſtendat, Galenus autem ſedem:ſed non eſt moris Galeni cõtradicere Hippocrati, niſi eum nominet,tum uerò aliqua ex parte excuſet,uel ſententiã in alium referat. Poterat & ἐπισχεθείσης ἀπὸ τοῦ, ἐπισχεῖν deductum,ut pro κωλύειν interpretatur,etiã κρατεῖν dicere:ſic enim anceps eſt uerbum,autore Heſichio. Eſt autem κρατεῖν uincere,ut Galeni ſenſus ſit ſupereffluẽtibus purgationibus à partu. Sed iam hæc dimittamus,quãquam ualde neceſſaria, & ad principalẽ quæſtionẽ ueniamus. Conciliator differentia 106.uidit dubitationem,ſed nõ autoritates,duo tamẽ dicit:Primùm, quòd non ſolũ à partu,ſed à febre,ita ut utrunq; conſideretur,computãdi ſunt dies. Secũdum, quòd in naturali partu magis attẽdendi ſunt dies ab initio febris, quia talis febris non dependet à partu,ſed ab errore,uel alia cauſa: & tum magis, ſi fuerit initium febris partui propinquum. Iſtud patet, quia in febre quæ ab apoſtemate,conſiderantur dies initii tam apoſtematis, quàm febris,ex Galeni & Principis ſententia. Sed in innaturali magis dies partus,quia febris conſequens,eſt quaſi ſymptoma. igitur cum dies critici diſponantur à morbo,non à ſymptomate,erunt ipſi numerandi à die partus,nõ à principio febris. Ad autoritatẽ Hippocratis 1. Epidem. dicitur,quòd 2. de Diebus creticis,cap.6.dicit Galenus,Hippocratem prius ſcripſiſſe libros Epidemiorum,quàm Prognoſticorũ, uel Aphoriſmorum:adducta igitur au-

toritas ex tertio Prognoſticorum præponi debet autoritatibus libri Epidemiorum. Adduntur tamen rationes à Conciliatore ad oppoſitã partem, quarum fermè uis in unam reducitur. Partus ad febrem ſe habet ut cauſa diſponens, uel antecedens, & ipſe per ſe eſt res naturalis: igitur dies nõ ſunt computandi ab eo, ſed à morbo. patet ſequela 1. de Diebus iudicatoriis, cap. 6. & 2. Prognoſticorũ 58. Sed hæc ratio nõ uidetur ualida in caſu partus non naturalis: quia ipſe morbus eſt, & febris, ut dictum, ſymptoma: itẽ quia, ut Auer. & Haliabbas dicũt, hæc res habet autoritatem & rationem ab Hippocrate: ipſe uerò experimento dies hos comprobauit. Atque ideo cum clarè in primo exemplo & tertio naturalem partum expoſuerit, in ſecundo forſan uiolẽtum, uidetur mihi, cum eandẽ in omnibus obſeruet à die febris cõputationem, non eſſe ullo modo diſtinguendũ. Verùm etiam plus Hippocrati hìc credendum eſt, ubi per tria exempla totã rem decernit, quàm in libro Prognoſticorũ, ubi paucula tãtũ uerba ſubiecit. Quòd uerò mixta ratio ineunda ſit in febre cõputandi dies à partu, & à morbi initio, hoc eſt perabſurdũ: nam bene poſſumus dies in partu & febre, uel apoſtemate & febre utriuſq; cõſiderare, ſed tamen utroſq; ſeorſum, & ſingulos pro ſuo ægritudinis genere, nec tamen prohibet quicquã, ut in apoſtemate habente febrẽ ephemerã iunctam cõſideremus dies ab initio apoſtematis pro febre, cùm ſit purum ſymptoma. autoritas igitur tertii Prognoſticorũ intelligitur ſolùm de naturali partu, & morbis, qui ſunt illius ſymptomata: & ſunt febris ephemera, quę quarto die ſolet aduenire: item dolores, & curſus menſtrui ſanguinis, & ſi quid aliud tale. In his omnibus debemus dies à partu, etiam ſi hæc poſt partum cœperint, computare. In aliis autem ab initio morbi. Auicẽna, Auerroës, & Haliabbas cùm uidiſſent libros Prognoſticorum, & nõ Epidemiorum, quod facile eſt cuiq; intelligere, qui illos diligenter euoluerit, ob nõ uiſa dicta Hippocratis aberrauere. Porrò dies partus in maſculis ſunt triginta, in fœminis quadraginta. uiceſimaprima tertii trac. 2. cap. 33.

CONTRADICTIO VI.

Putredo an ſolum ex obſtructione.

PVtredo fit, cùm calida & humida corpora calido & humido loco manentia non perflantur: quòd ſi maneant tranſpirata, non putreſcunt: oportet igitur ad hoc ut putreſcant, impeditam fore tranſpirationem, 11. Artis curatiuæ, cap. 4. At 2. de Differẽtiis febr. cap. 9. uult duplicẽ eſſe putredinis cauſam. uerba ſubiungã: In putrefactionibus autem (nam & ſanguinẽ putreſcere neceſſariũ eſt) quãdoq; quærendũ, quænã ſit harũ febrium ſpecies. Hoc autẽ inueniri poſſe putandũ, ſi prius cognouerimus, quo pacto ſanguis putrefiat: nã recte ſentire uidetur Ariſtoteles, ab aliena

calid

caliditate oriri putredinem. Vocat autem alienam externam,nõ inſitam, atq; natiuam,in quocũq; rerum genere.Nam hæc coquere aperta eſt,externa autem corrumpere,quod eſt putreſcere. Calor autem exterior ſanguinem opprimit,ut in Solis deuſtionibus,& in peſtilenti aëris ſtatu,atq;, ut ſimpliciter dicam, in febribus uniuerſis, ex quacunq; cauſa originem duxerint.Sed & quãdo in aliqua corporis parte ſanguis plurimus aceruatus eius corporis uim opprimit,corrumpi cõſueuit:ac item præcipuè,cùm in paruis uaſis propter craſsitudinem obſtruitur, aut propter multitudinem impingitur.At libro de Inæquali intemperie cap. 7.dicit:Neq; uerò ea ſolum, quæ inculcata ſunt,& perſpiratu prohibita, putreſcunt, quanquam celeriter ea,maximeq;:ſed & alia multa putredini ſunt opportuna. Itaq; in prima autoritate uult tria eſſe neceſſaria: Prohibitam totius corporis tranſpirationem, quod inferius declarat:Corpus calidum & humidum:& Ambiens tale.At in ſecunda prætermittit duas primas cauſas, & uult uel ſolam extremam eſſe ſufficientem, uel quandoq; conuenire humorum conculcationem in loco uno,ex qua obſtructio loci fit.At in tertia autoritate amplectitur & obſtructionem, & prohibitam tranſpirationem:uerùm non eſſe cauſas neceſſarias uult niſi uelocis & maximę putredinis:atq; ſic uidetur ſecũda primæ,& prima ſecundę,& tertia utriuſq; oſtendere inſufficientiam.Nam ex dictis uidentur quatuor cauſæ putredinis,caliditas,& humida qualitas totius corporis tum cõtinentis: prohibita tranſpiratio in cute:tum in certa corporis parte.Galenus 12. Cõmento,2.particulæ,exponẽs illud,Quæ relinquuntur in morbis,&c.dicit:Quę relinquuntur in morbis neceſſariò ſunt humores mali:nam intelligit materiam morborum: tales autem cùm nutrire non poſsint, neceſſe eſt ut tempore ſuccedente febres accendant:non igitur neceſſarius eſt calor con tinentis,uel obſtructio,aut prohibita tranſpiratio.Princeps,13.tertii,tract. 3.cap.2.& prima quarti tract.2.cap.1.docet plures cauſas corruptionis: ſed in priore loco propriè cõcoctionis, in poſteriore generaliter omnium humorum:quæ cauſæ cùm ad ſeptem,reducãtur plures uidentur quàm quę à Galeno recitatæ ſunt:dicit tamen,quaſi Galeni dicta inter ſe, & ſecum concordans: Et plurimum corruptionis humorũ ex cauſis eſt obſtructio: propter humoris multitudinem uel craſsitiem,aut lentorem.quod ſumitur 11.Artis curatiuæ cap.9.in fine.Dicebat enim Galenus, de obſtructione loquens,Redundantia cum craſsis & glutinoſis humoribus,horũ enim uitio obſtructiò eſt orta, quæ morbus eſt inſtrumentalis eorum quæ obſtructa ſunt corporum: hanc ſymptoma ſecutum, ipſa tranſpirationis retentio,quam rurſus putredo humorum excepit, ipſa ſcilicet febris antecedens quædam cauſa.Recentiores quidam dicunt, in febribus neceſſariò eſſe coniunctam prohibitam tranſpirationem, ſi à materia ſint putri-

da:retinentur enim uapores,qui exire deberẽt:in aliis etiam plerunq; putredini coniunctam eſſe hanc prohibitam tranſpirationem. Dico igitur, quòd putredo fit in humoribus,uel humorum:humorum quidem, dum generantur:& ſic longe plures ſunt cauſæ quàm quatuor:nã ex corruptione concoctionis fit putredo perſæpe humorum genitorum,nec tamẽ ſemper,cùm ſint alii modi corruptionis,quàm ad putredinem:& ſic loquitur Princeps in 13.tertii loco dicto. Vel putredo fit in humoribus iam factis, & hoc accidit in tota humorum congerie,quę eſt in ſanguine:& hæc præſupponit prohibitam tranſpirationem,& de hac loquitur 11.Artis curatiuæ 4.uel in una parte tantum, & hæc propriè fit ab obſtructione,uel inculcata materia:& de hac loquitur ſecũdo de Diff.feb.9. Aut loquitur de utraq; in generali, & de hac dixit in libro de Inæquali intemperie,quòd cauſæ eſſent illæ tres dictæ,nam quarta cauſa ſemper eſt ex ſuppoſito neceſſaria caliditas cum humido eius quod putreſcere debet.ut 11.Artis cur. cap.4.docet:nam dicit,cùm animal ſit,uel planta,neceſſariò conſtat calido & humido:& ita ibi explicauit cauſas neceſſarias omnes, ſeu naturales, ſeu aduentitias:aliis autem in locis hanc naturalem prætermiſit: ideo in de Inæquali intemperie tres tantum connumerat,quæ omnes ſunt neceſſariæ.Differunt autem obſtructio in particula, prohibens & motum, & perſpirationem, à prohibita perſpiratione,quæ in toto fit:nec tamen prohibet ſanguinis motum,ſed halitus ac uapores tantum fuliginoſos excerni.Motus autem eſt de cauſis etiam conſeruantibus à putredine,ut apparet in aquis fluminum,quæ nõ putreſcunt,cùm ſtagnorum celeriter corrumpantur. Sed cur ergo Philoſophus dixit 2.Problem.4.quòd motus corruptionem excitat?Reſpondeo:Motus naturalis, & proprius, conſeruat:quicunq; alius externa cauſa proficiſcens,corrumpit: hoc autem quia concutit,& quia facit obuiare aëri nouo: nam hoc Philoſophus in fructibus quæſiuit,quæ motu uitiantur propter teneritudinẽ. At ut colligitur 4.Meteor.6.& 3. Collectaneorum 3.Aër ſui caliditate putredinem in animalibus operatur,exhalare faciens innatum calorem:item frigiditate extinguendo proprium, unde materia alium concipere cogitur putredinis autorem. Hoc autem ſecundum membrum, cùm raró accidat, & per conſequentiam tantum caloris noſtri corrupti putredinem pariat, iure merito à Galeno prætermiſſum eſt.

CONTRADICTIO VII.

Vinum natura humidum eſt.

VInum confert iuuenibus duplici modo, bilem educendo, corpuſq; humidius reddendo:primo de Tuenda ſanitate.& quinto eiuſdem: Vinum maximè competit frigidis ac ſiccis temperamentis. Primo etiam

Regim.

Regim.acut.22. iubet ante ptiſanam uinum aut mulſam exhiberi: uelut aqua ipſa humidiora ubi morbus ipſe ſiccior extiterit. ſecunda quoq; Aphoriſ.21.uinum iubet dare Galenus in fame illa non naturali,ſeu à frigiditate,ſeu ab acido prouenerit humore:eſt autem humor acidus,frigidus atq; ſiccus.Ex quibus colligitur,cùm omnis cura ſit per cõtraria,ut in tertio habetur Paruæ artis,uinum non ſolum calidum eſſe,ſed etiam humidum.Princeps etiam tertia primi doct.2.cap.8.dicit,Et uinum cõfert melancholicis, quia eis contrariatur à tota ſpecie:ipſi autem ſunt frigidi atq; ſicci,quare uinum erit calidum ac humidum. unde Gentilis in ſua quæſtione ibi tenet, quòd uinum ſemper humidius corpus reddat. Et prima tertii tract.4.cap.17.in cura manię in generali,in fine,dicit:Cumq́; fuerint in declinatione,detur eis uinum plurimũ mixtum: illud enim humectat eos,& dormire facit.Idem fermè primo ad Glauconem cap.ultimo, dum curam eorum tractat,qui animo linquuntur.& prima quarti tracta.3.cap. 4.In cura hecticæ uinum humectat ſed calefacit:& parum pòſt:& ſimiliter cùm neceſsitas te uocat ad fortem humectationem & uelocem, des ea quæ ſunt,ut aqua,carnis,& uinũ. Haliabbas quoq; in primo practicæ 22. Vinum calefacit & humectat, & contrarium eſt melancholiæ à tota ſpecie.& ſexto Collectaneorum 13.recẽſetur inter ea quæ corpus humectant, cùm extenuatis exhibeat,qui ſiccitate nõ uacant. Ariſtoteles quoq; tertia Problematum.16. Vinum natura humidum eſt. Sed in oppoſitum Galeni uidetur eſſe autoritas 8.de Simplic.medic.cap.de uino. Nouum in primo calidum eſt,uetuſtum in tertio,mediæ ætatis in ſecundo. his pro caliditate ſiccitas reſpondet.Item Galen.2. Aphoriſ.11. exponens humidum melius nutrire,potabile interpretatur:quod actu non potentia humidum eſt:atq; hoc modo uinum inter humida connumerat: quaſi potentia tale non ſit.propterea dixit,quòd humidum prout à ſolido diſtinguitur,maxime nutrit,preſertim ſi natura calidũ ſit. Paulus quoq; lib.1.cap.95. & lib. 7.in litera o,Muſtum in primo ſiccum eſt, mediæ ætatis in ſecundo, ſed antiquum in tertio.Sed & Haliabbas quinto Theoricę cap.30.uinum ſicci temperamenti eſſe dicit. Serapio etiam in tabula & cap.proprio, uinum inter ſiccas medicinas adnumerat: quæ tamen primum gradum non excedant quo ad caliditatẽ.nam ſuperius declaraui in Paſsiuis qualitatibus, ſolitum non eſſe gradum proprium obſeruare.Hanc tam euidentem contrarietatem euadere quidam deſperauerunt,ut Gentilis loco præallegato.Sed Cõciliator Differẽtia 70.tenet ipſum eſſe humidum, reſpondetq́; autoritatibus melius quàm poteſt, ac rationibus: ueruntamen cùm non uiderit autoritatem Galeni & Pauli de ſiccitate:ideò ſua determinatio nihil ad nos facit, cum neruum difficultatis præterierit. Nemo enim eſt qui,ſi quis illas autoritates auferat, non ſtatuat omni ſuffragio humidum

eſſe

eſſe uinum.Quidam exiſtimant exterius etſi ſit natura humidum, poſſe ſiccare quadruplici modo: Primo, abluendo ſordes, & hoc modo etiam aqua frigida exiccat,& conſolidat autoritate Celſi:Secundo, per uirtutem aſtringentem comprimendo,dein exprimẽdo humorem contentum in loco uel ulceris uulneriſue: Tertio, quia omne calidum calefaciendo tandem exiccat: Quarto, quia pars humida quæ eſt in uino ſubtilis dilabitur,& ſicca manet quæ craſsior extat. Sed iſti magnam Galeno calumniam inferũt,qui loquens de re,quæ & cibus eſt,& medicina,proprii temperamẽti nuſquàm meminerit:nec uirtutis quam interius aſſumpta retineat: ſed ſolum accidentiam naturæ expreſſerit, atq; eam qua fungitur tantum donec exterius applicatur. Parcendum eſſet Auicennam aut Auerroëm interpretantibus, quibus lege ſua uino interdicebatur tanquam frequentioris uſus ſolùm apud illos meminiſſent:at de Galeno quis æquo ferat animo,ut propriam naturam,proprium uſum,tum frequẽtiſsimum prætermiſerit:rem raram, & præter cõſuetudinem, ac non propriam explicauerit?Non etiam uidetur quòd in ablutione uulnerum appareat humidioris naturæ ueſtigium: nam ulcera etiã ſordida illico mordicat,quod medicamenti ſiccioris eſt opus,nõ humidi. Aliqui dicunt,quòd eſt humidum ut oleum, nam facillimè illud etiam ardet ut uinum, ſed hoc eſt magis argumentum ſiccitatis,nam in ſimilibus facilior ſit tranſitus, unde uelociſsime ardent nitrum,aqua ardens,ſulphur,quæ omnia proculdubio ſicca ſunt.Quidam autem reſpondebat hoc modò,quòd uinum antequàm eſſet actu nutrimentum erat ſiccum,ſed poſtquàm nutriuerit fiat humidum,augendo humidum ſubſtantificum: & hoc modo Princeps dicebat lactucam eſſe calidam,quamuis ſit frigida,antequàm nutriat.Hæc reſponſio non uidetur ſatisfacere:nam & ſi lactuca calefaciat augendo calorem, non tamen meretur dici calida:quia hoc oporteret dicere in comparatione ad reliquos cibos,item uinum uelociſsime nutrit,2. Aphor.18. ut nihil ei poſsit æquiparari.& 3.de Temperamentis,cap.2.dicit, quòd dummodo aliquandiu in uentriculo & iecinore originem traxerit, nutrit:quare non poterit impreſsionem ſiccam facere,ſi in humidũ illico tranſierit alimentum.Dico igitur, Vinum ſiccum eſſe: nam 5. Aphoriſ. Aphoriſ.5.uinum ſubtilitate ſua cõuulſionem mouet,ſiccitate & caliditate ſedat.Item 2.de Victus ratione,(& eſt 28.liber Hippocratis)uinum calidum & ſiccum.habet autem oratio eius genuina ſic, οἶνος θερμὸν καὶ ξηρόν. ἔχει δέ τι καὶ καθαρτικὸν ἀπὸ τῆς ὕλης. τῶν δὲ οἴνων οἱ μέλανες καὶ αὐστηροὶ, ξηρότεροι, καὶ οὔ διαχωρεῦνται, οὔτε οὐρέονται, οὔτε πτύουσι. ξηραίνουσι δὲ καὶ τὴν θερμασίην, τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σώματος καταναλίσκοντες. id eſt, Vinum calidum & ſiccum: habet autem ex materia uim purgandi. Vinorũ autem quæ nigra ſunt & auſtera,magis exiccant uentrem,lotium, ſputum minime iuuantia:

uantia : exiccans autem,& calefaciens,humidum corporis conſumit. Inde docet candida,& noua,& dulcia,humidiora eſſe : quin & acidum hume- ctare edocet,quòd aquam admixtam habeat.Sed ibi alia exurgeret dubi- tatio,quia acidus ſapor ſiccitatis indicium eſt.Sed non omnia omnibus in locis ſunt enodanda , unicuique diſputationi ſua difficultas ſatis eſt. In li- bro etiam ſecundo Regim. acutorum iuxta initium dixit : Vinum ſitim mouere,& caput petere. Hæc igitur omnia quis non uidet opera eſſe uini ſiccantis magis abſoluta etiam coctione , quàm per initia? Quare ualeat Manardus cum ſua ſubtili inuentione : nam Galenus nunquam uinum humidum pronuntiauit,ſed humectare,cum ſit ſiccum. Vehementer etiã poſſe affirmat,hoc autem quadrifariam : Primò , faciendo plurimam ap- poſitionem & nutritionem,propter naturæ dilectionem, propter ſubtili- tatem,propter facilitatem conuerſionis in alimentum. Secundò , propter aquæ admixtionem , nam ſubtilitatem quidem & cum natura humana conuenientiam mixtum retinet, uerùm amittit ſiccitatem. Tertiò , ſi ſit candidum aquoſum,tale enim ſub natura uini quanquam comprehenda- tur,eo tamen nomine non intelligitur , niſi adiiciatur aquoſum. Hoc ue- rò non excalefacit : non dicam quòd refrigeret prima operatione , multo minus etiam exiccat. & quanquam ſub eodem gradu ſiccitas & caliditas uini apud Galenum cenſeatur , nihilominus tamen non ſub eadem gra- dus parte.Ideoq; in febribus, & in animi deliquiis Galenus albũ aut lym- phatum exhibet uinum : non tamen quia humidum,ſed quia cùm ſit ue- lociſsimi tranſitus,& naturæ amicum,ſiccum non eſt. Quartò,comparati- uè : nam temperatura eius eſt infra ſiccitatem bilis,& atræ bilis,& ſenum: quare his poteſt exhiberi : tum quia in atra bile educit eam & ſubtiliorẽ reddit,& eſt naturæ amicum.Senes autem indigent regimine ſimili , non contrario:& cùm hoc uinum habet plures utilitates,de quibus dictum eſt: nam & mel ſenibus conuenit,quod tamen ſiccum eſt in ſecundo : ut 7. de Simplic.medic.facult. Ad Arabum autoritates dicendum eſt, uinum cen- ſeri apud eos humidum,ab operatione. Vel dic, quòd de mixto aqua in- telligunt,uel quod abſolutè humidum crediderunt. Nihilominus uerum eſt , ipſum hecticis & melancholicis conuenire. Quòd ſi quis arguat ex 2. Aphor. 11. in commento: Vinum ut habet ſimilem ſubſtantiam aquæ, quod aquoſum dicitur,ſic & naturam : aqua igitur cùm ſit frigida & hu- mida,igitur & uinum aquoſum. Reſpondeo : Comparat naturam in ſub- tilitate,& nutriendi paucitate,ex quo colligitur, quòd aqua ſit ſubtilioris ſubſtantiæ ipſo uino : quamuis uinum ob caliditatem facilius penetret,ac cibum diſtribuat,ut in 12. Artis curatinæ colligitur, cap. 4. in initio , & poſt.Sed cur uinum aquæ ſupernatat , aqua uino ſupernatare non poteſt?

CONTRADICTIO VIII.

In laterali morbo an ex parte dolente uena ſecanda ſit.

QVum dolor ad iugulum extenditur, aut grauitas brachium, mamillam, aut partes quæ ſunt ſupra ſeptum tranſuerſum infeſtat, interna cubiti uena ſecanda eſt: nec dubites copioſum detrahere ſanguinē, donec rubidior multo, uel pro rubido & puro liuidus effluxerit, utrunq; enim accidere ſolet. 2. Regim. acut. 10. At quarto Regim. acut. 73. ſi dolor ad ſuperiores partes extenditur, iugulum, mamillam, brachium, internam brachii uenam ſecare oportet, ab eo ſcilicet latere quod dolore fuit affectum. Eſt etiā illud indicium, Hippocratem in prima autoritate hoc ſenſiſſe: quòd dicat ſanguinem permutari ſolere: quod quidē non accidit niſi ubi phlegmon magnum ſit & ex parte qua ſit ſanguinis miſsio: ut in libro de Sectione uenæ colligitur. Neq; eſt dubiū quin Galenus in cōmento 10. cenſuerit, ſecandā eiuſdē, non aduerſi lateris uenam: quādoquidem celeritati euacuationis ex ipſo loco ſtudeat: ut uerba teſtantur. Altera habetur autoritas 6. Epidemiorum ſuper ſextum, textu quinto: ubi dicit: In doloribus ſecandum eſſe uenæ uentrem: id eſt uenam magnam, quæ loco proxima eſt. Sed iſta autoritas cum præcedentibus parum aut nihil facit: nam materiam iam fluxiſſe Hippocrates præſupponere uidetur, cùm dixit, adeſſe grauitatem, quę iam fluente non adeſt: tum quòd pertingat dolor ad iugulum: Secundò, quòd ſuccedat mutatio ſanguinis: Tertiò, quia 4. de Ratione uictus in acutis, parum ante autoritatem dictam, iubet Hippocrates ſputi colorem obſeruandum, an ſit rufum, uel aliter coloratum, nam hoc non niſi iam in coctione poteſt apparere: Quartò, quia Galenus in de Venæ ſectione dicit, ubi iuxta ſectam uenam phlegmone eſt ingēs, optimum eſt ſanguinis in colore & ſubſtātia mutationem expectare, ſicut Hippocrates nos docuit in libro de Acutorum uictu, quando de laterali morbo uerba fecit. Eſt etiam difficultas ex hoc, quia quartus Hippocratis acutorum Galeno teſte, non eſt Hippocratis. In ſecundo autem non explicat ex quo latere ſit detrahendus ſanguis: quare hæc autoritas parum aut nihil concludit, quantum ad Hippocratis ſententiam pertinet. Et ſi quis obiiciat, crimen fermè eſſe, Hippocrati aſcribere, quòd quicquam neceſſarium ad artem prætermiſerit: quare coniectura licere aſſequi, ſolum eam, quæ ex eodem fiat latere, eſſe neceſſariam, quando eius tantum meminerit, iuxta Galeni interpretationem. Reſpondemus: Quanquam hoc ſolum firmari poſsit ex Galeni ſententia, nihilominus etiam illius ſuppoſita autoritate, nihil tamen in dictis Hippocratis pro hac ſententia conclu dere: nam uel Hippocrates reuulſiuam ex aduerſo latere cognouit, uel nō. nam eam in aliquibus morbis, puta in capitis uulneribus, neceſſariam

eſſe

eſſe inferius demonſtrabimus.Si igitur non cognouit, quod quaſi nephas eſt dicere,nihil mirum,eam illum non tradidiſſe:ſi autem cognouit, principio morbi faciendam docuit in generalibus ſermonibus,ut ibi deriuare, cedentem reuellere ſtatim,reſiſtentem cedere. ſecũda particula ſexti Epidem. 8. ubi etiam uidetur Galenus illud declarare, quod dixit Princeps quarta primi,cap.1.cùm ad longinquum trahere uolueris,dolorẽ prius ſeda.Sed expoſitio tamẽ Galeni non uidetur niſi ad confirmandum hoc, ut poſt deriuationẽ reuulſiua ex aduerſo utamur:ſed non explicat, quòd ab oppoſito latere reuulſiua ſanguinis miſsio cõueniat. Sed melius erit Hippocratem per Hippocratem exponere,quãdoquidẽ ex hac autoritate ſaltem illud conſtet,duas feciſſe Hippocratis mittendi ſanguinis rationes diuerſas,Reuulſiuam,& Deriuatiuã:cuius meminit in 2.& 4. Regim. acut. locis præallegatis.Sed non eſſe ducendum ab eadẽ parte quaſi ſimilitudine infert 2. Regim.acut.22.cùm dixit,de medicatione loquẽs quæ per expurgantia fit: Quicunq; autẽ dum inflãmantur, ſtatim per morborũ initia medicamento ſoluere conantur,ij non ſolùm ab intenſa inflammatáq; parte nihil adimunt, uerùm cùm non cedat nec obſequatur quæ cruda eſt affectio,partes ſanat, & morbo aduerſas, medicamentum ipſum abſumit,contabefacitq́;.Sed ut diuerſa eſt ratio medicamẽti,& mittendi ſanguinem,nec idem in iiſdem effectus, ut nihil contra opinionem cõcludit, ſic nec pro ea.Attamen cùm Hippocrates curatiuam rationem,non præſeruatiuam iniiſſet in libris Regim.acutorum,reuulſiuam prętermiſit,cõtentus illam in generalibus ſermonibus docuiſſe:deriuatiuam uerò explicat,quæ ut fit ex latere patiente, ſic affectum iam conſtitutũ non orientẽ præſupponit. Vnde reuulſiui etiã meminit auxilii ſecũda particula ſexti Epidem.28.dum dixit:Reuellere ſi quò nõ oportet,uergat: ſin autem quò oportet,his aperire conuenit,ſecundũ quod ſingula uergunt. An & in hoc generale erit,ut ab eadem parte tantum fiat reuulſio? atq; ſic frictiones & cucurbitulæ ſolùm erunt patienti particulę ab eodẽ latere,uel iuxta eam applicandæ,ſumma ægri pernicie:an quia reuulſiua ſunt auxilia ex aduerſo licebit? Quare & in miſsione ſanguinis, quæ ad reuellendum fit, quid prohibet ne in parte cõtraria fiat? quãdoquidem in hoc non ſingularẽ curationem iuxta Hippocratem exequamur: ſed generalẽ iuxta illũ reuulſionis rationem,quæ ad contraria fieri ſolet, ineamus. Quòd ſi quis dicat, Galenum 2. Regim.acutorum 1.dicere, Fomenta augere dolorẽ in initio, atq; ob id cùm augetur dolor,mitti ſanguinem, atque ſic ab initio ſanguinem mitti: hoc nil impedit tamen:quia,ut dixi, ex prima autoritate quæ in 2, Regim. acutorũ eſt, non conſtat quòd ex aduerſo latere: in ſecunda autoritate,quæ in quarto habetur,Hippocrates non loquitur, nec uir ſententia Hippocratis dignus ex Galeni ſententia in eius libri initio: quãquã

eum textum uelut phœnicem quandam in Hippocratem referat.ſed & ſi uterq; textus Hippocratis ſit,nihilomagis concluditur ratio:nam Hippocrates quãuis morbum per fomenta exploret,in ſecando tamen uenam id præſupponit,quod morbũ non ſolum conſtitutum,ſed & uehementẽ demonſtrat: ſiquidẽ, ut dixi,grauitatem,& extenſionem ad iugulũ, & ſanguinis corruptionem. At uerò non inconuenit morbũ iam cõſiſtere, ſic ut iam factus ſit: materiam uerò aliam denuò influere. At non merito fluentis materiæ, ſed morbi iam facti hæc uenæ ſectio inſtituitur: nam ſi illud uoluiſſet,adiicere eas non oportebat conditiones. Si enim poſt fomẽta ſolus dolor pungens appareat,non ulla grauitas,non ulla iuguli,ſed ſolũ coſtarũ affectio,quid agendũ? Sunt qui adducant Aphoriſmũ 22. ſextæ particulæ,ſed parum ad propoſitũ. Ideo melius eſt declarare,antequã ad Galeni expoſitionẽ ueniamus, quonam pacto ex ſecundo ad Glauconẽ tria genera miſsionis ſanguinis diſtinguãtur, Euacuatiuum, Deriuatiuum,& Reuulſiuum. Deriuatiuũ igitur ex directo patientis particulæ ſecundum motũ eundẽ materiæ fit:uelut ſi quis in liene,uel rene ſiniſtro phlegmonẽ patiatur, ſanguine à ſuperioribus partibus horum membrorũ deſcendente,fit deriuatiua ſanguinis miſsio ex ſaphena pedis, uel ſub poplite: ita ſi flueret ab inferioribus ad ſuperiora in hæc mẽbra,tunc cubiti interior diceretur deriuatiua: & generaliter deriuatiua & reuulſiua fit ex eodẽ latere patientis particulæ,& etiã euacuatiua:atq; ita omnes apud Galenum mittendi ſanguinẽ modi,ut ibi declaratur cap.2.iuxta mediũ: ſed deriuatiua ſecundũ partẽ motus materiæ ultra locum ipſum fit: at reuulſiua ex loco motus materiæ ad locũ patientem,uel ei propinquo, ſed tamẽ à loco defluxus remotiore:& ideo in ſimilitudine deriuatiuæ,& in contrarietate reuulſiuæ,non particula patiens conſideranda eſt, ſed motus à quo, & ad quem:reuulſiua ex contrario: deriuatiua autem ſecundum motum naturæ fit:euacuatiua ex loco ipſo,aut propinquiſsimo. His itaq; cognitis,mirum ſatis uidetur,cùm 3.Epidem.particula tertia tex.80.de Anaxione loquens,ſubiecerit: Venam ſectam in cubito dolorẽ leuaſſe: nec adiunxerit, ex quo latere,cùm tamen latus dolẽs dextrum eſſe declaraſſet:ſi quid dubium eſſe poterat,non illud oſtendiſſe:cùm etiam in initio fomenta adhibeat,proximam autem ſuccedere uelit ſanguinis miſsionem, ſi per fomẽta dolor non leuetur: cur, aut quando ex aduerſo latere ſanguinem mittere poterit? In angina etiam latus ipſum dolentis partis ſi obſeruat Hippocrates,idem etiam in aliis morbis aget:ſin aduerſum,cui cõmodo? tamẽ etiam illud iam declaratũ eſt,Omnes ſpecies ſectionis uenæ ſecundum latus idem fieri debere. Quare ueriſimile eſt, Hippocratem nullam miſsionem ſanguinis ante eam,quæ ex eodem fit latere,nos edocuiſſe.

Sed ad Galenũ iam ueniamus:hic enim,ut mihi uidetur,clarè loquitur: nam

nam in libro de Sanguinis miſsione, cap.15.& 16.ſecundum noſtrã ſectionem, hæc habet: Quæcũq; igitur de hac ſpeculatione à medicis dicta ſunt, ea ſi ſcribere aggrediar, opus erit libro iis ſigillatim dicato, eoq́; ingenti. Cæterùm ut in aliis quæ hactenus definita ſunt effeci, ut ſcilicet mentem meam uobis exponerem, qui eam à rebus ipſis probari uidiſtis, idem nunc quoq; faciam, initio ſumpto ab iis quæ quotidie in laborantibus uidẽtur: quæ quidem Hippocrates diligenter obſeruata memoriæ prodidit. Eſt uerò unum eorum primariumq; caput, ſcilicet hoc: Quibuſcunq; κατ' ἴξιν eruptio ſanguinis fit, ſummum affert commodum laborãtibus. (Hoc autem κατ' ἴξιν, quòd ſecundũ rectum intelligatur, omnibus eſt confeſſum, cùm clariſsimè ſæpenumero hac uoce in hoc utatur ſignificato.) Quibus autem contra euenit, nihil iuuat, cùm etiam interdum noceat: quòd uires citra morbi leuamen exoluat. Non enim liene turgente ex dextra nare erumpens ſanguis, aut in iecore ex ſiniſtra ullam affert utilitatem: ſed reuulſio quibus in directum adhibetur, euidentem utilitatẽ celeriter oſtendit: quibus contrà, non. Dextra igitur nare ſanguis erumpens, ad dextrum hypochondriũ fixa cucurbitula clarè celeriterq́; ſiſtitur: ſicut ad ſiniſtrum ex ſiniſtra erumpẽs. Porrò reuulſionis cauſa ſi uenam ſeces in directè quidem oppoſitis ſanguinis eruptionibus, citiſsimè conſpicuam uidebis utilitatem. At ſi cõtrà ſeces, nihil profuerit. Sic & affecto liene æquè adiuuerit circa medium digitum ſiniſtræ manus inciſa uena, atq; ſi internam cubiti ſecueris. Multum enim lienem afflictum iuuat ſanguinis detractio ex ſiniſtra manu. Inde paulo pòſt: Quin & pleuriticis quæ è directo lateris laborantis adhibita fuit miſsio ſanguinis, clariſsimam ſæpe utilitatem attulit: quæ uerò ex oppoſita manu, obſcuram omnino, aut poſt temporis interuallum. Inde rurſus paulo pòſt: Itaq; dolẽtibus oculis humeralis uocata uena, quæq́; ex ea deriuatæ in cubito inciſæ luculentũ celeriter commodum afferunt. Dolente autem latere, aut pulmone, aut ſepto tranſuerſo, aut liene, uel iecore, uentriculóue, ea quæ per alas ad cubiti iuncturam pertingit. Hoc autem caſu maxime interior ſecanda uenit. Quòd ſi non, certè ea quæ ab ipſa diducta in iuncturæ flexura apparet: his non obſcurum eſt, Galenum tria edocuiſſe: Primum, quòd ex eodem latere & per uenas à loco læſo deriuatas, aut ei coniunctas, ſanguinis miſsio ſit mollienda: Secundum, quòd illud Hippocrates cenſuerit: Tertium, rationem huius oſtendit quæ cũ Hippocratis autoritate coniuncta eſt. Inquit enim ille tertio Prorrheticorũ 33. Sanguinis ad latus diuerſum eruptiones malæ, ut ſi cùm lien magnus fuerit, ex dextra nare fluat: atque res in hypochoncodriis ita ſe habet: cũ ſudore deterius id exiſtit. Atq; ibi Galenus deſumptum hoc refert experimento plurimorum languentium, quos in Epidemiis enarrauerat. Hoc igitur pro confeſſo haberi debet, quòd in reuul-

ſione Galenus ſanguinem ex directo mittit. quòd autem directum latus dicatur dextrum dextro, ſiniſtrum itidem ſiniſtro, iam ſatis clarè uerbis ſuis edocuit, oſtenditq; ratio ſua cum Hippocratis autoritate coniuncta: & oſtendit 2.de Tuenda ſanitate,dum ſpecies frictionis refert,directam ac tranſuerſam:tum etiam quinto de Partium uſu cap.14. dum uentris muſculos enumerat. Idem clarum eſt 2.ad Glauconem cap.2.ſecundum noſtram ſectionem. Quin etiã 4.Regim.acut.73.confundit iſta tria, Venam in directo,& Internam,& Lateris eiuſdem patientis,quaſi idẽ ſignificent.

Altera habetur autoritas 13.Artis curatiuæ,cap.11. ſecundum noſtram diuiſionem,inquit enim: Proponatur itaq;, iecur iam phlegmonem contrahere cœpiſſe:tum,quænam mali curatio huius cõmodiſsima ſit, quæratur.Inde paulo pòſt:Ergo pariter tum reuellendus tum educendus ſanguis eſt,qui ad iecur confluit,interna in dextro cubito infecta uena.Propterea quòd & è regione,& ampla uia, cum uena quæ caua dicitur ſocietatem habet:hac non apparente,media ſecanda eſt:quòd ſi hæc non apparuerit,reliqua ac tertia eſt incidenda. Inde etiam pòſt, ſed tamen eodem capite:Satius igitur ſit,ubi partes,quæ in ore ſunt, phlegmonem accerſere cœperint,ad nares deriuare.Pari modo uenam quoq;,ubi hæ partes ſic laborant,incidere humeralem in manu: ſi ea non cernitur, mediam:ubi iecur,pectus,pulmo,aut cor ſic afficiũtur,internã: in angina, quam συνάγχην Græcè uocant, primas in manibus, ſecundas eas quæ ſub lingua habentur. At iis quæ in occipite ſunt afflictis, etiam eam quæ in cubito eſt, & eam quæ habetur in fronte:renibus uerò & ueſica,& utero ſic habentibus,eas quæ in cruribus ſitæ ſunt,& potiſsimum quæ circa poplitem: ſin minus eas quæ circa malleolum:ac in omnibus quidem ſemper ea quæ in directo eſt,ubi iecur phlegmone inuadit quæ in dextra ſunt manu, ubi lienem contra. Qui huic reſiſtunt opinioni, de iam facto phlegmone exponunt. Verùm reſponſio nulla eſt:nam in angina docet primam facere ex brachio ſanguinis miſsionem: hæc autem fit nondum facta angina. igitur hæc & reliqua ſanguinis miſsio, quæ in laterali morbo iubetur,in initio eſt.Docet etiam ibi cataplaſmata,uel purgationes in aliquibus morbis conuenire.Igitur cùm hæc tantum in initio conueniant cataplaſmata quidem aſtringentia,& purgationes, inchoantibus morbis iuxta illud in acutis raro,& in principiis medicinis purgantibus uti:& hoc cum premeditatione faciendum.& 2.Aphor.29.

Tertia autoritas colligitur ex dictis 2.ad Glauconem.Sufficiat propter ea quæ diximus uerba ipſa ſubiecisse, ea autem ſunt: Fluentium igitur humorum retractio, ſic enim Hippocrates nominat: eorum autem qui iam membrum obſederunt deriuatio medela eſt. Vtrunq; autem euacuationis genus per communes uenas fieri præcipit. & infrà parum: Patientibus

tibus uerò membris extremis à coniunctis euacuatio fiat, ſiue retrahere uelis, ſiue deriuare, præterquàm ubi paſsio eſt inueterata: tunc enim à membro ipſo patiente detrahimus.

Quarta autoritas habetur in de Conſtitutione artis medicatiuæ, cap.17. cùm dixit: Maximè uerò & partium ſanatio, quæ phlegmone laborant, ex ſitu & poſitione deſumitur. Inde poſt pauca: His ergo docentibus, qui in coxendicem fluxus decubuere, per poplitum ac malleolorum uenas euacuabimus: uti ſanè & quæ in uteris hærent: quæ in pulmone, ac thorace, per uenam cubiti internam: quæ in capite, & collo, ex humeraria: proximarum enim atq; communium affectæ particulæ uenarum euacuatio, optima eſt, atq; facillima. Si quis dicat deriuatiuam hic docere iam conſiſtente phlegmone: nō erit uerum, ſemper humerariam capiti & collo maxime conuenire: nam in angina quæ ſub lingua ſunt magis quandoq; conueniunt: at humeraria in angina & phreneſi retractiua eſt: igitur in laterali morbo interior cubiti talis eſt. Nec obſtare uidetur his quatuor tam claris autoritatibus, quòd dicat tertio Paruæ artis in cap. de cauſis præſeruatiuis. At attrahendi ex omni loco ad oppoſitas partes communis indicatio eſt, ad quam maximè diſtantia: deriuatio uerò ad uicina. Et antè in capitulo de Aſperitate & lenitate, ubi de phlegmone loquens, hæc habet: Si igitur uniuerſum corpus plus æquo plenum fuerit, per patientem locum minime euacuandum. Nam ſi ſcarificationibus aut ſectionibus ſenſibiliter euacuabimus: plus ratione doloris excitati attrahemus. Si uerò calefacientibus diſpergere tentabimus, plus erit quod ui caloris ad partem attrahetur, quàm diſperſum. Quòd ſi elaborabimus, ut quod influxit retrocedat, corpus plenum non admittet. Ad hæc igitur ambo totum corpus euacuare oportet, aut ad cōtraria omnino loca retrahere quod patienti particulæ influit: quo perfecto opere, prius à parte repellendum, mox diſpergendum. Neq; illud Hippocraticum 5. Aphor.68. Dolenti partem capitis poſteriorem in fronte uena inciſa prodeſt, ubi Galenus etiam: Auerſio ad cōtraria fit ſecundum longitudinem quidem, ſuprà, & infrà: ſecundum latitudinem uerò, hinc, & inde, hoc eſt à dextris & à ſiniſtris: ſecundum altitudinem uerò, ante, & retro. In doloribus itaq; partis poſterioris capitis cum auerſione nunc euacuatio fiet: nam prima autoritas de præſeruatione loquitur, non de cura. Altera ex eodem libro exponenda ad aliarum autoritatum ſenſum, ut hæc contrarietas ad materiæ motum, non ad poſitionis differentiam in corpore referatur: aliter omnis contrarietas eſſet in hoc caſu neceſſaria. Vel igitur una, & hanc habemus ab intus extra, tum etiam ad locum magis dextrum, uel magis ſiniſtrum: aut omnes neceſſariæ ſunt, & tunc oportebit ſimul trahere à ſuperiore parte ad inferiorem, à dextro in ſiniſtrum, ab antè retro: & ſic laborante ægro

phleg

phlegmone coſtarum in latere dextro, ex calcaneo pedis ſiniſtri ſanguinem neceſſarium eſſet mitttere. Ad tertiam autoritatem quidam dixerunt Hippocratem loqui de materia educēda iam expurgato corpore. Dii boni quis ferat mores horum temporum? nanq; cùm uix unus, aut alter literas medicinæ ſciat, quinimo eorum, quos ego è facie noui, nemo eſt qui nō oderit nos, propter ſtudium & ueritatis amorem: quod & Galeno, ut ipſe de ſeipſo refert, contigit: ut pro bonis literis ingemiſcam: nam hanc autoritatem (proh tempora) modò pro ſe adducunt, modò prætereunt, modò euacuato iam corpore exponendam docent. Quid mirum eſt igitur, actum eſſe de medicina, apud Italos pręſertim? Hoc illud unum eſt quo mihi illi aduerſantur: non parum tamen uni debemus, quòd laboris ad reſtituendum bonas literas plurimum impenderit: an aſſecutus ſit, non eſt meum iudicare, qui mortuos nō inſector: atq; utinam nulla mihi cauſa eſſet reliquos medicos accuſandi. cùm enim ſtertāt in domibus, cōſiliisq;, ac arte ualeāt: nobis hoc unum obiiciunt, quòd mathematicas nouerimus: atq; quod olim ſummo honori fuit, tum medicis, tum philoſophis omnibus, Hippocrati, Galeno, Platoni, Ariſtoteli, impii ac nepharii uiri mihi uitio uertunt: nec ſufficit illis maxima ignorantia, niſi & de illa, quemadmodum olim de ſtudiis glorientur. Ego bonis non maledico, nam nemo bonus nos odio habere poteſt. At hoc certè in hoc monſtro inuidiæ ferendum eſt. Conantur quibuſdam hoc etiam ſciolis perſuadere, qui uel prima literarum Græcarum elementa tenentes, orbem digito temperare ſe poſſe putant, atq; in cœlum os inſanum ponere audent. Deceret illos, qui ſecum plurima iactant, qui tantum ſibi ſapiunt, qui iudicium de melioribus faciunt, aliquando uelut tauri ſolent, ſeipſos luctando experiri, propriasq; uires expendere. Scribant, diſputent, doceant, ſi licet: uidebunt aſinos eſſe, qui lepores currendo ſe fore exiſtimabant: plus illi bonis literis detrahunt, quàm medici: nam ex his aliquot uel ſaltem pudore tenentur: ignoſcendumq; his qui propriæ utilitati, & ſi aliorum iactura, conſulere ſe putant: ferenda eſt etiam medicorum inuidia, quæ cum arte ipſa coaleſcit. At has importunas cicadas quis ferat, uel inſpicere etiam dignetur? Cæterùm Deum aliquando humani generis miſereri oportet ſic, ut Principes aliquot mittat, qui non famam hominum reſpiciant non gloriam falsò quæſitam, ſed mortalium communem ſalutem. Miſit forſan, ſed hos tot curis, tot ſuſpicionibus impleuit, ut ab hoc tā præclaro beneficio auertat: nam non poteſt Cæſar uituperari inter cæteros, qui Veſalium apud ſe habeat, hominem antiquam redolētem ingenuitatem. Ergo ut ad rem redeam, pudet me dicere quoſdam hanc autoritatem diſsimulaſſe: Ergo id Hippocratis cōſilium eſt, ut de diuturnis loquatur morbis: nam & Galenus diuturnæ fluxionis oculorū meminit in his, cum affectus phlegmo-

nem

nem non poſsit excitare:neq; enim inueteratus fieret hic dolor,ſed ad finẽ breui perueniret,cum calidã ſupponat fluxionẽ, quæ ſanguinis miſsione curãda ſit:quicquid in dies effluit non cogi, ſed à natura diſſolui præſup- ponit.Ergo ſuperuenienti materiæ,non defluxæ occurrendum eſt: at illa quæ de nouo ſuperuẽtura eſt,auerſione ad oppoſita indiget, cùm rationẽ habeat præſeruantis partis medicinæ. Igitur in talibus iure merito, & in capitis dolore poſteriore, uenæ anterioris ſectio: & in diuturna ad oculos fluxione cauterii genus in occipitio,quod ſetonũ uulgo uocãt, optimè cõ- ueniet.Eadem difficultate illud fermè prẹteriit:duo eſſe genera diuerſio- nis:alterũ quidem quod ad maximè diſtantia loca cõtrariaq; deducit,quo in præſeruatione uti debemus,nondum morbo facto: atq; id è diuerſo la- tere magis:alterum autẽ,quo per materiæ euacuationẽ dolore ſedato, in- fluentẽ adhuc ſanguinem ex loco reuellimus, quo quidẽ phlegmone iam facto utimur.atq; illud ex latere eodẽ κατ' ἴξιν, non quidẽ ex lateris re- ctitudine,ſed uenarũ cõmunicantium cauſa faciemus. Accidit autẽ fermè ſemper,ut quẹ in eodẽ latere ſunt etiã magis cõmunicent,quàm in extre- mis:unde Curtius in hoc peccat,cùm pro uenis latus exponat. ideoq; non facile illud effugere poteſt quod Galenus 13. Artis curatiuæ cap. 5. ſecun- dum ſectionem noſtrã (eſt autẽ in primo folio) dixit: Cogimur autem alias ſanguinem mittere,idq; aut uena inciſa,aut mẽbris his,quæ læſa non ſunt,ſcarificatis.Manu enim laborante ſcarificabis crura: altero autẽ cru- rum male habente,reliquum. Quidam exponebat ſic,ut mutuò referren- tur,quaſi dicat:Manu laborante,crura ſcarificabis:uiciſsimq; manum, la- borantibus cruribus:hoc enim uidetur eſſe reliquũ in ſermonis contextu: ſed non patitur hoc Græca ſynexis,habet enim, ἢ τοι φλέβα τέμνοντες, ἢ ἀποσχάζοντες τὰ μὴ πεπονθότα κῶλα. χειρὸς γὰρ μὲν κακῶς ἐχούσης τὰ σκέ- λη: τοῦ δ' ἑτέρου τῶν σκελῶν πεπονθότος, τὸ λοιπόν. Exiſtimo quoſdam autoritatem nõ uidiſſe,nec auſos negare:cùm enim multas Hippocratis et Galeni autoritates aduerſum,& pro ſe adducãt ex loco:hanc quaſi ſecun- do ad Glauconem libro ſcripta eſſet, in qua plurimum erat in tota quæ- ſtione ponderis,retulerũt:conãtes euadere,tum eludere.Sed ut illos excu- ſem: certè Manardus & ipſe locum non demonſtrauit: & in codice An- dreæ Turonenſis(qui illã primus in medium adduxiſſe uiſus eſt)error in numero capitulorũ emerſit: quare nihil mirũ fuit,cùm id ſolerent homi- nes exercitati in promptu habere, ut ad omnem autoritatem quãtumuis clarã effugiendi uiam haberẽt paratam,quaſi diuinãtes reſponderũt.Itaq; cõmunicantes uenas ſemper Galenus reſpicit, latera non ob aliud curat. At in cruribus,cùm uenæ cauẹ ſupra oſsis ſacri initiũ diuiſio in ambo cru- ra fiat,neceſſe fuit,ut ſanguine ad alterum crus retracto,diuerſio uera fie- ret ex cõmunicante uena, propioreq; loco. quòd ſi ad manum retraxiſſes

i nihil

nihil peractum erat:cùm detractio cōmunis fuiſſet etiam alteri cruri. At in brachii,uel manus phlegmone, diuerſio ad crus materiam à loco patiē-te diuertebat: quoniam ſanguis,qui ad manū ex corde & iecore aſcende-bat,ad inferiora retrahebatur. At uerò alterius brachii uenarū ſectio non proderat,cùm auertere à toto corpore ſanguinē neceſſe ſit. Illud autē re-ctè dixit: Pleno corpore ex aduerſa parte ſanguinis miſsionem prodeſſe tardè,nec adeo manifeſtè: at materia ex circūuicina parte fluente, mittē-dum eſſe ſanguinem ex cōmunicante uena:duplex enim diſpoſitio adeſſe poteſt,ut tertio Artis paruæ colligitur. Sed repletio totius aliam habet à phlegmone alicuius partis diuerſam indicationem, de qua hîc ſermo ha-bendus non eſt. Similiter & illud forſitan (quāuis extra propoſitum) di-luendum erit, quod Curtius dicebat ex Galeni ſententia libro de Sang. miſsione cap.19.dum Aphoriſmus ille exponitur,Dolenti partem capitis poſteriorē,uena frontis inciſa iuuat:corpus enim prēuacuatū eſſe oportet, dicit Galenus: non quidem,quòd ob diuerſionem iam facto morbo con-ueniat,ſed quòd in præſeruatione, cùm è proximo diuertendum eſt, cor-pus totum euacuandum eſt.Hoc autem & prius à Galeno fuerat demon-ſtratum,quare nimis oſcitanter quidā interpretantur.Manardus autē di-ligentius.Sunt & aliæ nō paucæ contra hanc ſententiā Hippocratis, Ga-leni autoritates 5. Artis curatiuæ cap.3.& 4.eiuſdem, cap. 6. & in libro de Antiſpaſi,ſeu reuulſione:tum in libro de Succis ab Hippoc. & 2. de Hu-mana natura t.com.10.cùm dixit: Vidēdum eſt autem,ut ſanguinē quàm longiſsime ab locis mittamus,quos obſidere dolorem animaduerterimus, ſanguisq; contrahatur: nam ita demū haud magna repente mutatio inci-dat,& conſuetudinē præcideris,ne eò loci confluat poſthac. Legit Græcus codex,cum interprete,Minima,abſq; negatione: ſed utcunque legas,non magis conſulto hoc,uel diligentius cæteris adductis,ab aduerſariis induci-tur. Vide hominum ſtuporem,& Gorgonis caput intuentium: nam Ga-lenus inquit, Quod uerò non explicuit, an à dolentibus partibus procul reuelli influentes humores præcipiat,an ſanitatis tempore,hoc nomine ſit reprehendendus. Equidem de ualentibus potius dictum cenſeo, ut autor (nam Hippocratem illum eſſe negat) aſſuefacere uelit,exundātes humo-res in alia membra fluere. Videant modo cæci, (non enim eos alio dignos nomine iudico, tum præſertim, quòd ſanam interpretationem ſententiæ Hippocratis & Galeni damnant) an hæc uerba pro illorum opinione fa-ciant. Aëtius libro 8.cap.68.ſatis neglectim quibuſdam hanc rem tractaſſe uideri poterit: cùm nec Galeni meminit, ſed Archigenis, qui duos uno uerbo letales admittebat errores: parum ſcilicet,& ex aduerſo latere ſan-guinis detrahens.uerum libro 3. cap. 12. clare mentem Galeni exponit,in omni quidem affectu reuulſiuam ab eodem latere conſtituens ex illius mente

mente omnibus in caſibus: peculiariter autem ac nominatim de laterali etiã morbo differẽs. Vnde Leonharti Fuchſii reprehẽſio in Aëtium, tanquam contraria Galeno ſentientem, in quarta ſecundi libri Paradox. illius autoritate indigna eſt: quippe uir ille doctus inter noſtri æui homines dici poteſt, ingenuiq; pudoris, atq; utinã non tam temerè Aëtium uirum undequaq; abſolutè doctrinæ dãnaſſet, aſinum illum Oribaſiũ, nihil ſani propemodum ſententẽ, laudans: qui ubiq; tanquam ſus inter fœdas nugas ſe prouoluit: Galeno ex compoſito, ſine ratione cõtradicens. Aëtio autem ob antiquitatis amorẽ, tum quòd multa utiliter ex eodem medicamina deſumpſerat, moris fuit in ſingulis fermè Archigenis enarraſſe ſententiam. cuius etiam Galenus ipſe meminit, tum maxime in libris de Medicamentis ſecundum locos: ipſum autem quòd diſceſſerit à Galeno, cùm illum multis iam annis præceſſerit, cur non accuſet, admirari nõ debemus: cùm nulla in parte Aëtius quenquam ſoleat damnare, uel oppugnare, uerùm antiquorum fideliter ſententiam referre. Trallianus libro 1. cap. 41. hæc habet: Noli uerò auertendi cauſa, aliam quàm ex affecta parte uenam pertundere: uerum ſi dextra parte dolor magis diſcruciat, eodem ſtatim latere uena ter quaterq́;, ut dixi, non copioſè ſecanda eſt. Sed hæc in angina, non laterali morbo. libro autem 2. cap. 1. dum hanc tractaret curã Hippocratis ſententiã ſequitur: quam cùm ex Galeno interpretatus ſit, haud dubium eſt, ſanguinem ut ex eadẽ parte mittatur conſulere: tum magis, quòd eodẽ modo cucurbitulã loco ſectionis uenæ quãdoq; apponere nos ſuadet: cùm haud dubiũ ſit, illam ex eodẽ latere apponendam, quam ſuper loco dolente uelit affigi: ſic enim protinus ad exteriorẽ regionem, illius ſententia, morbus adigitur. Paulus lib. 3. cap. 33. nihil clari affert: lib. 6. cap. 40. clarius loquitur dicens: Cæterùm in particulis recens inflãmatione tentatis ex oppoſito inanitionem moliri conuenit, in uetuſtioribus ex propinquo: ſiquidem ex omni corporis parte ſanguinẽ mittemus: frequentius autem ex interiore uena cubiti. Quo fit, ut qui Paulũ pro ſe adducunt, diſsimulare mentem eius uideantur: nam quãquam dicat in fine capituli, In iecoris affectibus dextram, in lienis ſiniſtram pertundendam: de manuum uenis, non brachii loquitur: & iam conſiſtente morbo. Itaq; etſi, ut pleraque ſolent, illius opinio ad Galenum retrahi, eiuſq́; ſententiam poſsit: hæc tamen ſunt eius potius, qui ſectam tueatur, quàm ueritatem. Vnde miror, imò non miror, quoſdam pro ſe Paulum in medium adduxiſſe, uelut & reliqui, qui illis aduerſantur, Galenum. Verùm hęc ut apud multos incerta ſunt, ob tot autorum contrarietatem, de Hippocrate tamen quòd ſic cenſuerit, credẽdum eſt: non ſolùm ob adductas ſententias illius, & Galeni interpretationem, ſed quòd ſecũda particula ſexti Epidem. in t. 12. Secundum rectum & coſtarum dolor, & præ-

cordiorum contentiones,& lienis elationes, & ex naribus, eruptiones, & aures ſecundum rectum. Et inde in 15. ſubiicit: Conſideranda hæc ſunt, quò, unde, & propter quid. Facile quiuis nulli addictus opinioni intelli-git Hippocratē eam curā moliri è directo, in omnibus his partibus phle-gmone laborantibus. In libro etiā primo de Morbis pagina ultima. ξυμφέρει τὴν φλέβα ἀποσχάσαι τὴν ἐν τῇ χειρὶ, τὴν σπληνίτιν καλεομένην ἢ τὴν ἡπατίτιν, καθ' ὁποτέρην ἂν εἴη τὸ νόσημα, καὶ οὕτως ἡ ὀδύνη μαλακωτέρη γίνεται τοῦ πλευροῦ τε καὶ τῶν ἄλλων. Quod eſt, Confert uenā ſecare, in manu lienarē uocatam, uel iecorariā ſecundum partem qua morbus afficit. atq; ſic lateris dolor mollior fit, atq; aliarum partium. Atq; in uniuerſum Galenus hanc ſententiam ſequutus eſt: unde 2. Regim. acut. 10. Cùm igitur ſuperiorū cōdolentia ſignū fecerit, uenā in cubito ſecare eam oportet, quæ ab affecta parte ſanguinem magis ac uelocius reuellere, tum uacuare poſsit. inde fermè in fine iuxta Græcā lectionē ibi, γινώσκων τὰς κενώσεις ὅθεν. cùm multa traductor prætermiſerit, neceſſaria ſententia illius ſubiiciatur, his quaſi uerbis, Cognoſcentes quidem quòd euacuationes undecunq; fiant ab uniuerſo animalium corpore educere: quāquā neque celeriter, neq; ſimiliter ex omni uena. Nos uerò partem eam, quæ obſidetur inflāmatione, & celeriter, & plus aliis partibus, præſertim in acutis morbis, euacuare ſtudemus. Quod ſanè interna cubiti uena facit, multoq; magis ubi ſanguinis redundantia ad ſuperiora uergere uideatur, aut ſuperiores thoracis partes affectæ ſint. Et cauſam huius certè nobis explicauit 13. Artis curatiuæ, cap. 8. cùm dixit: Igitur tum reuellendus, pariterq; euacuandus, qui ad iecur ſanguis fluit, interna in cubito inciſa uena. Duo igitur molitur ſimul Galenus: reuulſionem ſcilicet, & euacuationem. Vnde illud etiam in octaua Contradictione præcedētis tractatus ex Hippocratis ſententia declarauimus. Ex quo nō paruo errore lapſus eſt quidā uir clarus in hoc, qui fruſtra conatus eſt tueri reuulſionē ſolam ex eadem parte fieri debere, cùm hoc nuſquā Galenus uelit: ſed hoc unum illi ſufficit, quòd quæ ex eadem parte ſectio facta euacuat, etiam ad hoc reuellere poteſt. Quòd autem ex eadem parte ſectio conueniat, ubi reuulſione tantum ſit opus, non deriuatione, nec euacuatione, Galeno quærere non fuit propoſitum. Vbi autē hoc declarauit, nō ſufficere cenſuit, ob idq; perperā uiſum eſt Auerroi 7. collectaneorū 29. Galenū cōtraria de hac ſectione ſenſiſſe. Sed Rabi Moyſes in 12. particula Aphor. rectè Galenū aſſecutus eſt, ac eius mentē, ut apparet in Aphor. 32. et 35. illius particulæ. Verū poſtmodū particula 25. Aphor. 10. reuocauit dicta Galeni in dubitationem, & contradictionē, quaſi ſui oblitus: cùm tamē nullā in ſe habeāt difficultatē. Haliabbas uerò magnus Galeni interpres, uidetur in tertio practicæ ca. 21.

& quin:

& quinto Practicę cap.1.huic aſſentiri opinioni,dicens,quòd in phlegmonibus debemus mittere ſanguinem ex latere patiēte:uerùm in cura morbi lateralis lib.6.cap.13.dixit totum oppoſitum:nam dixit, quòd in initio ſanguis ex aduerſo latere mitti debet,uerùm poſt initium morbi ex uenis eiuſdem lateris à brachio. Idem fermè nono Practicęcap.3.unde mirū eſt de duobus:primò de huius uiri inconſtantia, ſi modò ad nos mutilus non uenit:ſecundò, quòd quidam adducant eum pro ſe, cùm manifeſtum ſit ſermonem proprium præferri debere generali,cùm fuerit ex autoris,non alterius ſentētia.Et ideò iſte tantus Galeni interpres uidetur ex toto Galeno contrarius:nam cùm omnes fermè in propria curatione, Galenū affirment uoluiſſe, ex eodem latere mittendum ſanguinem, cùm de laterali loquitur morbo,at de generalibus præceptis dubitent:hic ex toto oppoſitum dicit.Sed iam ad Raſim ueniamus: hic quarto Continentis cap.3.fol. 4.iuxta medium,hæc uerba,Galeni ſententiam declarans, habet: Dixit quòd congruum eſt,quòd minutio fiat in uenis manus partis diuerſæ: & de membro læſo attrahatur ſanguis ad partem contrariam partis in qua declinans eſt ſanguinis. Dico,quòd iuxta huius contrarietatem minutio fieri debet in parte diuerſa:quoniam dixit, ut attrahatur ſanguis ad contrariam partem partis in qua declinans eſt ſanguis. Hæc ille.Ex quibus, quicquid dicat Curtius,ſi panis panem ſignificat,& non leporem, palam eſt Raſim ſenſiſſe Galenum uelle ex contraria parte morbi ſanguinem mittendū eſſe. Verùm diffiſus propriæ interpretationi, denuò uerba hæc ſubiecit:Cauſa quoq; propter quam minutio fit in baſilica uena, manifeſta eſt in libro Anatomiæ:quoniā in eo dictus eſt locus,de quo ſanguinem recipiunt huiuſmodi membra.Dixit quòd minutio ipſius uenę eſt maximi iuuamenti,ſi paſsio declinans fuerit ad ſuperiora. Per quæ opinionem Galeni nolens uolensq; declarat.& rurſus intrà fol.88.col.3. ex Galeni autoritate habet hæc:Dixit exiſtimo,quòd, dum paſsio fuerit in principio, dignum eſt,ut minutio fiat ex diuerſa parte partis dolentis:ſed ſi purgata fuerit materia,minutio fiat in ipſa parte dolente.ſed utendum eſt minutione ſi dolor peruenerit ad partem hepatis & furculæ.Ex quo detegitur alius error eius,nam furculam inferiorem intelligit, cùm Galenus ſuperiorem.in folio etiam 91.col.3.iuxta medium, declarat minutionis iuuamenta,& cauſas,tanquam de ea loquens,quæ ad latus patiens pertinet: ut nihil plus expiſcari liceat ex Raſi,quantū ad Galeni pertinet opinionem, quàm contradictiones,& ambiguitatē.Nec tamen pręter utilitatem fuerit narrare,quod ex ſententia Binſerapionis adiecit his uerbis: Dixit,ego iubeo quòd fiat minutio in principio huius paſsionis ex latere diuerſo:ſed quieſcente paſsione fiat in latere læſo. hæc ille Græcus.nam hic, ut aliàs dixi,anterior Galeno fuit,nō autem Arabs & Galeno poſterior,tempori-

bus Auicennæ fermè.Ex quo pudendus error Othonis Brunfelſii manifeſtus eſt,qui cum duos unum eſſe crediderit eundem , qui Galenum citat, illo antiquiorem facit , & creditur tamen hic aliquis fuiſſe . Cogita modo quales hi noſtri æui medici ſint,qui etiam gratuito ſtudioſos oderint : an putas illos literas diſcere poſſe,nedum ut dicã ſcire? At ego, niſi Deus aliquis nobis auxilietur , hanc artem perditã prorſus nunc putem:cùm alii, ut ſolent blandientes , falsò in Principum & populorum perniciem reuiuiſcere affirment.Multos tales libros Raſis habuit, qui ad nos non peruenerunt:ut commẽtaria Galeni ſuper ſecundum Epidemiorum, quæ à nobis deſiderantur:librũ Galeni de Humoribus quẽ tamen Braſauoluscitat: Ruffi,Serapioniſq; Græci libros , tum alia plurima . Verùm,ut dixi,hæc omnia uerba poſteriora declarant primam autoritatem adductam,oſtendere ſanguinis miſsionẽ in laterali morbo faciendam,ex Galeni,ut à Raſi interpretatur,ſentẽtia:quanquàm anceps propter poſteriora uerba fuerit, ut fermè quod Auerroës Galeno imponit,etiam ipſe Raſis ſentire uideatur.Ne igitur adeò quiſquam glorietur,nam ſi ſuffragiis ſtandũ foret eorum,qui de Galeni ſententia diiudicant,& ſi Galenus aliter ſentiat , attamen potior eſſet opinio illorum,qui eum contrariæ partis ſanguinis miſſionem præpoſuiſſe pronuntiarunt,falſis ac uitioſis tranſlationibus decepti.Quamobrem operam luſurũ me exiſtimo,ſi homines quorum lapſus adeò in comperto cauſa eſt,argumentis uel rationibus aut melioribus interpretationibus ad ueritatis ſententiã reducere coner . Sed iã inſtitutum proſequamur . Arabum nullus in hac ſententia certè eſt,ſed ut à Galeno diſſentiunt,ita etiã inter ſe pugnant:ut fermè plures ſint opiniones,quàm homines . Nec mirum , cùm unus idem etiam diuerſa ſenſerit.nam falſis opinionibus innitentes nunquàm quieſcunt:nec eadem uia progrediũtur, ſed alius aliò tendit,uelut & in teſtibus falſis,cùm diligenter de eadem re interrogantur , accidere ſolet.Iccirco primus inter eos (dignitate loquor) Princeps,& ſi in fine Canticę dicat:Galenus quidem aperiebat uenam,& ſanguinẽ minuebat,cùm erat chimus auctus,& magnificatus : fiat igitur minutio ſanguinis in corpore apparentibus ſignis,& potiſsimè cum apoſtemate,ſeruatis conditionibus iſtis:non autẽ in aliis humoribus.fiat ergo phlebotomia in his quæ intellexit in hoc tractatu, & in morbis illis etiam in quibus ipſe fecit eã.Inchoetur igitur à phlebotomia in omni phlegmone,habito certo teſtimonio ſuper ipſo Aphoriſmo tertiæ partis Practicæ. 75.& tribus ſequentibus:& in ſermonibus generalibus plurima ambigua, obſcura,dubia,pugnantiaq;,ut plerunq; ſolet,de hoc dixerit:Ariſtotelem imitatus,ne reprehẽdi poſsit,10.tamen tertii t.5.cap.1.habet hæc:Ex rebus communibus eſt ſectio uenæ : ſed in principio ex latere diuerſo,& magis feſtina de ſaphena oppoſita in longitudine : & poſt ipſam de baſilica op-

poſita

poſita in latitudine:& poſt ipſam de nigra oppoſita in latitudine:& ſi non appareat,tunc non oportet ut dimittatur ſectio uenæ cephalicæ,quamuis iuuamẽtum eius ſit minus, & tardius. Hic quatuor ordines ponit adeò clarè,ut interprete non indigeant:uerùm in cap.2.ſubiicit uerba,quæ quidem his non repugnant,quãuis ſenſus uideatur manifeſtè contrarius:ideò ne talem uirum accuſauerim,referãtur uerba ſecundi capituli ad illa primi,quibus dicit:Deinde poſt aliquot dies ex latere conueniente in latitudine.Tunc exponantur rectè uerba illa capituli ſequentis: Et extrahatur ſanguis donec permutetur color eius:ſignificat enim,quòd nocibilior ſanguis iam euacuatus eſt.Et ſcias, quòd ſanguis corporis uehementioris nigredinis eſt ille,qui eſt propinquus huiuſmodi apoſtemati.Ex quo patet, quoſdam dum nimis ueritati ſtudent ipſius rei,extorquere à proprio ſenſu Principis uerba,& in contentionem reuocare: quæ quãuis falſam contineant doctrinam, clara tamen & omnis contradictionis expertia ſunt: atq; talia quæ à quouis pertinaci defenſore abſq; ulla calumnia tueri poſſint:cùm ipſe ſibi ex omni parte conſtet in eo opere,cui ſummam, ut par erat,adhibuit diligẽtiam.Neq; enim ille ego ſum, qui more quorundam ſciolorum noſtri temporis, ut primum quatuor elementa Græca tenent, in Arabes omnes impudicè debacchantur: tanquàm uel ipſis illis poſsint comparari, aut habeant quem Auicennæ in medicina,ordine, uel ſubtilitate comparẽt:aut Auerroi in Philoſophia.Neq; uerò negauerim,Græcos aliquos tales fuiſſe,qualis Auerrois: ſed nullius,ut illius, õmnia opera extant:uel quia non ſcripſerũt,uel quia temporum iniuria ſubtracta ſunt nobis.Galenum medicinæ parentem uoco, illumq; in opere ſector,ordinem tamen nullum habet, ac immenſam prolixitatem: quare fit, ut ad Aëtium,uel Auicennam confugere ſæpe cogar.nam Paulus nimis breuis: Oribaſius omnino inutilis:Aëtius etiam multa prętermiſit:ſed tamen hic ſolus Auicennæ par eſt,uel parum ab illo differens. Quare ne mihi oblatretis,qui ut Græcas literas ſcire uideamini, hoc ſolum indigne didiciſtis maledicere Auicennæ:cæteriſq; uiris non ſolum inclytæ eruditionis,ingeniiq; penè diuini,ſed ſpectatę probitatis.Dico præter Auicennam,Raſim, Auerroẽm,Haliabbatem,Albucaſim, Auenzoar,Serapionem, Meſuem, quorum ego placita ſuſpicio,admirorq;. At errauerunt perſępe.Vbi,& in quibus?In ſimplicibus manifeſtè.Hęc eſt illa ſpelũca amœna quorundam Arabes inſectantium:at Dii boni,quàm rectè modo nobis exploſis Arabibus conſultum eſt circa illa,ut neq; caules,neq; bugloſſum,aut meſpila agnoſcamus:tam bene actum eſt cum hac præſtigioſa ſimplicium ſapientia. At ego hos non accuſo: præſtiterunt quod poterant: uerùm ob regionum diuerſitatem tum temporum,tum linguarum permutationem,non poſſunt ueritatem enucleare: nec autorum contrarias ſententias concordare.

dare. At ſi hæc omnia apud Arabes etiam paria uel maiora facere: nam & lingua à lingua plus diſsidet, & regio à regione, quàm noſtra:cur non in illis hæc animaduerterunt?ac pro excuſatione duxerunt?A ucti ſumus & nos ingenti libros imprimendi commodo: quo ſi caruiſſemus, ne quis uel ſponte multorum,qui adeo ſe iactant, uel precario libros apud ſe habere uelit.cùm Arabum gloria iam trecentis annis etiam illorum expugnata gente, uigeat:cum Galeni ipſius ex tribus duæ ferme partes librorum interierint. En uides Principem quàm breuis, quàm circunſpectus, quàm ſubtilis?Raſim quàm doctus?Auerroëm in utroq; genere hujus laudis eminentem?Errauerunt falſis trāſlationibus decepti: Fateor:Sed quoties iam Galenus ad nos conuerſus uenit:& tamen etiam nunc cum tanta copia rerum,exemplarium,facilitateq́; imprimendi,in magna illius parte uix ſenſuum umbram habemus,& ſi uerborum nō tanta iactura ſit.Deſinant igitur ineptire qui ſibi ambitum, uel gloriam, ueteres damnando quęrunt.Sed hæc iam ſatis aduerſus hanc nouam hæreſim,cum in his quę propriæ ſunt inuentionis,Arabes ingenio,Latini facundia Græcis non cedant:fabulis tantum ac nugacitate uincimur.Præferant Ariſtotelem,Platonem,Hippocratem,Galenum,Ptolemæum,& Aphrodiſeum:ego cum ad regionem quæ latiſsimè patet (nam Ariſtoteles, Platoq́; Europei,Aphrodiſeus Aphricanus & Ptolemęus,ſed Galenus & Hippocrates Aſiani in annorum duorum milium ſpatio amplioreq́; floruerunt) reſpicio: nihil dignum uideo tanta magnitudine.at unica Hiſpaniæ ac Africæ maritima ora hos omnes ac plures alios nobis reddidit uelut Heber Maumethem Moſis,Thebit,Hali,Alchindum,annorum paulo plus ſpatio du centorum.Quare definite eos damnare quibus pares multa ſecula datura non ſunt,etiam tot freti commodis.Sed ad rem reuertor,quāuis amor ueritatis nimium aduerſus belluinos huius ætatis uiros quoſdā me impellat.

Raſis itaq; ſic diſtinguit libro Diuiſionū 54. ut in ſanguinea ex oppoſito latere primo fiat ſanguinis miſsio: poſt tertia die ex baſilica eiuſdem lateris.quæ ſententia fermè in omni genere eſt Azarii in ſua Practica.dicit enim primo ex latere oppoſito, deinde poſt tres dies ex latere eodem. ſed Raſis,ut dixi,in ea quę fit à bile,uult ſanguinem ex eodem latere ſtatim mittendum eſſe:in ea autem quæ ab atra bile uel pituita,non ſe declarat:ſed in lib.9.ad Almanſorem cap.57.dicit, quòd in omni, præterquàm ea quæ fit cum repletione multa ſanguinis.ubi addit multū,& repletum: quare in aliis duobus generibus intelligit ſanguinē ex eodem latere mittendū eſſe.Et ſi quis inſtet,quòd lib.7.cap.11.dicat,in apoſtematibus ſemper mittendum eſſe ſanguinem ex aduerſo latere: & quarto Continentis cap. 3. Reſpondeo: In prima autoritate loqui manifeſtè de exterioribus apoſtematibus:& in libro Continentium aliorum narrare dicta,quæ par-

tim

tim non dignum habent autorem: aliquando autem propter malã tranſlationem corrupta fuere. Et hæc ſit declaratio & conciliatio dictorum Raſis,quæ quantum ueritatis contineant,inferius edocebo. Satis ſit illum uelle ex baſilica ſemper mittendum eſſe ſanguinem,& poſt initium ſemper ex ea quæ eſt eiuſdem lateris,in initio etiã ſemper,niſi multa ſanguinis redundãtia in corpore affuerit:cẽſuiſſe tamẽ Galenũ aliter ſenſiſſe, ob malam tranſlationem.In exterioribus autẽ apoſtematibus,uulneribus, ac fracturis ex aduerſo latere ſemper,ut in libro Diuiſionum cap. 138.

Nunc ad Principem uenio:is quarta primi cap.3.hęc habet:Et in attractione,quę fit ad partẽ longinquam,non oportet quidẽ ut in duas diametros prolongationem facias,ſed in una tantũ,quæ ſit diameter magis longinqua:nam ſi materia fuerit in ſupremo dextræ partis, non erit trahẽda ad infimũ ſiniſtræ,imò ad infimum ipſius dextræ : & hoc quidẽ eſt illud, quod eſt magis neceſſarium : aut ad ſiniſtram à ſupremo, ſi fuerit tantum longinqua, quantũ eſt ab humero ad humerũ. Hic declarat apertè quid uoluerit in decima tertii , cùm dixit , ſe magis diligere ſanguinis miſsionem ex ſaphena : nam uult ut remotio , ſi eſſe poteſt , ex eodem latere in retractione fiat : aliter ex contrario latere. hæc ille.

Et Meſue quaſi in eadem ſententia,in cura morbi lateralis:iubet enim fieri miſsionem ſanguinis ex baſilica oppoſiti brachii, & in magna repletione ſanguinis ex ſaphena lateris oppoſiti. Quòd ſi error non eſt in ſcriptura,diſsidet in duobus à Principe : Primum , quòd ſaphenã eligit alterius partis,cùm Princeps eam quæ ex eodẽ eſt latere:nec ullus alius , præter Meſuem,hoc dixit:& ideo ſuſpicor,quòd uelit dicere,ex ſaphena eiuſdem lateris. Alterum eſt,quòd Meſue præponit generaliter miſsionem ſanguinis ex baſilica,ſed Princeps ex ſaphena. Adde tertium quod Princeps generaliter loquitur,ſed Meſue ex parte. Verùm ratio ac mẽs Principis clara eſt:nec dicendum,ut ille, quòd Princeps loquatur de regimine præſeruatiuo:nam cùm dicit,poſt paucos dies ſanguinẽ mittendũ ex eodẽ latere:uel omnino diuinat lateralẽ morbũ futurũ, non exiſtentẽ : uel non exiſtente morbo bis mittit ſanguinẽ , & ſecunda uice etiã ex eodẽ latere. Quare melius eſt id intelligere quod uult : ſcilicet, diuerſionẽ ex longinquo faciendã ſemper,& ſi liceat,ex eodẽ latere:ubi uerò non, detur ex cõtrario. Vnde miſsionem ſanguinis ex baſilica eiuſdem lateris Princeps nõ ſomniauit.Quòd autem iubeat Galenò aſſentiendum : loquitur in ſingularium uenarum ſectione,quas Galenus expertus eſt ad morbos proprios conuenire. Vel forſan illud dixit , quoniam in interpretatione dictorum Galeni deceptus eſt ob malã tranſlationem,uelut & Raſis. Sed Auerroës in commento 77. dixit,illudens Principi , quòd cantauit ſequutus Galenum in eo canone, & quòd ſua interſit de hoc:quaſi dicat in ea parte ſecu-

tus Galenum eſt, ubi Galenus nec bene dicit, nec ſibi conſtat. & hoc eſt quod expreſsit 7. Collectaneorum 29. ut iam dixi. Opinio igitur Auerrois propria in hoc eſt, quòd mittatur ſanguis ex contrario latere: imò in phlegmone ſiniſtræ auris ex cephalica dextra. Et hoc ratione nititur probare: Cùm morbus initium habet, retractione indiget: hæc autem fit ſecundum aliquã oppoſitionẽ in corpore, ſcilicet ſurſum ac deorſum, antè retro, dextrum ac ſiniſtrum. Sed in baſilica eiuſdẽ lateris, nõ eſt dextrum & ſiniſtrum (non enim ſunt diuerſæ poſitiones in animali in eodẽ latere, imo re ipſa dextrũ à ſiniſtro diſtinguitur) nec antè & retro, nec ſurſum ac deorſum. Igitur debet fieri minutio ſanguinis ex contrario latere. Et quia in augumento quærimus utrunq;, ſicut in ſtatu ſolã euacuationem: igitur in augumento morbi etiã debemus ex contrario latere minuere ſanguinem: non ſolum in principio. Secunda ratio ſumitur hæc: Vbi poſſumus duas aggregare res utiles, illud facere debemus, tum præſertim in principio, & corpore repleto exiſtente: ſed cephalica in phlegmone auris euacuat, & ſi ſit ex aduerſo latere, etiã diuertit: igitur conuenientior eſt hæc in mittendo ſanguinẽ, quàm ea quæ eiuſdem lateris. Manifeſtũ eſt autem Auerroëm ſic uelle, diſcrepareq; à cæteris, ut ſolet, omnibus: quia tempus hoc mittendi ſanguinẽ ex aduerſa parte ad augumentum extendit, quod nemo alius fecit. Sed rationes, quia aliis præiudicarent non concludentes, ſoluendæ ſunt. Dico igitur, quòd diuerſio uel debetur parti læſæ, uel quæ iam læditur: ſi ſecundum, nondum ſumus in initio phlegmonis, ideò ſanguis ex contraria parte mittendus eſt: uel lęſæ, & ſic in hoc maximè ſedãdus dolor, nam ille trahit, ut dicemus: hoc autẽ fit cũ deriuatione, & propter hoc dicemus inferius, quid ex hoc ſequatur. Nunc ſatis conſtat, quòd deriuatiua tantũ opus eſt quæ ex eodẽ latere fit. Ad ſecundũ reſpondeo, quòd antecedẽs eſt uerũ, ſed ſtante paritate: at in diuerſiua nõ eſt euacuatio quæ ſit notabilis iuuamẽti. Cur tamen in exterioribus apoſtematibus cõtrarii lateris ſanguinis miſsio præferatur à Raſi, & uidetur ſumptum à Galeno, ut diximus in illa autoritate, Pede uno laborante, ex altero ſanguis mittẽdus eſt: Reſpõdeo, quòd uenæ exteriores ſunt paruæ in cõparatione ad interiores. Secũdò, & initium apoſtematis illico agnoſcitur, & ſumus quaſi in regimine præſeruatiuo, non curatiuo. Tertiò, quia tale apoſtema eſt fermè ſine periculo, ſaltem magno: & ideò cùm ſint duo motus, unus ad partẽ phlegmonis, alter à parte interiore ad exteriorẽ: & primus eſt noxius, augens morbum: ſecundus utilis, reddẽs eum ſine periculo. At miſsio ſanguinis ex aduerſo latere primum motum impedit, non ſecundum: ex eodem autem latere utrunque impedit: Igitur miſsio ſanguinis, etiam in augumẽto exterioris apoſtematis, ſemper ex latere diuerſo tentanda eſt. Ideo de apoſtemate auris ad Auerroëm, dico; quòd ſi intellige-

ret

ret de exteriore,uerum diceret: ſed non ob rationem ſuam, uerùm eam quam modo diximus: ſi autem de interno,nihil concludit.

Ad Haliabbatem dico,quòd difficile eſt habere uerum ſenſum ob malam conuerſionem manifeſtam.

Idem dico de Serapione: nam is ſecundo Breuiarii cap. 21. uult, quòd fluente materia,ex aduerſo latere ſanguis mittatur:iam fluxa uerò ex baſilica eiuſdem lateris.Et dicit dictũ uerũ, quòd lateralis morbus plerunq; fit à materia bilioſa,nam hoc etiam dixit Galenus ſexta Aphor. 33. itaq; in hoc cum Galeno,in altero cum Auerroë concordat. Diſcordat tamen: quoniam Auerroës eò progreditur, ut etiã in iecoris inflammatione ſub initio ſiniſtræ baſilicæ,non dextræ,ſectionem præferat: quod ut Serapio quarto Breuiarii cap. 2. ſic etiam cæteri auerſantur.

Ex hoc tandem fit manifeſtũ,nullum Arabẽ magis Galeno aſſentiri, quàm Raſim:nam hic uult,quòd in omnibus poſt principium, & in principio omnibus plenitudinem multam ſanguinis non habentibus: & in habentibus,etiam ſi ab humore procedat bilioſo,ut plerunque fit, ſemper ſanguis ex communi latere mittatur. Hoc autem uix unquam exceptionem patitur:quare Raſis opinio à Galeno parum aut nihil differt.

Quòd uerò ad Haliabbatis recõciliationẽ ſecũ,(nam diſsidere uidetur) & Paulũ:Dico,quòd in apoſtematibus internis, poſtquã iam uſus hic loquẽdi inualuit ſanguinẽ ex eodẽ latere mittendum uult Haliabbas: ut in phlegmone iecoris,ſplenis,renum,uiſcerumq;,ac uẽtriculi: in externis ex aduerſo,ut dictũ eſt.Lateralẽ morbũ mediũ ſanxerunt, inter interiorẽ & externũ. nam ex parte terminationis interior eſt.diſrũpitur enim ſemper interna parte:uerùm ratione membri,id eſt coſtarũ, muſculorũ, & uelaminis,externum dici poteſt:quia in nullo uiſcerũ eſt.Ob hanc cauſam generalẽ regulã dedit mittẽdi ſanguinẽ Haliabbas, ex eadẽ parte in uiſcerũ inflãmationibus,ex aduerſa tamen in laterali morbo:quia eum morbum inter eos connumerat,qui in exterioribus partibus accidunt. Sed Paulus aliter ſentire uidetur,regulã generalẽ ſecutus,quo ad intẽtiones diuerſas, quæ ſunt tres iam dictæ,Diuerſio,Deriuatio,Euacuatio. Et ſicut duobus poſtremis idẽ latus debetur,ſic primæ cõtrariũ,nec conſentiens. Apparet autẽ hic ex capituli titulo:nã inſcribitur de Sanguinis miſsione.Ideo nihil plus uult ibi,quàm Galenus in libello de Reuulſione, & aliis locis, ubi de ea loquitur.Iam autẽ ſemel dictũ eſt,nec repetere pigebit,difficultatẽ non eſſe,an reuulſio ex cõtraria parte fieri debeat,ſed an omnis:ſecunda, an laterali morbo per initia reuulſio tantũ cõpetat,an deriuationi permixta,in quibus Galenus ab his diſſentire uidetur.Sed Auenzoar 1. Theiſir tract. 16.cap.3.dicit,quòd ex aduerſa iecoraria alterius brachii eſt mittẽdus ſanguis:quãuis uiſum ſit quibuſdã nouis medicis,quòd ex eodẽ latere: ſed ra-

tiones eorum,dicit,ſunt ſophiſticæ:imò ſic agere,nil aliud eſt,quàm ægros occidere.Hunc fruſtra ab opinione ſua conaberis remouere:nam duo exiſtimat neceſſaria in initio morbi, reuulſionem, & quòd illa à latere contrario ſemper fiat: cùm tamen,ut uidebitur,in utroq; decipiatur.

Cornelius Celſus lib.2.cap.9.poſt mediũ,hæc habet:Neq; ignoro quoſdam dicere quàm longiſsimè ſanguinẽ inde,ubi lædit,eſſe mittendum:Sic enim auerti materiæ curſum: at illo modo in id ipſum quod grauat euocari.Sed idipſum falſum eſt:proximũ enim locum primò exaruit:ex ulterioribus autem eatenus ſanguis ſequitur,quatenus emittitur. Vbi is ſuppreſſus eſt,quia nõ trahitur,ne uenit quidem. Videtur tamẽ uſus ipſe docuiſſe,ſi caput fractũ eſt,ex brachio potius ſanguinẽ mittendũ eſſe:ſi quod in humero uitiũ eſt,ex altero brachio.Credo, quia ſi quid parum ceſſerit, opportuniores hæ partes iniuriæ ſunt,quàm quæ iam male habẽt. Auertitur quoq; interdũ ſanguis ubi alia parte prorũpẽs alia emittitur.Definit enim fluere qua uolumus:inde obiectis quæ prohibeãt, alio dato itinere. Libro autem 4.cap.6.cum lateralis morbi curam deſcribat,nec quicquam adiiciat ad ſanguinis miſsionem: clarum eſt in generali eum ſententia perſiſtere.Idem in duobus proxime ſuccedentibus capitulis, dum de pulmonis ac iecoris inflammatione loquitur, obſeruat: nihil ad iam dicta adiiciens.quo fit, ut ipſum Galeno, aut potius ipſi conſentientem habeamus Galenum.Hæc igitur uetuſtiorum placita ſint.

Supereſt modò,ut uideamus,ſi quæ rationes hoc,uel illud cõuincãt:nã quæ duæ ſuadebãt,ex aduerſo latere ſanguinẽ eſſe mittendũ, ab Auerroë adductæ,à nobis ſolutæ ſunt:quãquã illarũ declaratio ex ſequẽtibus locupletius habẽda ſit.Eſt igitur ratio Principis hęc,In diuerſione quærẽda eſt uenarũ cõmunicatio & diſtãtia maxima: ſed communicatio eſt ex uenis eiuſdẽ lateris,nam inter oẽs dextri ac ſiniſtri lateris uenas media eſt uena magna,quã chilis uocãt:igitur cũ diſtãtia maxima ſit inter pedẽ & manũ, ac maior quã inter manũ & manũ,ſeu latus & pedẽ,maior quã inter latus & aduerſam manũ:cõſtat quòd ſaphenæ uena baſilicæ erit præferẽda. Pro rationũ autẽ ſequẽtiũ intellectu præmittendũ, quomodo homo per quatuor dimẽſiones diuidatur:nã Galenus ſexta Aphor.36.dicit, quòd partes quæ ſunt ſupra hepar curãtur ſectione uenarũ manuũ: inferiores ſectione uenarũ pedum.Et in libro de ſanguinis miſsione cap.18. renes quaſi medii ſtatuũtur.Dextrũ uerò ac ſiniſtrum,antè & retro, facile quiſq; diiudicat. Attamẽ longe plus intereſt inter dextrũ latus ac ſiniſtrũ, quàm inter anteriorẽ poſterioréq; ptẽ:quoniã ĩter dextrũ ac ſiniſtrũ latus,ꝑ totũ corpus, diſtẽdatur medulla ſpinalis arteria ac uena magna, quæ illi in ꝓfundiore corporis pte ſubiacẽt:cũ ſpinalis medulla ſuo ĩtegumẽto foris in dorſo ꝓmineat.Quartus modus eſt eius,ꝙ in ꝓfundo iacet,idẽ ĩfra abdomẽ, ſexta

Aphor.

Aphor.7.unde morbus lateralis inter morbos exteriores cõnumerari poteſt,non enim eſt profundior abdomine,cùm pleura fermè in eius directo ſit.Atq; ex hoc alterum certè ſequitur,quod ignorare minime oportebat: ſcilicet,quòd caua uena poſtquàm iuxta iugulũ diuiditur in partem quæ ad caput aſcendit,atq; truncum deſcendentem,ibi etiam dextra ſiniſtraq; bipartitur.pars uerò quæ inferius tendit antequàm ad brachii ſeparationem, qua à corpore diuellitur tendat, tres ramos infra in coſtas emittit. Primum quidem, qui iuxta pectoris mediũ anteriores partes illius uſq; ad renum directum nutrit.Secundum uerò,qui proximè ad ſpatulã iuxta coſtam quintam finitur,à ſuperioribus illas connumerando: cùm tamen lateralia pectoris ut primũ & ipſum multis modis diuiſum nutriat. Tertium autẽ,quaſi in ipſa ſpatula latus ac dorſi poſteriora nutriens,ad ipſos uſq; renes deſcendit,ac primi rami particulis iuxta committitur.Illud uerò diligentiſsime conſiderandum,ex uena caua à dextra parte maximum exoriri ramum ἄζυγον uocatum, quòd à ſiniſtra parte coniugem non habeat.qui ramum alium ad partem ſiniſtram emittens, per illum ſingulas inferiores coſtas enutrit: ipſe uerò diſſectus in totidem ramos,quotus eſt coſtarum numerus illas ex poſteriore parte nutrit. Sed huius rami poſterioris,qui ex priore dextro exoritur,prouentus non uniuerſis hominibus contingit:at ἄζυγος generalis omnibus ſupra cordis regionẽ exoriens: nouem inferiores,& tres ſuperiores coſtas nutrit. Porrò partes coſtarum inferiorum ex hac nutriuntur(ut dictum eſt) uena,quæ cõiuge caret partim: partim ex uenis à caua per ipſas directis: ipſa uerò caua iuxta os ſacrum diſcinditur bipartito,nutritq; crura,poplites,femora,pedes.Manifeſtum eſt igitur,quæcunq; ſupra cor iacent,ut pulmonem,& coſtas ſeptem ueras,à ſuperioribus uenis nutriri,quæ à cauæ ramis exoriuntur:inferiora uerò membra ramis à caua inferioribus cordis habita ratione:coſtas tamen inferiores,maximè dextras,etiam à ramis eius uenæ,quę ſupra cor exoritur,& coniuge caret, nutriri palàm eſt. Vnde neq; illa ratio nos turbat, quòd cùm Galenus dicat, ſanguinis miſsionem non prodeſſe è brachio, cùm phlegmon inferiores coſtas occupat:quòd neceſſarium ſit ſanguinem per ipſum cor educere:cùm ſuperiores coſtę ſuperioribus uenis,inferiores inferioribus nutriantur: nam & ſi inferioris maximè dextræ partis uena ſine coniuge nutriantur,atq; ob id iuuari poſsint ſecta interna brachii uena: Galenus tamen cenſuit maximam partem nutrimenti ex uenis inferioribus,non ex uena illa ſolitaria deferri:nec in hoc deceptus eſt. Quare ipſe in ſecundo Regim.acutorum 11.conſulit, ut ſi morbus magnus ſit,& febris uehementiſsima,ut ſanguinem mittamus purgatione prætermiſſa. Cùm autem non de pede mentionem faciat,certum eſt ex interna mittendum intelligere. Nutriuntur igitur & Galeni iudicio aliquo modo coſtæ

inferiores(& ſi non ut uere coſtæ) uenis ſuperioribus. Illud igitur maius eſt, quonam pacto, cùm iecur ſanguinem trãſmittat ad brachiũ dextrum, non niſi per cauam uenam, quæ prius in cor tranſierit (ut etiam Veſalius lib.3.cap.7.ac deinceps aduerſus Galeni placita edocet, coadiuuãte rei hiſtoria) in iecoris phlegmone emiſſus ſanguis ex interna brachii uena plurimum iuuet, intercedẽte corde? Par enim eſt, uel nihil, aut parum ſaltem iuuari: atq; hoc ille potius docere debuit, quàm miſsionem ſanguinis in morbo laterali ex quocunq; latere fiat, æqualiter prodeſſe, ut lib.5.cap.9. in fine dixit: ſiquidem huic opinioni nõ adeo fauet experimentum, ut illi quæ in morbo laterali ſanguinem mittendum edocet. Nam etſi iecur ex ſanguinis miſsione iuuetur dũ phlegmone laborat: hoc eſt maximè, quia cor refrigeratur. ob id ſectionem uenarũ manuum in uniuerſis febribus, tum phlegmonibus membrorũ, iuuare dicam: quòd cor refrigeretur, non quòd iecur exinaniatur. quamobrem pauci, imò uix ulli, ut experimento uidi, iecoris inflammatione liberantur. Et hoc eſt genus lateralis morbi apud imperitos, quod quia difficillime liberatur, peſtilens uocatur. Liberatur autẽ difficillime, non ſolum quòd grauiſsimus ſit morbus, ſed quòd morbum pro morbo curent: non in hoc quàm in cæteris prudentiores, aut magis oculati: ſiquidẽ & lateralis morbi, & iecoris phlegmonis ſigna apud hos aſinos quomodo non confundentur, cùm Galenus recitet quinto de Locis, cap.7. Siculum medicum in ſeipſo aberraſſe. Vix unqàm (ne abſq; uix dicam) quenquàm uidi, cui medici tanquàm phlegmone iecoris laboranti manus adhibuerint: atq; ideo omnes, quotquot in horum boum curam incidunt, uitam morte commutãt. Prẹſtiterit igitur in his, ſecundum diſſectionis rationem, ſi modò ſanguinis miſsio prodeſſe poteſt, ex pedis uena ſanguinẽ mittere. Sed cur (dicent) magis tamen iuuantur ſecta uena in dextro quàm in ſiniſtro latere, nõ ſolũ in febribus, ſed iecoris phlegmone? Itaq; dimiſſa hac cõtentione, quæ à Galeni & Ariſtotelis diſsidio proficiſcitur, utiliorem exercitationi ſententiam aperiam. Etenim cum ſanguinis miſsio ad animi defectionẽ perſæpe cõueniat, & in pleriſq; morbis prẹſens ſit auxilium: maxime tamen in tribus cõuenit prima Aphor.23. & in ardentiſsimis febribus, & maximis phlegmonibus, & uehementiſsimis doloribus. In prima igitur occaſione plurimum intereſt, an ex uenis brachiorum, an pedum, mittamus ſanguinem. Quippe ex manibus deductus ſanguis cor ipſum illico refrigerat: nam ſanguinem eduxit ex uena, ubi proxime ex corde progreditur ſanguis etiã calidus, ac ſubtilis, qui ſuperiora petit: quorum nullum in ſanguinis miſsione ex ſaphena, ſeu exteriore pedis contingit. Igitur quòd in acutis omnibus, non ſolùm ardentibus febribus, ex brachio ſanguis mittendus ſit, ſatis conſtat. Et ſi cor torqueatur, ex ſiniſtro magis latere: ſin autem plenitudo multa ſit, ex dextro

aufer

auferẽdus eſt. Proculdubio enim ſanguis in iecore generatur. In longis autem febribus ſi ex inferioribus uenis ſanguis detrahatur, multo melius erit, quàm ſi ex manibus: craſsior enim exiſtens ima petit, atq; frigidior. Ob hoc & uina cùm ad finẽ deducta ſunt, languidiora, & deteriora fiunt.

In inflammationibus autem omnium uiſcerum duo quęruntur: alterum, ut inflammatio ſedetur: alterum, ut ſanguis per totum corpus ſupercalefactus tum cor, pulmo, iecur, refrigerẽtur. Primæ intentioni conuenit, ut dolor ſedetur, reuocetur influens ſanguis, & qui iam influxerit à loco ipſo retrahatur: ratione autem ſecundæ intentionis, ut iam docuimus, ex brachio ſanguis ſemper eſt auferendus: ſola enim hæc detractio multum & uelociter cordi, iecori, pulmoni, ſanguiniq; ſupercalefactis cõuenit, cùm reliquæ ſero & parum. Sed in doloribus cùm ſine inflammatione fuerint, idem quod in febribus quærimus: ſcilicet remiſsionem motus, ſanguinis refrigerationem, & ſecuritatem à phlegmone. Porrò duo prima ſanguis è manibus detractus ſolum efficere poteſt: in hoc ultimo non contemnenda ſunt Principis præcepta, ut à longinquo, & per uenas communicantes aliquo modo detrahatur. Igitur ad rationes detrahendi ſanguinis in phlegmone ueniendum eſt. Prima eſt, In iecoris phlegmone detrahendus eſt ſanguis ex dextra interna, & ex ſiniſtra in lienis phlegmone: igitur ex eodem latere in morbo pleuritico: nam utilitas & periculum paria eſſe uidentur. Si enim concurreret magis ſanguis in hac detractione, quàm in ea quæ ex aduerſo fit latere, oporteret ut eadem ratione in horum uiſcerum inflammationibus ex aduerſa parte ſanguinem detraheremus. At hæc ratio parum mouet: tum quia, ut diximus, phlegmon ſub coſtis aliquo modo intelligitur eſſe in parte externa corporis: unde ſanguis in eum locum influit ex interioribus partibus: quare detractio ſanguinis ex eodem latere retrahet ſanguinem illum ſuper membra magis intima & principalia. Secundò dicimus, ſuppoſitum illud, quantum ad rationem, nihil concludere: plus enim uena pedis cõmunicat iecori, quàm interna, ſi utraq; ex dextro latere ſumatur: uel in liene ex ſiniſtro. Nã ut ſanguis ex iecore reuocetur, ſecta uena in brachio dextro, requiritur ut uena brachii retrahat à caua, caua à corde, cor à iecore. In ſectione autem interioris tali reuocatur ſanguis ex caua, & ex caua ſine medio à iecore: quare longe melius quantũ eſſet merito huius ſanguis ex iecore per minutionẽ in pede, quàm in brachio reuocaretur. Sed, ut dixi, modica ex utroq; modo utilitas habetur. Videtur tamẽ dextra magis ſiniſtra in iecore, & ſiniſtra magis dextra in liene, ſeu ex brachio, ſeu ex pede ſanguis detrahatur, iuuare: quoniam, ut in fluminibus, quamuis caua ſine ſepto aliquo omnem contineat ſanguinem, qui tamen à dextris influit, in dextra parte manet: & qui à ſiniſtra, in ſiniſtra: & rurſus, qui in dextra parte eſt, dextris mẽbris immittitur:

qui

qui in ſiniſtra parte,ſiniſtris.Hoc autē,ut dixi,& in fluminibus, & in torrentibus uidemus:atq; eo magis ſi plenus ſit alueus,& curſus non impeditus:quæ duo maxime in cauæ uenæ proceſſu contingunt. Ex hoc manifeſtè liquet,quantum ratio Auicennæ peccet:nam nulla in cauſa minus prodeſſe poteſt miſsio ſanguinis ex ſaphena, quàm in laterali morbo. Nam ſi ad febrem reſpicias,nihil prodeſt:ſi ad euacuationem,uel diuerſionem,longe multo minus,quàm in iecoris phlegmone.Nam in hoc iuuare poterit,cùm nullum membrum egregium interponatur,ut nec inter ſiniſtrum & lienem:ut nec inter pedes ac renes ſuos, uel teſticulos, aut uteri latera.At inter coſtas & pedes cor ipſum medio loco ſtat:quare & autoritas Meſuę à ratione diſſectionis multū euariat.Sed,ut diximus,ipſe etiam noua & ab omnibus exploſa commentus eſt. Sed eſt aliud conſiderandum, cur multo maius ſequatur iuuamentum ex ſanguinis miſsione in dextra brachii,quàm pedis in iecoris phlegmone:nam ſanguis ex brachio detractus cum à corde trahat illo exinanito,cogit ut & ipſum à iecore rapiat ſanguinem.Cùm igitur cor ſit membrum ualidiſsimum, & cui nullum robore poſsit comparari,ipſum etiam iecur magna ui exinanit: atq; ita miſsio ſanguinis ex dextro brachio multum iuuabit in phlegmone iecoris,cùm ex pede parum:& ita quod poſuit Galenus tanquàm ex uenarum communicantia manifeſtiſsimum, quanuis ſit uerum,non tamen ex illa cauſa originem trahit hæc ueritas. quippe cùm communicantia nulla talis ſit: imo maior in pede, ut dixi,cum iecore,quàm in brachio:& ratio dextri & ſiniſtri etiam parum faciat merito uenarum magis communicantium:cùm nulla talis ſit hæc communicantia maior.ſed ratio pedis & brachii,ſi modò diſcrimen eſt, in iecoris phlegmone, in earum ſectione prouenit ex fortitudine attractionis cordis. Ratio autem dextri & ſiniſtri ex curſu ſanguinis qui in uenis plerūq; facit ut dextra ad dextram & ſiniſtra maximè flectantur ad ſiniſtram. Generaliter autem, ut diximus,euacuatio ex brachiis ſanguinis efferueſcentiam illius minuit.

Secunda ratio pēdet ex ratione generationis phlegmonis,poſita à Galeno libro de inæquali intemperie cap.3.nam in ea intumeſcunt uenæ,& arteriæ circuniacentis loci,primo magnæ,inde rami illarum & mediocres ac uſq; ad minimas:donec cogantur exprimere ſanguinem in concauitatem,& ſic generare phlegmonem.Patet igitur, quòd dum phlegmon gignitur, circuniacens regio tota ſimul tumida eſt,ac præter naturam affecta.Materia igitur,ſeu ſanguis,comparata phlegmoni, fluit adhuc:compa rata regioni phlegmonem circūſtanti,iam fluxa eſt. Verùm materiæ fluxæ,iuxta omnium ſententiam, debetur ſanguinis miſsio ex eodem latere: igitur in phlegmone fiente,cùm ſemper materia iam in circunuicina regione fluxerit,competet miſsio ſanguinis ex eodem latere. Iſta ratio claudic

claudicat: nam uel intelligit per materiam fluxam iam quieſcentem in loco,& huic certè debetur miſsio ſanguinis ex eodem latere: ſed hæc non eſt quieſcens,imò perpetuò fluit in alium locum,ut Galenus teſtatur: uel per materiam fluxam,intelligit motam è loco ſuo, & ſic nō omni tali debetur deriuatio,ſed reuulſio ab initio. & ita ratio reddit ad idem quātum ſit ex hoc. Et nota,quòd ſecundum hoc tamen, ubi ratio hæc ſupponatur uera, fit ſecundum genus perniciosæ pleuritidis: & eſt cùm in ſiniſtro latere materia ex uena non coniugata defluxerit: nam talis materia nullo modo poteſt minui ex ſanguinis miſsione: non enim à ſiniſtra, quia nulla illarum uenarum ex eo latere oritur,nec ideo poteſt trahi,ut oſtendam in tertia ratione: nec ex latere dextro. nam cùm coniugata exoriatur ex parte inferiore cauæ comparando ad uenas nutrientes coſtas dextræ partis: ſequitur ut longe plus detrahat ſanguinis à loco ſano quàm ægro. Talis autem miſsio ſanguinis eſt parum utilis, ut infrà declarabo. Tu etiam non potes eſſe certus,tam in dextra,quàm ſiniſtra,quòd ſanguis non fluat à uena ſine coniuge,ſeu ſolitaria. Igitur cùm in ſiniſtra (ſi modò iuuaret ſanguinis detractio) illa eſſet facienda ex aduerſo latere, id eſt dextro: igitur talis pleuritis ex ſiniſtro latere ualde eſt periculoſa, & incertæ curationis. Accedit quòd propter propinquitatem cordis ſit etiam periculoſior. Verum cùm ſint quatuor modi in curatione morbi lateralis, Sanguinis detractio, Victus, Localia,& Medicinæ: Victus rationem neſciunt hoc tempore,nec obſeruant: Localia etiam extra tempus exhibent: in medicinis aberrant. Sequitur ut cùm miſsio ſanguinis non profit,ut talem morbum, ex quo plerique neceſſariò moriuntur ob imperitiam medicorum, uocent merito peſtilentialem morbum lateralem. Eſt etiam animaduertendum,quòd in aliquo mittendi ſanguinis more,unus modus pleuritidis erit peſtilentialis, qui non erit in reliquo: uelut in ſiniſtra erit letalior his, qui à ſiniſtra, ſeu ex eodem latere ſanguinem mittunt, (cùm fuerit propter ſanguinem uenientem ex ſolitaria uena) quàm his, qui mittunt ſanguinem à latere contrario. Et ita in phlegmone,quæ fit à ſolitaria uena,letaliores erunt quæ curabuntur ſecta uena ex aduerſo latere, quàm ex eodem. Quare ſi quis dicat, Igitur tutius ſemper eſt mittere ſanguinem à dextra. Reſpondeo: quòd non: nam in omni alio morbo laterali, qui ſit in ſiniſtra parte, & non à uena ſolitaria, mittere ſanguinem ex dextra parte eſt inutile, cùm ex ſiniſtra ſit ſaluberrimum. At hoc frequentiſsimum eſt ut fiat ab aliis uenis, non à non coniugata. Igitur in omni morbo laterali à dextra parte conuenit ſanguinis miſsio ex dextro latere. In ſiniſtro autem eſt diſtinguendum: nam ſi dolor ad iugulum accedit, ex eodem latere mittendus eſt ſanguis, ut Hippocrates & Galenus uolunt: nam ſolitaria uena in cauſa eſſe non poteſt, cùm eouſq; non

pertingat. Et ſimiliter ſi ſit dolor in tribus ſuperioribus primis coſtis, rami enim ſolitariæ ad illas pertingentes ſunt adeo exiles, ut uix poſsint phlegmonem excitare: uel ſi excitabunt, adeo leuis erit: ut non multum interſit ex quo loco ſanguis mittatur. At morbus lateralis in ſiniſtro latere in parte anteriore pectoris uix etiam poteſt fieri à uena ſolitaria: qui autem eſt in directo quaſi cordis ſub ala ſiniſtra, hic poteſt eſſe à uena ſolitaria: nã retro eſt truncus: ideo nõ facile ibi excitatur phlegmon, impellẽte natura ſanguinẽ ſemp ad minores uenas: nec ante, quia ibi rami pauci pertingũt: ſed in ala ſeu à latere & parũ propinquius anteriori pectoris parti.

Tertia ratio eſt, quòd natura ſic operatur: expellit enim humorẽ peccantem tum ſanguinem, tum ſaniem, ut tertio de Criſi cap. 3. unde ibi docet, quòd ſanguis ex dextra nare in iecoris affectibus prodeſt: & idem de ſiniſtra in liene, ut tertia particula Epidem. ſuper tertium t. 78. de Pericle: qui cùm lienoſus eſſet, & prima die ſanguinẽ ex ſiniſtra copioſum emiſiſſet, in quarta liberatus eſt. Et rurſus de Metone tertia par. ſuper primũ Epidem. t. 24. qui liberatus eſt ex profluuio ſanguinis in dextra nare in quinta die: cum prius in ſecunda etiam effluxiſſet. Et quanquã non conſtet eum laboraſſe iecoris uitio, ſed lumborum: attamen in utraque parte cùm eſſet uitiũ, plerunq; ſi paritas ſit morbi, à dextro ſanguis latere effunditur, uelut calidiore. At in Cleonactide, cui ſiniſtrum latus indoluit (eſt autem hic proximò præcedens æger) ſanguis ex utraq; nare effuſus eſt, ac ſine ordine: uerùm hoc ad trigeſimum diem actum eſt, cùm in primo die adeſſet dolor. Philiſcus autem, qui. 18. textu ſcribitur, mortuus eſt, cùm lienem durũ haberet, & ex utraq; nare ſanguinẽ paucum merũ in quinta die emiſiſſet: nam inconſtãs hæc eſt emiſsio, & ut in Prognoſticis inquit mala: tum quia paucus, tum quia merus. Inconſtans autem, quia tam ex aduerſo, quàm ex patiente latere profluxit. Medicus igitur eſt naturæ recte operantis imitator. prima Aphor. 21. igitur medicus ſanguinem ex eodem latere detrahet. Iſta ratio eſt præcedentibus duabus ualidior. Natura tamen cùm hoc operatur agit iam conſtante phlegmone, nunquam autem dum fit: At de hoc apud medicos iam nulla eſt fermè dubitatio, cùm inflammatio perfecta fuerit.

Quarta ratio, & quinta ſunt his infirmiores: nam nec ſemper medicus naturam imitatur, quia lapidem extrahit ex ueſica, eruit ranulam, deprimit in oculo nebulam: at (dicis) hæc natura non poteſt facere. At ego dicam nec natura ſimul poteſt mittere in partes contrarias, ac diuertere influentem humorem ab initio morbi, niſi medici auxilio adiuta: quare medicus ad contrariam partem reuellere debet. clarius ibidem in commento 21. dicit Galenus, quòd Naturam recte operantem adiuuare debemus: malè autẽ, retrahere, & impedire. Igitur cùm in phlegmone quod

fit

ſit deriuet materiam in membrum,expedit nobis contrarium facere.Ratio tamen pro Galeno eſt,quòd qualiſcunq; operatio,quæ fit per nõ communicantes uenas,eſt inutilis: talis eſt quæ fit minuendo ſanguinem à latere oppoſito. & ita hæc ratio eſt probabilis,& contentioſa: propterea ad ualidiores deſcendo. Miſsio ſanguinis ex eodem latere plus euacuat, & æqualiter,aut etiam magis diuertit: igitur præponenda eſt. Ratio per ſe clara eſt,modò antecedens oſtendatur: nemo enim dubitat, primam eſſe medici intentionem,prohibitionem inflammationis:ſed hæc tollitur,minuendo quod iam conflatum eſt,& prohibendo ne augeatur: quorum alterum euacuatione,reliquum diuerſione conſtat.Euacuatio ex latere oppoſito nulla eſt,uel etiam Arabibus ipſis teſtibus.

Reliquum eſt ut de Diuerſione dicamus. Iam uerò notum eſt, quòd ſanguis qui in phlegmonem cogitur,(gratia exempli)in dextro latere ab aliqua quatuor uenarum,quæ ex caua,uel eius dextro ramo exoriuntur, cogitur.Si igitur ſanguinem ex aduerſo latere minues,nõ prius eum motum ſedabis, quàm totam cauam uenam exinanieris: quòd ſi credas ſanguinem è ſiniſtra parte in dextram delatum phlegmonem excitare poſſe,tunc neceſſarium eſt,ut uel ex dextro latere in ſiniſtrum uenæ notabiles cauæ non ob obuiantes permeent: quod omnino falſum eſt. Et hic eſt error uulgarium medicorum ignorantiũ hoc,ut reliqua omnia artis principia: ſcilicet, quòd dextrum latus à ſiniſtro ex toto diſiungitur, nec niſi per cauam uenam latus lateri commune eſt,niſi in pauculis finibus uenarum nullius propemodum conſiderationis, uel neceſſarium eſt ut ſanguis adeo concitatus ſit ex ſiniſtro in dextrum latus permeans,ut impellat cauam uenam implere uenas dextri lateris:& ſic phlegmonem generare. At ſic in hoc caſu uix effugere poteſt, quin phlegmon in tanto impetu in ſiniſtro latere prius non generetur: quare diuerſio ex oppoſito latere hunc tantum imaginabilem motũ retardare poterit. At & in eo caſu nihil proficiemus: nanq; ſi iam dextra pars phlegmone laborat, & à ſiniſtro latere in dextrum latus tanta eſt plenitudo, ut non obſtante cordis & iecoris & cauæ uenæ capacitate,neceſſe ſit phlegmonem generari: certè uel cuilibet aſino clarum eſſe poteſt, miſsionem ſanguinis tunc in ſiniſtro latere factam nihil auxilii tantæ plenitudini & phlegmoni quod iam fit allaturam.At è diuerſo,cùm ſanguis ex caua in ramos influat, habeat uerò deſcenſum duplicem ,alterum latum in brachii uenam, alterum arctum in pectus: ſanguine ex brachio detracto, quis dubitat, quin manifeſtè ſanguis influens ad pectus non retroagatur? Altera clariſsima ratio eſt quòd Hippocrates & Galenus ſecunda particula ſuper ſextum Epidem. 7. & 8. præponunt deriuationem reuulſioni,& de hoc dictum eſt in octaua Contradictione præcedentis tractationis. Cùm enim dolor materiam ad ſe

trahat 13. Artis curat. cap. 8. & 1. de Simplicib. medic. cap. 26. dum dè aceto loquitur,in initio,& 4.Regim.acut. t.27. & 2. de Differ.febr.cap.11. ſed nullibi clàrius,quàm quinto Artis curat.cap.4.nihil magis trahit materias ad locum & phlegmonas excitat quàm dolor: quamobrem procuranda eſt ſedatio hæc doloris cum deriuatiua ſanguinis miſsione, quæ ex eodem fit latere,& copioſa.Sed de quantitate in libello de Malo medendi uſu,ſatis diximus. Patet igitur, uenam ſaphenam non diuertere, multoq; minus euacuare in laterum doloribus coſtarum ſeptem ſuperiorum, ut exiſtimauit Auicenna: non enim directio lateris eſt in cauſa,ſed uenarum communicantia,ut ſanguinis miſsio iuuet: quamobrem ea ratio ex toto nihil concludit: cùm tamen apud Galeni diſſectionem uim aliquam habitura ſit: cùm hoc ipſe credat cauam uenam iecori committi ex ſuperiore parte corde non intercedente.

Igitur ut tanta confuſio opinionum,ad ægrorum utilitatem, & medicorum,quicunq; ſint,qui reſipere uelint, redigatur: hoc modo diſtinguemus: Si lateralis morbus ex dextra parte ſit,ſanguis ex interiore uena brachii dextri mittatur copioſus: ubi dolor in ſeptem ſuperioribus coſtis fuerit,& ſi multa plenitudo ſanguinis in corpore fuerit, die ſequenti è diuerſo latere, id eſt ſiniſtro, ſanguinem mitte: ex interna brachii, aut in minore plenitudine appone cucurbitulas. quòd ſi non adeo plenum fuerit corpus,ſufficiet prima ſanguinis miſsio: (& hoc eſt quod dixit Hippocrates: Deriuare &c.& Princeps) cunq; ad diuerſum trahere uolueris, ut in ſecũda die,dolorem prius ſeda, ſcilicet ſanguine ex eodem latere miſſo. Quãquã poſtmodũ nõ uiſum ſit,ut in ſentẽtia perſiſteret in caſu lateralis morbi:nã in cæteris hoc egit,ut iecoris & ſplenis inflãmationibus. Si autẽ morbus lateralis eſt in ſiniſtra parte,non ſub ala,ſed in ſupremo pectoris, uel in medio ſecundũ latitudinẽ minues ſanguinẽ à dextra: & reliqua ut diximus eodẽ modo,ut de dextro latere cõſequẽter:ſcilicet ſi oporteat ſequẽti die à ſiniſtra interna brachii.Si autẽ dolor fuerit in muſculis mediis, uel exterioribus,minutio fiat à latere cõtrario ſemper:aut nõ fiat:& in uigore morbi,euacuato corpore ex initio, & cũ inedia,uẽtoſa loco applicetur:eſt enim admirabilis iuuamẽti,ut Trallianus & Zoar affirmãt.Facilis autẽ eſt cognitio huius morbi,quia ad tactũ dolet, & parum aut nihil expuit,& nõ eſt pulſus ſerrinus:nec eſt tãta ſpirãdi difficultas,imo parua aut nulla:& reliqua,quæ uide ab antiquis. Si autẽ ſuſpiceris quòd ſit in latere ſiniſtro,ꝑpter ſolitariã uenã,tunc mitte ſanguinẽ ex dextro latere ex interna brachii,pro uiriũ magnitudine ac morbi.In hoc autẽ caſu optimum eſt emplaſtrũ applicare ſpinæ dorſi ex urticis,matre uiolarũ, & oleo uiolato copioſè: mitigatur enim dolor, & ſanguis refrigeratur,& concoquitur quod factum eſt, & quod nondum factum eſt prohibetur. Si uerò

morb

morbus lateralis ſit in coſtis quinque inferioribus, infra furculam enſiformem:ſi febris ſit ualidiſsima, ſanguinem mitte copioſum ex interna cubiti:at uerò ſi febris parua, & dolor magnus ſit, ex eiuſdem lateris ſaphena:ſi neutrum horum adeſt,extrahendus ſanguis non eſt, ſed purgandus æger. Si uerò iecur uel lien phlegmone laborāt, ſi febris ſit uehemens, ex interna brachii: ſi parua, ex ſaphena pedis lateris eiuſdem ſanguis eſt detrahendus:quanquàm(ut dixi)Princeps in laterali morbo etiam,ſi non ſit in ſpuriis,conſentiat:in hoc autem diſſentiat. Si autem aliquis ſit conſuetus incurrere lateralem morbum ex dextra parte in æſtate:in uere,minuatur ex ſiniſtra interna brachii:& ita à dextra,ſi ex ſiniſtra. Quod autem dixi de iecore & ſplene ac ſaphena ſecāda,arbitrio tuo remitto: nam rationes ad oppoſitum, quas adduxi,ualidæ ſunt. Ego tamen in illorum morbis,qui ex ſanguine frigido fiunt,ſic agerem,& egi ad hanc uſq; diem feliciter. In cæteris ſi regulam hanc præterieris,ſcias, quòd ſi quis moritur ex ægris,culpa tua illum mortuum:ſi quis ſeruatur,fortunæ beneficio illum adiutum. Eſt & tertium genus lateralis morbi,quod peſtilentiale dicunt, quoties phlegmon panniculum pectus diuidentem, aut cor tegentem,inuadit:& hoc etiam putant eſſe morbum peſtilentem & lateralem; quòd modicus dolor,ac uix ſenſibilis,percipiatur: & ægri tamen moriantur. Sed nec eſt lateralis morbus,nec peſtilens,ſed pernicioſus tantum, ratione loci ad quem materia peruenit ob ſubtilitatem,& caloris innati debilitatem:& quamuis modica in his ſalutis ſpes ſit, abſtinentes tamen ab omni ſanguinis miſsione, ſeruari poterunt: cùm per eam nec phlegmon prohibeatur,nec minuatur,& uires tamen frangantur. In reliquis autem generibus cùm tardatur miſsio ſanguinis, ex debito loco tria mala fiunt, adeò pernicioſa,ut ex uno eorum uel ſolo homo mortem conſequi poſsit. primum eſt,quòd phlegmon augetur in immenſum,& magis quandoq;, quàm ſi nullus ſanguis prorſus mittatur:quoniã ſanguis agitatur,& mouetur. Secundum,quòd inculpatus ſanguis educitur,unde uires debilitantur. Tertium,quòd ſanguis phlegmoni circumadiacens corruptus aut niger,aut liuidus,relinquitur in corpore: qui febres excitans inextinguibiles,ſtatim perſæpe occidit. Ex hoc autem clarum eſt,facile cognoſci poſſe ex uenarum diſſectione,qua parte ſanguis influat cuiq; parti:atq; ex hoc deriuare,uel reuellere licere, auertentes motum ſanguinis influentis,uel deducentes ad exitum. Quod non intelligentes quidam,magni ponderis rationem negauerunt:nō enim parua res eſt hoc ſcire. At quomodo quiſquam aliquid ſcire poteſt,quod ſciri nō poſſe putat? Cæterùm hac in parte longiuſculus fui non ſolùm ob pertinaciam defenſorum,ac multitudinem opinionum,ſed quòd ſic omnem mittēdi ſanguinis rationem in ſingulis quoq; aliis morborum generibus explicauerim.

CONTRADICTIO IX.

Vinum quã primum ætate competat.

INfantibus calida leuatio longo tẽpore apta eſt. Vinum dilutius, neq; omnino frigidum. Hippoc.in libro de Victus ratione priuatorum t.23. ſubiicit autem rationem, Vt minus tententur conuulſionibus,& ut maiores ac coloratiores euadant. Habet autem Græca lectio τὰ παιδία χρὴ τὰ νήπια.quod eſt dicere,Pueros infantes oportet:& reliqua,ut magis neceſſitatẽ inducat,quàm utilitatem. Intereſt autem multum inter hoc,& illud:nam utilia proſequi,bonum eſt: at neceſſaria nunquàm ſunt prætermittenda. Galenus etſi hanc Hippocratis ſententiam non exiſtimet,cùm inter nothos Hippocratis hunc librum enumeret:ſubiicit tamen, Vinum ipſos dilutum bibere præcipit, ne plus æquo calefiant. Haliabbas autem lib.1, Practicæ cap.22. initium dandi uinum ex quarto anno ſumpſit in pueris:atq; ſic ſerius paulo quã his uideatur eſſe ſententia Galeni, & eius qui librum conſcripſit de Victu ſanorum:nam Galenus Polybi uel Hippoc.eum eſſe credit. Aëtius lib.4.cap.30.à ſeptimo anno ad 14.uult inchoandam eſſe in pueris uini exhibitionem. Galenus autem primo de Tuenda ſanitate à 14. anno ad iuuentutem ſtatuit initium exhibendi uinum. Sed Paulus lib.1.cap.14.poſt 21.annum uinum exhibet:ſcilicet Galeno ſerius. Galenus autem in libro cui titulus eſt. Quod animi mores corporis temperamentum ſequantur, ex Platonis autoritate Vinum inutile conſulentibus,aut pugnaturis cenſet,uel prolem generaturis:atq; ideo nõ niſi corpus exercentibus, uel morbo laborantibus ipſum concedit. Princeps autem tertia primi doc. prima cap.4. non niſi poſt 14. annum uinum tribuit,Galenum ſecutus in libris de Tuenda ſanitate:ubi propriæ tractationis locus erat. Pro ſolutione intelligendum eſt, quòd ſcopi conſeruandæ ſanitatis tres ſunt,primo de Tuenda ſanitate:ut deperditum reſtauretur:ut excrementa eiiciantur:ut ſenectus tardetur. Multa etiam ſunt indulgentis,non conſulentis:ſicut dictum Galeni ſuper Hippoc.uel Polybi uerba iam recitata: & ſimiliter de Platonis dicto, iſtud non eſt propter corporis ſalubritatẽ, ſed morum cuſtodiam:nec ad indiuidui utilitatem, ſed reipublicæ. Quod Mahometes probè intelligens, bellicam uirtutem ac robur multum,ſublato è conſuetudine uino,extulit,ut nec uini inopia laborarent,nec corruptione uitiaretur exercitus,aut temeritate quę illius potu maxime aduenire ſolet,ſeipſos pugnãdo deteriore loco,uel inferiore numero,uel imparibus uiribus perderent. Sed nunc de ſingulorum ſalute ſermo habetur. Galenus igitur in primo de Sanitate tuenda hæc habet:Sanè uinum quãdiutiſsime qui ea natura puer eſt ne guſtare quidem ſuaſerim:quippe quod hauſtum & humectat nimium & calefacit corpus, tum

tum caput halitu replet, his qui calido & humido ſunt temperamento, quale eſt eiuſmodi puerorum. Atqui nec repleri his caput eſt utile, nec ipſos ſupra quàm par eſt humidos calidosq; fieri:quoniam eo iam caloris & humidi peruenerũt,ut ſi paulu1um utramuis qualitatem auxeris,iam modum exceſſerint.Cùm autem ſit omnis exceſſus fugiendus, maxime hunc expedit fugere,ex quo nõ corpori modò,uerùm etiam animo damnum accedit.Quare neq; iam adultis uinum,niſi modicè ſumptum, exiſtimandum eſt eſſe utile:quòd uidelicet ad iram & libidinem præcipites facit,& partem animi rationalem turbidam & hebetem reddit.Cæterùm his ipſis ad bilis excrementa uel mitiganda uel expellenda eſt ſanè non inutile.Non minime uerò ad eam ſiccitatem quæ in ſolidis partibus, aut ex immodicis laboribus,aut ex proprio ætatis temperamento prouenit. Humectat nanq; ac nutrit quicquid immodicè ſiccatum eſt, tum amaræ bilis acrimoniam mitigat ac frangit:præterea per ſudores atq; urinas euacuat. Pueri uerò, ceu qui talem ſuccum minime colligunt, quiq; naturalem humiditatem plurimam obtinent, ut commodorum quæ uini potio largitur plane non egent, ita incommoda quæ affert tantum ſentiunt.Nemo itaq; compos rationis pueros uti ea potione ſinet:quam præterquàm quòd nullum affert commodum,incommodum etiam ſequitur. Hic ad ſanos habita ratione omnia uini enumerat commoda, incommodaq;: nanq; ad ægros uaria ſunt, non ſolum commoda uini in uariis hominibus, ſed & in iiſdem morbis atq; ægris diuerſa uina diuerſos effectus pariunt:uelut odorata ac craſſa, flaua, dulciaq; optima pectori & longis illius morbis,tuſsi,atq; orthopnææ. Inimica uerò nigra, auſtera,debilia, quæ tamen caput nec lædunt,nec feriunt, cùm priora illius morbis egregiè noceant:ut libro de Attenuante uictus ratione cap.12.ſcribitur. Vtilitas igitur generalis uinorum triplex eſt,Calefacere,Humectare,& Excrementa educere.Quòd ſi quis Principem nobis obiiciat tertia primi doc.2. cap.7.qui addit,quòd cibum penetrare facit: hoc nos in humactatione ſolidorum contineri affirmamus.Humidum enim uinum eſt omne,non ſolum quod tale ſubſtantia ſit,ſed quòd bonam faciat appoſitionem: quare ſenibus utiliſsimum:an uerò qualitate tale omne,dubiũ eſt. nocet autem & tripliciter pueris calefaciendo,humectando,caput petendo. At cùm ita ſit,patet quòd etiam aquoſum ſit,inutile illis eſſe:nam & ſi nec calefaciat, nec caput petat, humidum tamen nimis eſt, ex qua ad ſuffocationis aut comitialis morbi periculum perueniunt.Quòd ſi quis nobis obiiciat,Galenum quarto de Tuenda ſanitate iubere,ut in diluendo uinum,conſuetudinem obſeruemus:hic autem dilutum dandum præcipitur. Reſpondemus:Conſuetudinem in ſolitis obſeruandam,atq; in temperaturis iuuenum:nam infantibus aqua,adoleſcẽtibus uinum permixtum dari ſemper

debet,

debet,ne ex contrario in contrarium tranſitus fit:ſenibus meracum.in iuuenibus quòd medii ſint,obſeruanda eſt cōſuetudo, niſi alia obſtent.nam calidiſsima,in regione calida æſtate media,dare pernicioſum. Conſuetudo igitur,ut & in reliquis,amplum locum & certum habet, ubi aliæ non ſuperuincunt indicationes. Sed & illud iam apertum eſt, quonam pacto uinum ſiccum natura maximè iuuenibus conferat. Nam ætates indigent reſtaurante ſimili in qualitate: unde ſenes humidioribus uictitantes in anaſarcam facile incidunt,prohibita uera nutritione: quod tamen apponitur humidum eſſe debet, & bene nutriens, & etiam liquidum ſeu molle. Atq; ita iuuenibus uinum natura ſiccum,& multam faciens appoſitionem, maximè prodeſt:qualitate enim ſimile, & appoſitione contrarium:nam pauco humido,quod uehementer humectet, neceſſarium eſt: & pauca utilior. His duobus modis tum excrementa excernendo, uinum iuuenibus ac ſenibus utile eſt. Sed eſt difficultas, quia Gal.5.de Tuenda ſanitate dicit,uinum non competere in calidiſsima & ſicciſsima temperatura:nec in calidiſsima & humidiſsima, quæ in latitudine ſanitatis conſiſtunt:ſed aquam magis:& hoc,quia in talibus non qualiſcunq; contrarietas eſt ad præſeruandum ſufficiēs. Igitur nec uinum album opportunum erit,nec iuuenibus omnibus uinum competet. In tēperatura autem æquali in paſsiuis uinum concedit: dans cauſam, quia talis in paſsiuis æqualis exiſtens,immoderata in actiuis eſſe non poteſt. Aliàs ſolitus eram dicere, quod loquebatur Galenus de regimine præſeruante, non conſeruatiuo. ſed reſpōſio nulla eſt.nā Galenus tertio Artis medicæ docet, quòd omnes intemperantiæ immoderatæ,regimine indigent pręſeruante: igitur nulli tali uinum competet. propterea dico,quòd temperaturę immoderatæ caliditatis aqua, non uino indigent: hocq; dixit Gal.8. Artis cur.cap.3. Pro hac igitur difficultate dico, quòd multum oportet attendere ultra ætates, morem,regiones, temperaturas. Morboſa nanq; corpora alia poſt quartum,ut Haliabbas:alia poſt ſeptimum,ut Aëtius. Paulus uerò in humida & calida temperatura tempus exhibendi uinum producit. Galenus in inculpata temperatura & ualidis uiribus loquitur. Vinum autem antiquatum bibere ſi modicè uetuſtum ſit,flauum, fuluum'ue, ſolis ſenibus conceditur, quinto de Tuenda ſanitate, ante medium. In aliis autem huius uſus uel ualde antiqui,quo ad cibum,nullus eſt uſus, ſed ſolum ad medicamenta. Pro Hippocratis autoritate reſpondeo, quòd uult emendare uitium antiquorum,dantium uinum merum infantibus, ut etiam noſtro tempore:conſulit igitur ut lymphatum propinent. Huius indicium eſt, quòd dicit minus pueros tentari conuulſionibus: quare comparatio hæc ad aquam non eſt: neq; enim uerum eſt lymphatum uinum minus infantes afficere conuulſionibus,quàm merum. Vt enim demonſtraui ex

autori

autoritate. 5. Aphor. 5. partic. uinum ſua ſubtilitate mouet conuulſionem: quare comparatio eſt ad meracum uinum: conſulit igitur miſcere. Sed cur hoc? an non melius aquam ſubſtituere? Reſpondeo, quòd ſic: ſed cùm liber ille ad uulgares dirigatur, exiſtimauit non parituros. Verùm cùm ibi multa liberius conſcripſiſſet: ſeuerius ea eſt proſecutus in libris qui ad medicos dirigebantur: ut in libris Regiminis acutorum, & Aphoriſmorum. Sed inſurgit dubitatio, nam uidetur ex dicto Aphoriſmo dilutum nocentius conuulſionibus mero, eſt enim minus ſiccum, minusque calidum. Reſpondeo: craſsius eſt: nam aqua craſsioris ſubſtantiæ eſt uino: in fundo enim ſubſidet: quare minus conuellit uinum dilutum meraco. Sed obiicies ex tertia particula problematum, Ariſtoteles quęrens in ſecundo problemate, Cur dilutum uinum magis inebriet? Primam affert cauſam, quòd dilutum mero ſit ſubtilius: eandem cauſam reddit in problemate 14. dum docet, cur dilutum magis caput offendat meraco. Sed & in 18. problemate, dum nititur oſtendere, cur dilutum uinum meraco & aqua magis uomitum uel nauſeam moueat, de meraco dicit, quòd minus euertit, quia reprimit: de aqua, quòd diluto uino ſit ſubtilior. Reſpondeo: aqua & ratione qualitatis, quòd frigida & humida ſit: & ratione ſubſtantiæ, quòd ſubſiſtat, omnino grauior eſt, cauſæ in problematibus cum dubitatiuè referantur, fidem non faciunt, niſi omnino ſine dubitatione loquatur, effectus autem ueritatem in ſe continet. At uerò Philoſophus ibi nihil plus uult, quàm quòd aqua minus in uentriculo ſubſidet: ideoq; tenuior eſſe uidetur: minus autem quàm dilutum uinum ſubſidet, & hoc meraco, in uentriculo, quia minus nutrit alterum altero: elementa enim non nutriunt: ideoq; ſubtilior uidetur aqua quàm uinum, & dilutum meraco: eoq; ſenſu concedimus tenuiorem eſſe. At propter hoc non ſequitur, dilutum magis mouere conuulſionem. At ſi obiicias, qua ratione magis inebriat & caput tentat, eadem ratione conuulſionem mouet. Reſpondeo, hęc uera eſſe in ſuperflua, nō moderata aſſumptione. Vini igitur utilitates ex his tum ſexta Aphor. 31. ſunt quinq;: Celerrime nutrire, Calefacere, Humectare, Diſpergere ſanguinem obſtructiones aperiendo, & Excrementa tum billioſa, tum ſeroſa educere, & quæ ex his ſequuntur.

HIERON. CARDANI

CONTRADICENT. MEDICORVM LIBRI II. TRACTATVS TERTIVS.

CONTRADICTIO I.

Dialectica an medico neceſſaria.

MEDICO dialectice eſt neceſſaria, in de Conſtitutione artis medicatiuæ cap.7.ubi inter ſeptē conditiones medico neceſſarias connumerat non ſolùm methodum ut habeat,ſed ut eo utatur.idem libro de Sectis.19.& 2.de Simplicib.medic.cap.2.& ideò rectè dicebat Auerroës ſecūdo Primæ philoſophiæ 15. quòd Dialectica eſt duplex:altera generalis,quę docet regulas cōmunes omnibus ſcientiis:& hęc debet diſci ante illas: alia uerò quæ propria eſt unicuiq; ſcientiæ, & hæc cum ipſa ſcientia & eius principiis edocetur.Et ſic nō una,ſed etiā duplex dialectice cuilibet erit neceſſaria.Hali uerò lib.1. cap.3. dum de ordine ſui libri tractat,dicit,quòd oportet medicū omnes ſcire ſciētias,tum maximè dialecticā,quę omnibus artibus eſt neceſſaria.Et hic ſermo ſumptus eſt ab Hippocrate libro de Probitate:qui uult medicū eſſe ſapientē, tum maxime philoſophū.Galenus etiā 1. Artis curatiuæ 1.uidetur ultra hāc ſcientiam,neceſſariā exiſtimare Geometriā,uelut & in de Conſtitutione artis medicatiuæ loco dicto.ſic Hippocrates Aſtronomiā libro de Aëre & aqs. In oppoſitum inducitur Galenus tertio de Locis affectis,cap.1. nam dicit: Quæcūq; enim quæſtiones uſum trāſcendūt,qualis ſit rerū natura, ſecundum propriā ſubſtantiā indagātes,haud dubie logicæ eſſe cenſentur. Sic igitur Chryſippus philoſophus cùm de animi ægritudinibus ſcribere inſtituiſſet,uno quidē libro curādi tradidit rationē, aliis uerò tribus logicas quæſtiones eſt cōplexus : cùm primus quidē ille unus nobis eſſet neceſſarius.Facile igitur eſt intelligere,hos tres ultimos iuxta Galeni ſententiam medico non eſſe neceſſarios,cùm de primo tantum affirmet.Hippocrates quoq; Cous adeò in medica arte excellēs logicā ignoraſſe uiſus eſt, cuius uſus nondum eſſet exploratus.Ad hoc dantur duę reſponſiones:prima eſt Cōciliatoris differentia prima,quòd Galenus loquatur propriè in eo caſu inutilē eſſe logicā,nō generaliter.Alii dixerūt dialecticē eſſe neceſſariā ad inuentionē,non ad artē traditā.Hoc de Hippocrate qui artē inuenit,uerū non eſſe manifeſtè intelligitur. dictum aliud eſt uoluntarium: nec magis

de uno

de uno quàm de alio uerũ dici poteſt. Propterea adducitur altera reſponſio à quodã, ſumpta ex 4. Phyſicorum 87. ubi Auerroës in cõmento dicit, Per ſermones extraneos intelligit dialecticos: nam Philoſophus in textu dixerat, fieri oportere inquiſitionem de tempore prius per rationes extraneas, ſeu ut poſtmodũ docet euentus, ſophiſticas: nam eas falſas reprobat inferius. Eſt enim prima ratio antiquorũ, Tempus cõponitur ex futuro, præterito, & præſente: Præſens nõ eſt tẽpus, Futurũ & præteritum nõ ſunt: Igitur tẽpus ex nõ ente cõponitur. Manifeſtũ, quòd nihil concludit hæc ratio. Sed reſponſio iſta (uelut & pleraq; illius hominis ſunt) eſt apparẽs, & ſine ueritate. Nã ibi intelligit per rationes logicas quæ procedunt ex alienis principiis, & etiã nihil cõcludũt: at Galenus ibi uocat dialecticas quæſtiones nõ falſas, ſeu ex aliis principiis, ſed tantũ quæ nõ conducũt ad finẽ medicinæ, etiã ſi ueræ ſunt, & ex propriis ueniãt principiis. Multũ autẽ intereſt, quoniã Ariſtoteles tãquã improprias & falſas uocat dialecticas rationes: at Galenus, inutiles. Ideo ſciendũ eſt, quòd multũ intereſt quærere, an dialectica ſit medico neceſſaria, & an quæſtiones quæ uocãtur dialecticæ ſint medico neceſſariæ. Eſt autẽ quadruplex quæſtio, ut quatuor res: Prima eſt Demonſtratio: ſecũda eſt Ratio cõmunis inquirendi: tertia Propria: quarta eſt Quæſtio dialectica. Demonſtratio cùm ſit logicæ pars, ut ſubiectum, neceſſaria eſt medico, ut omnibus aliis artibus ſpeculatiuis. Ratio uerò cõmunis inquirẽdi eſt etiã illi neceſſaria, ſed tamẽ propria medicinæ: ut iſta ꝓpoſitio, A qua per ſe primò infrigidat: eſt apud medicũ non cõcludẽs uniuerſalẽ, ut apud Philoſophum: non enim ſequitur, igitur cuilibet competit infrigidandi cauſa: nam in aliquibus calefacit per conſequentiam. Communis autem ratio eſt per diffinitionem & diuiſionẽ: & hæ omnes medico ſunt neceſſariæ. Eſt poſtmodũ Ratio & Quæſtio dialectica: differunt autẽ, quia Ratio procedit ex cõmunibus, & falſis: & hæc pertinet ad artificẽ, ut reprobet illã, uelut Philoſophus facit in 4. Phyſicorũ. Eſt poſtmodũ Quæſtio dialectica, quæ procedit ex principiis iiſdẽ, ex quibus proficiſcitur quæſtio medica, ſed nõ tendit ad artis finem: uelut ſi quis quęrat, Cur carnes in aqua nõ ſupernatãt, & panis ſic: cùm tamen panis ſit ſolidioris & denſioris alimenti. Manifeſtũ eſt, quòd principiũ quæſiti medica eſt propoſitio, & quæſitum eſt etiam uerũ, tamen non tendit ad finẽ artis: ideo quæſtio hæc apud Galenũ merito dialectica uocatur. plurimũ igitur differt hæc ab illa logica ratione re, ut declaratũ eſt, & nomine: nam ab Ariſtotele uocatur Ratio, à Galeno autem Quæſtio, ſeu ut dicunt, Problema. Et hoc modo problemata plura, quamuis ſint ex principiis medicinæ, non tamen ſunt medica: uelut tertiæ particulæ problematum. Ad medicũ igitur pertinent demonſtrationis ſciẽtia, uiæ cõmunes, & propriæ, tum etiã rõnes dialecticæ, nõ autẽ problemata dialectica.

CONTRADICTIO II.

Præcepta medica an ex proprijs principijs, & an dies iudicatorij uim à luna ſuſcipiant.

SIngula medica præcepta debent eſſe uera & ad finem artis aſſequendum utilia & ex propriis diſciplinæ principiis prodeuntia. libro de Optima hæreſi cap.1.at Galenus 3.de Diebus decretoriis,cap. 9. regulã & legem quam præſcripſit non ſeruare uidetur: nam uolẽs rationem reddere cur XX. dies magis iudicatorius quàm XXI. ſit, hãc init rationẽ : Circuitus Lunæ in diebus XXVII.& horis VIII.perficitur:acceſsio lunæ ad ſolẽ in diebus XXIX. horiſq; XII. à quibus ſublatis diebus tribus quibus fermè latitat Luna dum ſub Sole coit,relinquuntur dies XXVI.horæ autẽ XII. Medium igitur huius temporis,& apparitionis Lunę,ac circuitus naturalis eiuſdem,eſt dies XXVI. horæ XXII.Hoc modo prima hebdomada dies habebit VI. horaſq; XVII. & mediã,& ſic in VII.die terminabitur.Secũda finietur in diebus XIII. horis XI. atq; ſic in XIIII. die. Tertia uerò in diebus xx.horis quatuor & media.Atq; ſic ei uidetur bellè ratione aſtronomica diẽ XXI. ad XX. cõtraxiſſe:in qua cauſa quot modis ſit ridiculus,nõ facile eſt explicare:tum maximè,quòd ꝓpria, ut dictũ eſt,pręcepta trãſgreditur.ſed illud tolerabile.nã quotiẽs ꝓpoſitiones quędam quaſi primæ ſunt,uelut hæ,Septimus dies eſt iudicatorius uel XIIII. nil prohibet quin ex phyſica ratione demonſtrẽtur.Eſt autẽ ratio hęc phyſica,nõ ut quidã putãt aſtronomica:nã fundatur in hac ꝓpoſitione, Operationes in corporibus humanis pendẽt à motu ac cœleſti lumine : at medica ars ſubiicitur philoſophiæ,ut in initio libri de Sẽſu & ſenſili : & in libro de Reſpiratione,cap.8.in fine.Sed illud dignũ primò riſu eſt,quòd dicat,Si qs autẽ huius ſubtilitati ſuccẽſeat,huius diſputationis , difficilẽq; eã exiſtimat : rem adeò leuẽ attingẽs,ac puero dignã,ut ingeniũ ſuũ in hac re declarauerit in mathematicis fuiſſe omnino inexercitatũ,de quibus tantũ gloriatur.Quinimo uerbis rem dilucidã adeò implicuit cũ ſuis Cẽteſimis uigeſimis,ac Ducenteſimis quadrageſimis, ut uerè ſpeciem quandã difficultatis addiderit.Quomodo hîc appellabit Decimi elemẽtorũ rationes, ſi hæ difficiles ac ſubtiles ſunt:aut his ſubtiliores Tertii decimi? aut artem Algebraticam adhuc his grauiorẽ?uel omnino artem noſtram,quam Magnam uocauimus? aut illam quæ ad ſummum peruenit ſubtilitatis Archimedis inuẽtionem?ſeu de Elicis lineis, ſeu de Spheroidibus?aut de Sectionis conicæ quadratura ? Certè hæc oportebit ad inferos , uel ſuperos relegare , ſi illa ſua tam craſſa ſupputatio difficilis , aut ſubtilis , dici debet. Quis uerò unquam audiuit menſem compoſitum ex duobus , altero quidem imaginario , altero uerò non , ut nec ipſe imaginarius ei ſatisfacere

cere potuerit? Admittere rem imaginariam in rebus naturalibus ridiculum eſt:quandoquidem nec numerum,nec magnitudines inter cauſas, & meritò, recipiat Ariſtoteles. Permiſcere etiam diſsitas in eodem genere cauſas,res eſt prorſus exemplo uacans. At uerò miſcere rem imaginariam cum re naturali,adeò puerile eſt,ac indignum Galeni autoritate, ut malim totũ quod ſupereſt à capite octauo ſuprà tertii libri de Diebus iudicatoriis ſuperadditum ab aliquo exiſtimare,quàm autoritatem tam grauis uiri uiolatam uideri: qui efficaces etiam rationes antiquorum adeo ſubtiliter aggreditur,uehementerq; oppugnat, irridet oratorie,ut modò Ariſtotelem,modò Ciceronem æmulari uideatur. tum uerò uel ſaltẽ tot commentis propoſitũ aſſequeretur:nam uel ſic in XXI. diem prẹter omne propoſitum iudicationem reiicit: ſtatuit enim menſem lunarem dierum ut dixi XXVI.horarum XXII. huius tres quartẹ ſunt dies XX. horæ IIII. & dimidia. ſi igitur horas totidem ad numerum adiicias quot ad XX.dies ſuperabundare cernũtur:fient horæ nouem omnes ex XXI.die ad iudicium ſpectantes: quo tempore totum abſoluitur. par autem eſt dies XX. horas IIII.& dimidiam tempus eſſe uel medii iudicii,uel initii. quapropter manifeſte utroq; modo tãta ſubtilitate adhuc in XXI. diem iudicium reiicit. Sed hæc miſſa faciamus: oſtendamus autem, quòd recte etiam reprehendebat Auerroës tertio Collectaneorum cap.9. non eſſe ſumendam cauſam horum dierum ex luna: nam uel uult mediũ motum ſeu æqualem, ſeu inæqualem:ſi æqualem, cùm ille habeatur ratione centri parui circuli lunæ,non oportet auferre tres dies:nam centrum parui circuli nec latitat ſub Sole, nec patitur. nec tempus imminui debet,cùm perfectio eius ſit, quòd ſit tempus reuolutionis: quare erit dierum XXIX.horarum 12.& ita additis horis 8.diebus XXVII. fiet tempus dierum LVI. horarum XX. & criſis cadet in XV.die. Si uerò reſpicias motum uerum, cùm quandoque luna peragret circulum & partes circuli inæqualiter, ut quandoque in XV.diebus ex oppoſito in oppoſitum feratur punctum, quandoque uerò in XIII. ſequitur ut XIII. & XV. dies non minus ſint iudicatorii, quàm XIIII. at Galenus ipſe & Hippocrates eos refugiunt, tum maxime XIII. quare ratio hæc dierum non conſtat. Rurſus ſi tres quartæ menſis lunaris ſunt horæ IIII. cum dimidia plus XX. diebus: igitur quatuor menſes & dimidius erunt dies CXXI. & horæ III. non igitur CXX. eſt iudicatorius, qui tantum ab Hippocrate & Galeno celebratur. Sed CXXI. aut CXXII. quos nunquàm quiſquàm iudicatorios eſſe deprehendit. Tum uerò ſi hic ordo à menſe lunari exoriretur, XIIII. & XVII.& XX.& XXIIII. & XXVII. eſſent firmiſsimi & inuariabiles omnino, at contrà uariabiles qui procul ab his ut LXXX. & C. & CXX. at res contrà ſe habet: nemo iudicationẽ in LXXIX. uel LXXXI. uel CXIX.uel CXXI. uidit: at in XXI.die

criſes plurimæ uiſæ ſunt,& eum præfert Hippocrates in libro de Diebus decretoriis die 20.quamuis non ex Galeni ſententia: nõ tamen negat Galenus perſæpe iudicationem etiã in XXI.fieri. At in XXVII.quæ eſſe deberet ualidiſsima,cùm in illa circulus lunæ perficiatur,ſecundùm Galeni rationẽ,paucę,aut uix ullæ cõſpiciuntur iudicationes. Quare manifeſtũ eſt, lunæ curſum tum maximè tã permixtũ, imò nullo modo, propter hanc ultimam rationem, cauſam eſſe poſſe dierum iudicatoriorum. Quidam conati ſunt referre in humorum motum,ſed non poſſunt, quomodolibet ſtatuant unam in VII.& XIIII.& XX. ſeruare rationem: nam XIII. erit iudicatorius magis,quàm XXIIII.nec cauſam poſſunt aſsignare cur inter XL. & LX. & LXXX. & C.& CXX. nulli ſint dies iudicatorii. & ſi aliquãdo bis aut ter animaduerterim factam criſim in mediis horum dierum. Ratio autem eſt clara,quia,ut ex Ptolemęo ſumitur in Centiloquio, dies hi cõſequuntur motum lunæ uſq; ad reuolutionem,& ideo ſunt dies VII. XIIII. & XXI. & XXVIII. iudicatorii, & medii ſunt indicatiui, IIII. XI. XVIII. & XXV. ut de omnibus quæ infrà XIIII.habetur ſecunda Aphor.24. At dies uigeſimus habet originem à ſole & ab illo gubernatur, ideoq; poſt XL. ceſſante ui lunæ, quæ motum ſuum perfecit, iam nullus dies niſi ſecundum XX.ut LX. LXXX. C. uim habet iudicatoriam. in XX. igitur & XXI. eſt pugna,nam XX.ſol fauet,XXI.luna:ideo modò in XX.fit iudicium,modò in XXI. ratio autem cùm ſol fit luna fortior edocet, quòd XX. præferatur plerunque XXI. nam in ambobus iudicatio eſſe poteſt: contingit tamen & in XXI.aliquando:& hoc teſtatur Hippocrates, & concedit Galenus. Cùm igitur XX. præfertur XXI. neceſſe eſt ut XVII. præferatur XVIII. ideo ea ratione prætermiſſo XVIII. Hippocrates 2.Aphor. XXIIII. ſcripſit XVII. eadem ratione præfertur XXVII. ipſi XXVIII. ubi XX. præferatur XXI.quare & XXIIII.erit indicatiuus,nõ XXV. & ſic XXXI. & XXXIII. & XXXVII,cõnumerabũtur ab Hippocrate,prætermiſsis XXXII.& XXXV. & XXXVIII.nam luna ſoli paret,nõ ſol lunæ.Ideo ſecũda uigeſima dierum eodẽ modo diſtinguitur ut prima:ſed in prima eſt ſolũ lunę uis,poſt ſecũdam ſolis in ſecunda mixta,nã termini ſunt ſolis:diuiſio autẽ ſecundũ lunæ motũ.Hac ratione omnia adeò experimẽtis,rationibus, & autoritatibus antiquorum ad unguem conueniunt, ut nil amplius iam deſideres. Propterea etiam dictum bene eſt,quòd breues morbi reguntur motu lunæ,longi autem motu ſolis,3. de Diebus iudic.cap.7. Sed hoc ſolum relinquitur indiſcuſſum,quid ſol habeat cũ uigenariis numeris cõſtitutum. Reſpõdeo,quòd ut luna alligatur motibus ſolis,ſic ſol duorũ:ſuperiorum cùm autẽ Saturnus & Iupiter ſingulis annis XX.cõueniant,nec metã hanc egrediantur niſi poſt annos 81.ſol naturam imitatur illorũ,ſed non finem expectat:ubi enim illam ingreditur reuolutionem, ſeu diem quæ ipſum

quaſi

quaſi reſtituit ſcilicet uigeſimam totidem conuerſionibus contrario ordine peractis, illico naturam mouet uniuerſalem ac propriam, ut illa materiam exſuſcitet aduerſus naturam indiuidui: illa uerò quod noxium eſt conetur expellere: nec ſol tamen additiones illas recipit, quia impreſsiones illæ iam ſunt in materia conformes naturæ motus ſyderis, non reduplicationi: ideoq; hæc ratio uſq; ad annũ peruenit, à quo ſi morbus etiam producetur, alius ordo proprii motus ſolis exoritur: ut morbi tales non iam per uigenarios dierum, ſed per annos computentur.

CONTRADICTIO III.

Dies impares an ſoli iudicatorij.

FEbricitans, niſi diebus imparibus febris eum reliquerit, ſolet recidiuare. 4. Aphor. 61. cui fermè eſt ſimile illud eiuſdem particulæ, 29. Febricitantibus ſi rigores die ſexto ſuperueniant, difficile iudicium ſequitur. Galenus in 61. Commẽto putat per impares dies iudicatorios intelligi debere: nam in eadem particula, 36. ſudores tertiani, quintani, & qui in ſeptimo, nono, undecimo, quartodecimo, decimoſeptimo, uigeſimo, uigeſimoſeptimo, trigeſimoquartoq; die fiunt, boni & morbos iudicantes: qui uerò non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, & recidiuam. Auicenna ſecunda quarti t. 2. cap. 2. reprehendit Galenum in duobus: Primò, quòd retulerit cauſas dierum iudicatoriorum ad aſtra: nam dicit quòd ſufficit medico ſcire quòd ita ſit, & cauſam relinquere cùm eſt extra ſcientiæ pertractationem. uerùm ſi cauſa ſit quærenda, uel ex principiis ſcientiæ procedere debet, uel ex ſenſu & experimẽto. Sed ad hæc dictum eſt in præcedenti Contradictione, nec multum eſt infiſtendum difficultatibus præter ſcientiam: quandoquidem quæ in ſcientia continentur uariæ ſint, & difficiles, eſt tamen textus Philoſophi primo Poſter. 43. ubi edocetur, quomodo ſcientia ſit una uel plures: tum quomodo eadem res duobus modis poſsit demonſtrari. Sed ut ad propoſitum ueniam, Princeps denuo ibi contradicit Galeno in Commento, 61. nam cùm Galenus dixiſſet, quòd per impares dies intelligebat iudicatorios, uel quòd Aphoriſmus nõ erat Hippocratis: Auicenna addit, quòd Hippocrates nondum perſpectos habuit dies iudicatorios. Sed ſeruata autoritate Principis, Hippocrates nõ dixit quod ipſe innuit, ſcilicet quòd dies impares fortiores ſint paribus: hoc enim uerum eſſet, nec dignum cui à Galeno contradicatur: ſed quòd nullo modo ſint iudicatorii. Vnde febres quæ in paribus deſinunt, dicebat Hippocrates, redire ſolent. quomodo igitur XX. XL. LX, C. & XIIII. ac alii plures iudicatorii erunt? nam in ſecunda particula Aphor. 23. acutæ ægritudines in quatuordecim diebus iudicantur. Porrò dictum eſt, quomodo alii dies comprobentur ab Hippoc. I. Epidem. par. tertia t. 14. eſt au-

tem

tem primus dies circuituum decretorius,in paribus quartus, ſextus,octa-uus,decimus,decimusquartus.uigeſimusoctauus, trigeſimus, quadrageſi-musoctauus,ſexageſimus,octogeſimus ac cẽteſimus. In imparibus autem primus,tertius,quintus,ſeptimus, nonus, undecimus, decimusſeptimus. uigeſimusprimus,uigeſimusſeptimus,& trigeſimus. Sciendum igitur eſt; ſi probe iudicentur ultra hoc præſcriptos dies ſignificant recidiuas fore, fientq; perniciofæ.hæc ille.Galenus dicit in commento uariare exempla-ria nam inter pares ſuperadditur in aliquibus codicibus uigeſimusquar-tus,ac trigeſimusquartus. Dicit etiam, cùm in imparibus ſatis rectè dies numerentur, in paribus malè, decimum & uigeſimumoctauum additos eſſe,qui nuſquàm ſunt decretorii.Pro hac igitur difficultate primo intel-ligendum eſt, enarrationem dierum quo ad numerum paruam uim ha-bere:cum ſoleant Græci numeros non, ut ego feci,per nomina deſcribere, ſed per notas alphabeti, ut δ quartũ, η octauũ, κ uigeſimũ, & ſic de aliis. Vnde factũ eſt expunctis literis, aut iunctis, aut detractis, ut adẽpti, aut additi ſint,uel permutati decretorii dies:unde nulla in re maius peccatum, nulla maior uarietas. Quare ratio potius in his ſectanda eſt,quæ quadru-plex eſt:Prima, quòd à quadrageſimo ſuprà numerãtur dies per uigena-riũ,ut ſexageſimus,& octuageſimus:unde etiã ducenteſimus iudicatorius eſt.Fiunt & medii,ut in imparibus,raro tamẽ decretorii:ſæpe uerò indicã-tes,& hæc eſt ſecunda ratio. Tertia,quòd infrà uiginti iudicatorii ſunt per ſeptenarium,ſeptimus & quartusdecimus:medii,ut dixi,indicatiui. A' ui-geſimo ad quadrageſimum componuntur ex uigeſimo pari,& ſeptenario impari:unde uigeſimus,& trigeſimusquartus:& medii horum uigeſimus-quartus,ac trigeſimusprimus indicatiui.Quarta ratio(quæ non cum aliis ſuprà in præcedẽti Contradictione enarrata eſt)quòd iudicationes maxi-me fiunt in acceſsionibus dum morbus ſeuit:& hæ ſecundum plurimum tertianæ ſunt, ac impares uſq; ad undecimum. Hippocrates igitur in 61. Aphor.quartæ par.ut ex proxime antecedentibus & ſequentibus uidere licet,de acutis morbis loquitur, non de diuturnis.at inquam qui intra ui-geſimum terminantur,in quatuordecim diebus iudicantur.ut in 23.ſecun dæ particulæ.aut igitur in acceſsionis, & ſic 1.3.5.7.9.11. in impari uel in 7. & 14.& ſic etiã in impari.eſt enim 14. dies impar hac ratione,quod eſt ſe-cundi ſepteni terminus. Numerat autẽ Hippocrates dies uſq; ad xx. per ſeptenos,ſecunda Aphor. 24. ideò dicebat tertio de Diebus iudicatoriis cap.1.acutę ægritudines in imparibus diuturnæ in paribus iudicãtur.ſi ue-rò iudicẽtur 2.4.6.8.10.11.12. 13. iudicantur in paribus: atq; ſic morbi euer-tuntur:nã & hos omnes,præter undecimũ,apertè Galenus reſpuit,ut non perfectè iudicãtes niſi quòd quartus ab aliquibus numeratur. Verũ Gale-nus teſtatur,ſe tantũ ſemel uidiſſe criſim in quarta, & Archigenẽ ſolum

bis.

bis. quanquam quartam inter iudicatorios & indicatiuos ſtatuat. Ex quo patet,cur XI. ſit firmior quarto: habet enim periodum, & acceſsionis ordinem. Ex hoc patet quòd Raſis 10. ad Almanſorem.29. concordat cum Galeno in Epidemiis excludendo uigeſimumoctauum diem. Sed hunc tamen approbat Galenus 1. de Diebus decret. cap. 10. & 2. eiuſdem cap.6.ex autoritate tamen Hippocratis,quam in comměto refellerat. Sed Hippocrates ipſe in 47. libro,qui de decretoriis inſcribitur,hæc habet:Febres omnes decernunt quintanæ,ſeptimanæ,undecimanæ, ac ſeptimædecimæ,& unæ ac uigeſimæ:quæ autem graues ſunt & acutæ,trigeſimæ, ac ſexageſimæ.Sic terminum icteritiæ quartumdecimum diem ponit: peripleumoniæ autem quartūdecimum, aut ad ſupremum uigeſimūprimū. Ex quo liquet,illum nondum perfecta ratione iudicatoriorum dierū dies integris ſeptennariis numeraſſe: unde 21. pro 20. & 28.pro 27. celebratur, propterea bene dixit Galenus primo de Diebus iudicatoriis 10. quòd quanquam Archigenes 28. iudicatorium dixiſſet: ſe tamen malle præponere illi 27. perſpecta iam ratione quòd uigenarius numerus maiorē haberet uim,quàm qui ex tribus ſeptenis conficiebatur.unde tota ambiguitas ex iſta poſtrema Galeni & Hippocratis conſideratione nata eſt: quòd uigeſimus dies ùt primus parium reuolutionum uigeſimoprimo præferendus eſſet: propterea bene dixit excuſans Hippocratem Galenus ſecūdo de Diebus criticis cap.6.quod Hippocrates Epidemia ante Prognoſtica & Aphoriſmos ſcripſit. Aſsignat autem rationem Hippocrates quarto de morbis cur inuaſio illorum per dies fiat impares: nam, inquit, tantum temporis requiritur, ut bonus chimus ex uentriculo trahatur ad membra:non enim hoc minore quàm diei ſpatio fieri poteſt: quare ſubiungit, quod morbi impares decernunt 3. 5. 7. 9. 11. tum 14. & 14. uult eſſe tertium ab undecimo ſic ut undecim dies ſint unus circuitus: nam ea ratione uigeſimusprimus erit nonus ab undecimo. ſed hic liber parum legitimus & eſt,& à Galeno cenſetur Hippocratis,ratioq; hæc non ſatis ualida: ſed melior quæ ſecunda Aphor.24.adducitur.Quod autem addat, ut Galenus dicit, 31. diem loco trigeſimiquarti in expoſitione trigeſimiſexti Aphoriſmi quartæ particulæ, perabſurdum quaſi eſt, ex principiis quæ oſtendimus: niſi quis malit undecimum præponere quartodecimo:quare indicatiui dies uel ipſo teſte iudicatoriis ſunt ualde debiliores:ſolus undecimus habet, ut dixi, priuilegium propter acceſsionem tertianam: unde duodecimum & ultimum languentes, in fine primi Epidem. undecimo die iudicatos ſcribit. Et hæc etiam ſiquis conſideret, uidebit conſentanea his quæ ſcribuntur primo Prognoſticorum à primo ad ſextum textum. Propter hæc etiam conatur tertia Aphor.28. Hippocrates deducere morbos puerorum ad ſeptenarium numerum,dicens,quòd pueris accidūt de-

cretoria ut plurimum in quadraginta diebus, quandoq; in ſeptem menſibus,aliis in ſeptem annis:quam ſentẽtiam Galenus repetit primo de Diebus decretoriis,cap. 10. Vnde iam docuimus rationem dierum uſq; ad uigeſimum per ſeptenos ad quadrageſimum mixtam ſuprà uſq; ad cc. per uigenarios,poſt per menſium ſeptenarios, poſt etiam per eundem annorum numerum. Igitur in omnibus præterquam à quadrageſimo die uſq; ad cc. ratio imparis & ſeptenarii obſeruatur.Numerum tamẽ hunc dierũ non integrorum eſſe docet ſemper Hippocrates tertio Prognoſticorũ 4. uigeſimũoctauum autẽ antiquo tẽpore celebratũ etiã uſq; ad Archigenẽ poſtmodũ ſuccedẽte 27. excluſum.ut recte Zoar tertio the.t. 2. cap. 2.excluſerit uigeſimũoctauũ diem à iudicatoriis: ſic & decimãoctauam rectè de uigeſimaquarta etiam bene dictum eſt quod indicatiua ſit,nõ decretoria.quod uerò in cap.1.ponat uigeſimãquintã diem iudicatoriã,dico quòd comparauit uigeſimamſeptimam ſeptimæ & uigeſimãquintam quintæ: quia præſupponit ibi uigeſimam diem indicatiuã: qui error quoniã dixit diſiũgẽdo expecta criſim in uigeſimaquinta uel uigeſimaſeptima, paruus eſt:nam uigeſimaſeptima fortis eſt. Et ne terrearis lector ex tanta confuſione : uerum rationem poſitam à nobis diligenter inſpice, & ambiguitatem x x. ac x x 1. diei,ac deriuatorum:reliqua erroribus tranſcribentium tribuens leuiorem efficies laborem : illud ſemper præ oculis habẽdo,quòd regulæ medicinæ non generales ſunt,ſed quaſi ſemper ueræ.Hoc dixi propter aliqua experimenta, quæ tamen rariſsima ſunt, aliter ſuccedentia: tum etiam propter quoſdam languentes ab Hippocrate in Epidemiis enarratos,qui à regulis prædictis paululum deuiarunt.

CONTRADICTIO IIII.

Dies iudicatorij poſt x 1. *an debiles & an* x x x. *& centeſimus ſint indicatorij.*

DIes iudicatorii poſt quadrageſimum ſunt debiles,quia raro fit criſis ualida poſt eam diem,primo de Diebus iudicatoriis cap.10.& hanc ſententiam Raſis confirmat lib.19.Con.c.unico.ubi totam de diebus iudicatoriis materiam tractat : idem etiam Zoar tertio The.t.2.cap.1.Sed huic dicto contradicit Princeps ſecunda quarti t.2. cap. 1. adducens rationem: poterit materia eſſe pauca & uirtus ualida, & tunc confortabitur uirtus ſupra materiam & fiet motus uehemens. Intelligit igitur Princeps quòd robur iudicii ſequatur uim motus ac uelocitatẽ : ſed hæc uelocitas fit propter proportionem uirtutis ad materiam in bona, cum magna extiterit: uel contrario modo in mortali : igitur quamuis debilitetur uirtus in diuturno morbo,tamen iudicium & pugna ualida, aliquando apparere poteſt,

teſt,& ſi raro. Cauſa igitur,quòd criſes eo ualidiores, quo principio morbi propinquiores, eſt uirtutis robur: & cauſa quòd in diuturnis poſt x I. diem raro accidant criſes manifeſtę,eſt debilitas eiuſdem uirtutis. Sed ego duas alias addo rationes contra Galeni dictum. illæ criſes ſunt firmiores quæ minus nutant,ſed poſt 40. diem 60. & 80. & cæteri per uigenarium firmiores ſunt quàm iuxta ſeptimam:nam iudicium(teſte Galeno primo de Diebus iudicatoriis cap.4.& 5.) fit in ſexta & octaua frequenter.nō ſic in 59. uel 61. aut 79. uel 81. Et ſi quis obiiciat, quòd aliis etiam diebus iudicati inueniantur. Reſpondeo non apud legitimos Hippocratis libros: ut non in primo,nec in tertio Epidem. Secunda ratio eſt quòd Hippocrates enarrat in fine primi Epidem.criſes ualidas poſt diem 40. ut in ægro Cleonactide textu 23.& enim octogeſimo copioſè ſudauit,& liberatus eſt. Apparet etiam quòd multi poſt 40. diem mortui ſunt centeſimo uigeſimo die,alii octogeſimo. Sed cur 100. diem primo de diebus criticis preter-mittit? trigeſimum etiam iudicatorium eſſe negat,quem Hippocrates ſuprà commemorauit in tertia parte primi Epidem. t. 14. nec Galenus illum ibi reſpuit cum tamen decimum & uigeſimumoctauum ex hoc numero expungat. Ad has tres difficultates reſpōdeo,quòd cēteſimus dies,ſi error nō eſt in codice Galeni,nanq; ex Hippoc.pretermiſſus dicitur, quē cōſtat non centeſimū,ſed centeſimum uigeſimum potius prætermiſiſſe,in primo Epidem.ſectione tertia t.14.uerùm meminit utriuſq;,tamen in ſingularibus exemplis. Centeſimi quidē tertio Epidem.ſec.tertia t.81. Heropytum Abderā cōmemorans,tum Galenus ſecundo de Diebus iudicatoriis cap.5.centeſimum inter iudicatorios retulit. Centeſimi autem uigeſimi,Parium adducens,ibidem t.73.quem ea die mortuū refert. Ego dicam eandem quæ poſt uigeſimū,rationem ſeruandam : nam ut trigeſimus uix iudicatorius dici poteſt,ut dictum eſt, & ſi medius inter uigeſimū & quadrageſimū:ſic etiam poſt quadrageſimū clariores ſunt qui per quadragenarios integros numerantur : ſcilicet octuageſimus, & centeſimus uigeſimus: at his inferiores quaſi medii erunt ſexageſimus ac centeſimus. horum autem robuſtior ſexageſimus, qui enim eadem ratione tenentur eo ſunt ualidiores, quo principio propinquiores. ut 11. 17. & 6. 13. & ſic de aliis. Omiſit igitur Galenus in enarratione centeſimum iure, ut omnibus qui ad centeſimum uigeſimum connumerari poſſent,debiliorem: & poſtquam illud ex Hippoc. citat. pro centeſimo apud Hippoc. centeſimum uigeſimum legerem. ſi quis tamen nolit, dicat ibi Hippoc. noluiſſe ultra centeſimum diem loqui, ſed rotundo numero rem claudere. Eſt etiam centeſimus uigeſimus,centeſimo potentior,quòd quartum menſem claudat,qui eſt medius ſeptimi: ſed tamen & centeſimus dies in eundem menſem,& ſi imperfectum,refertur. Sed de trigeſimo cadit dubitatio, nam il-

lum omnino iudicatorium negat Galenus: quamobrem cum neminem ea die iudicatum reperiam nec trigeſimus primus inter pares poſsit connumerari, nec illum Galenus arguat: dicerem trigeſimum aliquando locum ſubintrare trigeſimiprimi, ut non ſit ſecunda hebdomada ſeu ſeptimana integra: nam trigeſimumquartum pro trigeſimo legere non licet: cùm eum Galenus in aliquibus codicibus adiectū legat. Igitur forſan hūc defuiſſe ſcilicet in codice Galeni ſuſpicetur,& meritò. Cùm uerò quidam ſecùndum priorem lectionem trigeſimum quartum adiicere uoluiſſet ſic λδ, expuncta ultima litera, ut ex uetuſtate accidit, remanſit nota trigeſimi: uel forſan ibi Hippocrates, ut diximus 30. tanquam medium inter 20. & 40. appoſuit. Galenus autem ibi dies à uigeſimo ad quadrageſimum ſecundum ſeptimanarum uim conſiderat, quo in caſu trigeſimus iudicatorius eſſe non poteſt. Vtcunq; ſit, expungendus eſt trigeſimus ex dierū iudicatoriorum numero. Ex hoc etiam patet error apud Aëtium lib. 5. cap. 25. nam uigeſimamtertiam diem iudicatoriam ponit præter omniū opinionē. Lege tu uigeſimāſeptimam, nam pro κγ erat κζ. unde lapſus interpres. Paulus lib. 2. cap. 7. ordinem Galeni ſequitur 18. adiicit quaſi quintum ut dixi tertiæ ſeptimanæ, uigeſimum ſeptimum autē poſt 20. primū in ordine facit. Primam uerò difficultatē ſatis ſoluit hæc differentia: quòd dies qui ſunt à 40. die debiles ſunt ratione iudicii: nam ut Galenus bene dicebat, raro per ueram criſim hi morbi qui eum diem tranſcendunt iudicantur: ſed uel ſenſim, uel per abſceſſum primo de Diebus iudicatoriis cap. 10. at ratione ordinis fortiores ſunt hi qui poſt 40. eo quòd rariores; nam difficilis eſt permutatio inter illos ob raritatem ac diſtantiam illorum. Circa quod eſt aduertendum, dies ſalutares difficilius euerti, quàm letales: nam ſi ſalus futura ſit die 40. aberret autem quis pauliſper, non ſanabitur uſque ad 60. uel 80. quoniam natura indiuidui, ut dicunt, non mouet niſi in die conueniente: at ſi moriturus ſit in 60. die aberrando celerius certe morietur. at tam parum poterit aberrare, ut quadrageſimum ſuperet. propterea error in ſalubri morbo diem iudicatorium etſi permutet, non tamen effugit: in letali autem morbo quocunque die mori contingit ob errorem. Eſt etiam ex hoc illud pendens, ſcilicet quòd errores in acutis minus morbum producunt: nam fermè ad ſequentem diem iudicatoriam, quæ proximior eſt, ut 11. 7. quam in morbis diuturnis. Periculoſior tamen eſt error, quia materia illa leuis ob motum occupare poteſt principale membrum: quod in diuturno morbo non accidit, niſi ualde ſuperaugeatur materia. quo in caſu in acutis certa fermè mors ſequitur. Illud etiam dignum conſideratione, Hippocratem & Galenum dies diuturnarum conſiderare, quaſi ex ſeptimanis compoſitos: ſic ut 20. ex tribus ſeptimanis 40. ex ſex, ſexageſimus ex nouem, 80.

ex

ex duodecim,centeſimus uigeſimus ex decemocto conſtaret.At quia 120. dies uerè conſtat ſeptimanis tantum 17.& una die, par eſt ut ob hoc ultra 120.nullum iudicatorium diem ſtatuat,niſi menſium ratione: quare 200. loco,210.ideſt ſeptem menſium,non tanquàm ipſum diem proprium,ſed ut terminum proximũ ſtatuit: nam ſeptem menſes lunares dies ſunt ducentiſex cum dimidio.ob hoc nulla eſt contradictio inter Hippocratis dicta,nec cum Galeno,cùm 200.diebus, aliàs ſeptem mẽſibus terminari dicat morbos.Sed tamen ſi quis ueritati magis ſtudeat,priores quidem dies ſtatuat 120. 100.80. ac tales: hos autem cùm in ſeptimanas diuiſerit, uno ſumpto termino, inueniet quod dicit Hippocrates, ſeptimanas quidem non eſſe integras.Atq; hic eſt ordo cœleſtium curſuum, ut integri curſus ſpatium potius ad minima diuidatur,quàm ex illis apponi dicatur.

CONTRADICTIO V.

Quartus dies an iudicatorius:& an morbi imparibus diebus exacerbentur.

QVartus dies eſt iudicatorius. Aëtius lib.5.cap.25. & Galenus 4. Aphoriſ.36.conatur excuſare Hippocratem qui illum in Aphoriſmo præterierit: dicens,quòd ideo hoc accidit, quia acuti morbi maxime imparibus diebus exacerbantur: qui uerò paribus exacuuntur,ſunt diuturniores.& primo de Diebus decretoriis cap.5.quartum diem,18.& 3.in fortitudine præponit quoad iudicium:nam de indicatione conſtat,quòd tam ſexti,quàm ſeptimi eſt indicatiuus ibidem. Ordinem autem debiliorum recenſet octauum,decimum,duodecimum, ſextumdecimum, decimumnonum,mediumq́; inter hos omnes robore ac ſecuritate tertiumdecimũ. Et rurſus cap. 13. Morbi ſi ualde acuti fuerint, & primo die ſigna ualde letalia,uel concoctionis apparuerint, morbus ille non ultra quartũ diem extendetur:aut enim morietur intra diem illum, aut omnino ſanabitur. Hippocrates etiam cum 42. ægrorum hiſtoriam in primo ac tertio Epidem.texuerit:atq; in omnibus (præter unam, quam conſtat ſecundo uel tertio obiiſſe die) diem quoq; mortis adiecerit, in tertio ſegmento tertii Epidem. trium ægrotantium perpetuo meminit: ſcilicet Phrenetici, & Calui Lariſſæ,& Periclis Abderæ.76.77. & 78. textu: qui omnes quarto iudicati ſunt:priores ſiquidem duo morte,poſtremus ad ſalutem. Verumtamen cùm hęc ita ſint,cur dixit Galenus tertio de Criſi cap.4.iuxta medium quod Archigenes ſua ætate tantum bis criſim uidit in die quarto, & ipſe tantum ſemel cõtradicit etiam in 11.cap. primi de Diebus iudicatoriis his,quæ dicit quarta Aphor.36.cùm dixiſſet ibi,quòd exacerbationes acutorum fiunt imparibus diebus:ſi ſimpliciter intelligit ideſt ſem-

per,1. 3. 5. 7.& ſic deinceps,tunc cōtradicit ei illud quod dicitur primo de Diebus iudicatoriis 11. in fine, ſcilicet quòd ubi morbus acutus ſit, & exacerbatio per pares, certè morbus in quarto, uel ad plus in ſexto finitur. Si autem intelligat,repugnante litera,quòd exacerbationes fiant tantum alternis diebus,tunc nō excuſabat Hippocratem,cur quartum diem prætermiſerit.Forſan ad primum dicemus, quòd ratione quidē quartus inter ualidos iudicatorios recenſeri debet: quia tamen non occurrit imparibus exacerbationibus,ideo raro iudicat,ut dictum eſt: quoniam iudicationes accidunt maxime in exacerbationibus,& conſiſtente morbo. Sed reſponſio hæc nulla eſt,quia omnes medici,inter quos Zoar,& Auerrois, fermè confitentur,quòd hi dies non ratione,ſed Hippocratis aūtoritate & experimento ſunt confirmāti:& Galenus 2. de Diebus iudicat.cap.2.originem & firmitatem experimento, non rationi tradit: ut ille cenſeatur iudicatorius dies ualidus,in quo plurimæ criſes, uel iudicationes fiunt: debilis, ubi nullæ, aut admodum paucæ. Hac igitur ratione, ſi uerum eſt quod Galenus dixit,quartus dies è iudicatoriis eſſet expungendus De termino etiam acutorum,& exacerbatione in paribus, dicebat Galenus prima Aphor.7.quòd terminus peracuti morbi eſt quartus dies, uel parum ultra. Idem fermè 2. de Diebus iudicat. cap. 12. in primis uerbis. & 5. Aphor.6. cùm dixiſſet Hippocrates eos qui diſtentione neruorum corripiuntur in quatuor diebus perire.dicebat Gal.hunc eſſe primum terminum dierum iudicatoriorum. Hippoc. etiam in Philiſco primo languente primi Epidem.& tertia par.tertii Epidem.75.in Pythione id diligenter animaduertit, quòd paribus diebus exacerbabatur: quare manifeſtum eſt,cùm in ſexto die mortuus ſit,acutos etiam morbos paribus exacui.Sciendum eſt, quòd Hippoc.in libro de Decretorio,ſtatuit primum circuitum morborum in quinq; diebus: ſalubrium quidem: qui in quinto iudicarentur: mortalium,in quarto:præcedentibus concordans, ſcilicet dictis in primo Epidem.quòd morbi qui exacuuntur in paribus ſint deteriores. Secundum autem circuitum ad ſeptimum extendebat diem, Tertium uerò ad 11.& quartum ad 14.& ita quintū ad 17.& ſextum ad 20.atq; ſic per quaternos extendebat ordinem ut tertio pronoſticorum dictum eſt.Dies igitur numero diſtinguuntur in quinq; genera: in ualidos, in malos,in mediocres,in indicatiuos,in intercalares. Validi,ut 7.14.20.Mali,ut ſextus & octauus.Medii,ut 13.quintus.Intercalares ut 15. 22. 23.Indicatiui ut quartus & 11. Cùm Galenus & Archigenes dixerunt in quarta bis aut ſemel tantum uidiſſe criſim, de bona loquuntur: cui textus conſentit Hippoc. in 4. Aphor.36. & 3. Epidem.nam ex his duo primi mortui ſunt,ultimus tamen ſudore liberatus eſt: quanquàm ex ratione dicta raro contingat morbos ſalubres paribus diebus exacerbari. atq; ita prima contradictio

ſoluta

ſoluta eſt,ex qua ſecunda clarior euadit; quanquàm expoſitio Galeni in 36. Commento quarta Aphoriſmorum manca uideatur. Eſt igitur Galeni ſenſus, Morbi acuti aut boni ſunt, aut mali: ſi boni, exacerbantur diebus imparibus: quare cum iudicatio bona fiat in exacerbatione, morbus acutus ſalubris in quarta finiri non poterit:qui uerò finietur in quarta, in quarta habebit exacerbationem. Sed acuti morbi, qui in quarta exacerbantur,in paribus exacerbantur: quare tales mali moris ſunt. Horum igitur morborum iudicatio mala eſt: aliter enim non eſſent dicendi morbi mali, ſi ſalubrem haberent terminationem. Igitur quartus dies uel non iudicat, aut male decernit:& ob id iure merito prætermiſſus ab Hippocrate fuit:& quanquàm accidat aliquãdo bene terminari morbum in quarta, hoc eſt rarum: & regulæ Hippocratis ſunt de his quæ ſecundum plurimum contingunt,5.Aphor.2.quamobrem etiam in præcedenti Contradictione argumentum Auicennæ periclitatur. quandoq; enim contingit fieri ualidum iudicium,uerùm hoc raró cõtingit: & ſemper eadem debilior eſt neceſſariò poſt diem 40. quàm ſi in primis diebus fiat. Propter hæc igitur, & alia, criſis in ſexta adeo eſt deteſtabilis: quia uel non fit in die exacerbationis, ſi morbus imparibus diebus ſæuiat, & ſic reuerſionem morbi minatur: aut fit in die exacerbationis, quare morbi qui paribus diebus exacuitur, & ex conſequenti qui malum finem ſit conſecuturus.

CONTRADICTIO VI.

Ordo dierum iudicatoriorum,an XVII. *iudicatorius, an* XII. *&* XVI.*intercalares, an ſextus omnino malus.*

ORdo dierum iudicatoriorum talis eſt, ualidiſsimus ſeptimus, pòſt 14.inde 9.11. 20. inde 5. 4. 18. ultimus 3. pòſt male iudicantes ac quaſi ex aduerſo poſiti,6.8.10.12. & 16. & 19. primo de Diebus iudicatoriis capitulo 5.quanquàm nunquam iudicium in 12.uel 16.uidiſſe ſe affirmet. primo de Diebus iudicat.cap.2.& 4.Primũ igitur illud occurrit, cur non hos ſcilicet 12.& 16.inter intercalares potius adnumeret, quàm inter prauos & minus iudicatorios 15. Aëtius etiam lib.5.cap.25.ordinem hunc perturbat,nam 17.4.& 3. præponit.20. uerò ultimam facit utiliter decernentium. quamobrem in textu primum ſuſpicor legendum cap. 5. 17. & 20. quomodo enim potuit 17.præterire, quem ſecunda Aphor. Hippoc. nominauit Aphoriſmo 24.& primo Epidem. ſectione tertia t.14. & ibidem Herophontem iudicatum 17.die,ac ſeruatũ narrat. Sed & eius in eodem cap.5.iuxta finem meminit Galenus, quanquàm locum quo illum collocet non oſtendat.De hoc igitur ſic ſtatuendum eſt,ut 17. & 4.ac 3.præponantur quinto,quaſi robore æquales,20.autem non ordine ultimum po-

ſuit

ſuit Aëtius in robore, ſed ut intelligeremus eum eſſe acutorũ terminum. Sed Princeps ſecunda quarti t.2.cap.8.expungit è iudicatoriis diebus 1. 2. 10. 12. 15. 19. litera noua addit 16.uult Princeps primum diem non eſſe iudicatorium: quia non poteſt grauis morbus tam celeriter finiri:nec ualet, Moriuntur in primo die plures,igitur fit iudicatio. Declarabat Galenus hoc cap. 9. tertii libri de Criſi:imò ſecundũ plurimum in prima die ſi moriatur,moritur abſq; criſi,ut ibi dicebatur: quòd in principio & augumẽto morbi hoc accidit, cùm materia naturam longo ſuperat interuallo.ſed & ipſe Galenus 2. de Diebus iudicat.cap. 5. diem primum à Diocle inter iudicatorios adnumeratum non recipit:de ſecundo nulla eſt difficultas.12. & 16.iure merito quiſq; explodat è iudicatoriis, cùm Galenus in eo iudicium nunquàm uiderit.15.etiam uidetur Galenus intercalarem poſuiſſe: quandoquidem nec inter hos nec inter illos numerauerit. Differentia igitur ſolum de 10.& 19. eſſe uidetur:in quibus rariſsime fiunt iudicationes: ſed tamen Hippoc.meminit de Pythione tertia par.tertii Epidem.75. ſed hoc eſt rarũ & recte à Principe adnimaduerſum. quod & in 19.contingit. quare neq; inter bonos nec inter malos iure poterant numerari. Galenus tamen ordinem rationis ſequutus eſt: nam diximus, paribus diebus non poſſe bene decerni. tales igitur cum eſſent 8. 10. 12. 16. præter ſextum, ideo prauis adnumerat hoc ſenſu: quòd euẽtu quidem intercalares ſunt, ut in quibus uix accidat iudicium:ſi tamen cõtingat prauè decernere hos dies.18. tamen quia eſt ad 21. quandoq; indicatiuus: eſt autem 21. quandoq; decretorius, ut docuimus hac ratione medius.18. bonus, & ſi debilis ſit eſſe poteſt. Raſis 19. con. fol. 398. fermè cum reliquis concordat in fol. 399.eſt error: nam dicit quòd Galenus & Ioannitius non numerauerunt, xi.diem inter iudicatorios.lege 11.non xi.nam de xi.in columna ſequente connumerat illum ex autoritate Galeni & Hippoc.primo Epidem.particula tertia.ex 14.enim ægris quos numerat tres,2.& 12.& 14. in undecima die iudicatos ſcribit, duobus primis morte,Melidia ſolum ſeruata. Sæpe uerò celeritas non ſolum ſcribentium, uerùm & autorum anteuertit. ut enim hic pro xi. debuit ſcribi ſecundus, ſic apud Galenum, cùm ſemel tantum criſim in quarta uidiſſe affirmat,bonã adiicere uoluit: uix enim de mala quiſquàm credat cùm peſtilentibus temporibus, tum etiam ex doloribus & attonito morbo laborantibus, ubi primam effugerint diem nullam magis quarta obnoxiam morti conſpicies. Sed dices, Sexta dies non uidetur mala, nam tertio Epidem. par.tertia tex. 84. uirgo in Lariſſa plane à febre & delirio eſt liberata, per ſanguinẽ ſexta die fluentem è naribus. Sed addidit duo, alterum (huic non repetiit) tanquàm mirum, quòd in ſexta liberata fuerit plenè: reliquum cauſam ſolutionis morbi: nam dixit, Cùm uirgo eſſet, poſtquàm iudicata fuit,huic primo

menſes

menſes eruperunt.Princeps etiam ſecunda quarti t. 2. cap.6.fatetur criſim bonam poſſe dari in ſexta cum urina multa: tum etiam mala: cui Raſis ſubſcribit: uerùm cum ictericia uel exitura: ſed talis criſis nō dicitur perfecta,& cum hoc eſt ſemper laborioſa.Eſt etiam 1. Epidem.par.2. t. 83.ubi duorum Epigenis fratrum narrat hiſtoriam:nam ęquè bene iudicatus eſt maior,cui decreuit morbus die ſexto:ſicut minor,cui ſeptimo: nam uterque 17. eſt iudicatus:obſcuritatem Hippocratis in textu Galenus in comento aperit. dicit enim,uoluiſſe illum,ut natu maior poſt ſex dies, minor autem poſt quinq; in reuerſionem incurreret: uterq; autem à ſecunda inuaſione quinto die eſt iudicatus.Huius reddit rationem: quia omnes qui ea tempeſtate ſeruabantur, per recidiuam ſeruabantur: ut plurimis ſexto die morbus iudicaretur,reuerteretur ſexto die à iudicatione,& rurſus ſexto die,id eſt 18. iudicaretur. unde in textu 85. hæc habet: Nonnullis iudicabantur x 1. repetebat morbus 14. exactè iudicabantur 18. Eſt igitur intelligendum,quòd dies iudicatorii uariantur in robore: non tamen ſic,ut intercalares decretoriis præpolleant,ſed ut debiliores aliquando ualidioribus penes anni tempora,ac conſtitutiones,ut 1. Epidem.par.2.iuxta finem:& per ætates,ſexum,temperaturam,conſuetudinem, libro de Decretorio,& de Diebus decret. Variantur etiam ob errores Medici, ægri, uel aſtantium,1. de Diebus decret. cap. x 1. Declarabat etiam Galenus 2. de Diebus decret.cap.7. quòd ut dictum eſt tempeſtates uariāt robur dierum decretoriorum.quare hic 18. dies qui plerunq; inter debiles numeratur,ualidus euaſit iudicauitq; multos.1. Epidem. par. 2. t. 83. & 85. Verba autem Hippocratis ſunt uera ex maxima parte,nō generaliter. Circa hoc eſt notanda regula generalis,quòd dies iudicatorii eo ſunt deteriores, quo fortioribus proximiores,ut ſextus & octauus: nam ſignificant naturam magis aberrantem,ubi minime debuit.Excipiuntur impares, propter acceſsionis excuſationem.

CONTRADICTIO VII.

Purgationes an debeant fieri diebus decretorijs.

PVrgationes debent fieri decretoriis diebus 13. & 14. die:per ſuperiora quidem paribus diebus,per inferiora in imparibus.Loquens enim de eis in libro de Humoribus parum ante medium,ſubiecit: ἀτὰρ καὶ τὰ πρόσω χρόνου προήκοντα ἀνάγκη οὕτως, οἷον τρισκαιδεκαταῖα. τεσσαρεσκαιδεκαταῖα τρισκαιδεκάτῃ μὲν, κάτω. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ δὲ, ἄνω. πρὸς γὰρ τὸ κρίσιμον, οὕτω ξυμφέρει. καὶ ὁκόσα εἰκοσταῖα, πλὴν ὁκόσα κάτω, πολλὰ δεῖ καθαίρειν. ταῦτα δὲ ἐγγὺς οὕτω κρίσιος, ἀλλὰ προσωτέρω. At contra quarto de morbis, & eſt 34. liber, iuxta medium fermè: cùm docuiſſet longa uerborum ſerie, ægros imparibus diebus exacerbari,ſubiicit: Qui

febre continua uexantur,ſi paribus diebus aſſumant medicamentum, non purgantur: imparibus uerò aſſumentes purgantur quidem à ualido medicamento: multi tamen ob nimiam pereunt purgationem. Quare medici ſuperiores dum imparibus diebus purgarent,homines perdebant, atque ideò maxime peccauerunt: neſcire enim uidebantur,quòd humidum corporis noſtri imparibus diebus ualdè perturbatur. Et rurſus poſt principium libri de Aëre & aquis:Maxime autem obſeruare oportet magnas temporum mutationes,ut neque medicinas in illis libenter exhibeamus, neq; uramus quæ circa uentrem, neq; ſecemus donec ſaltem dies decē neque pauciores præterierint.Periculoſiſſima etiam ſunt ambo ſolſtitia,maximè uero æſtiuum.Periculoſum etiam utrunq; æquinoctium, maxime uerò autūnale.Hippoc.etiā 4.Apor.14.iuxta Galenū in cōmento 15. uult nos docere,quonā pacto motu corporis augeamus opus hellebori:quæ ratio uidetur generalis.Galenus in libro,cui titulus eſt,Quos & quādo purgare oporteat,tres dat regulas: Prima pertinet ad acceſsiones, in quarum initio per ſuperiora,in fine per inferiora purgare conuenit: atq; ſic non in impari per inferna.Secunda in turgentibus, dum materia eſt in motu, & ſic in die acceſsionis educenda eſt per locum continentem ad quem declinat. Tertia in cæteris in hora motus, cùm natura ceſſat aut non perfectè operatur: quare in die acceſsionis, & in imparibus purgandus eſt æger. Princeps tamen prima quarti t. 2. cap. 7. poſt principiū,dixit: Et nō moueas in die paroxiſmi aliquid quantū poſsibile eſt tibi, neq; curationē facias.Ad hoc uerò Gentilis adducit rationē Tadei,quæ eſt ualida:aut enim purgāda erit materia cōiuncta,ſeu putreſcens (nam de numero cauſarum aliàs) uel quæ nondū putruit.Si putreſcens, illa in acceſsione ad exteriora mouetur:igitur non cōuenienter medicamēto educitur, iuxta Hippocratis regulam. Si autem antecedens,cùm illa quieſcat tam in die acceſsionis quàm quietis,tutius in die quietis erit euacuanda. Quia tamen Raſis 16. Con. uidetur rectè ſatis Galenū interpretatus,dicūt quòd materia quę eſt in motu ad ſuperiores partes,leui eſt educēda uomitorio: & quæ ad inferiores,clyſteri.Sed nō uidetur illud rectè adiunctū:quòd ſi natura torpeat, debeamus exacta die iudicatoria in ipſa purgare,non in ipſa die iudicatoria:ſenſus enim Galeni & rectus eſt,quòd naturā rectè operantem iuuare debemus ſemper,ſi indigeat auxilio. Ratio quæ ſolet adduci in contrariū, eſt,quòd nō debemus iungere in eadē die duos motus magnos, acceſsionē, & purgationē.Et experimentū uidetur ſtare pro hac opinione: quia multi adeò grauiter perturbantur,ut de uitæ diſcrimine cogantur eſſe ſoliciti. Aëtius lib. 3. cap. 125. de ueratro agens,cùm regula illa ad omnes medicinas expurgantes extendatur, dicebat: In morbis in quibus ſunt interualla,dandum eſt interualli tempore:in quartanis uerò,& inteſtinis fluxione

uexatis,in ipſa acceſsione.Exquirenda eſt igitur ratio omnium horum,nõ obiter,ſed diligentiſsima. Hippocrates & Galenus motum humorũ optãt ad purgationem,talem tamen,qualis eſt,quem ars imitari uult: ſed naturæ uexationem aut debilitatem uitat.In temporum igitur mutationibus non à natura propria,ſed generali,humores mutantur:& in acceſsionibus: quare uim natura patitur nec conuenit purgatio niſi eatenus, quatenus motum tentans natura propria,à materiæ malitia uexata,nec potens perficere,iuuatur à medico: ut in uomitibus, & in ſeceſsibus per aluum in quartanis. Ex hoc patet,quòd in æquinoctiis,& ſolſtitiis, & temporũ mutationibus,in congreſsibus luminarium,nullus ſanus debet purgari: nam natura uim patitur. In motu autem lunæ,coniunctione,uel quadrato, aut oppoſito in morbis,purgare poſſumus: ſed minus in nouilunio.Eſt igitur conſideratio diligens habenda in omnibus, & iuuamentum motus materiæ detrimento uexationis comparandum.In motibus autem natur̨e propriæ & ſunt motus iudicatorii,& luminarium, ſemper melius eſt purgare, niſi in duobus caſibus: uel cùm natura completè agit iuxta illud quæ iudicantur & iudicata ſunt: & ubi modus euacuationis noſtræ à natura diſsidet. Acceſsiones igitur mediæ ſunt inter temporum mutationes, & iudicationes,uel luminarium motus: ut enim mouent, impediunt, quia ſunt motus naturæ uniuerſalis, non indiuidui. ut autem natura propria tentat expellere,adiuuari debet.Quare leuiter in his, & ſecundum inclinationem procedere debemus. Vnde Principis dictum clarum eſt: Hippocratis autẽ ſententia prima eſt intelligenda de iudicatoriis,ut ipſe dicit.

CONTRADICTIO VIII.

Fœtus decem menſibus in utero manet: Septimeſtris an ante CLXXXII. *diem,octimeſtris an uitalis: Tempus motus & perfectionis tempori formationis an conueniat: Maſculus an fœmina celerius formetur.*

CIrca præcedentia eſt alia difficultas, prædictis perſimilis: nam cùm dictum ſit, rationem dierum iudicatoriorum ſolum in his eſſe ueram,qui in morbo nulla ex parte delinquunt: eſt tamen difficultas, quia in partu ubi nullus eſt defectus,uariatur tamen terminus eius. Hippocrates nanq; in de Natura fœtus,hæc iuxta finem habet:Cùm autem in utero puer eſt, in dies fit ualidior: ſimulq; ac decimus menſis iam aduenit, membranas & inuolucra rumpit, & tunc pariendi tempus matri imminet.Si uerò puer patiatur ante ſtatutum tempus, deficiente nutrimento, membranas frangit & erumpit,ſicq; legitimum ante tempus partus fit, id eſt ante decimum menſem.Poſt pauca uerò cauſam ſubiicit huius,dicens:

Quod autem non eſt diutius fœtum in utero decem menſibus continere oſtēdam : nanq; nutrimentum , & quo augetur poſt decem menſes non ſufficit: quoniam partus creuit qui de ſanguine quod eſt dulciſsimum ſibi aſſumēs,lactis etiã aliquantũ haurit.cum igitur hæc minora fiunt his quæ opus habet,fitq; iam fœtus ualidus ac robuſtus: plusq; nutrimenti quàm adſit iam deſiderat,ſeipſum agitans , ob id membranas diſrumpit. Quod etiã celerius primiparis cōtingit:nam in eis fœtus ante decimum etiã mē-ſem debita nutrimenti quantitate deficitur.Hæc ille. Deinde ſubiicit ra-tionem earum,quæ plus aut minus ferunt intra ſtatũ tempus , quam bre-uiter ſubiicio: Quæcunq; parum purgantur ficciores ſunt: quare celeriter & ante decimum menſem finiunt fœtui alimentum: quare & primiparæ generaliter,& multæ aliæ tales exiſtētes,ante decimum menſem pariunt. Quæcunq; uerò diu menſibus expurgantur, & multũ emittunt ſanguinis non deficiente alimento,in decimum menſem, quod legitimum pariendi tempus eſt,partũ differunt. Manifeſtũ eſt quòd Hippoc. in hoc libro (quē Galenus maximè probat,& in de Natura fœtus,ſeu formatione eiuſdem, tanquam Hippocratis legitimũ citat) tria manifeſtè nos docet. Primum, quòd legitimum tempus & maxime generale pariendi eſt mēſis decimus, non nonus ut cōmuniter creditur.Secundũ,quòd non eſt tranſgredi men-ſem decimũ ſecundũ naturã:quare fieri nequit , ut ad undecimũ uſq; men-ſem hoc pariendi tempus transferatur. Tertium,quod ante decimũ men-ſem ſæpenumero,quãuis non proprie,ſecundũ naturam parere contingit. Cùm hæc igitur Hippocrates,& magna cum ratione uoluerit, nũc uidea-mus,quam difficultatē patiantur:in libro igitur de Octimeſtri partu hæc habet : Quin etiã decimeſtres uocatos dico in ſepties quadraginta diebus magis naſci,& maximè tales cōuenit educari, & perfectiſsimus hic partus eſt.In prioribus autem quadraginta diebus, poſtquam nati ſunt , plurimi pereunt.neceſſe eſt enim ut quæ in pauco tempore multa accipiunt,mul-tum laborent.inde ſubiicit:Decimeſtres autē & undecimeſtres ex ſeptem quadragenis eodē modo fiunt, & ex medio anno ſeptimeſtres. Plurimis enim mulieribus neceſſe eſt in uentre cōcipere poſt mēſtrua,ſi fuerint. So lutio igitur tēpus dare mulieri mēſis,in quo ipſa purgatio exit,& tempus hoc quibus minimũ fit,tres dies:plurimis etiam multo plures.Sunt etiam multa alia impedimēta,quibus in mulieribus tardatur conceptus. Opor-tet etiã hoc maxime conſiderare quod Neomenia,quæ eſt unus dies,mē-ſis unius quaſi trigeſima pars eſt:duo autē dies quaſi quintadecima: & tres dies quaſi eiuſdē pars decima,& alia ſecundũ horum rationem. Neq; con-tingit fieri in minoribus aut maioribus particulis ſolutionē menſtruorũ, neq; conceptum infantium.Ex his igitur omnibus neceſſe eſt, circa dimi-dium menſis,aut ultra,plurimas mulieres concipere: ut ſæpe undecimum

menſem

menſem comprehẽdant ſeptem quadragentariis, ideſt diebus ducentis ac octoginta. Quoniam enim ultra dimidium menſis concipit mulier, neceſſe eſt ut undecimo menſe pariat,ut in ultima periodo cõſtituatur.Non igitur ultimus pariendi terminus eſt menſis decimus,ſed undecimus. Lex etiam ipſa, ut l.inteſtato. iuxta finem.ff.de ſuis & legit. hæc habet: Poſt decimum menſem mortis natus non admittitur ad legitimam hæreditatem:de eo uerò qui centeſimo octuageſimo ſecundo die natus eſt, Hippocrates ſcripſit,& diuis pontificibus reſcripſit,iuſto tempore uideri natum. At ſecus longe Plinius refert lib. 7.cap.5.his uerbis: Maſſutius auctor eſt, Lucium Papirium prætorem ſecundo hærede lege agente,bonorum poſſeſsionem contra eum dediſſe, cùm mater menſibus quatuordecim partum diceretur tuliſſe: quoniam nullum certum tempus pariendi ſtatutum uideretur. At uerò aliter Hippocrates alibi, Vndecimeſtres,ac duodecimeſtres uiuere non poſſunt,etiam ſi qui fabulentur de his. At contrà Philoſophus ait, Pueri naſcuntur nono, & decimo,& undecimo menſe, quidam etiam decimoquarto. Et Auicenna nono de animalibus: Fidelis quidam mihi retulit mulierem poſt 14. menſem peperiſſe. Sed & Conciliator affirmat, ſe fuiſſe undecimeſtrem:pater autem meus 13. menſe natum ſe prædicabat. Iuxta hæc alia exoritur non leuis difficultas, quodnam ſit minimum pariendi tempus legitimum, ut fœtus uiuere poſsit: Hippocrates nanq; legi iam dictæ ſuffragari uidetur,ut dies ſit cẽteſimus octuageſimusſecundus,unde in libro de ſeptimeſtri partu, Fiunt etiam ſeptimeſtres ex centum diebus & octuaginta duobus,& ſuperante particula.Nam ſi primi menſis dies quindecim computauerimus, quinq; autem menſium centum & quadraginta ſeptem ac dimidium diei. Nam ſi ſexaginta,uno deficiente die,proxime duo menſes efficiuntur.Sic igitur his ſe habentibus ad ſeptimum menſem ſuperſunt dies pluſquàm uiginti,dimidium anni & diei partis,cum quota parte facta.cum ad principium perfectionis hoc partus.Hic clarè initiũ ſeptimi menſis diem facit centeſimum ſexageſimumtertium: quicquid ſupra eſt, ſeptimo menſi tribuitur, initium ab ea die ſumẽdo.ut gratia exempli centeſimus ſeptuageſimus dies octauus ſit ſeptimi menſis:cum octauus etiam ſit à centeſimo ſexageſimo ſecundo,qui etiam ultimus eſt ſexti mẽſis. At libro de Carnibus hæc habet conſentanea prioribus: Infans ſeptimeſtri generatione natus, ratione natus eſt, & uiuit, & rationem habet talis ac numerum uerum in ſeptimanas.Octimeſtris autem nullus natus uiuit unquàm. Nouem menſium & decem dierum natus ſit,& uiuit, & habet numerũ uerum in ſeptimanas.quatuor decades ſeptimanarum ſunt ducenti octoginta.per ſingulam enim decadem ſeptimanarum dies ſeptuaginta.habet & ſeptimeſtris partus tres decades ſeptimanarum: & per ſingulam decadẽ dies ſeptuaginta:

tres igitur decades ſeptimanarum ſunt omnes decem ac ducentum.Igitur hac ſubducta ratione apparet quod dixerat in hoc cõtineri:ut intra tertiã aut quartam decadem numerus dierum cõtineretur: quare ut non uitales ultra ccx. diem:quia non ſeptimani.ſed intra ſic,nec ultra cclxxx. quia decimum menſem ad decimũ eiuſdem menſis diem terminat, ne quatuor decades ſuperet ſeptimanarum. Non igitur totus decimus menſis uitalis erit,quod ſuprà oſtenderamus: nec etiam infra clxxxii. quia minus eſt hoc tempus tribus ſeptimanarum decadibus,& etiam anni dimidio:cùm tamen clxii. finem dixerimus eſſe ſexti menſis.Rurſus ſecũdo Epidem. ſec.tertia:Quæ apparent in quibus menſibus fiunt labores in circuitibus, quoniam qui in ſeptuaginta mouentur, in triplo perficiuntur, quoniam poſt muliebria.Siniſtra dextra autem hians humiditas propter diſceden-tia dictæ ſiccifsimæ: quoniam citius motum diſcretum rurſus creſcit & tardius,plurimo tempore.labores circa tertium diem ultra quinquagin-ta:& ſextum ultra centum.menſtrui,ſecundo & quarto.quæ oportet ſcire in ſeptimeſtri uel à muliebribus numerãdi ſunt nouem menſes,uel à con-ceptione.& in ſeptuaginta & ducentum Græci mẽſes fiunt.& ſi quid ad-huc his & ſiue maſculis uel etiam fœmininis. hic uero uidetur conſenta-nea prioribus de ſeptimeſtri partu proferre: ſcilicet ut ccx.die naſcatur.

Porrò in nono plurimum diſcordare uidetur:nam ſi cclxx. dies à con ceptione numerauerimus.in fine noni mẽſis exoriri uidebitur:ſi à mẽſtrui tempore,intra nonum menſem (quæ nunc opinio uulgata eſt) exorietur infans,cùm tamen non niſi nono exacto naſci poſſe uideatur,iuxta auto-ritatem eiuſdem,in libro de Formatione fœtus adductam. Rurſus etiam in libro de Alimẽtis: Ad formationem quinq; & triginta ſoles,ad motum ſeptuaginta, ad perfectionem ducenti ac decem. Alii dicunt ad formam quadragintaquinq;,ad motum ſeptuagintaſex, ad exitum ducẽti decem. Alii quinquaginta ad ſpeciem, ad ſaltum centum, ad perfectionem tre-centum, ad diſcretionem quadraginta, ad tranſitionem octuaginta, ad egreſſum ducenti quadraginta.non eſt & eſt. ſit autem in his plus & mi-nus: & totum & per partem, ſed non multo plus aut minus:quæ autem minora tot & quæcũq; his ſimilia,quare hic ſeptimum menſem multum ut prius extendit: cum tamen uix etiam ex ſententia ſua, ccvii. diem poſsint ſuperare.at decimum uſq; in finem. ac etiam paulo plus.nam de-cem menſes cclxxxv.dies uix excedũt. Galenus autem in libro de Fœ-tus formatione ſic fermè diſtinxit. Tempus primum diſtinctionis mem-brorum,in ſex diebus fit.Tempus ſecundum eſt diſtinctionis cordis cere-bri & epatis. Tempus tertium eſt diſtinctionis omnium membrorum, brachiorum,& crurium,& formationis eorum. Tempus autem quartum eſt complementi eorum. Itaq; non eſt auſus Galenus hæc tempora nu-

mero

mero definire. Vnde etiam manifeſtum eſt,tum ex aliis, commentarium de ſeptimeſtri partu,quòd illius maieſtatem,nec placita,nec dicēdi uſum; quanuis titulo Galeni inſcriptus ſit,eius non eſſe. Quamobrem in eodem libro de Fœtus formatione ſubiecit: Non mirum ſi qui anatomia carētes ſola ratione innixi,grauiter errauerunt: cum hi etiā qui inciſionem exercuerant non minimos errores admiſerint. Auicenna tamen nono de natura animalium cap.ultimo,puerum ſexto mēſe natum bene uixiſſe refert. Quo fit ut ſeptimus menſis hac ratione nō primus uitalis exiſtat,ſed ante illum ſextus. Plinius autem non omnes ſeptimeſtres uitales exiſtimat: unde ſeptimo de Naturali hiſtoria cap 5. Ante ſeptimum menſem haud unquàm uitalis eſt. Septimo non niſi pridie poſteróue plenilunii die.aut interlunio concepti naſcuntur. Rurſus Hippocrates maiorem uidetur his addidiſſe difficultatem,ex his quæ in libro de octimeſtri partu quæſiuit: iuxta quę,tertia emergit nobis dubitatio: an octimeſtres uitales eſſe poſſint?in quo ſententiā Hippoc. in eo libro tum horū tum cæterorum ſubiungam:in initio libri propterea nullus octimeſtris partus ſupereſt, & uiuit tamen ut recitaui ſæpe, cum etiam Princeps nono de Natura animalium cap. 5. cenſeat nec uiuere nec naſci poſſe:unde male à Conciliatore interpretantur illius uerba. Sed mulieres dicunt hoc, quia accidit eis ſanguinis menſtruatio.illud autem quod dicunt,erat; quòd natus eſſet octauo menſe:ſubiungit tamen: Et aliquando parit mulier in fine octo menſium:& tunc ſuper caput nati apparent ſuperfluitates ſpermaticæ,uel aliquid ſimile luto,uel aliquid ſimile his quæ mater ipſa comedit.& ſimiliter eſt autoritas ėius uigeſimaprima tertii t.2.cap.1. quam etiam male citat Conciliator: & in cōtrariam illius ſententiā:& eſt,quod natus in octauo menſe in quibuſdam regionibus nullo modo uiuit: & ubi uitalis eſt, parum uitalis eſt,ac raro. Hoc autem dixit, quia Ariſtoteles in Aegypto affirmat octauo genitos pueros menſe uiuere: uult enim hoc Princeps etiam rarum eſſe. Similiter & dictum Philoſophi. 10. Problematum 40. Homo naſcitur ſeptimo, octauo, & decimo menſe: legi ſic debet: Septimo,nono,& decimo menſe:nam præteriiſſe nonum non potuit octauum appoſuiſſe: cùm dicat ſeptimo de Hiſtoria animalium cap. 4. Itaq; ſit ne octauo menſe nati, non ſolum non uiuant,ſed etiam ipſis emortuis periculum quæ pariunt ſubeant. Simili modo & qui ſerius quàm undecimo menſe naſcuntur, latere putantur. Vnde ex his uerbis non iam amplius decimum menſem,ut Hippocrates, ſed undecimū pro ultimo ſtatuemus. At quanquam fœtum octimeſtrem ſic uitalem eſſe negauerit, expreſſe tamen cōtrarium fatetur quarto de Generatione animalium, cap.4.cum dixit:Cæteris enim unum tempus,homini plura fiunt:quippe cùm ſeptimo & decimo menſe naſcatur: atq; etiam inter ſeptimum & decimum

poſitis:

poſitis:qui enim menſe octauo naſcuntur, & ſi minus,tamen uiuere poſſunt:cuius rei cauſa ex his quæ modo explicauimus accipi poteſt. diximus & de his in Problematibus. Quod tamen non inuenitur apud nos, æuo nobis quæ tradidit magna ex parte ſubtrahente.Sed & hic undecimi menſis nullo modo meminit.Tanta uidetur in hac cauſa autorum uarietas,& ad ſemetipſos,ne dicam incõſtantia. Hinc exurgit alia dubitatio. An ſcilicet formationis tempus eam ſubeat rationem quæ iam ab Hippocrate ex ſecũdo Morborum uagantiũ, tum alibi adducta eſt,tanquàm præfinitam ſortiatur?nam & aliàs in contrarium illius ſententias adduximus.Conciliator nanq; Differ.49.hoc negat dicens: Noſce quoq; non eſſe proteruiendum in huiuſmodi terminationibus menſium exquiſitis & generaliter cuiuſlibet artis materiam ſenſibilem ſibi determinantis,propter ipſius uagam atq; indeterminatam naturam.Sed melius tamen eſt in hoc Ariſtotelis ſententiam tum Principis explorare. Ergo ſeptimo de Hiſtoria animalium cap.3.Mares fœtus circiter quadrageſimum diem, fœminæ circiter nonageſimum mouentur:nihil tamen in his certi affirmare licet.& ibidem:Finditur autem fœtus hoc eodem tempore, & parum pòſt: effluxiones ante ſeptimum, abortus iuxta quadrageſimum. Ea die mas concreſcit in aqua frigida. apparentq́; genitalia, & oculi. fœmina autem quæ intra quartum mẽſem eruperit,indiſtincta eſt. quæ autem quartum menſem adepta eſt,finditur,& reliquam diſtinctionis effigiem breui tempore accipit.Cùm itaq; fœtus in utero formatur, fœmina tardius, quàm mas perficitur,in quibuſcunq; partibus, & plerunq; in decẽ menſes protrahitur. Et cap.4.Cùm ſemen uterus conceperit,ſtatim multis ſe contrahit,donec ad ſeptimum peruenerit menſem: octauo adaperitur, atq; dehiſcit,& partus ſi uiuit deſcẽdit menſe octauo.Et rurſus ibidem: Sed cùm cætera animalia omnia ſingulari ac ſimplici modo partũ ſuum perficiant, homini uni multiplex datũ eſt,ſeptimo,octauo,& nono, ac decimo menſe parere: nonnullæ etiam undecimum tangunt. Fœtus autem qui ante ſeptimum menſem prodeat, nullo pacto uitalis eſt. Qui ſeptimo uitalis hic quidem exit primus, ſed magna ex parte infirmior: quamobrem cunabulis ex lana inuoluunt, & faſciis alligant: & plerique de his quoq; ſeptimo menſe natis uiuere poſſunt. Quomodo autem ſeptimum menſem intelligat quarto de Generatione animalium cap. 10. his uerbis oſtẽdit:Ratione autem optima tempora omnium & grauiditatum, & generationum, & uitarum dimenſionem circuitibus ſibi expoſcunt recipere. Circuitum appello,diem,noctem,menſem, annum, & tempora quæ his deſcribuntur,atq;etiam lunæ traiectiones:ſunt enim lunæ circuitus complementa,& ſilentia, & interpoſitorum temporũ ſectiones:ita enim coit cum ſole. Menſis nanq; amborum circuitus eſt. luna autem principium

eſt,

eſt,ob ſolis ſocietatem receptumq́; lucis: fit enim quaſi alter ſol minor. poſt pauca uerò, conuerſionis autem horum ſiderum alia fortaſsis principia ſunt: natura igitur ita ſibi uult, ut eorum numeris generationes & obitus numeret. Sed iam ex his alia inſurgit difficultas,an maſculorum & fœminarum diuerſa ſint tempora,hæc nanq; quinta eſt dubitatio Auicennæ. igitur ſententia in his ambabus dubitationibus ſic ſe habet uigeſimaprima tertii t. I. cap. 2. Spumæ ſpatium dierum eſt ſex ex principio: deinde poſt dies tres,in nono ſcilicet,lineatur embryo: & quandoq; antecedit uel poſtponitur die uno: deinde poſt dies ſex, & ſunt quindecim à conceptione,penetrat ſanguinis forma in toto,& fit illud unde creatur: & quandoq; antecedit die uno,uel duobus: & poſt duodecim dies fit humidum & caro,& diſcernũtur tria membra manifeſte: & antecedit quãdoq; duobus aut tribus diebus:& poſt nouẽ dies ſeparatur caput ab humeris:& à lateribus,& poſt quatuor dies ſentit, & hoc ſpatiũ eſt quadraginta dierum:& quandoq; antecedit ut ſentiat in trigintaquinq; diebus: & aliquãdo in triginta,& maſculus in illo toto uelocior eſt quàm fœmina, uidetur enim ſpatium minus formationis maſculorũ dies triginta: & partus medietas anni,& quod dicemus in proximo. Iuxta uerò ſententiã Principis, & Haliabbatis,fœtus qui formatur in XXX. diebus,mouetur in LX. uerum perfectionis tempus eſt triplũ motus tempori:id eſt dierũ CLXXX. licet tertio Theoricæ 34. ille dixerit,quòd perfectio eſt dies ducenti decẽ. Sed cur tamen dixit Princeps in uigeſimaprima tertii t. I. cap.2. Facientes experimenta & probationes in hoc,nõ iudicant niſi ſuper illud quod prę-teriit res ſecundũ experientiam eius. & non eſt impoſsibile quòd ſit iſtud quod expertum eſt in fine cadens ſecundum illud quod diuerſificatur: in toto enim illo eſt. plurimum proculdubio. & plurimum eſt in eo quod diuerſificatur:in toto enim illo eſt. plurimum proculdubio.& plurimum eſt in eo quod plus generatur. Quonam pacto igitur ſi hoc adeò dubium eſt,quiſpiam tam exactè,ut ipſe facit,enarrare hiſtoriã queat?habet & dubitationem quod ſubiungit ibidẽ,cùm dixit: Determinatio autẽ maſculi & fœminæ in diſtinctione ſpatii eſt res quam quædam pars medicorum iudicat audacter & ſtulte. Hic quis non uidet illum non ſolum Hippocrati, Ariſtoteliq́;,ſed etiam ſuperioribus uerbis contradicere?

His tot tantisque difficultatibus expoſitis, ſi quis cupiat euadere, primum illud ſtatuat, ne miracula in exemplum aut rationem adducat: ut enim recte dicebat Auerroës, in omnibus artibus ſolent monſtra quædam accidere. nam quod aliquis ſuperuixerit natus VI. uel XIIII. menſe: illud in experimentum adduci non debet, quod ſemel tantum ab Auicenna auditum narratur: nam & ego antequam ad rem ueniam,quędam admiranda exempla ſubiungam.

Vxor magiſtri Petri Sormani,uenditoris maluatici, (ut ſic Creticum uinũ appellare liceat) in uia uexillorũ Mediolani:oſtendit mihi filiã,nomine Clarã,quã diebus C L X V I I I. poſt abortum maſculi fœtus quadrimeſtris Venetiis peperit:& in puerperio lac apparuit:ipſa autẽ puella exilis,pallida,& macilẽta eſt,annos agẽs X V I I I. Mater Auguſtini Abduę patritii inclyti,narrauit uidiſſe puerũ natũ V I.mẽſe filiũ Thomæ Suighi, qui ſuperuixit,cùm primis diebus lac nõ ſugeret,ſed immitteretur infundibulo:& tamẽ peruenit ad ætatẽ perfectã,cùm nec digiti manuũ,nec palpebræ eſſent ſeparatæ dum natus eſt: hic puellus, nepos erat mulieris famoſæ de uia lata,medicam artem exercẽtis.Eufragia uirgo Deo dicata in ęde B.Rodogondæ,cum mater eius abortiſſet puerum V.nonas Iulii:profecta uerò ad coniugem X. calendas Auguſti, ipſam Eufragiam peperit V I I. Idus Ianuarii ſequentis anni. quare C L X X. die nata eſt,morbo perpetuo natalium iacturam atteſtãte:ne quis ad ſuperfœtationem refugiat: quanquam nec hæc minus intempeſtiuo partu miraculum afferat.

Comitiſſa etiam de Triultiis iuuenculam retulit eſſe in domo comitis Sancti Secundi, capite admodum paruo, inſanamq́;, natam ut palàm fertur quinto menſe.

Talia ſingulis diebus accidunt experimẽta. quòd ſi diffidẽtia uitæ horum fœtuum, uel negligentia multos ſuperfuturos non occideret, longe frequentiora huius rei apparerent exempla: quæ tamen ut oſtendam non miracula ſunt,ſed quanquam rara naturæ,tamen legibus continentur.

Alterum uerò in his eſt animaduertendum, ne ambiguitas uocis nos fallat: uelut cum Nicolaus affirmat natum V I. menſe poſſe ſuperuiuere: menſem triginta dierũ intelligit:infantemq́; C L X X X. dies moræ in utero materno traxiſſe.quare hic ſeptimo lunari menſe natus dici debet:cùm autem multiplices ſint hi menſes,tantam uarietatem pariunt, ut plerunque inter concordes autores, contradictionem ſerere uideantur: ob quæ diebus ratio ineunda eſt.

Eſt & illud conſiderandum, ne ut frequenter accidit, uitioſa lectio ſit, uelut cùm diximus,octimeſtrem nullo modo ex Principis ſententia poſſe uiuere: uerba tamen illa Principis nono de Natura animalium cap. 5. Et aliquando parit mulier in fine octo menſiũ: difficultatẽ & ambiguitatem non leuẽ pariunt,cùm uitioſa ſit lectio:uerba enim ſunt Philoſophi 7. de Hiſtoria animalium cap.4.in fine,quæ ſic iacent:Plurimis ſi concubuerint menſe octauo, infans mucore oppletus exit: eſculentorumq́; quæ mater comederit ſæpe gerulus uenit in lucem.Sic cùm Philoſophus de cõcubitu dixerit,errore interpretũ Princeps locutus uidetur de ortu.Sic & illa uerba ex ſecũdo Epidem.Quæ apparent in quibus mẽſibus fiunt, ſic ex ſexto libro emendari debent:quem collectum ab Hippocrate Galenus fatetur,

non

non ſecundum. Quæ apparent in quibus mẽſibus fiunt ſuſpiciones in circuitibus. quoniã in ſeptem mouentur,in triplo perficiuntur.& quòd poſt muliebria dextra,ſiniſtra autem hians humiditas propter diſcedentia. dictæ ſiccæ,quoniam citius diſcretũ, motum, rurſus creſcit tardius plurimo tempore. labores tertio,quinto,ſeptimo;nono mẽſe,ſecũdo,quarto,ſexto, ex parua tabella conſiderãda. Galenus etſi octo libros in ſextum Epidemiorum condiderit,nihil tamen de hoc ſcripſit. Sententia igitur eſt, quòd quæ in L X X. mouentur,in triplo perficiuntur. non autem in ſeptem fœtus ſi moueantur, perfici in C C X. diebus affirmat: nam quomodo in ſeptem moueri poſſunt diebus? ob id iuxta priorem literam legenda ſunt uerba ſexti Epidemiorum,quod & Fuchſius facit.

Sed neq; omnibus fides tribuẽda æqualis eſt:ſed his qui ex aliis deſumpſerunt:quantum autores primi ſentiunt,tantũ recitatoribus condonandum: uelut cum Polybius apud Plutarchum quinto de placitis philoſophorũ cauſam aſsignare nititur dimidii anni: id eſt dierum C L X X X I I. ſolis motũ à tropico ad tropicũ. nam hoc eſt falſum,cum ex tertio magnę cõpoſitionis Ptolemæi ſol inæqualiter per abſidem moueatur & abſidis oppoſitum. At tunc abſis fuerat in Geminis,nõ in Cancri initio: nec Hippocrates etiã hoc dixerit. Simile eſt illud Auli Gellii dum exponit uerba Hippocratis, illa parum ante aut poſt fœtum edi poſſe, ex libro περὶ τροφῆς illius: is nanq; lib.3.cap.16.copioſè hanc rem tractat:ac ex aliorum ſententia quaſi nullum ſit iuxta Hippocratem tempus præfinitum:ſed liceat excedere paululum,uel etiam antecedere. Sic & Sabini medici autoritas cum Hippocratis præcepta tranſgrediatur,octauum menſem illic nõ excludit: ſed alibi ſenis dicta perquirenda. Varro autẽ decimeſtres omnino excluſit ab hæreditate, in Satyra: cum eodem iure illos recipiat, quo & undecimeſtres: Ariſtotelem ſubſannans,qui non ſolum decimeſtres,ſed & undecimeſtres recipiat. Num igitur deferendus eſt tantus Philoſophus ob iurgium Grammatici? Simili in cauſa habenda ſunt quæ à Macrobio ſcribuntur,in primo de ſomnio Scipionis.Nunquid enim ob id in dubium reuocanda erunt Philoſophi uerba atque Hippocratis, & Galeni? quod Macrobius dicat ex Cariſtii & Dioclis ſententia, maſculum in ſeptẽ perfici ſeptimanis, fœminam autem in ſex? ſed tantum habeat hoc dictum autoritatis aduerſus Principes Philoſophorum & medicorum, quantum etiam Diocles atque Cariſtius,non quantum Macrobius.

Sed & illud diligenter conſiderandum: ordinem eſſe in rebus,ut quædam rariora,alia autem frequentiora ſint: nam plures morbi ſanantur in quatuordecim diebus,quàm in quatuor, uel quàm in quadraginta. Media enim extremis frequentius contingunt. Ob id igitur quòd (ut Gellius refert) D. Adrianus decretum ediderit,in quo teſtaretur, ſe ueterum

philoſophorum ac medicorum ſententiis undecimeſtrem partum eſſe legalem: mulieremq́; honeſtam, quæ poſt obitum coniugis filium pepererat, infamia liberauerit, hæreditate filio permiſſa: num ob id, cùm decẽuiri decimum menſem præfinierint edendo fœtui, undecimeſtris partus naturaliſsimus (ut ita dicam) cenſeri debet? Nempe non. ſed ut rarior, uelut & ſeptimeſtris. Qui uerò decimo, & nono, maximè ſecundum conſuetudinem, & minima naturæ uiolentia prodire creduntur. At ſeptimeſtres ſolum ob id frequentiores, ac magis naturales undecimeſtribus exiſtimantur, quòd ſeptimeſtribus indicia immaturi fœtus adſunt: undecimeſtribus autem diuturnioris moræ, quàm in utero contraxerint, nulla omnino ſigna adhærent.

Eſt etiam (quod aliàs retulimus) fides libri ſpectanda, quo ad materiam: nam quæ obiter tractantur non adeò firma ſunt, ut quæ ex compoſito: tum ubi de re ipſa agitur principaliter, ibi ſumma autoritas: ut in libris de Septimeſtri ac octimeſtri partu apud Hippocratem: tum de Hiſtoria & generatione animalium apud Ariſtotelem.

Vltimo etiam diligenter aduertendum, quinam ſint ueri ac certi autorum libri: nam nec liber de Alimentis, nec ſecundus Epidemiorum, nec liber de Carnibus, Hippocratis ſunt, ſententia Galeni: quamobrem à nobis rectè ſcripta eſt uita Galeni: ut Hippocratis non ſolùm & Galeni, ſed & Ariſtotelis Platonisq́;, tum Ciceronis libri genuini ac ueri ab apocryphis dignoſcerentur.

His ergo intellectis, ad conciliandum hæc dicta ueniamus: Ratio temporis fœtus ex tribus ſumitur, ex Natura, ex Aſtris, ex Pythagorica computatione numerorum. Hæc omnia attigit Hippocrates in libro de Fœtus formatione primum, in libro de Septimeſtri partu ſecundum, in libro de Octimeſtri partu tertium. Quod ad naturam attinet, fœtus ut firmior fuerit, & mater debilior, celerius perficitur, ut Hippocrates & ratio ipſa docet: unde decimeſtres omnes inualidi ſunt, quoniam non celeriter mouentur ad exitum, tardeq́ue perficiuntur. Hac etiam ratione maſculi fœminis ſunt celerioris perfectionis, quanquam accidat aliquando oppoſitum. unde Galenus Aphoriſmor. quinta. 42. Contingit enim aliquando, licet ſit rarum, quòd concepta fœmina ſit mare robuſtior, & multis ac ualidis motibus moueatur. Itaque Hippocrates ex hac proportione fœtus ad alimentum ſumpſit rationem tarditatis & celeritatis exitus fœtus. Mulieres igitur, quæ multum ſanguinis menſtrui reiiciunt hora purgationis, diutius gerunt fœtum. alia uerò etiam his ſunt ſigna conſentanea, tardius ire, tardius loqui, tardius etiam dentes producere, laxo corpore eſſe, & imbelli. Sed Princeps adducit alias cauſas, uteri paruitatẽ: nam cùm uterus talis fuerit, & fœtus ualidus, prodibit in ſeptimo menſe abſolutus:

lutus:uel ad plus in nono. Hæ cauſæ ſi ueræ ſunt, gemini nunquàm decimum menſem attingent. Alia ratio,quę ab ipſo adducitur uigeſimaprima tertii,t.2.cap.1.in fine:eſt,quòd qui mouetur in ſeptimo ad exitum, in nono naſcitur:& qui in octauo mouetur,naſcitur in decimo, Ob id etiam decimeſtres inualidi erunt,quia motum ex malo ſumpſerunt initio,ſcilicet menſis octaui, qui minime uitalis eſt. Auerroës autem in Paraphraſi quarti libri de Generatione animalium inquit: Natus in ſeptimo menſe eſt multum calidus & humidus:& perficitur eius figura,naſciturq; in hoc tempore,quod eſt minus tempus,in quo poſsit perfici figura hominis.Sed qui naſcitur in nono,minus habet calidi & humidi, quàm qui naſcitur in ſeptimo:& ideo perficitur eius creatio in tempore longiori. Hæ cauſæ in unum coincidunt:nam calido & humido accidit ut citò creſcat & perficiatur, & ut cito ei deſit alimentum. Igitur Hippocrates exprimit cauſam, quæ eſt finis:Princeps propriam,quæ forma eſt: Auerroës efficientem & materialem.Hæc intelliguntur de naturali partu:nam dãtur ſeptimeſtres uiolentia excuſsi,& hoc plerunq; frequentius eſt:de quibus dicebat Philoſophus,quòd aliquando deficiunt foramina illis narium, uel aurium:& experientia docet, quandoq; carent unguibus, & capillis. Sed quomodo hoc,cùm Hippocrates libro de Natura fœtus dicat: Quando autẽ ſummitates pueri ramos emiſerint extra, & ungues & capilli radices fecerint, tunc iam mouentur: & tempus ad hoc eſt puero tres menſes: puellæ autem quatuor:ſic enim plerunq; accidit.Sunt autem infantes qui ante hoc tempus mouentur, Mouetur autem prius maſculus,eo quòd ſit ualidior fœmina:& primò quidem ſolidatur maſculus, eo quòd ex robuſtiore generatione fiat:quando autem mouetur infans,tunc etiam lac matri apparet.Quare quomodo exire imperfectus poteſt ſeptimo menſe:nõ niſi quia hæc quanquàm tertio uel quarto ſumant generationis initium,non tamen niſi nono perficiuntur. Cauſæ igitur celeris exitus fœtus ſunt robur eius: magnitudo in comparatione ad uterum:paucitas alimenti: & humidum cum caliditate:nam calor multus refrigeratione multa indiget: quã dum eſt in utero,aſſequi nequit. Hæ ſunt cauſæ generales celeris exitus:terminum autem ſingularem ex his non licet præfigere: in paruitate tamen eſt menſium ſeptem.unde Princeps uigeſimaprima tertii,t.2.cap.1.& ſcias quòd menſis ſeptimus eſt primus menſis in quo parit ipſum: & eſt fœtus ualidus,& naturæ temperatæ, cuius creatio uelox fit: & cuius petitio ad exitum uelocior fuit: & ſæpe moritur natus infra hoc ſpatium: quia tolerat motus uehementes cum debilitate creationis. Nanq; licet ſit robuſtus in radice, eſt tamen proximi ſpatii cum creatione. Ex hoc igitur conciliatur dictum Philoſophi, & Principis, quod ſeptimeſtres ſint fortes ratione radicis, & debiles ratione ſpatii geſtationis in utero. Eſt au-

tem omnium natura conſtantium certus terminus augumenti, & decrementi,ut inquit Philoſophus:quare ſeptimus menſis primus eſt, ultimus undecimus,quo mulier uitalem fœtum edere poſsit. At cum hoc certum ſit,de magnitudine horum menſium prius eſt diſputandum.

Menſis quadrifariam dicitur,Lunaris,& eſt ſpatium æquale illi quod inter duas coniunctiones ſolis ac lunæ intercipitur: eas quas aſtrologi uocant medias:de quibus Galenus 3.de Diebus iudic.& 1.Epidemiorum ſuper uerba illa ΙΝ ΘΑΣΩ, dixit,quòd multis Græciæ ciuitatibus hic menſis eſt ſolennis: & quòd Palæſtini (antiquiſsima hæc gens eſt, quam nos Iudæos à Iuda uocamus) hoc genere menſis utuntur. Et Cenſorinus de Die natali narrat, apud Græcos annum CCCLV. diebus conſtare. Alphonſus etiam illum agnouit.Conſtat igitur, quòd ſi annus comprehendit dies CCCLV.& menſes XII.quòd menſis eſt paulo maior diebus XXIX. cum dimidio:hoc genere menſis utitur Hippocrates libro de Partu ſeptimeſtri,ſed non computat menſes integros,ut uidebimus.

Menſis aliud genus eſt quod Solare dicitur, XXX. diebus conſtans. hic uulgatus eſt apud nos:de quo etiam Macrobius in Saturnalibus. Hic autem multiplex æqualis,conſtans triginta diebus, quinq; recipiens intercalares in ultimo,ut anni reuolutio tota expleatur. Aliquando autem inæqualiter diſtributus eſt:ut qui in uno dies XXVIII. in alio XXXI. recipiat: cuiuſmodi eſt apud Romanos, & apud nos,& poſt Platonē ac Beroſum apud aliquot Græciæ populos.Hoc genere uſus eſt quicũq; dixit ſeptem menſes,dies continere CCX. uulgi conſuetudini potius,quàm exactæ computationi ſubſcribens: cùm ut dictum eſt,ſeptem menſes ſint dies. CCVI. cum dimidio: non CCX. nam in fœtuum geſtatione nunquàm menſibus ſolaribus uſus eſt Hippocrates.

Menſis tertium genus eſt à lunæ reuolutione, quæ in diebus XXVII. horisq; octo perficitur. Hic, quod ſciam, apud nullas gentes in uſu eſt: quòd celerius gens quælibet reditum lunæ poſt ſolis coniunctionem dignoſcat,quæ ſolo uiſu percipitur,quàm ad ſtellam aliquam uel punctum ſigniferi conſtitutum.

Menſis quartum genus eſt Medicinale:de quo ſuperius in hóc tractatu diximus: quanquàm ne ſomniaſſe illum Hippocratem aut Ariſtotelem in hac cauſa conſtet, cùm nec illius meminerint, ſed Lunaris: menſes & iuxta lunarium magnitudinem computauerint.

Quomodo igitur hi menſes,ſi ſeptem fuerint,numerũ CLXXII. dierum perficiant, id eſt medietatis anni,ſic intellige. Sex menſes, ut dictum eſt, dies CLXXII.explent, eo quòd menſis dicitur,quotiens luna congreditur ſoli: & illi etiam opponitur. hoc autem in XV. diebus accidere poteſt. reliqui autem quinq; menſes requirunt dies XXIX. & medium. quare in

CLXII.

cLxII. diebus erunt ſex coniunctiones, & totidem oppoſitiones luminarium: quare erunt ſex menſes. Quicquid igitur ſupereſt ad dimidium anni,& eſt tempus dierum xx. cum dimidio,& tribus horis, totum illud de ſeptimo menſe eſt.

Tertia conſideratio eſt ex numeris Pythagoricis: & eſt quod hominis partus abſoluitur quatuor decadibus ſeptimanarũ, id eſt diebus ccLxxx. nam decem ſeptimanæ ſunt dies Lxx.& hoc quia hic numerus conſtat ex quaternario, ſeptenario,& denario,qui omnes ſunt perfecti apud Pythagoram, licet diuerſa ratione: ex his autem inuicem ductis producuntur ccLxxx.& ſunt menſes ſolares æquales nouem,& dies decem.

Conſiderat igitur Hippocrates tria genera temporum partus: Minimum,Maximum,& Medium:& in his perfectionem ultimam. Vult autem, quòd in minimo conſideremus menſes, & aſtrorum rationem: in maximo rationem Pythagoricam: in mediis autem utranque. Ratio autem naturalis omnibus communis eſt: quare ubi una ratio concurrit tantum, tunc uitalis eſt:ubi duæ, longe plus: ubi autem omnes,hic abſolutus eſt,& maxime uitalis.

His cognitis, Septimeſtres uitales ſunt ratione menſium à cLxIII. die ſupra:patet,quia ſex exegerunt lunares menſes,& ſeptimum ſunt ingreſſi:quod ſi uoluiſſet tantum natos cLxxxII. die eſſe ſeptimeſtres, & uitales:debuerat computare ſex menſes lunares completos,qui ſunt cLxxvII. dies ſolum:& ſic ad dimidium anni ſupererant etiam dies quinq;: & ita natus in dimidio anni dicetur ſeptimeſtris,tam hoc modo, quàm primo. Igitur uult clarè,quòd natus cLxIII.die ſit ſeptimeſtris: nec potes dicere, quòd uelit,ut expleuerit dimidium anni & ſex menſes: nam ſic poterat computare menſes integros: nam ut dictum eſt utroq; modo æqualiter natus in dimidio anni ſeptimeſtris eſt.Nec potes dicere,quòd ex hac computatione prima dando dimidium primi menſis pro mẽſe, in uiginti diebus reliquis qui ſuperſunt ad anni dimidium, neceſſario cadat coniunctio uel oppoſitio alia ſolis & lunæ,ut ſic ſint ſeptem menſes completi,qui non eſſent completi ex ſecunda computatione, dando ſex menſibus dies cLxxvII. nam poſſet accidere,quòd in quinq; ſuccedentibus diebus nulla fieret coniunctio,uel oppoſitio ſolis & lunæ:& ſic non compleretur,uel ſaltem non adderetur dimidium ſeptimi menſis, quod neceſſario euenit in prima ſupputatione cLxII. dierum. Nam ſi propter hoc dixiſſet,erat initium perfectionis cLxxvIII. dies, non cLxxxII. quia dando cLxII. diebus ſex coniunctiones & totidem oppoſitiones in ſedecim diebus ſequentibus quomodocunq; acceptis neceſſario eſt una coniunctio, uel oppoſitio:igitur in cLxxvIII.erit abſolutus ſeptimus mẽſis:nõ in cLxxxII. ſolum.Feciſſet etiam Hippocrates mentionem perfectionis ſeptimi menſis,

ſis, cuius non meminit: imo uidetur uti menſibus incompletis: & quod plus eſt, non adducit aliquid, quo poſsimus coniectari, illum conſideraſſe, quòd dies xx. qui ſuperſunt ex ſeptimo ſint plus dimidio menſis lunaris.

Quòd ſi dicas, Cur igitur ſi CLXIII. dies uitalis eſt, quia ſeptimi menſis initium meminit dimidii anni? Ad hoc reſpondi, quòd ut CLXIII. dies eſt primus uitalis in ſeptimeſtri: ſic CLXXXII. eſt perfectiſsimi ſpatii ſeptimeſtris terminus, illius nati qui in primis quindecim diebus ſuæ generationis coniunctionem luminarium & oppoſitionem habuit. Ex hoc patet, quòd uerba Plinii corrupta ſunt, & ſic debent legi, Ante ſeptimum menſem haud unquàm uitalis eſt: in dimidio autem anni non niſi pridie poſteróue plenilunii die, aut interlunii concepti naſcuntur. Quis non uidet hanc eſſe exquiſitam Hippocratis ſententiam, ſecundùm illos, qui menſis ſeptimi dimidium ultra ſex integros requiri uolunt, ad hoc ut uitales ſint? cùm nos hoc tamen reprobauerimus: nam ad perfectionem talis numerus eſt neceſſarius, non ad uitam. Quamuis, ut diximus, nati CLXIII. debiliſsimi: eo autem ualidiores quo magis ad CLXXII. propinquius acceſſerint.

Lex autem CLXXXII. diem pro initio termini uitalium ſumpſit eorum quos Plinius ſecutus eſt in interpretatione decepta. Vel dic, quòd uerius eſt, legem ſemper eſſe de his, quæ frequentius accidunt. At eorum qui ante LXXXII. diem & poſt CLXIII. naſcuntur, etſi uitales exiſtant, maior tamen pars moritur: ea cauſa, quòd uix ullis accidit illorum, ut plenilunio, uel interlunio concepti ſint: quare cum in quindecim diebus quatuor tantum ſint uitales, & qui perfectionem ſeptimi mēſis præſtare poſſint: undecim autem non uitales, & in quibus non contingit ſextum menſem totum expleri: ob id lex ſic ſanxit. Vt enim rectè Tacitus ſub Caſsii perſona dicit: In omni lege neceſſarium eſt, ut aliquibus iniuria fiat: & inſontes pro ſontibus habeantur: ſed legi ipſi ſufficit, ut multitudini benè conſulatur. Si quis tamen natus intra CLXXXII. diem ſex plenilunia, & totidem nouilunia obtinuerit, quod in CLXIII. diebus etiam accidere poteſt, hic ſeptimeſtris eſt, ac uitam, licet nō facile, aſſequi poterit. Ex hoc patet, quòd menſis ſeptimi ſpatium eſtà CLXIII. die uſq; ad CCVII. & ſunt XLIIII. dies: & hoc accidit ex diuerſitate congreſſus luminarium. nam poteſt & intra CCVII. diem naſci octimeſtris, ſcilicet poſt CXCII. ſed non antè: quia in CXCII. poſſunt compleri ſeptem nouilunia, & totidem plenilunia, & nō antè: ſed bene poſſunt etiam differri ad CCVII. diem. & ideo ſeptimeſtres uſq; ad id temporis naſci poſſunt. Qui uerò CCX. diem pro CCXII. ſcripſerunt, Hippocratis ſubtilitatem in hoc, ut nec in aliis pleriſq;, ſunt aſſecuti.

Ex

Ex his patet ratio ſpatii cæterorum menſium: nam octauus poteſt incipere à CXCII. die,& finem habere in CCXXXVI. uerùm ut ſolum à CLXXVII. ad CXCII. neceſſario ſeptimeſtri nõ alii menſi adnumerari poteſt:ſic à CCVII. ad CCXXII. neceſſario octauo menſi ſpatiũ aſcribitur:nam à CXCII. ad CCVII. commune eſſe poteſt ſeptimo & octauo menſi:& à CCXXII. ad CCXXXVI. cõmune eſſe poteſt octauo & nono menſi:ſic ut modò quãdoq; unius ſit,quãdoq; alterius: nõ quòd unquã poſsit ſpatiũ hoc ſimul duobus eſſe cõmune. Nonus igitur mẽſis cùm ſinguli dies XLIIII. fermè cõprehẽdere poſsint,deducta horarum ratione, quas nunc in cõſideratione nõ habemus, initiũ habet à CCXXII. & extẽditur ad CCLVI. Verùm ut in cęteris ſolũ qui à CCXXXVI. die naſcitur,uſq; ad CCLI. nono mẽſe neceſſariò natus eſt,eadẽ rõne decimus mẽſis initiũ habet die CCLII.& finẽ CCXCV. ſolũ uero natus à CCLXVI. ad CCLXXX. uerè decimo mẽſe natus neceſſariò dicitur:nã et à CCLXXX. ad CCXCV. natus undecimo mẽſe dici poteſt.ex hoc patet,quonã pacto decẽ mẽſes dies CCLXXX. impleãt ad unguẽ: id eſt ſeptẽ quadragenas ſeu quatuor decadas ſeptimanarum. Vltra tamẽ ſi naſcatur à CCLXXX. die ad CCXCV. decimeſtris eſt:modo nõ in plenilunio aut nouilunio, pridie'ue,aut poſtero cõceptus die ſit:quare Hippocrates rectè dixit,decimeſtres & undecimeſtres,eodẽ modo,ex ſeptẽ quadragẽtariis fieri.Sed & hoc alia ratione,ſi quidẽ pridie, uel antè parũ quàm menſes ſint defluxuri cõcipiat mulier,natus undecimo menſe creditur: qui tamen naſcitur intra CCLXXX. dies:cũ enim adieceris dies XXV. prioris mẽſis,ad CCLXXX. fient dies CCCV. in quibus mulier nõ purgatur:hi autẽ ſunt menſes decẽ & dies decẽ:loquẽdo de lunaribus menſibus.ſolares etiã erũt decẽ,& inſuper dies quinq;:quare utroq; modo undecimo mẽſe natus exiſtimabitur. Cẽſorinus autẽ putat decimũ mẽſem initiũ habere die CCLXXIIII. nã hic eſt primus dies quadrageſimę ſeptimanę,& in totidẽ diebus ſol partes CCLXX. ſigniferi peragrat. Verùm hoc eſſe nõ poteſt, cùm ſumma perfectio in fine habeatur XL. ſeptimanæ.Hoc autẽ tẽpus decimi mẽſis antè, & pòſt extẽditur.Ideo melius eſt dicere, quòd decimeſtris perfectio eſt in diebus CCLXXX. quia hoc tempus, ut dixi, eſt finis decimi menſis, & complementum ſepties quadraginta dierum.

Sed uidentur quædam dictis obſtare: Primùm, quod cùm dicat Hippocrates in libro de Natura fœtus: Hæc intuli hac de cauſa,ut declarem, quod infantium ſit diſcrimen membrorum, maximum quidem in puella dierum quadragintaduorum, in puero autem triginta: ſi igitur formatio eſt ſemper proportionata motui,& perfectioni:igitur hæc ratio menſium generalis eſſe non poteſt tam maſculis quàm fœminis: uideretur autem ex hoc,cùm tempus perfectionis ſexcuplum tempori formationis ſit, &

minimum formationis ſit dies x x x. perfectionis minimum tempus eſſe c l x x x. dierum.

Propoſitiones etiam uniuerſales ex ſenſu ſuſcipiuntur:ſed hoc non conſtat quòd ante dies c l x x x. infans natus uiuat: igitur non eſt ſtatuendum,quòd natus ante c l x x x. diem ſit ſeptimeſtris.

Philoſophus etiam 2. de Generatione & corruptione cap. 10. & omne tempus ac uita circuitu menſuratur: ſed non omnis. nam alia maiori, alia minori:quare non poterunt ſex menſes lunares, ſi à circuitu ſumantur,comprehendere pauciores dies quàm c l x x v i i. & ita extendetur terminus initii ultra c l x i i i.

Ad hæc propoſitio illa, Tempus motus duplum eſt tempori formationis:primo non eſt generaliter uera:nam nec eſt philoſophi,nec Hippocratis,nec Galeni.Princeps autem,qui eam dixit ut ſuprà retuli, fatetur illã non eſſe generalẽ.Ideo etiã Hippocrates 6. Epidem. uidens quòd maſculus citius formatur,nec tamẽ celerius fœmina naſcitur:ſubiecit illa uerba: Quoniã citius diſcretum,motum,tardius creſcit rurſus. Id eſt, quantũ acquiſiuit maſculus cremẽti in formatione, tantũ poſt motum amittit tardius creſcens. Ad aliud,conſtat quidem ſeptimeſtres uiuere: hos ſemper in plures dies mulieres referunt ob menſium numerum: qui plerũq; addunt in opinione: ſi qua enim mulier pariat c l x x x. die, conceperit autem x x. die poſt menſes,opinionem ſuſcipit,quòd c c. dies fermè infantem in utero tulerit. Sed ſufficit ad ueritatem oſtendẽdam exemplũ unum affirmatiuum:in negatiua autem non eſt poſsibile oſtendere, niſi aſſumptis omnibus exemplis: ſicut ſufficeret oſtendere,unam animam mortui, ad probandum quòd anima ſuperſit, nec negatiuam probare poſſumus, ex hoc quòd nullam oſtendere poſſe nobis liceat. Igitur cùm conſtet de aliquibus,ratio Hippocratis potius ſpectanda fuit. Ad ultimum dicimus, circuitus eſſe ſpectandos, uel etiam partes circuituum: nam non ſolum nouilunia,ſed etiam plenilunia magnam uim habent. In cauſis autem generationis & corruptionis plus facit uis ſideris, quàm circuitus: in cauſa autem uitæ circuitus ſpectandi ſunt.

Supereſt difficultas ex autoritatibus libro de carnibus: dicitur quòd fœtus ſeptimo die habet loca oculorum,naſum,nares,manus,digitos, pudenda:num hic liber poteſt dignus Hippocratis grauitate uideri? Repugnat etiam his quæ ille in libro de Natura fœtus ſcripſit, dum ancillæ abortientis narraret exemplum. librum autem de Alimentis Galenus negat eſſe Hippocratis: ſimiliter & ſecundum Epidemiorum, ut in illorum expoſitionibus apparet.

Eſt etiam ſciendum, quòd menſes conſiderantur ut à mulieribus cognoſcuntur:id eſt à purgationibus. Videntur autẽ hi cõformes lunaribus,

cùm

cùm dicat Philoſophus 7. & de Hiſtoria animalium cap. 2. Profluuium autem mulierum decreſcente luna contingit:quamobrem nõnulli cauillo ſexum fœmineũ lunæ tribuunt:quoniã ſimul ut illa decreſcat, & mulier purgetur:moxq́; ambæ repleantur. Et Princeps 9. de Natura animalium cap.6. Mulieri accidunt menſtrua in initio menſis, uel in medio: & fortè hoc eſt,quia luna quando mutatur, ideo menſtrua lunã ſequuntur ex toto:& idem erit menſis lunaris & purgationis muliebris: & ideo unius ratione explicata,cognoſcitur & reliqua. Sed ſi obiicias,quòd Auerroës 3. Collectaneorum 29. dixit, quòd minimũ tempus interpolationis eſt dierum XXI. & maximum XXX. quomodo igitur purgationis tempus poterit cum lunari menſe concordare,qui ſemper eſt dierũ XXIX? Reſpondeo,quòd cõcordia clara eſt:nam minimũ tempus eſt, ſecundũ ipſum quo purgatur mulier,dies unus:maximũ autẽ, nouem: quãquã in textu dicat ſeptẽ:ſed eſt error. Quod & Volateranus lib. 24. ſenſit apertè, cum dixit: Et extenditur tẽpus muliebris purgationis ad dies octo:& quãdoq;,quod tamen rariſsimũ eſt,ad dies nouẽ. Si igitur maximũ purgationis tempus, quod eſt nouem dierum, ad minimã interpolationẽ, uel minimũ purgationis tẽpus,quod eſt unius diei, ſuperaddatur tẽpori maximè interpolationis,cõſurgent utrinq; dies XXX. Quare cum Auerroës, ut clarum eſt, exactam rationẽ numerorũ nõ curauerit, manifeſtum eundẽ eſſe lunarẽ, & purgationis muliebris menſem,ſi mulier ipſa non malè affecta ſit.

His uiſis ratio eadẽ quæ ex luna,etiã in menſium purgationibus habetur: nam decimeſtres uocãt mulieres,cùm nouẽ menſtruis purgationibus caruerint:nouimeſtres autem,cùm octo:& ſeptimeſtres,cùm ſex. Si igitur mulier concipiat in medio menſis, iuxta lunæ plenitudinem, habebit in CLXIII. diebus ſex retentiones menſtruorũ: quare natus tunc, mulieri uidebitur ſeptimeſtris. Si autẽ concipiat poſt medium menſis, uidebitur etiã ſeptimeſtris ante CLXIII. diẽ:ſed non erit uitalis,quia nõ eſt aſſecutus perfectionem pleniluniorũ,aut nouiluniorũ,niſi edatur fœtus poſt dimidiũ menſis,in quo ſolebat purgationes mulier habere iuxta initiũ:quare breuiſsimum ſpatium erit,cùm cõceptus fuerit in fine menſis ante purgationem:nam editus poſt dimidium mẽſis ſextæ purgationis,uiuere poterit:eritq́; ſeptimeſtris CLXIII. dierum: idem ſi fuerit conceptus ante medium menſis parum, & editus poſt initium ſexti menſis: ſummam tamen perfectionem aſſequitur in dimidio anni, quanquam prius ſit ſeptimeſtris etiam. Et quod dico de ſeptimeſtri,dictum uelim de alíis.

Ex hoc patet,quòd ſi quis uellet tueri Polybiũ, poſſet dicere, quod ſeptimeſtris ſit,quotiens ſol ex ſigno ſigniferi in illius oppoſitũ, quod eſt à primo ſeptimum,tranſierit:hoc autẽ in diebus CLII. fermè cõtingere poteſt:quãquam talis ſeptimeſtris non poſsit uiuere, niſi cùm habuerit fir-

mitatem in utroq; : id eſt diſteterit aliquot partibus ab initio ſeptimi,& à fine primi:uelut ſi puer concipiatur ſole exiſtente in XIII. parte Scorpii, & oriatur ſole exiſtente in III. parte Tauri,tunc natus erit VII. menſe, & tamen in diebus CLXX.

Eadem ratio tenet in decimeſtri , qui in CCLXXX. diebus naſcitur, quemadmodũ dictũ eſt:quòd poteſt uideri etiã undecimeſtris nõ tantum iuxta CCXCV. nam ponamus quòd uigeſima die à purgatione fit conceptus puer:infra decem dies numerabitur mẽſis à muliere:cùm uideat ſe nõ pati purgationes:inde in CCLXVI.diebus pręterit tẽpus nouẽ purgationũ cõpletarũ. igitur CCLXXV. uidebitur expleſſe decẽ mẽſes.ſi itaq; pariat CCLXXX. die,uidebitur peperiſſe quinta die undecimi menſis.

Quòd autẽ conceptiones fiant poſt purgationẽ multis diebus, declarat hoc modo:Quæ debent concipere,oportet ut uterus habeat ſanguinẽ:quæ igitur copiosè purgãtur quãto copioſius,eo diutius:& quãto diutius purgationem patiuntur,eò celerius uterus ſanguine repletur: quæ igitur purgantur tribus diebus tantum concipiunt ſanguinis in decem diebus, & eſt menſis tertia pars , quod poſſunt concipere. Requiruntur tamen dies decem antequam poſsit concipere:& quæ purgantur quinq; diebus , requirunt ſaltem ſex dies,antequã cõcipiant. Omnes igitur mulieres quæ purgantur in uno die,uel duobus,aut tribus,concipiunt in fine menſis , uel in medio,uel ſaltem poſt decem dies.Igitur omnibus his longius tempus geſtationis in utero progredi uidetur. Et hæc interpretatio propior eſt ueritati : alia autem,quòd uni diei tribuantur decem dies , duobus autem dimidium menſis,tribus duæ tertiæ eius , eſt propinquior uerborum ſenſui textus Hippocratis.

Verùm ſi quis dicat,quòd inconuenit ut menſes habeãt XLIIII. dies: Reſpondeo,quòd menſis in nulla muliere poteſt cõprehendere pluſquam XXX. dies:ſuſcipit tamen uariationem reſpectu diuerſarum,quæ quidem extenditur ad XLIIII. ſicut ſignum cœleſte exoritur in diuerſis partibus anni,in omni parte diei:puta Aries,nec tamen ſequitur, quòd Arietis ortus poſsit perdurare per totam unam diem : cùm non attingat ad duas horas in medietate noſtra habitabilis terræ.

Eſt etiã cõſiderandũ,quòd Ariſtoteles cùm dixit,ſeptimeſtrẽ fœtũ eſſe magna ex parte infirmiorẽ:intelligit quia maior illorum pars uiolẽter, & caſu naſcitur:nã ſpõtaneus ſeptimeſtris ut diximus , ualidior eſt nouimeſtri,& decimeſtri:ſed hic rariſsimus eſt,ut docuimus rõnibus ſuperioribus.

Eſt autẽ differẽtia inter Septimeſtrẽ uiolẽter natũ,& Abortiuum:nam Abortiuus dicitur,q natus eſt eo tẽpore,quo nullo modo uiuere poteſt,ut trimeſtris:& quadrimeſtris:et talis habetur à lege ac ſi nõ naſceretur:natus autẽ uiolẽter ſeptimo mẽſe,etſi parũ uiuat,abortus dici nequit:quia tẽpo-

re

re ſuo natus eſt:in quo ſi ſponte natus eſſet,aut minore cum uiolentia ſaltem uiuere potuiſſet:talesq; mutant inſtituta ſucceſsionum plerunque.

Circa quod ſciendum eſt: quòd temporis prolixitas nunquàm per ſe eſt impedimento uitæ: ſed natura eam non patitur. Breuitatem autem natura fert,ſed illa uitæ obeſt. Vnde quantum ſit ratione temporis, octimeſtris eſt uitalior ſeptimeſtri: & nouimeſtris octimeſtri: & decimeſtris nouimeſtri:& undecimeſtris decimeſtri. Cauſa autem quæ facit ut decimeſtres uideantur minus uitales,quàm nouimeſtres, eſt corporis magnitudo,quæ laborem in naſcendo præſtat,ex quo affligitur fœtus. Altera, quòd tales,ut oſtenſum eſt,concepti ſunt plerunque per paucos dies ante purgationem:unde primam formationem impuram ſortiuntur. Eſt & in his qui excedunt dies CCLXXX. ratio quadraginta dierum. octimeſtres igitur quanquàm careant & ratione menſium, & quadragenarum, moram tamen diuturnã traxerunt in utero:& ob id plerunq; etiam uiuunt. Et quidam nobilis habẽs duos filios,eos habet ambos octimeſtres: & ambo in infantia uſq; ad extremum uitæ diſcrimen peruenere. Si igitur ſit lex(ut apud Armenios)quòd maritus poſsit dimittere uxorem impudicam:& aliquis reuertens ex longinqua regione cum uxore concumbat, per duos aut tres dies pòſt iterum abeat,& reuertatur, inueniens uxorem peperiſſe filium ſub certo tempore octaui menſis ſoſpitem,& iam tempore ualidiorem factum,uxorem non poteſt uocare in ius ob hoc. Et ſimiliter ſi(ut contigit Romæ, Gellio autore) priuilegium ſit trium natorum, (quod nunc ſolum in duodecim obſeruatur) habeat autẽ aliquis undecim filios,& ex certa cõputatione exoriatur illi octimeſtris,duodecimus gaudebit hic priuilegio:& ſi protinus moriatur:& eodem modo mater enixa poſthumum octimeſtrem uiuum,illo paulo pòſt mortuo,excludet agnatos ab hæreditate mariti:ubi ſeruatur lex ut mater filio ſuccedat.& cauſa in his eſt, quòd ratio naturalis præponi debet, cauſis ſumptis ex ſyderibus,& numerorum obſeruatione.

Et ſi quis dicat,Quis magis uitalis eſt,ſeptimeſtris,an octimeſtris? Dico,quòd ſeptimeſtris:quia habet rationem numeri,& moræ,& ſi in mora uincatur ab octimeſtri, natus autẽ intra CLXXXII. diem & ſupra CLXIII. parum differt ab octimeſtri.

Ad id Philoſophi,quòd fœmina tardius formatur,ac mouetur:ipſemet reſpondet per ſequentia uerba: & reliquam diſtinctionis effigiem breui tempore accipit:quod etiam poſt ortum obſeruat:celerius enim maſculis fœminæ adoleſcunt. unde in totum Hippocrati Philoſophus conſentire uidetur.Fuerunt quidam,qui ſe explicuerunt ab his difficultatibus, dicentes,medicas propoſitiones eſſe tantum ueras ut plurimum: non neceſſarias.Si per hoc intelligũt, Vt plurimum,id eſt maiori ex parte tantum,

tunc medicina non plus erit ſcientia, quàm ludus aleæ: in quo contingit ut plurimum rectè agere:& nulla eſt tam fortuita res, in qua ſi mentē adhibeas, non liceat maiore ex parte diuinare. Si autem per Vt plurimum, uelint tantum excludere illam exactam ueritatem, ac neceſsitatem, quæ habetur in mathematicis quo ad nos, & in ſempiternis quo ad naturam: nemo hoc iure negare debet. Verùm in his non miracula, ſed regulæ pro lege habendæ ſunt:neq; enim, etſi cōtingere poſsit, quiſquam filium poſt XIIII. à diſceſſu ſuo natum menſe, pro ſuo habebit. Vnde rectè dixit Euangeliſta, quòd Ioſeph uoluit dimittere Mariam, cùm eſſet prægnans, abſq; ſuo congreſſu: ſtultū enim fuiſſet miraculum præſupponere. Sed retinuit, quia occultum miraculum, apertiſsimum ex Angeli monitu cōfirmauit.

CONTRADICTIO IX.

Argentum uiuum ſi in aurem cadat an plumbo extrahendum.

ARgentum uiuum ſi in aurem cadat, debet extrahi plumbeo ſtylo, dicebat Raſis 8. ad Almanſorē cap. 42. ſed Princeps ſexta qarti t. 1. Summa prima cap. 2. dānat hanc curam: hac ratione uel argētum uiuum eſt in profundo, & ad ipſum radius peruenire non poteſt: uel eſt in ſummo, & tunc ſaltu & concuſsione ſuper partem auris eiicitur. Græci non loquuntur de hoc: ueruntamen Paulus lib. 3. cap. 23. & Aëtius lib. 6. cap. 75. de aqua medicata loquuntur: quæ cotto uel lana extrahi debet iuxta illorum ſententiam: quare ratio Principis poſſet debilitari. Sed tamen longe diuerſa eſt ratio argenti uiui, & aquæ: hos nullus concordet cum Princeps dicat(& ille.)

CONTRADICTIO X.

Acetum ſcilliticum an leniat aſperam arteriam.

SCilliticum acetum iuuat aſperam arteriam, 2. Can. ca. 597. at cap. 652. dicit, quòd eam aſperiorem reddit: cùm etiam prius dixiſſet, quòd confert uocis aſperitati: uerùm addit, cum melle ſumptum. At uerò quòd iuuet, declarat in ſecunda autoritate, cum dixit: Exaſperat guttur, & duriorem illius reddit carnem. Forſitan quis quærat iure, cur duo capita fecerit Princeps imitaturus, ut exiſtimo, Dioſcoridem. qui lib. 2. duo capita facit: 159. quidem de Scilla, 160. de Pancratio, quod eſt ſcillę genus debilius. ob id ſcilliticum etiam acetum quod maiore ſcilla conſtat iuuare poterit arteriam aſperam, uincente ui ſcillæ acetum. at quod minore conſtat ſcilla, potius exaſperabit, quando in eo uincat uis aceti: porrò quòd ſcilla raucedinem tollat, Paulus declarauit in 3. lib. quòd acetum excitet, diffuſe Gal. in libris de Simplic. medic. Coniunctis igitur generibus diuerſis maioris minoriſq; ſcillæ clara eſt differentia. Verùm in 3. libro de Facile

parab

parabilibus, iuxta finem (qui liber etſi Galeni non ſit,eſt tamen egregii al cuius uiri)dicit,quòd acetum ſclliticum ſi quis eo utatur, facit ut uox bene habeat: ideoq; uirtus ſcillæ uincere uidetur in aceto ſcillitico. Videtur autem Galenus lib.7.cap.1.de Compoſitione medic. ſecundum locos, hanc dubitationem diſſoluiſſe:nam inquit: Raucedo & aſperitas uocis quandoq; fiunt ob materiam defluentem,aut loco immerſam,tuncq; diſſecantia & attenuantia maximè conueniunt: eadem non parum nocebunt,ſi ex clamore,uel phlegmone oriatur.

CONTRADICTIO XI.

Lactuca an calefaciat, an ſanguinis & lactis copiam generet.

LActuca cùm in ſanguinem conuertitur,plurimum operationis eius eſt calefacere:ſecūda primi Doc.ſecūda: Summa prima cap.15.oppoſ. 2.can.t.2.cap.449.ubi reprehēdens eum qui dixit, quòd eſt frigida in tertio: tandem ſtatuit eam frigidam in ſecundo. Quibuſdam uidentur hæ dubitationes leues,cùm ipſe Princeps eas diſſoluere uideatur. Sed tamen non ſunt contemnendæ, cùm facilius ſit inuenire, quàm diluere. Ergo quibuſdam ſatisfactum uidetur,cùm dixerit,quòd calefacit:quoniam plurimum generant ſanguinem:eſt autem ſanguis natura calidus, ob id augumentum naturali calori præſtare uidetur. Ad hoc facit,quòd Dioſcorides libro 2.dicat,eam generare lactis multitudinem, quare etiam ſanguinis:ſiquidem lac eſt ſanguis ad albedinem commutatus. Plinius etiam lib. 20.ſanguinem plurimum generare credit. Sed hanc reſponſionem Galenus 2.de Alimentis euertit, negans eam ſanguinem multum producere. Forſitan in hoc Dioſcoridem defendemus,dicentes, illam lac generare, non ſanguinem. Sed reſponſioni obſtat Gal.5.de Simplicib. medic. cap.21. qui lac generantia etiam in calida & ſicca mala intemperie, calida uult eſſe,& humida. Sed ad primam reuertamur contradictionem: nam & Dioſcoridi Plinius aliquando ſubſcripſit, ratus eam herbam nutricibus commodiſsimam,quòd multum ac boni alimenti lac illis ſuggeret. Conſtat itaq; non ſic lactucam calefacere. Alii dicunt,quòd calefacit, quia etſi ſanguinis parum generet, illud tamen parum augumentum facit in naturali calore. At uerò num intelligunt de ſanguine temperato? Hoc non: nam Princeps ſubiicit,quòd talis ſanguis per tēpus declinat ad frigidū,& humidum. Vel igitur auget calorem in ſanguine,uel in toto: non in ſanguine,cum ſanguis ille ſit frigidior temperato: nec in toto, cum plus generet de humoribus frigidis,quàm de ſanguine. Aliter,ut Galenus uult 2. de Alimentis, eſſet alimentum abſolute bonum, non in comparatione tantum ad olera. Dicetur: quòd auget calorem naturalem extendendo ipſum ad maiorem materiam, & non augendo illius qualitatem, ut fiat

inten

intenſior: & hoc modo calefacere dici poterit: ex hoc ſequitur quòd immoderatus eius uſus nocere non poterit:quia ſemper augebitur calor,ubi cõcoquatur.Si dicas quòd nimium refrigerabitur ſanguis: igitur talis au-ctio nihil prodeſt,poſtquam minus de calore adeſt. Reſpondeo,quòd calor eſt minor in comparatione ad materiam:in capite 249. Serapionis ex Galeno corrige:ubi dicit,Lactuca & ſi generet ſanguinem multum, non tamen malum:Lactuca & ſi non multum ſanguinem generet.

CONTRADICTIO XII.

Mala granata an uentriculo noxia.

MAla granata nocent uentriculo,2. can. cap. 320. & cum hoc grana granati nocent uentriculo dicebat ille:& tamen prius laudauerat illa:dicens quòd dulcia conferunt uentriculo, propter leuem uim quam habent aſtringendi: & cum hoc uideatur damnare acetoſa in utroq; caſu, ibi dat tamẽ illa 16.tertii trac.1.cap.4.in fine,in cura fluxus cum cotoneis tanquam aſtringẽtia.Raſis tertio ad Almanſorem 20.Granata remouent uomitum. & Auer.5. Collect. 40. Mala granata habent mirabilem proprietatem in prohibendo putredinem in uentriculo. Sed hæc nihil ad rhombum: nam dictum Principis uidetur eſſe de uentriculi ſubſtantia. Galenus 2.de Alimentis recitat Hippoc. dictum 2. Epidem. poſt initium de Charionis uxore,quæ liberata eſt à cordis dolore, ac uomitu.Illud adiicere uidetur Princeps quòd acetoſa uentriculo noceant:nam Galenus ea non ſic exprobrat:quin laudet quæ ſint guſtu iucunda: grana tamen nocent uentriculo, non quia ſubſtantia praua:nanq; Dioſcorides cap. 127. primi libri,hanc diluit difficultatem: omnia enim punica mala uentriculum iuuant,præſertim dulcia:acida uerò æſtuanti uentriculo magis conferunt:ob id leuitati inteſtinorum profunt,Principis autoritate.Acini autem in ſole ſiccati ac in puluerem redacti diſtillationibus in uentriculum auxilio ſunt.Nihil igitur aliud Princeps uoluit, niſi ut ab acinis recentibus,& à ſucco uehementer acidorum abſtineremus.

CONTRADICTIO XIII.

Galenus an dicta repetat.

GAlenus primo de Alimentis cap. 1. iuxta initium: Semel duntaxat de quaq; re ſcribere ſoleo, non eadem in multis commentariis paſſim inculcans.idem in cap.10.eiuſdem.at prima Aphor.12.ut pro infinitorum exemplo unum adducam:repetit dicta: atq; idem quotiens? nam in libro de Propriis libris,recitat quotiens de eadem re tractauerit:præcipue de diſſectione: prima igitur autoritas intelligenda eſt cum tribus exceptionibus. Primò,quando colligit ratione epilogi dicta diffusè ut primo

de

de Symptom.cau.c.j. Secundo, cùm tractationem longam in libellũ redigit: ut j. de Alimentis. j. in fine capituli. Et hoc modo ſcripſit libros ad Glauconẽ, cùm tamen eadem alibi ipſe fermè ſcripſerit. Et hoc teſtatur in principio libri primi, cùm ratione modi tractandi, ut in primo Artis medicæ primc docetur. Nam cùm ſint tres modi doctrinæ, tres erunt modi etiam tractandi unamquanq; rem diſtincti.

CONTRADICTIO XIIII.

Lilium an uentriculo inimicum.

LIlium nocet ùentriculo, & proprie oleum eius, 2. Can. cap. 444. at 13. tertii trac. 5. cap. 3. laudat oleum de lilio in uentriculi inflatione. Quidam emẽdauit de nigella: & eſt Melanthium. Galenus autem octauo de Medicamentis ſecundũ locos, dum compoſita Andromachi refert penultimum auxiliũ ad uentriculi dolores, ex Nicoſtrato habere Iridem: & in Aſclepiadis auxiliis quæ exterius applicantur, medicamentũ Poliarchi iuxta finem eandem recipit. Data etiam eſt regula à Galeno 7. Artis curatiuæ, cap. 4. quòd odorata omnia uidẽtur auxiliari uentriculo, ut talia ſunt, non repugnãte qualitate. Reſpondeo, Nigella pro lilio legẽda primo eſt: exterius autẽ nihil prohibet lilii radicem prodeſſe, iuxta Galeni generale præceptũ: eſt enim non parũ odorata. immixta etiã aliis dolorem leuare poteſt. unde etiã mandragoram huius cauſa odoratis admiſcemus: quam tamen quantũ poſſumus iuxta Galeni præceptũ uitare debemus. Porrò inter ſtomatica medicamenta, Galenus Iridis radicẽ refert, utpote aromatis uim habentem 7. Artis curatiuæ, ſi exterius adhibeatur.

CONTRADICTIO XV.

Lens an frigida.

LEns calida eſt & ſicca, Galenus lib. de Regimine uictus priuatorum, Com. 2. at in octauo de Simplic. medic. cõnumerat eã inter tẽperata ſimplicia. Serapio ex autoritate Hippoc. 6. Epidem. dixit eam eſſe temperatã in caliditate: ſi modò declinat, ad calidum declinat: de ſiccitate nõ eſt ambiguitas. Verùm Hippocratis uerba aliud ſonant: inquit enim paulo ante mediũ eius libri, ψυχρότατον βρῶμα, φακοὶ, κέγχροι, κολοκύνθαι. Galenus commento 33. quintæ ſectionis exponens: negat lentem frigidam eſſe. quonã igitur pacto frigidiſsima eſſe poterit, cùm ad calidũ declinarẽ lentem exiſtimet? Quo fit, ut apud Serapionẽ legi debeat, Et dixit Galenus 6. Epidem. cum cortice igitur calida eſt, excorticata temperata.

CONTRADICTIO XVI.

Coriandrum an frigidum.

COriandrum ex terrea parte ac tenui, tum aquea tepente ſubſtantia compoſitum eſt: inquit Galenus 7. de Simplicib. medic. cap. proprio,

prio,de corianno.Princeps 2. Can.cap. 144.reprehendit Galenum,dicens: quòd aquea ſubſtãtia frigida eſt de ſe : quòd ſi tepida ſit , erit hoc propter ſubſtantiam ſubtilem quæ celeriter ſeparatur.Secundo reprehendit eum, quòd dixerit,contradicens Dioſcoridi,ipſum nõ eſſe frigidum: nam illius frigiditatem cõprobauit etiam Ruffus,& Archigenes,clari medici. Addu cit autem rationẽ,Succus eius interficit infrigidando,igitur nõ poteſt eſſe abſolutè calidũ:ſicut ipſum poſuit Galenus. quãobrem ſtatuit ipſum calidum modicè:ſic tamen ut caliditas illa eſſet ex partibus ſubtilibus facillime & celerrime euaneſcentibus:ſiccum uerò in ſecundo. Cùm uerò dixit: Natura frigidũ eſt,in fine primi,uſq; ad ſecundum, loquitur de mẽte aliorum.Quia tamen Galenus adducebat contra Dioſcoridem argumentum, diſſoluit dura apoſtemata , & non conuenit eriſipelati , niſi permixto ex materia frigida,aut iam in declinatione exiſtẽti.Reſpondet, quòd hoc eſt à proprietate,& quòd frigiditas eius coniuncta parti calidiori,ad profundum penetrat.Hoc etiã ſecundũ argumentũ aduerſus Galenum adducit Serapio cap.34.& quãquã uideatur ualidum,non tamẽ uiderunt Arabes, quòd eadẽ ſolutio ſtat pro Galeno , quæ adducitur pro Principe & Dioſcoride:dicet enim Galenus,quòd interficit,non quia frigidum in ultimo, ſed quia corruptiuũ humani ſpiritus:caliditate enim penetrare facit malã quam habet qualitatẽ.Ideo hæc reſpõſio magis militat pro Galeno, quàm pro Dioſcoride.Neq; uerò exiſtimandũ eſt,Galenum latuiſſe hanc letalẽ coriandri uim,quam non ſolùm lib. 6. cap. 9. enarrat Dioſcorides, ubi de uenenis agit:ſed etiã in capite proprio,ubi à Galeno reprehenditur. Turbat autem ſenſum ad modũ ebrietatis cuiuſdam , ut fatetur Dioſcorides. Quare non frigidum hoc dicemus uenenum , ſed potius occulta qualitate homini infenſum : iuſteq; & audacter Galenum ab infamia liberabimus. Nam quod ad aqueã ſubſtantiã tepentem attinet,nemo ignorat illam nõ ſimplicem eſſe,ſed mixtã:nam talem acribus medicamentis ineſſe neceſſe eſt,ut habetur 4. de Simplic.medic.cap.19. At dicet quiſpiam, Princeps ipſe frigidum fatetur in ſecundo,ſiccum in tertio : tractatu ſecundo de uiribus cordis.Ego hanc autoritatem nulli facio : quandoquidem tractatus ille potius eſſe uideatur filii Viregi,inuentus inter libros Principis, ut ſolent aliquãdo libri ſine titulo inueniri:phraſim enim non redolet Principis:quicquid ſit,ſi modò liber ille apocryphus non eſt , ab Auicenna ante Canonis librum cõpoſitus eſſe uidetur. Sed mirum eſt de Raſi,qui tertio ad Almanſorem 17. ponit illud frigidum.& 23.Continentis cap.651.ponit calidum:& reſpondet pro Galeno Dioſcoridis rationibus,recitatq; Ioannitium dicentem,quòd eſt calidum , Hippocratis autoritate quæ habetur 2.de Victus ratione.Verba autem ſunt: Coriandrũ calidum eſt,ſiſtit , cruditatẽ diſcutit,ſomnũ facit, poſt reliqua cibaria ſumptũ. Auerroës etiam

ipſe

ipſe 5. Collectaneorũ,in dictione cusbera,calidum ipſum ſtatuit: differentiam tamen habere oportet ſucci,& ſubſtantiæ uiridis & ſicci.

CONTRADICTIO XVII.

Coriandrum an comitiali morbo conueniat.

IVxta illud quæri ſolet,an coriandrum comitiali morbo conferat, ut 2. Canonis capite proprio. at prima 3.trac.5.cap.11.iuxta principiũ,& ego uitupero coriandrũ, & eius multiplicationem niſi in ſanguinea & bilioſa epilepſia:quare non uidetur eſſe calidũ,ſed frigidum: nec cõuenire ratione morbi,ſed uaporũ aſcendentiũ.Sed quomodo hoc, cùm ſomnũ prouocet, & noceat oculis, & inebriet ſuccus eius? propterea uideant qui eo utũtur ad comprimendos uapores:ut in trazea appellata Mediolani: in qua ingreditur cinamomum,coriandrum, citraria, adeò uulgata. conſtat enim quod addit in cauſam replendo cerebrũ.Sed hoc tranſeat, cùm inter multos error ſit minimus:uolui tamen monuiſſe. ſi autem in parua quantitate pro uehiculo bonum. Sed dicent quidam, Serapio autoritate Alexandri dicit,quòd confert morbo comitiali à uentriculo,prohibendo uapores. Ego Apud Alexandrum Trallianum nihil tale inueni: uerùm cum ſexcenta habeamus quæ uapores haud dubiè,& abſq; noxa,& abſq; periculo comprimant: cur in tam euidenti dubitatione,ac periculo, coriandro utemur?quòd conſtat,uſu diuturno cerebrum non mediocriter offendere.

CONTRADICTIO XVIII.

Atra bilis an ſanguinis fex.

HVmores quatuor ſunt,Bilis, Sanguis, Pituita, Melancholia, prima primi doc.4. cap. 1. unde poſt medium,ponam autẽ uerba propria: Choleræ autẽ nigræ alia naturalis,alia non naturalis ſuperfluitas.Naturalis eſt boni ſanguinis fex,& ipſius reſidẽtia, cuius ſapor inter dulcedinẽ & ponticitatem exiſtit:ita quòd quatuor humorum primus eſt ſanguis, ſecundus bilis,& in his non eſt dubitatio:tertius eſt pituita, quartus autem melãcholia,ſiue niger humor.De pituita eſt difficultas in generatione,ſed in melancholia difficultas eſt de ſubſtantia. Rurſus igitur in eodem capitulo inferius loquens de melancholia præternaturali dicit:Alia autẽ eſt cinis melancholiæ naturalis. Et rurſus cap. 2. Eiuſdem melancholiæ autẽ hypoſtaſiuæ cauſa efficiens eſt calor temperatus.2.autẽ primi doc.3. cap.7. dum ponit ſigna quatuor humorum abundãtium, choleram nigram uocat:quam ſi exiſtimat atram bilem cùm ſupponatur quartus humor, iam contradicit ſuperioribus:ſi autem fecem ſanguinis, oſtendemus dicta Galeni de hoc. item quarta primi cap.4.exemplificans de medicina purgan-

te dicit de illa quæ purgat melancholiam ſolam,relinquendo alios humores.Idem prima 3. trac. 1. cap. 29.cùm materiam euacuare uolueris : iuxta medium.declarat ea quæ purgant caput laborans bile, inde ex pituita, & poſtmodum ex melancholia:& generaliter omnia Principis dicta ad hoc tendunt.unde primo Canticæ 67. & ſequentibus, Situs choleræ nigræ eſt in ſplene,nec eſt falſa opinio iſta. Turbulentia autem ſanguinis naturalis eſt:quælibet autem ab iſta præternaturalis, quæ proculdubio generatur ex aduſtione & commixtione aliorum humorum. Auerroës in cõmento cõfirmat dictum,& dat rationem : ſicut enim bilis flaua trahitur à poliſelli,ſic quæ eſt ut fex ſanguinis à ſplene.Iam uerò declarauerat in uerbo 56. quòd corpus noſtrum quatuor conſtat humoribus:ſanguine,bile flaua,pituita,& melancholia:hic autem declarat,quænam ſit melancholia,quę eſt quartus humor:cùm iam de aliis dixiſſet,idem confirmauit. Auerroës 2. Collectaneorum 1.iuxta finem,& Haliabbas 1. Theoricæ 25.ponit nigram choleram naturalem,frigidam, & ſiccam, ſic ſe habentem ad ſanguinem, ut fex ad uinum. At uerò aliter uidetur ſenſiſſe Galenus, qui non fecem ſanguinis,ſed atram bilem facit quartum humorem : unde 2. de Elementis cap. 6. Hippocratis uerba recitans dicit, πρὸς δὲ τῷ, διττὰς μὲν χολὰς ἀναμεμίχθαι τῷ αἵματι διὰ παντὸς ὠχρὰν καὶ μέλαιναν- id eſt,Duas quidem biles per totum ſanguinem immiſceri, flauam & nigram. & rurſus cap. 7. ὁπόταν γὰρ πίῃ τις φάρμακον ὅ, τι χολὴν ἄγει, πρῶτον μὲν χολὴν ἀμέει, ἔπειτα δὲ φλέγμα, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τούτοις χολὴν ἐμέουσι μέλαιναν. id eſt: Si quando quis biberit medicamentum quod bilem ducat, primò quidem bilem euomit, pòſt pituitam, poſt hæc autem nigram educit bilem. Inferius uerò dicti rationem reddens inquit, βαρυτάτη γὰρ αὕτη καὶ παχεῖα καὶ δυσκίνητος. quod eſt: Grauiſsimus enim hic eſt, denſusq; , ac motu difficilis. In his omnibus obſeruare decet, quòd χολὴν hunc humorem, id eſt bilem uocat : non ſimpliciter humorem nigrum, ſed bilem nigram : fateturq; eum toti immixtum eſſe ſanguini : tum uerò quòd hic uerterunt interpretes modò atram, modò nigram bilem nihil afferre differentiæ : quandoquidem apud Græcos hoc uno nomine conſtet,quod eſt μέλαινα id eſt nigra. Sola igitur differentia uidetur ex hoc,quod eſt,humorem eſſe nigrum,aut bilem nigram. iam enim hic ſolę clarius liquet quartum humorem atram eſſe bilem.Modò audi quæ dicat tertio de locis cap. 7. Sed ea quam feci craſſæ ſimilem eſſe dixi, in terram effuſa non inducit feruorem, niſi fortè in ardente febre ipſam præaſſari contingat : neque ulla etiam acida qualitate participat: tumque ipſam nominare conſueui melancholicum ſuccũ,aut melancholicum ſanguinem.Hęc enim meo quidẽ iudicio non rectè atra bilis appellari poteſt: & 4. Aphor.21.ſuper illud,Deiectiones nigræ qualis eſt ſanguis: cũ inquit,

περὶ

περὶ τῶν διαχωρημάτων αὐτῶν νῦν ὁ λόγος ἐστὶν, ἅπερ ὀνομάζεται μὲν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν μέλαινα, μέλαινα δ' ἀκριβῶς οὐκ ἔστι χολὴ, τὸ γὰρ δριμὺ καὶ διαβρωτικὸν, καὶ ὀξῶδες οὐκ ἔχει. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ζυμοῖ τὴν γῆν ἐγχεόμενα κατ' αὐτῆς, ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ ἂν εἴ τις εἰκάζων εἴποι σαφῶς, οἷον ἰλύς τις αἵματος οἷα καὶ τοῖς παχέσιν οἴνοις καθισταμένοις ὑφίστασθαι πέφυκεν, ἣν ὀνομάζουσι τρύγα. Quod eſt: De deiectionibus nunc ipſi eſt ſermo, quæ à priſcis quidem medicis nigræ uocantur, bilis uerò nigra exquiſitè non eſt, nam acre, & corrodens, & acidum nō habent, multo uerò magis neq; in terram effuſæ bulliunt: uerum eſt ſicut ſi quis eius deſcribens imaginem manifeſtè, diceret ueluti ſanguinis limus, qualis & uinis craſsioribus iam conſiſtentibus ſolet ſubſidere, quem fecem nominant. His non obſcurum eſt, ipſum ſentire, aliam eſſe ſanguinis fecem, alium autem humorem atram bilem: nam fex ſanguinis, tum cæteræ ſuperfluitates, humores non ſunt, ſicut nec aquoſitas: unde prima Aphor. 2. connumerans humores, & quæ continentur in uenis, enumerat primo pituitā, & poſt utranq; bilē, poſt ſanguinē, & ſeroſam ſuperfluitatē: inquit enim, καὶ δὴ καὶ ὀῤῥὸς αἵματος, ἐκείνου. & ſi ſeroſa ſanguinis, ipſa, adiicitur ſuperfluitatibus & excrementis ſuum quaſi ſubſtantiuum, nō autem humoribus: neq; enim conuenit dicere, Bilis ſanguinis: aut, Pituita ſanguinis: ſed Seroſa ſanguinis pars, Fex ſanguinis, & ſimilia. Differt igitur nigra bilis à ſanguinis fece. Eſt etiam nigra bilis frigida & ſicca, ſanguinis fex humida & calida: ſicut & fex uini, & olei ſuorum humorum naturam agnoſcunt. Non eſt igitur fex ſanguinis atra bilis. Humores etiam actu diſtinguuntur apud Galenum, quomodo igitur atra bilis pars ſynceri ſanguinis eſſe poteſt? nec daretur quartum genus febris, quia fex non ſeparatur à ſanguine. Sed argumētationibus omiſsis, ſeriem Galeni inſpiciamus, ubi rem ipſam, ut aliàs diximus, accuratiſsimè pertractat. Cùm itaq; in libro de Atra bile, cap. 2. deſcripſiſſet ſanguinem, quòd ſit ruber colore, ac concreſcat: mox ſeroſam ſuperfluitatem, quæ illi innatans inuiſitur, pòſt ſubiungit: Porrò ſimilis craſſo atroq; ſanguini humor conſpicitur alius, quem uomentes & deiicientes ſæpe excernunt: nec tamen, quanuis multo tempore ſub dio habeatur, gelaſcit: atq; huius quidem ipſius interdum ſenſus uomentibus prouenit acidi ſimul atq; acerbi: quandoq; uerò nullam, quæ percipi queat, qualitatem habentis. Pòſt in tertio capite, digreſſione peracta, inquit: Quoniam igitur non concreſcit, ab atro quidem ſanguine diſtincta eſt: non tamen & ab his quæ proprie nigra nominantur: nam & talia ſæpenumero uomuntur & deiiciūtur, quæ ab atra bile quāplurimum non ſolùm facultate, ſed etiam qualitatibus quoq; ſenſibilibus differant: quippe hæc neq; accerbitate, neq; acore, manifeſtè participant: cum bilis atra tum guſtu ipſam uomentibus, tum olfactu non illis ſolum,

ſed aliis quoq; innoteſcat:quin ne terram quidem,ut illa,fermentant. Sed quamuis in hoc quoq; aceto ſimilis acerrimo ſit, craſsis tamen ſubſtantiæ partibus pugnantiſsime diſpoſita eſt. Ergo quòd atra bilis alia ſit à ſanguine,ſatis clarum eſt,tum eius fece:nam ſanguinis fex concreſcit,non ſolum ſanguis:cæteri humores non cõcreſcunt: nã & Philoſophus cùm cauſam redderet,cur ſanguis coẽat,3.de Natura animalium 19. & 2. de Partibus 4.dixit quia fibras habet:ob hoc detractis fibris,non amplius coit ſanguis: neq; igitur humores alii coẽunt à ſanguine, neq; atra bilis, cùm ſit humor: Non eſt igitur atrabilis ſanguinis fex. Auerrois etiam ſententia humores potentia tantum in ſanguine ſunt,cùm corrumpuntur:at ut uas fellis bilem flauam continet,3. Collectaneorum 4. ſic lienis atram: ob id igitur,iuxta Auerrois ſententiam,atra bilis quæ actu in noſtro eſt corpore,nullo modo in ſanguine continetur: at quæ potentia eſt, quis dubitat magis ex craſsiore ſanguinis parte conſtare illam, quàm ex alia?Galenus etiam reddens rationem,cur natura nullum uas peculiare pituitæ conſtituerit 2.de Naturalib.facul.cap.9. dicit, quoniam ſanguini pituita immiſcetur. At ſi eodem modo atra bilis ſanguini commiſcenda fuit,non opus fuit liene,ut ab ea ſanguis expurgaretur.Si enim bilis flaua ſanguini immixta illum reddit impurum:quonam pacto atra, quæ flaua longe deterior eſt,ſanguini poteſt immixta eſſe?Sed iam clarè loquẽtem Galenum audiamus 2.de Naturalib.facul.cap.9.iuxta medium: In ſanguine generando quicquid abunde craſſum,ac terreum, ex ciborum natura in nutrimento fertur,nec commode à naturali calore alteratur, id lien ad ſe trahit:Quod uerò aſſum, ut ſic dicam,uſumq; nutrimenti eſt,fuerit ſanè hoc calidiſsimum,in eo atq; dulciſsimum,qualia ſunt tum mel,tum adeps,id cùm flaua bilis factũ eſt,per uaſa uocata fellis expurgatur. Inde ſequentibus uerbis paulo pòſt:Pari modo & id nigri ſucci, quod nondum illam uelut ebullitionem fermentationemq; terræ efficit,eſt naturale: quod autem in talem mutatum eſt uim, ac ſpeciem, id iam præter naturam eſt: ceu quod ex uſtione non naturalis caloris acrimoniam adſciuerit:ac uelu- ti cinis quidam euaſerit:ſic quodammodo fex uſta à non uſta diſsidet:illa nanq; admodum calida eſt,adeo ut carnẽ urat,liquefaciat, ac corrumpat: altera quæ nondum exuſta eſt uim habeat refrigerandi, ſiccandiq;. Demum poſt pauca: Verùm ſeri genera,quæ in ſuccis habentur, omnia ſunt excrementa, purumq; ab his poſtulat eſſe corpus animalis:ea uerò, quæ prædicta ſunt,uſum aliquem naturæ conferunt, & quod craſſum eſt, & quod tenue,purgaturq; ab iis ſanguis,tum per lienem, tum per eam quæ iecinori ſubeſt ueſicam.Seponitur uerò tanta taliſq; portio utriuſq;,quanta qualiſq; ſi in totum ferretur animalis corpus,noxam aliquam inferret. Quod enim eſt craſſum,ac terreũ, ac prorſus eam quæ ſit in iecinore mutation.

tationem ſubterfugit,lien ad ſe trahit:Quod uerò mediocri eſt craſsitudine idq́; abſolutum iam eſt,id in totũ corpus fertur: requirit enim ſanguis in non paucis animalis particulis craſsitudinem quandam:æquè, ut arbitror,& quæ in ipſo feruntur fibras. His exploratis & quę in 4.capite libri de Atra bile ſubiiciuntur:quòd ipſa,cùm in corpore fuerit,uehementiſsimos excitat morbos cancrum,lepram,ac talia:ut etiam difficultas inteſtinorum,ſi ab atra incipiat bile,letalis ſit: intelligendum eſt iuxta Galeni ſententiam, nomen Atræ bilis tria ſignificare: humorem ſimul cum ſanguine genitum,qui in uenis continetur:& de hoc non uerum eſt,quòd incipientibus morbis ſi appareat, ſit letalis, nec difficultas inteſtinorum ab ea incipiens mortem affert.Rariſsimè tamẽ accidit hoc,quia uix à ſanguine poteſt ſeparari:ideoq́; ſine uiolentia non excernitur. Apud Auerroëm tamen hic humor non eſt,ſed ſanguis niger tantum,& in hoc ſenſu ueteres poſt Hippocratẽ intellexerunt atram bilem.ideò Gal.3.de Locis, hanc ſignificationem & nominum inſtitutionem ad Hippocratis conſuetudinem reſtituit.Eſt & Atra bilis quæ à liene ſecernitur:quam haud dubie Auerroës & Galenus humorem actu eſſe uolunt:ſed & his,ut naturalis,ſępe expellitur:& in difficultate inteſtinorum,& in initiis morborum, & tamen ſine noxa:melius tamen ab Hippocrate dicitur Nigrum,ſine bilis adiectione,ut in Aphor.21.par.4.deiectiones nigræ:& ibi, Infra autem nigra deiecta bonum eſt.Et ego ſum expertus hoc anno difficultatem inteſtinorum adoleſcentulo ſic exortam,nullum timorem attuliſſe, quamuis copioſum etiam emitteret ſanguinem:quia atra bilis hęc naturalis eſt: & de hac loquitur Galenus & Auerroës, cùm quatuor humores enumerant: ſed in hoc differunt, quòd Galenus primam exquiſitius humorem eſſe putat,ſecundam autem Auerroës:qui primam, humorem eſſe alium neget à ſanguine. Tertium genus atræ bilis eſt,quod exuſtione,uel putredine corruptum eſt: & de hoc loquitur in Aphoriſmis, ubi eam letalem ſemper pronũtiat. De hoc etiam Galenus ſola diſſerit in libro de Atra bile.hîc autem non eſt quartus humor,niſi humoris nomen extendendo ad præternaturalem: cuiuſmodi etiam uitream pituitam humorem dicere poſſumus. Ad argumẽta dicimus, atram bilem per ſe ſiccam & frigidam: nec ſic omnino eſt ſanguinis fex,ſed ut cinis quidam: ſanguis autem ater ac niger fex eſt reliqui ſanguinis: ſed hic calidus ac humidus modicè eſt, uelut & uini fex antequàm exiccetur: & olei amurca dum humida eſt. Humores autem in ſanguine diſtinguuntur, & ſic ut unus eſt ſpuma,ſic alter fex,ut 2.Naturalium facultatum cap.9.reliqui extra uenas etiam diſtinguuntur: qui autem eſt in ſplene, non eſt amplius fex ſanguinis, ſed propriam nigram ſubſtantiam habet.Ex hoc patet,quòd dantur quatuor genera febrium tam in uenis,quàm extra. Ad Galeni autoritatem, non

ut

ut immiſceretur ſanguini caruit uaſe proprio pituita, ſed ut per ulteriorem coctionem tranſiret in ſanguinem. Ob id atra bilis cùm eſſet ſanguini permiſcenda, nec poſſet coctione melior effici, indiguit proprio uaſe, ut quod feculentum eſſet expurgaretur: nec bilis ſanguinem uitiat, imò & ipſa illi eſt neceſſaria: quare atra bilis, niſi exuperet nimia quantitate, ſanguinem non corrumpit, imò illi eſt neceſſaria, ut ex ultimis Galeni uerbis deduximus. Apud Auerroëm tamen eſt alia ratio: cùm, ut diximus, fex ſanguinis non ſit humor actu, ſed atra bilis tota in liene continetur. Ad id Philoſophi, quòd ſolus ſanguis concreſcat, dico, quòd per ſanguinem intelligit aggregatum ex humoribus quatuor in potentia, ut uult Auerroës: aut in actu, ut Galenus: & ita fex ſanguinis concreſcit: uel quia eſt atra bilis ſolum in potentia, uel quia ut in uenis continetur nondum peculiare nomen humoris ſortita eſt. Si igitur exponas Philoſophi dictum mutatis uerbis non ſententia, omnis tollitur difficultas, hoc modo. Solùm quod in uenis continetur, effuſum concreſcit (nam hoc apud omnes uerum eſt, ſeu dicas humores in uenis contineri, ſeu ſolum ſanguinem) ſed atra bilis, quæ in ſplene continetur, eſt humor alius omnino à ſanguine: ideo non concreſcit, nec eſt de eo difficultas.

CONTRADICTIO IX.

Atra bilis an à calore temperato.

EX his emergit dubium, quoniam Gal. 3. Prognoſticorum 28, reddens rationem, cur poſt ætatem conſiſtentiæ adueniant quartanæ, dicit: quia in ætate conſiſtentiæ à calore generatur atra bilis, quæ antequàm euaneſcat, longo indiget tempore. Vel igitur loquitur de genita in iecore, quæ eſt quartus humor, & ſic non erit hæc atra bilis, fex ſanguinis, loquendo de ea quæ eſt etiam naturalis: uel loquitur de præternaturali, & ſic non eſt uerum, quòd non poſsit conſiſtere in corpore humano ſano, quin erodat membra ob ſuam acredinem, ut dicebatur de atra bile à Galeno cap. 4. Propterea dico, quòd atra bilis etiam naturalis fit à calore uehementiore, dum agit in materiam craſsiorem: & ideo non eſt uerum, quòd omnis atra bilis naturalis fiat à calore temperato. Sed ad dictum Principis reſpondetur, quòd per calorem temperatum oportet intelligere mediocrem, qui ratione ſiccitatis tamen operatur atram bilem. Sed hæc non uidetur mens Galeni, quia fieret magis in ætate decreſcente. Conciliator autem differentia 32. & ſi non uiderit locum, uidit tamen difficultatem ipſam ex 2. Criſiũ cap. 12. cùm dixit: Sanguis ex moderato calore generatur, flaua bilis ex maiore, atra uerò ex ſufficienter immodico. Quicquid igitur in ſanguine pingue eſt & tenue, fit flaua bilis: craſſum uerò, ac ueluti fex, quãdo immodicè calefactum exaruerit, atra. Reſpondet igitur,

tur,quod extrema frigiditas parit pituitam,extrema caliditas flauam bilem,mediocris ſanguinem. Inter mediocrem caliditatẽ, & extrema duo, alia duo media locat: à media caliditate inquit generari ſanguinem bilioſum,à media frigiditate atrã bilem.In qua reſponſione nõ uidet,quòd tres uno uerbo intolerabiles facit errores. Primum,quòd ſtatuit quintum humorẽ bilioſum ſanguinẽ:patet,cùm conſtituat quinq; etiã caloris genera. Secundum,quòd uult atram bilem generari à remiſsiore calore,quàm flauam:cuius oppoſitum Galenus in loco ab eo recitato declarat, cùm dixit: Ab immodico. Tertium, quòd uult atrã bilem fieri à calore tẽperato remiſsiore:cum Galenus dicat ἡ ἄμετρος ἱκανῶς. Satis immodice. Nec eſt, ut dicat illum de præternaturali loqui,cùm ſanguini,pituitæ,& flauæ bili illius generationem comparet: nam & flaua ipſa ſecundum naturam eſt. Ipſe etiam in 2. Artis medicinalis in capite de ſignis calidi ac ſicci iecoris inquit: Quibus iecur calidum eſt,& ſiccum,his flaua bilis plurima eſt:con ſiſtente autem ætate,& atra:ſed eſt difficultas,quoniam 3. de Locis cap. 7. ponitur atra bilis frigida,ac ſicca.Reſpondeo,quòd non inconuenit,intelligendo de ea,quę iam ad formã cineris redacta eſt. nam exurens talis eſſe nõ poteſt:nec incõueniens eſt,quòd à calidiſsimo agente fiat frigida materia,ut de igne & cinere.Pro quo intelligendũ eſt,quòd 14.Artis curatiuę, cap.9.ſcribitur,unũ eſſe genus melãcholici humoris,ſeu nigræ bilis, quod ut naturale eſt quotidie gignitur: putredine uerò correptũ,uel calore ſuperaſſatũ,prauas efficit ægritudines,& calidum euadit ac corrodens. Tu tamen hoc tantũ intelliges,cùm collectũ fuerit extra uenas:nam, ut dixi, ſanguinis fex frigida eſſe nõ poteſt,donec ſanguinis ſubſtãtia tota exoluta nõ fuerit.Gentilis poſt ſex modos exponẽdi quos oppugnat, tãdem ad hoc uenit:quòd dicitur calor temperatus non ratione hominis ſani: quia alii etiã generãtur humores in ſano:nec ratione qualitatis, quia productũ eſſet temperatum,cùm ſit frigidum & ſiccum:ſed dicitur ad differentiam ſuperabundãtis,à quo bilis generatur:& diminuti,à quo pituita: ita quòd non eſt uera hæc oratio,Calor atrã bilem generãs ſuperfluè decoquit,aut diminutè:& ideo per abnegationẽ dicemus, quòd temperatè. Sed iſta reſponſio non tollit difficultatẽ uerborum Galeni:& etiã Princeps ſubiungit,quòd caliditas iecoris facit ad multiplicationẽ atræ bilis: quod uerum non eſſet,ubi illa fieret à calore temperato. Ad hoc dicerent, quòd ibi loquitur de præternaturali atra bile:ut tamen diximus ex Galeni uerbis, etiã in 2. Paruæ artis,hoc eſt falſum,& experiẽtia hoc oſtẽdit:nam multi tales tamen ſani permanent,quod eſſe non poteſt,ubi atra bilis pręternaturalis exiſtat.Iſta tamen reſponſio fuit etiã Iacobi.q.44. ſuper primã canonis. Vgo exponit dictũ Galeni de calore immoderato, ratione producti,non autẽ cauſæ efficientis: ſic quòd ſolus ſanguis à calore fit moderato:

quia ſolus eſt temperatus ex humoribus. Si ſic, fieret atra bilis ex calore diminuto, quod iam demonſtrauimus falſum: & hæ imaginationes cõtingunt eis propter ignorantiã Græcarũ literarũ, & malam conuerſionem: & quia paruifaciebant etiã Galeni autoritatẽ. Propter hæc dico, quòd loco, Temperati, debet iacere in litera Principis, Intẽperati: ut legatur ſic, Melancholiæ autẽ hypoſtaſiuæ cauſa eſt calor intemperatus. Hoc primò conſentit cum uerbis Galeni dicentis, quòd fit à calore ſatis immodico: conſentit cum ratione: nam omne terreſtre fit per ulteriorẽ coctionẽ, ut declarat Philoſophus de mari: neq; enim aliter poteſt fieri aliquid humidũ terreũ, niſi ſuperaſſetur. Conſentit etiã dictis Principis ſequẽtibus, cùm inter primas cauſas generationis atræ bilis multæ ponat primã caloris multitudinem in iecore. Manifeſtũ eſt autẽ, quòd dictũ illud eſt cõmune ad omnem atræ bilis generationẽ: fuiſſet enim inſufficiens, adducendo cauſas præternaturalis, & nõ naturalis, maxime nõ addendo nomen diſtinguens. Apparet etiam ex contextu: nam cùm ſanguinẽ dixiſſet fieri à calore temperato, dixit atram bilem à calore intemperato: oppoſuit enim atrã bilem ſanguini: uelut bilem flauã, pituitæ: cum dicat alterã à ſuperfluo, alterã à diminuto calore fieri: ſic etiã atram bilem oppoſuit ſanguini in generatione cùm eſſent humores hi oppoſiti in temperatura. Quid autem melius dicere potuit, quàm calorem intemperatũ, id eſt inæqualem: nam ab hoc propriè fit atra bilis: ſicut etiã autũni ſtatum Galenus dicebat (1. de Temperamentis 4.) inæqualem, non intemperatum, ut antiqui quidam dicebant: cuius natura eſt ſimilis atrę bili, & in quo maxime tempore talis humor generatur 3. Aphor. 22.

Sed dices, Si ad calidũ potius declinat, cur magis generatur ex cibis frigidis, ut 2. ad Glauconem, 11. ex farinæ elixatæ, lentium, & cochlearũ eſu? Reſpondeo ex 2. de Alimentis, cap. 44. Lens & braſsica æqualiter ſiccant, humidius tamen eſt alimentum braſsicæ quàm lentis. intelligit, quòd minus elaboratur braſsica à calore naturali. Et ob id generationis atræ bilis cauſa eſt ſiccitas & craſsicies quæ cogit calorem naturalẽ immodicè agere: ſed ſiccitas per ſe cauſa eſt: porrò farina & ſalita calida ſunt.

CONTRADICTIO XX.

Medicina an Ars coniecturalis.

NOn rectè uideretur Hippocratem Galenus reprehendiſſe dicẽtem, quòd medicina ſit Ars cõiecturalis: & quòd Medicus ſuo fine quãdoq; fruſtretur, prima Aphor. 1. circa initiũ: idẽ paulò poſt: cùm 1. Prognoſticorum cõmento 3. & in lib. de Venæ ſectione, dicat, eam coniecturalem. Reſponſio haud eſt difficilis: non redarguit illos Galenus in Aphoriſmis, qui dicunt, Hippocratẽ dicere medicinã coniecturalem eſſe, quoniam falſum

ſum dicant:ſed quia nõ fuiſſet ad propoſitum,Hippocratem in Prooemio artis maledicere de arte ipſa.Sed cõtrà,quia Hippocrates in libro de priſca medicina hoc fatetur:dicens,nõ eſſe reiiciendã medicinã, eo quòd nõ ſemper,nec exactè uerũ contineat:ſed magis amplexandam, laudeq; dignam, quòd proximè ad ipſam ueritatẽ accedat.Dico quòd propoſitũ Hippocratis ibi eſt,medicinã à calũnia uindicare. Circa quod etiã ſciẽdũ,quòd propoſitio hæc eſt falſa, Medicina eſt cõiecturalis:ſeu pro arte,ſeu pro ſciẽtia accipiatur.Patet,quia eſt habitus recta ratione directus.Repugnat igitur, Aliquid eſſe cõiecturale,& ſciẽtificũ,uel artificioſum : opus tamẽ eius,ſeu exercitatio,eſt cõiecturalis.Et hoc eſt quod dixit Princeps, quòd eſt aliqd quod nec dici,nec calamo ſcribi poteſt.Sunt autẽ tria genera artiũ: quædã certa per ſe,& in exercitatione,ut Arithmetica:quædã certa per ſe, coniecturalia in exercitatione,ut Medicina,& Agricultura:quædã coniecturalia & per ſe,& in exercitatione,ut Diuinatoriæ : quare nõ ſunt artes uerè, ſed ſolo nomine:& ideo Medicina, Agricultura,& Nauigandi peritia, & Militaris,et Iuriſprudẽtia,ut uerſatur circa diuinationẽ,ſunt cõiecturales, & medio modo artes:ob id ſolũ Galenus in libris Prognoſticorum,medicum uati comparauit. Quare ſoluitur argumentũ noſtrũ, hoc Galenus 1. Reg.acut.3.dicit,quòd ad rectè medendũ neceſſaria eſt cognitio futuri. & colligitur 1. Aphor.9. Sed pars Prognoſtica eſt coniecturalis:igitur etiam tota ars.Reſpondeo,quòd eſt talis in comparatione ad opus, ſed per ſe nõ. Vnde propoſitiones medicæ deducta ambiguitate uſus nominum ſunt firmæ ut mathematicæ.1.Artis curat.cap.4.

CONTRADICTIO XXI.

Medicus an debeat imitari naturam rectè operantem.

HIppocrates ſemper nos adhortatur,ut quæ recte à natura fiunt, medicus imitetur,1.Aphor.2.in initio commenti,dicebat Galenus: Verùm iſtud multas patitur difficultates : nam 4. Aphor. 22. Natura rectè operans nihil ab initio crudum expellit.& in 1.Epidem. ſect. 2. Com. 46. cruda uerò,& incocta,& ad malos abſceſſus conuerſa , iudicationis carentiam,uel dolores,uel longitudinem,uel mortes,uel reuerſiones. At medico tamen non licet imitari naturam, 4. Aphor.10.medicari in ualde acutis,ſi materia turget , eadem die:tardare enim in talibus malum eſt. & 1. Aphor.24. in acutis paſsionibus raro & in principiis medicinis purgantibus uti. tamen in 22. Aphor. modo non turgeant : excipit quæ ſint purganda. & 2. Aphor. 29. cùm morbi inchoant,ſi quid uidetur mouendum, moue. Medicus igitur non imitabitur naturam recte operantem.Item in deiectionibus, 2. Prognoſticorum,uerſicolor quidem diuturniorem morbum prænuntiat:ſed tamen exitialis eſt. cùm tamen dicat 4. Apor. 21. &

quanto colores plures non praui in deiectionibus cum medicamento apparuerint,eo melius.Igitur hæc directè oppoſita:quin etiam in eo Aphor. continetur manifeſta contrarietas in operationibus medicamenti, & naturæ ſponte operantis. Reſpondeo, operantem naturam recte debemus imitari: non tamen quieſcente natura ſemper medicus debet quieſcere. Iſtud tamen argumentũ ualet,Natura rectè operans ſic agit,igitur & medicus agere debet idem.& natura nunc non poteſt aliquid excernere utiliter,igitur nec medicus. Cùm uerò dicis, Et tamen utiliter medicus purgat uarios humores,& in principio turgentem materiam, & natura non poteſt. Dico, quòd natura tunc etiam utiliter excernit in omni caſu in quo medicus: ſed tamen refugimus opus naturæ tanquam malum ſignũ, non tanquam inutilem operationem. Sed medici operatio cum ab exteriore principio proficiſcatur,,non poteſt eſſe malum ſignum:ideo diuerſitas non eſt ex parte operationis, ſed ſigni: & ideo conuertuntur utilitatis tempora medici,& naturæ.Quòd ſi dicas,quomodo poteſt naturæ operatio eſſe utilis ægro tendente ad mortem? Dico, quòd uocatur utilis reſpectu operationis tantum,non ad bonum finem aſſequendum:celerius enim moreretur ſine tali euacuatione. Sic dicimus medicum, qui produxit tabifici uitam,utilem fuiſſe illi:cùm tamen tandem ſit mortuus. Et ſi dicas, natura non reponit luxatos artus,igitur nec medicus.Dico, quòd tantum natura non rectè operatur,quia non poteſt.

CONTRADICTIO XXII.

Si qualia oportet purgari purgentur,an conferat,& an bene ferant.

INanitio ſi qualis oportet fieri fiat,confert, & bene ferunt, 1. Aphor. 2. & ſi qualia oportet purgari purgentur,confert, & bene ferunt, Aphor. ultimo. Et in primo loquitur,ut uult Galenus, de operatione naturæ: in ſecundo loco Hippocratis de operatione medici, ita ut hoc dictum ſit generale: & tamen dixit 4. Aphoriſmorum 22. quòd inchoantibus morbis ſi atra bilis uel ſupra,uel infra exierit,letale eſt.& in ſequente Aphor. Quibuſcunque à morbis acutis, uel diuturnis, uel uulneribus, ſeu quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, ſeu uti ſanguis niger effluxerit deſubter, poſtridie moriuntur: cùm tamen aliter dici nequeat, niſi quòd qualia oportet purgari, purgentur. peſsima enim, ut dicit Galenus in commento, eadem difficultas. in ſequente Aphor. 24. Difficultas inteſtinorum ſi ab atra bile incœperit letalis eſt. & tamen mali humores excernuntur:nam per qualia oportet purgari,Galenus 1. Aphor. 2. humorē exponit moleſtiam inferētem,ſeu qualitate,ſeu quātitate ſolis, ſiue utriſque. Item in ſuppuratis & aqua intercute laborantibus, 6. Aphor. 27. ſi uniuer

uniuerſim aut pus aut aqua effluxerit,omnes moriuntur,quanquàm edu catur quod noxium eſt.Galenus etiam 12. Artis curatiuę,cap.3. dicit,in febre ex crudis humoribus eos qui laborāt indigere purgatione: & ſanguinis miſsione:abſtinendum tamē ab utroq;,cùm neutrum ferant. Non igitur ad euacuationem moleſtantis humoris illico ſequitur alleuiatio,& to lerantia bona.Quinimo uidetur magis contrarium:nam quanto deteriores excernuntur humores,eo acrius infeſtant,ut 12. Artis curatiuæ, cap.8. & 5.Aphor.1.de iuuene,qui cùm eruginoſam bilem euomeret,conuulſione,& ſyncope,& ſudore frigido correptus eſt:quæ adeò praua ſymptomata ne uel nimia ex parte eueniunt,minus moleſtos euacuātibus humores.

Pro hac difficultate ſciendum eſt,quòd Galenus ſoluit eam pro parte 4.Aphor. 23. cùm dixit, quòd natura ui morbi & magnitudine uexata, hæc quandoq; expellit,illico ſuccedēte exitio.& hoc pro duobus Aphor. 23.& 22.Et ratio eſt,quia talis expulſio nō eſt quanta, pro ratione humoris peccantis:& quamuis ſit utilis ratione effectus, eſt tamen letalis ratione ſigni:quia ſignificat expulſionem rei prauæ,cuius maxima pars in cor pore relinquitur. Vel dic,quòd nō tota expellitur:ſi non recipiat reſponſum, inhærens nimis ui uerborum Hippoc. Prima autem reſponſio eſt magis ſyncera ad mentem autorum. Ad Aphor.24. dico,quòd non eſt ratione humoris peccantis,ſed modi:propterea adiectum eſt, Si inceperit: non,Si fiat:non eſt enim cocta materia: corpus etiam merito expulſionis alleuiari uidetur,cùm tamen ulceris cauſa tendat ad mortem.Aut dicendum in omnibus his,quòd per qualia intelligit humorem iam ſeparatum à iuuatiuo,& coctum:ut in Commento 22. non autem ſolum moleſtum. Et hoc modo poſſemus dicere,quòd talis expulſio eſt mala etiam ratione cauſæ non ſolum ſigni. Ad id de ſuperatis dico, quòd hoc eſt ratione modi,& per accidens,nam per ſe ſeper iuuantur. Per accidens autem,dicebat Galenus in Commento,duo ſequuntur inconuenientia: Caſus uirtutis,& Attractatio ſepti trāſuerſi ob uiſcerum grauitatem, quæ ab aqua prius ſuſtinebantur:& hoc maxime contingit,ubi iecur,lien'ue, aut aliud uiſcerum ſcyrrho,quod plerunq; contigit,laboret. In puris autem deductione ſola prima cauſa offendit,ſcilicet difflatio caloris naturalis:ubi adnotanda eſt Græca lectio quæ ſic ſe habet: ἔοικεν οὖν ἐπὶ μὲν τῶν πυόντων ἐκ τῆς ἐπὶ πολὺ τῶν σωμάτων διαστάσεως. Quod eſt: Videtur igitur in his ex magna corporum diſtantia. Intelligit corporum diſtantiam non uulnus ipſum,ſed partes quæ iam prius à purè obtinebantur: nam illæ neceſſario in magna ſuppuratione,cùm uniuerſum eduxeris pus, multum diſtabūt. uulneris autem labia minime,ubi inciſio parua extiterit:quæ etiam iuuat tamen ad continendum magis calorem:& ſi concauitas loci inanis magna ſit. Ad id quod de febre dicitur, Aliud eſt,non ferre poſſe,aliam ob cau

ſam:aliud iuuare,uel nocere: nam tales iuuabuntur purgatione, & uenæ ſectione.nec tamen alias ob cauſas alterum illorum ferre poterunt. Sunt autem cauſæ ſtricturæ uenarum,debilitas iam caloris contracta,& motus materiæ,quæ tamen euacuationi non cedit.Sed tamen Galenus id ſignificare uoluit,quòd tales indigent,non quòd iuuarentur:quia nondum præparata eſt materia, ſaltem ratione purgationis. Ad ultimum dicendum eſt,quòd talis tolerantia & iuuamentum nō illico ſequitur:imò plerunq; defatigatur uirtus, & læditur æger: ſed poſt ſomnum apparet iuuamentum.Sed eſt difficultas magis manifeſta:nam Aphor.23. primæ particulæ dixit:Deiectiones non multitudine ſunt æſtimandæ:ſed ſi talia deiiciantur,qualia oportet, & ægri facilè ferunt. Si igitur ſecundum ſequebatur ad primum,cur adiecit:eſt enim nugatio, ut primo Topicorum cap.2.inquit enim Philoſophus,Incommodum eſt,ſæpe idem de re aliqua dicere: quod Xenocrati uſu uenit, qui Sapientiam ait eſſe conſtitutionem & cognitionem naturarum.Quippe cùm conſtitutio quædam ſit cognitio,ita bis idem dixit, adiecto uerbo cognitionis. In eodem errore uerſantur ii, qui refrigerationem caloris naturalis, priuationem eſſe definiunt: nam quum eius quod inſitum eſt,omnis ſit priuatio, ſuperuacaneū eſt nomen naturalis addere. Reſpondeo, nondum conſtabat artificioſam purgationem,ſi ſit qualium oportet, iuuatiuam exiſtere: nam in 25.hoc docet.At uerò hîc loquitur de artificioſa purgatione. Indicio ſunt Aphoriſmi extrema uerba, Et ubi ad animi defectionem ducere expedit:quare neceſſario additum eſt ei quod dixit,Vt qualium eſſet:ut ægri facile ferant.

CONTRADICTIO XXIII.

Dolor iuncturarum an à mala intemperie.

DOlor iuncturarum fit propter temperaturas, & materias malas,22. tertii trac.2.c.5.& rurſus cap.7.cum cognoſcitur,quòd cauſa eſt temperatura ſimplex, facile eſt eius regimen. Idem Alexander lib.4. cap.1. Aëtius uerò lib.12 cap.1.inquit,Communis igitur Iſchiadicis, podagræ,& articulari morbo,eſt ualida alicuius humoris ubertas, quæ affectum articulorum nexum occupat.Deinde ſubdit: Cæterùm ad affligentis humoris cognitionem:itaq; nullum in articulis morbum à temperatura notat. Et rurſus cap.7. In uniuerſum autem amplius humorum crudorum omnium affectionis cauſa exiſtit,quòd humorum multitudo affectionem inducat.Cùm igitur ibi nullam malæ temperaturæ rationem ineat, manifeſtum eſt quòd dicitur aduerſari Principi: tum etiā Galeno, qui in libro de Differentiis morborum, ſingulas malas intemperaturas cuilibet parti corporis contingere poſſe affirmat. Sed tamen de compoſitis medicamentis ſecundum locos libro 10.ſub initio eius capitis,quod de Iuncturis.

ris inſcribitur,hæc habet de podagra,arthritide,& iſchiade loquens:Communem habent hi tres affectus humoris redundantiam,quæ affectam occupat coarticulationem:qua expleta in omnem partem circunſitæ particulæ neruoſæ tenduntur, & ex his dolor oritur. Manifeſtum eſt non ſolùm ex uerbis,ſed etiam ex cauſæ traditione temperaturæ malæ nullum in hoc morbo relinqui locum. Forſitan quis conabitur hanc ſedare diſcordiam,quòd Princeps dicat in eo loco cap.6.quòd rarò hic morbus ſine materia accidat: unde illud prætermiſſum, quod rarum eſt,à Galeno & Aëtio.Principem tamen generaliter loquentem conſideraſſe.Sed hæc reſponſio uana eſt,cùm curam generalem præcipiat.Maximè Aëtius à ſanguinis miſsione ortum habentem:quæ nullo modo tunc conueniat:quare dicemus, Principem aliud ab his tractare: ille enim de dolore loquitur, qui etiam à mala tẽperatura prouenire poteſt:Galenus & Aëtius de fluxione,quę abſque humoribus fieri nequit.Liquet ſolutio ex 6.Aphor.29.

CONTRADICTIO XXIIII.

Dolor iuncturarum an ſemper à ſanguinis miſsione initium curationis ſuſcipiat.

IVxta hæc eſt dubitatio, nam Galenus & Princeps locis excitatis initium curæ à purgatione humoris peccãtis exordiuntur: Aëtius autem à uenæ ſectione: & ratio eſt pro Aëtio,quoniam phlegmon eſt in articulis:& quanquàm humores exuberent,in ſanguine tamen continentur:nec ſunt omnino humores in actu ſecundum Auerroëm,aut ſaltem non ſeparati,ſecundum Galenum:excitant etiam ualidos dolores:igitur ex Galeno 1.Aphor.23.concurrunt duæ conditiones, quarum quælibet facit miſſionem ſanguinis neceſſariam. Alexander lib.4.cap.1. cum Principe conſentit,dicens,Si bilis abundauerit nullo modo curationis exordium à ſanguinis miſsione inchoabis,ſed à purgatione: quam tamen humectantium exhibitio,& ut ſic dicam præparatio præcedat,cui Paulus lib.3. capite 78. conſentit.Galenus 6.Aphor.49. declarat podagricorum inflammationes fluxione fieri ad articulos decumbente: inquit enim in initio: Αἱ μὲν τὰς ποδαγρικὰς φλεγμοναὶ, ῥεύματος εἰς τὰ τῶν ποδῶν ἄρθρα κατασκήπτοντες γίνονται. quod eſt,Phlegmones quæ in podagricis fiunt fluxione ad articulos decumbente: at phlegmonis cura propria ſanguinis emiſsione indiget. Neq; dicere poſſumus, uniuerſam podagricorum uarietatem à Galeno ibi non comprehendi:cùm de lentis ſeorſum,ac craſsis,tum etiam ſubtilibus,ac craſsis ſimul & lentis,mentionem in Commẽto faciat.Quin etiam Galenus ipſe in 10.de Medicamẽtis ſecundum locos, purgatorium nullum deſcripſit: ſed potius uariam mittendi ſanguinis rationem deriuatiuam,& auerſiuam:quamuis,ut diximus,purgandum cenſeret humorem.

rem.Sic igitur conciliabitur diſcordia ſi humor ſit ſanguis,aut multitudo reliquorum humorum æqualiter aucta,aut phlegmone ingens ſanguinis miſsionem iuxta Galeni præceptum,ut diximus,exhibebimus:atque ſic Aëtio concordes erimus.Confert & ſemper ſanguinis miſsio, tum maxime nondum confecto phlegmone:ut pote quòd fluxionem reuocet.Igitur ueriſsima ſunt Aëtii dicta. Si uerò materia ſit humor unus,nec admodum abundans,& iam fluxerit humor,melius fuerit omiſſa ſectione uenę purgare:non quòd ex ſectione uenæ non iuuetur ſemper æger: ſed quòd uel omittere cogimur humoris ſuperabundantis neceſſariam purgationem, aut nimium ægrotantem afficere ob leuem cauſam. Porrò damna miſsionis ſanguinis frequentius apud Galenum uidere licet,libro de Sanguinis miſsione.At podagra reuerti ſolet,& frequēs eſt, ſubditis morbus: ob id in poſterum etiam tum Galenus tum Paulus,& Alexāder, & Auicenna proſpicere conſuluerunt: cùm uel merito morbi,uel ægrotantis in ea acceſsione ſemper utilis ſectio uenæ habenda ſit.

CONTRADICTIO XXV.

Iſchiadicis an reprimentia medicamenta conueniant.

PRopter dicta etiam emergit difficultas,nam reprimētia medicamenta in Iſchiade ex toto refugit Aëtius, non in podagra. Auicenna in iſchiade ſolum conſulit parcius utendum. Ratio quæ ſolet adduci, eſt, quòd talia materiam in profundum compellūt:quæ uidetur in omnibus uigere articulis:uerùm dilucidius in iſchia,ob magnitudinem.Dicendum eſt igitur,Principem intelligere,cùm nōdum materia influxerit:Aëtium, cùm cœperit deriuari. Aliqui uolunt ut non ſuper locum iuncturæ applicentur.

CONTRADICTIO XXVI.

Hyperici ſemen an per aluum expurget.

HYperici ſemen eduxit ex drachma una ſtercus & pituitam: Aëtius lib.12.cap.4. Idem uerò lib. 1. cap. proprio: dicit,quòd ſemen eius, tum etiam folium,urinam & menſes cit,nulla alui habita mentione.Princeps 2. Can. cap. 363. ambobus locis contradicit in hoc, quòd dicit ipſum purgare bilem, quare uirtutem ei largitur medicamenti, non ut Aëtius, deinde,loco ſtercoris & pituitæ,dicit bilem:nulla illorum mentione habita. Dioſcorides cùm dicat finire tertianas, & quartanas, & coxendicum dolores:uidetur innuere, quòd omnes humores expurget: ſed tamen per urinam tantùm,non per aluum: uerùm quatuor fermè illius facit genera: Hypericon,de quo lib.3.cap.161. Aſcyron, Androſęmon,Corim:quāuis diſcrimen inter illa eſſe uelit.Plin.lib.26.cap.8.Hypericon cum cori coniungit,

git,duoq; facit genera. Verùm ut ad Dioſcoridem reuertar, Aſcyron biliosa multa excrementa educere fatetur, uerboq; cum Principe concordat, re autem cum Aëtio potius à ſeipſo diſsidẽs: nam ſic coxẽdicis dolores finire illum affirmat, qui plerunq; à pituita fiunt, rarò autem à bile, ut omnes teſtantur. Androſæmon uerò, quẽ uocãt ſanguinẽ humanũ, bilioſa & alui excrementa educere affirmat: de quo Aëtium intellexiſſe puto, quãquã Aëtius pituitã legat, & conuenientius pro bile, eadẽ qua dictũ eſt ratione. Quamobrem illud primo dictum ſit, non Hypericonem, uerùm Corim uentrem purgare, & Aſcyron bilem: Androſæmo autem etiã excrementa, quæ ambo Hypericoni ſine diſcrimine uterq; illorum commiſcuit: quod ex Galeno apparet, qui Aſcyron & Androſæmon in 6. libro ut laxantia ſcripſit: non tamen adiecto quid purgarent. Hypericon in 8. libro de Simplicibus medicamentis tanquam ſolum urinam, & mẽſes cieret, repoſuit. ergo quod ueriſimile eſt in hoc dicam. Dioſcorides de Hyperico modum uidetur docuiſſe, quomodo non expurgando per aluum, ſanaret tertianas, & quartanas. Declarauit enim quòd urinam & mẽſes prouocaret: in Aſcyro & Androſæmo colorem exeuntium obſeruauit, qui uel ex medicamento, uel ex caliditate extenuantis medicamenti, uel materiei putredine, bilioſus extat. quem ſecutus eſt Auicenna illa ſub Hypericonis nomine reponens, tanquam notioris. Aëtius autem & ipſe hæc ambo ſub illo collocat. uerum materiæ naturam ex morbi potius qualitate, quàm ex colore uenatus eſt, quod medicum decet.

CONTRADICTIO XXVII.

Sanguinis miſsio an poſt ieiunium conueniat.

Princeps in cura ſciaticæ, ſeu iſchiæ, uigeſimaſecunda tertii, tractatu 2. cap. 25. dixit: Et bonũ eſt, ut patiẽs ieiunet duobus diebus, deinde ſecetur illi uena. Et iam dixerat in quarta primi cap. 20. ante medium, quòd ieiunus magis læditur. Sed clarius 2. Aphor. 21. ſuper illud, Vbi laborandum nõ eſt: dicebat Galenus, Aegris cum inedia nullus eſt ualidus motus adhibendus: non ſanguinis miſsio, non alui purgatio, non uomitus excitatio, non frictio multa. Mirum autem eſt, quòd cum Princeps fuerit adeò diligens in ſuis exceptionibus, inediam tamen abſolutam non connumerauerit, niſi adiecto uentriculi affectu. Quòd ſi dicatur, per ieiunium, ut quidam uolunt, tranſire materiam pituitoſam in ſanguinem, ideoq; tale ieiunium non obeſſe ſectioni uenæ: patet quòd Galenus loquitur non de ieiunio debilitante, ſed quacunque cibi abſtinentia: ut patet etiam 5. Artis medendi, de muliere Romana, cui noluit ſecare uenam ob cibi abſtinentiam. Dicit enim Galenus in quacunq; cibi abſtinẽtia, formidoloſum eſſe magnum motum. Quòd ſi dicatur, Galenum loqui de ægris febrientibus,

t non

non iſchiade: Dico,quòd fundamentum Galeni ſtat in ſiccitate,& debilitate uirtutis,non in uno tantum:& quòd dato etiam, quòd merito materiei coniunctę,uel antecedentis,inedia iuuet, non tamē ſecuri ſumus quòd materia illa etiam ſit in uentriculo,uel iecore,quod requiritur ad hoc, ne æger debilitetur. Dic igitur,quòd duo ſunt modi loquendi apud Auicennam Ieiunare,& Abſtinere à cibo: primo utitur,cùm intelligit, ut modicum cibum aſſumamus:ſecundo,cùm nullum.

CONTRADICTIO XXVIII.

Iſchiæ dolor & coxendicis an unus.

SCiatica eſt dolor qui incipit à iunctura anchæ,& deſcēdit retro ad coxam,& quādoq; extenditur uſq; ad genu, & ad calcaneū: dolor uerò anchæ eſt ille, in quo eſt fixus dolor in ancha,qui non deſcendit, niſi quādo permutatur ad ſciaticam,22.tertii trac.2.cap.5.poſt mediū.Sic differentiam facit Princeps inter hos duos dolores non leuem: cùm per oppoſita diſtinguat ſciaticam:eodem modo diffinit Raſis 9.ad Almanſorē, cap. 90. Eandem differentiam ponit in libro diuiſionum cap. 103. quam Princeps adduxit. Aëtius tamē nullam differētiā facere uidetur lib.12.cap.1. in initio:ſed nec Paulus lib.3.cap.77. imò generaliter dolorem coxæ ad partem gibbam eius extendi:& etiā deſcendere uſq; ad genua, & ſæpenumero ad pedes:quin etiam nec Raſis,nec Princeps ipſe, nec Serapio in cura differētiam ullam attulerunt ſi rectè intelligantur uerba Principis, cap. 27. nam quod dicat,Si dolor fixus maneat in ancha: intelligit, quòd non recedat, non quòd nō cōmunicetur cruri uel pedi: nam & Aëtius inquit in cap.1. lib.12. Multis etiā circa inguina dolor figitur, & tum ſanè ueſica ipſa moleſtiam recipiens,ægrè lotium reddit: & tunc maximè crus totū à coxendice ad calcaneum uſque dolorem patitur:igitur cura eadem eſt: propter tantā tamen diuerſitatem non eſt uiſum Principi, illorū dolorū differentiam præterire: tametſi nulla eius utilitas ad hanc uſque diem appareat. Iſchia,Polluce in 2.libro iuxta finem,autore,eſt neruus,uel articulus. uerba eius ſunt: καλεῖται δὲ καὶ τὸ νεῦρον τὸ συνέχον τὴν κοτύλην πρὸς τὸν μηρὸν, ἰσχίον. ὁμώνυμον δὲ ἐστιν αὐτῷ καὶ τὸ ἄρθρον. coxendices autem κοτύλας, id eſt oſsium concauitates.

CONTRADICTIO XXIX.

Iberida an iſchiadicis ſummo ſit præſidio.

IBerida laudat ſummis encomiis Paulus ad iſchiadicos dicens libro 3. cap. 77. In totum uerò hos ſanitati reſtituit iberidis herbæ uſus, quam lepidion alii,alii ſylueſtre naſturtium uocant: quæ uerò apud nos fruticoſa naſcitur ſimilibus lauri foliis,& multo amplioribus,reſpondere mul-

ta experimenta teſtantur: non ſolùm in coxarum, ſed in aliis quoque diuturnis affectibus: per æſtatem uerò longe ſunt efficaciora. Atqui ſi folia tunc non produxerit, cortex ipſius radicis cum adipe ſuillo contundi, ut emplaſtri faciem repræſentet. Aëtius autem lib. 12. cap. 2. ſic inquit: Quòd ſi ueſtigium aliquod relinquatur herbę iberidis, quæ & cardamine uocatur, radix ſumenda eſt: etenim figuram, ſaporem, & odorem cardami habet, hoc eſt naſturtii: multa autem ubique naſcitur, ſed maximè circa muros, uias, incultis locis, ac uetera monumenta: folia autem habet naſturtii, uere quidem uirentia, & naſturtio multo maiora: longitudo uerò caulis cubiti eſt parui, aut paulo amplior: æſtate fert lacteum florem, quo tempore eſt efficacißima: ſemen habet quàm minimum, quod per totum enaſcitur caulem: radix uerò acerrimum habet odorem, & maxime omnium naſturtio ſimilem. Hanc æſtate recentem effodito, arida enim uires amittit: & diligenter tundito: tunditur autem difficulter: & axungia ueteri modica excipito. Aliam igitur herbam Paulus deſcribit, aliam Aëtius: ille eam quæ nomine caret, hic autem iberida: ſed poſteriorem Serapio deſcribit cap. 339. quam thapſiam uocat: tum quòd notam illam ait Dioſcoridi, Galenoque, qui hiberida deſcribunt: nihil autem refert, aſpirationem ut uideo addideris, detraxerisúe: tum quòd dicat eam folia fœniculo ſimilia habere, quæ proxima ſunt naſturtio, non lauro. Princeps ſimiliter eandem ſub ſeitaragi nomine poſuit: cùm eam folia naſturtii habere dicat: uerùm lacrymam ruthæ etiam agreſtis ſub nomine theſiſiæ in medium adduxit, non minimam partem uirium thapſiæ adiiciens. Thapſiæ uerò non meminit in deſcriptione ſingularium medicamentorum, adeò ut eam ignoraſſe credatur. Galenus 8. de Simplicibus medicamen. lepidium tanquam iberida deſcribit, quam Princeps, ut dixi, ſeitaragi uocat: ergo iberida ſeorſum à lepidio diſtinguit Dioſcorides, cùm capite 162. de lepidio in ſecundo libro, de iberide autem in primo libro cap. ultimo tractet: tam parua cura fuit ſimplicium medicamentorum egregiis olim medicis: cùm illorum uſus non ſit fermè neceſſarius: niſi ubi ex errore deterior, ac penè inſanabilis factus fuerit morbus: qua ratione etiam medicamentorum tranſmutationem ſcripſit Galenus. Nunc ſatis eſſe pluribus uidetur, multa in his nugari, recta medendi ratione prętermiſſa: Auicennamque accuſare de his, in quibus & ipſe Galenus minore cum excuſatione negligentior fuit.

HIERON. CARDANI
CONTRADICENT. MEDI-
CORVM LIBRI PRIMI
TRACTATVS
QVARTVS.

CONTRADICTIO I.

Medicina an cum cibo ſumenda.

EXPEDIT ei, qui uult ſumere medicinam, ut ſummo mane ſumat,& tardet cibũ: deinde ſumat poſt tres horas uiginti aureos panis cũ uino & aqua pauca: & poſt ſex horas ingrediatur balneũ, 22.tertii tractatu 2.cap.7. iuxta mediũ.Hîc uidentur tres apparẽtes contradictiones,quarum prima eſt, quòd cùm loquatur de laxante medicina,tum quòd nullus eſſet uerborum ſenſus, ut in antiqua lectione, tum quòd eſſet præter rationẽ,quia ſæpe illa tranſiret in alimentũ ſi eſſet ut caſsia fiſtula,uel ſaccharũ uiolatũ:tum quòd moueret nec euacuaret,ut quarta primi cap.5.dicitur.oportet autẽ ne medicinę potator comedat aut bibat,donec medicina ſuã pfecerit operationẽ: quare ante terminũ operationis exhibet medicinã:& pro hoc etiã ſunt rõnes ſex, quas Vgo Senẽſis adducit:prima,quòd cibus obtũdit medicinã:ſecũda,quia inclinat uẽtriculum ad retinẽdũ quod in illo cõtinetur:tertia, quòd medicina poterit impedire cõcoctionẽ:quarta,quòd humores attracti cibũ corrũpunt: quinta, quia periculũ eſt,ne aliqd ex medicina cũ cibo ad uenas attrahatur: ſexta, quia medicina erit cauſa eiectionis cibi ad inteſtina. Addo ſeptimã, quia motus motũ impediet,nã medicina humores trahit ad uẽtriculũ ab hepate,in cibo hepar trahit à uẽtriculo:qui duo ſunt motus manifeſtè oppoſiti. Sed quædã ex his cõditionibus nõ uidẽtur ueræ: nanq; in medicina debili iſtud eſt falſum:ut de caſsia, quã Meſue ſuadet dari ante cibũ, ut iam dixi,ne in alimẽtũ trãſeat:de ualida autẽ dicebat Hippoc.2.Regim.acutorũ 12.ubi autẽ quis medicamentũ ebiberit,ptiſanam protinus ſorbendã dato: neq; inſigniter minore quàm cõſuetũ eſt quãtitate. Galenus autem aſsignat duplicem cibi aſſumpti cum medicamento utilitatem:nempe retundere malitiam illius,& detergere reliquias. Impedimentum igitur operationis eſt pro iuuamento apud Galenum,nõ pro iactura:cùm impedimẽtum eſt diminutionis cauſa, non autem iam operante medicamento: nam ſic eſſet pugna:circa quod obſeruandũ eſt pro canone maximo, quãquã hic obiter adiiciatur, poſt medicamenti completam operationem ſolùm

lùm eſſe dandum cibum: ut in 13. textu iubet Hippocrates:atq; eum perexiguum,ut Galenus conſulit in Commento: quanquàm ſecus nunc faciant medici noſtri temporis. Verùm ad propoſitum reuertendo,huic ſententiæ denuo obſtat autoritas & ratio Pauli Aeginetæ:is nanq; capite 4. libri ſeptimi inquit:Aloës drachma cum aqua mulſa mane datur:qui ueſperi eam exhibent,aut ſecundum cibum,noxã inferunt:quippe alimentum in membra digerit. Et rurſus cap.6.Summatim in omni purgatione efficaci,medicamentum homini ieiuno,& concoctione obita,trades. Non igitur ullo modo medicamentum cibo miſcendum erit. Deinde paulo pòſt ex Philagrio Hippocratis uerba iam inducta aliter uidetur interpretari,inquit enim:At ſi inediam non tulerit,aut uentriculi os ad bilem con trahẽdam ex longa penuria,uel alia cauſa paratum habuerit, dabitur ipſi panis ex uino aquoſo,ptiſanæ'ue cremor,aut chondri,nõdum incepta uacuatione,ut ne cibus corrumpatur: ſed protinus ubi medicamentum fuerit epotum: ſic enim nonnunquàm ad celerem medicaminis motionem pondere ſuo opitulatur.Igitur ſingulare facit dictum Hippocratis, quod Galenus expoſuit tanquàm generale: additq; cauſam celeritatem operationis:cùm Galenus potius tarditatem educat, & uim detergendi. Sed non laborabimus ut modo Philagrium Galeno concordemus: ſed animaduertendum ex Hippocratis & Galeni & Principis ſententia, cibum ſubtilem, qualis eſt ptiſanæ cremor, uel alius etiam longe tenuior cum medicamento ſumptum,prius concoqui,quàm medicamentum moueat: cùm tamen aliter Paulus ipſe ſentiat, nec niſi Vgonis tertiam rationem amplectitur.Forſan quis dicat, Hippocratem ibi cõſulere hoc de medicamento perniciofo ac puro:cùm Galenus ſubiiciat odorata utiliter miſceri ad comprimendam illius malitiam:quare tunc cùm uentriculum non offendat, minime cibo permiſcendum erit:cùm tamen conſtet Galenum in libro Quos, & quando, quomodoq; purgare oporteat, ſcripſiſſe eadem, quæ in illo Commento tradiderat ad uerbum:cùm ibi generaliter hominem quæ facienda ſint doceat: quare leuiſsimum cibum cum medicina, quamuis uſus exoleuerit,propinabimus:tum maximè cum pilulis ſeu catapotiis.Pauli ratio & autoritas nos monet ut id caute faciamus, ſcilicet ne ullo modo cibi concoctionem opus medicamenti præueniat,Principis autoritas ſingularis eſt in eo caſu,conſulens ne medicamentum nimis ſæuiat.At dices,Nonne poterat iuxta Hippocratis præceptũ cibo & ipſum miſceri. Reſpondeo, oportebat illud ad iuncturas uſq; penetrare: quare cibo opus non fuit: in quo diligentiam Principis animaduertere decet. Cùm igitur perficere debeat operationem medicamentum: manifeſtum eſt,quantum aberrent, qui abſq; leui detergente prius intra paucas horas exhibent cibum.Hoc tamen melius à Tralliano declaratur lib.4.cap.2,

CONTRADICTIO II.

Articulari morbo an uinum competat.

ALtera contradictio eſt,quod iubet dari uinum in ſciatica.& Aëtius in podagra libro 12.cap.33.ſi pituitoſa fuerit,ſuadet uinum dari flauum,antiquum,ſubtile:ſed tamen interualli tempore. At uerò Princeps iam dixerat in fine cap.7.Et oportet ut dimittat uinum omnino, uſquequo ſanetur ex eo ſanatione integra,& ueniant ſuper ipſum quatuor tempora:& oportet ut hoc paulatim fiat.Et hic loquitur de omni dolore articulorum. Trallianus etiam libro 4.cap.3.ab initio uix ex toto uino interdicit in podagra ſanguinea: quare cùm id non agat in pituitoſa, manifeſtum eſt uinũ in ea poſſe adhiberi. Haliabbas octauo Prac. cap. 33. uinum dat cum melle compoſitum,quod melicratum dicitur, permixtum aqua decoctionis cumini.Paulus uerò libro 3. cap. 78. in fine curationis bilioſæ fluxionis,quo etiam pituitoſa continetur:uinum haud denegat:concedit uerò manifeſte in regimine præſeruante. Facile fuerit hanc diſcordiam ſedare,ſi illud propoſuerimus, Vinum primò ſecundum Arabes noxium eſſe podagræ, & aliis iuncturarum morbis: quanquàm Raſis libro 9.cap. 70. dicat,quòd in tẽpore incolumitatis debeant bibere uinum antiquum, & purum: utiq; urinam prouocantibus in cura frigidæ podagræ: nec uinum uideatur negare in ſciatica: intelligit cõparationem illius ad aquam puram.Græci uerò,& cum illis Haliabbas,qui Arabs Græcus dici poteſt, uinum dant,& præcipue in interuallo acceſsionum,& in declinationibus materiarum frigidarum:ſed in calidis denegant.Ita iuuamenta uini ſunt, concoquere craſſos humores, digerere,& per urinam prouocare, augere calorem innatum:detrimenta moderari ſunt,ſpargere,& calefacere:quare neq; in calidis, nec dum materia cruda eſt competit.Flauũ eligit Aëtius, antiquum,ſubtile:unde error utentium albo pro flauo:aut admiſcentium aquæ partem. Haliabbatis præceptum intelligitur obſeruandum ad tollendum medicamenti iacturam:quo in caſu etiam medicata propinamus uina, ceu melicratum: non quòd tunc conueniat, ſed quòd laborantibus non tantum potus ſit,ſed medicina.

CONTRADICTIO III.

Articulari morbo an balneum competat.

DEinde iubet ut balneum ingrediatur:dicebat Galenus 11. Artis curatiuæ,cap.20.Balneum duobus modis podagram excitat: primò, quòd humores colliquat:ſecundò quòd uenas aperit:hocq; modo dum podagræ nocet,febrem iuuat.Iuuat autem duobus modis,dicit: & quòd humores digerit,& quòd calorem febrilem remittit. Hæc ſunt generalia iuuamen

uamenta;nam tertium illud ſolis conuenit patientibus defluxum humorum in articulos: & hanc ſententiam idem ipſe ſcripſit Princeps 22.tertii tract.2.cap.24.dicens:Et minorentur in balneationibus, quoniam ipſę liquefaciunt humores,& faciunt ipſos currere ad iuncturas. Ex quo patet, quòd conuenit cum Galeno in ſententia, ſed non in reddendo cauſam, cùm ſint duæ.Et nota,quòd cōcedit in hora reſolutionis effuſionem aquæ frigidæ,& aquas thermarum.Ex doctrina Hippocratis 5.Aphor.21.& 25. Verùm primum horum paruipendunt medici noſtri temporis,ut pleraq; alia optima auxilia. Sed ut ad rem reuertar, Alexander balneum aquæ dulcis ſuadet:ita tamen ut illius effuſionis ſolum meminerit,quæ per frigidam fit,libro 4.cap.1. ubi de lauacris agit. Verùm illud mirum, quòd thermas omnino prohibeat, Principe eas admodum laudante. Secundò, quòd à cibo in calida intemperie balneum exhibeat: uerum in hoc errorem ſuſpicor eſſe:quis enim neſcit, illico crudis humoribus diſtracta concoctione,artus implendos eſſe? At Paulus lib.3.cap.78. balnea laudat: & in affectus tempore,& in interualli ex aqua dulci prohibet:in humida podagra thermas concedit.at Alexander in frigida, aut pituitoſa, admittit balnea dulcis aquæ,uolens ea dolorē ipſum lenire:quinimo conſulit utendum eſſe illis.Exiſtimo balneum omne ex aqua calida noxium eſſe,propter rationem ultimam Galeni: aperit enim, ac dilatat uias ſi ſolum admittatur: uerùm ſuperfuſione aquæ frigidæ addita iuuabit. Cauendum tamen à frigida ex toto, ubi iam tumor in articulis fuerit excitatus, ut Aëtius dicebat libro XII. cap. 48. Principis textus ſic interpretandus eſt: Thermarum aquæ ui iuuant, calore nocent: ob id penſanda eſt utilitas: nam commodæ ſunt interdum quæ ferri plurimum continent: conueniunt interdum etiam balnea dulcis ac tepidæ aquæ, cùm adeò dolor extinguitur,ut fluxum materiæ prohibeat:quo caſu detrimentum iuuamento penſatur.

CONTRADICTIO IIII.

Articulari morbo an coitus competat.

IVxta id accidit dubitatio, nam Princeps cap.24.iam expoſito in præſeruatione coitum ex toto remouet.Serapio libro 4.cap.30,uidetur admittere in corpore temperato,ſed humoribus pleno:cùm dicat, Non nocet detrimento magno. Aëtius lib.12.cap.1.dicebat: Generant hunc morbum immoderatus uenereorum uſus:quare moderatum admittere uidetur:ſed non ualet,nam loquitur in ſanis, non iam affectis.Paulus in bilioſa tantum interdicit ueneri:ubi etiam humores non excreuerint,abſtinendum puto:aut ſi humores praui etiam abundent: quod ergo eſt frequentiſsimum Auicenna tanquam generale propoſuit:cùm rarò,& tunc etiam

paruus

paruus error accidat.nam multos nec malos humores abundare oportet: nec in affectu eſſe,ubi nulla ex parte coitus nocere debeat.

CONTRADICTIO V.

Humores an actu ſint in uenis.

MEdicamentum expurgat humores iam actu exiſtentes, non in illos facit Gal.in libello de Purgantium medicamentorum facultate:& exemplum dat de aqua hydropicorum, quam conſtat actu in aqualiculo contineri:tum etiam de arquatis: dicebat enim:Si humor ipſe per medicamentum gignitur, tantum in illis proderit ſanguinem mittere, quantum expurgare:quæ ratio nulla eſſet prorſus,ſi ex mente Galeni humor actu non contineretur in ſanguine:nam ſi illi dicant, Non bilem trahit ſcāmonium, ſed quæ erat potentia bilis in ſanguine actu fit talis: non eſt autem aqua hydropicorum in potentia in ſanguine:igitur nec humores reliqui:item in ſectione uenæ iuuaretur arquatus, nam bilis educeretur.Eandem planè ſententiam exprimit in libro aduerſus Iulianum:dicebat Iulianus: Si humores in homine eſſent expurgato athleta optimę habitudinis medicamento uiolentiſsimo nihil educeretur ex humoribus: ſed ſola fex,aut cum illa ſanguis: ſed non ſic eſt,imò in omnibus educitur bilis,ac atra bilis,& pituita:igitur in ſanguine illi non ſunt,ſed fiunt. Poterat reſpondere Galenus,& dicere,Humores ſunt ibi in potentia, & per medicamentum ad actum reducuntur: ſed non ſic: negat igitur experimentum: nam in exquiſitè ſano nihil horum apparebit: igitur humores qui educuntur ex corpore,actu in illo ſunt. Eſt etiam ratio pro Galeno, in interpolatis febribus humor expellitur ab ore uenarum ad concauitates:ſed hic humor nondū eſt putridus,nam ſic faceret febrem continuam: uel eſt in potentia in ſanguine, & ſic omnes homines febrem paterentur, eſſet enim ſemper expellendus: uel quia eſt actu, & ſic haberetur intentum:cùm enim eſt actu in uenis,uel quia actu in illis eſt,uel quia præparatur ad putredinem,expellitur à natura: quomodo enim ſi eſſet in potentia tantum,ſolo naturæ opere poſſet expelli?Hippocrat.autem libro 1. de Natura humana dilucide à textu 20.ad 23.hoc declarat dicens:Corpus autem humanum continet ſanguinem,pituitam,bilem geminam,flauam,& atram:& hæc illi ſunt natura corporis, & propter hæc ægrotat, & ualet. Valet autem præcipuè, cùm ea inter ſe uirtutem & copiam mediocriter temperatas habuerint, & potiſsimum ſi permixta ſint: contrà laborant cum eorum quicquàm fuerit,amplius ue,aut in corpore ſecretum fuerit, neq; amplius confuſum: neceſſe eſt enim cùm horum quid ſeparatum ſit, & per ſe ſtet,non ſolum ex quo excesſit locum morbo efficaci: ſed etiam illum,ubi iam ſubſtiterit, & influxerit nimium, affluentem dolorem & labo

laborem parere. Vbi Galenus exponẽs declarat, quonam pacto cùm humor à ſanguine ſecernitur, duplici modo afficitur corpus: & quòd ſanguis ipſe non amplius eſt temperatus, & quòd pars in quam influit humor, læditur. Cùm igitur ſanguis actu ſit, & eodẽ modo uelit alios humores eſſe, (miſcentur enim illi & inter ſe) conſtat humores actu eſſe. Mixtio enim eſt miſcibilium mutatorum unio de Generatione & corrupt. textu commenti ultimi. Iſtud uerò eſſe uidetur demonſtratiuum argumentũ, quòd ſaltem ſecundum Galenum humores in actu ſint in ipſo ſanguine. quòd cùm utraque bilis & ſanguis in iecore generentur, pituita tamen in uentriculo fit. 2. Virtutum naturalium, cap. 5. iuxta finem: & libro de Atra bile, cap. 8. in initio, cum dixit: Porrò demonſtratum eſt à nobis, pituitoſum humorem ex pituitoſis cibis in prima, hoc eſt uentriculi, concoctione generari. At uerò in oppoſitum eſt autoritas Galeni 2. de Diff. feb. cap. 9. inquit enim, (poſtquam ſuperius declarauerat tria eſſe genera intermittentium febrium, quia tres humores extra uenas, unum autem continuarum, cùm ſanguis putreſcit.) Cùm ſanguis putreſcit, quod ſubtile eius eſt, tranſit in flauam bilem: quod craſſum, in atram: ſi igitur humores actu in ſanguine eſſent, non fieret noua illorum generatio. Secundò, fierẽt quatuor genera continuarum febrium, ſicut tria interpolatarum, & non unum. Quam ſententiam repetit 2. Criſium cap. 12. Auerroẽs etiam 2. Collectaneorum cap. 1. exiſtimat, quòd ſolus ſanguis ſit proprie intentus à natura: & hoc, quia membra ex illo ſolo generantur, & nutriuntur: & hoc modo humores ſunt tantum in eo in potentia: alio modo ut ſunt illius ſuperflua, & ſic in generatione eius neceſſaria ſunt in actu. Eſt etiam ratio: nam ex pluribus in actu non fit unum. 7. Primæ philoſophiæ t. 49. ſed ſanguis eſt unum per ſe, tum quia habet unum finem, & diſtinguitur ab aliis humoribus, & ſapor eius eſt unus ſcilicet dulcis: nam ſi eſſet mixtum, in ſputo ſanguinis appareret acidus ſapor neceſſariò propter bilem atram, & amarulentia propter flauam. 4. de Simplic. medic. cap. 16. Sed nõ ſic eſt: imò cùm apparet talis, iudicamus ſanguinem uitioſum. hoc inquam experimento in cæteris mixtis manifeſtum eſt. lactis etiam partes, quod ſit ex ſanguine, ſunt in eo diuerſæ ſubſtantia, non autem actu: & dato quòd actu eſſent tales, cùm omnes ſeparatæ dulces ſint, manifeſtum eſt nihil eſſe proportionatum bili flauæ, uel atræ. Eſt etiam neceſſarium ſic dicentibus, confiteri quòd Thuriſanus dicit, Sanguinẽ eſſe mixtum quoddam ex tribus humoribus tantum, & ita ſanguinem nullum eſſe: haberẽt etiam humores duo uaſa, ſicut bilis flaua uenas, & ueſicam quæ ſub iecore eſt: & atra uenas, & lienem: ut libro de Atra bile cap. 8. Hoc autem non eſt uerum, cùm ſingulis humoribus ſingula uaſa natura decreuerit, ſecundum naturã exiſtentibus. Conciliator uidit hanc difficultatẽ Diff. 30. ſed

non eſt auſus eam declarare. Reſpondeo igitur,quòd natura non intẽdit apud Ariſtotelẽ,neq; apud Galenũ,niſi generationem ſanguinis, in ſecunda concoctione principaliter:ſed generat utrãq; bilem ex neceſsitate, ſub forma excrementi:& excrementũ in actu eſt. Sed tunc nõ propriè dicitur humor,ſed ſuperfluum:quia nõ habet ſaporẽ in actu, nec prauã qualitatẽ. Superfluum etiã non intelligitur ſeparatum in actu ab eo cuius eſt ſuperfluum,quare non generat febrem aliã, niſi cùm ſeparatur: & tunc fit humor in actu,& accidit alterũ ex duobus: uel enim retinetur, & putreſcit, faciens febrẽ ſui generis:uel expellitur ſine præparatione ad putredinem, & ſic retinetur à uaſis ad hoc ordinatis, quia ſecum trahit aliquid utilis, donec illo ſeparato excernatur: uel extruditur à uenis cum præparatione ad putredinem,& ſic facit febrem periodicam. Cùm uerò Galenus dixit, generari flauã bilem & atram ex ſanguine ſupercalefacto, 2.Regim.acut. 31. intellige generationẽ humorũ actu exiſtentium,qui amplius ſanguini nõ uerè miſcẽtur:unde uterq; morbus regius exoritur. Quòd ſi humores actu in uenis eſſent,omnes regio morbo laborarent. At ſi dicas, in morbo regio ſuperaugetur: Reſpondeo,ualde ſapiens eſſet medicina illa,quæ ſuperfluũ tantũ concoqueret,& quæ rurſus educeret:color etiã in ſanis,quãquã croceus,nõ foret,aliquantulũ tamẽ eius particeps eſſet.Quinetiã Galenus & Princeps ſæpe repetũt ſanguinẽ mittendũ eſſe cum uel ipſe abũdauerit,uel humores omnes ex æquo aucti fuerint:quę diuiſio nulla eſſet, ſi humoribus excreſcentibus neceſſariò & ipſe ſanguis excreſceret. Rabi Moyſes 2.particula Aphor.ſuorũ in principio, ſentẽtiã Galeni recitat ex quarto ſuper ſecundũ Epidem.quæ talis eſt: Sanguis eſt cõpoſitũ ex quatuor humoribus:& cùm unus ſuperabũdat,dicitur ſanguis ab illo humore denominatus,ut bilioſus,uel pituitoſus: ſanguis autẽ qui unus eſt ex illis quatuor,eſt ſecundũ imaginationẽ ab aliis ſeparatus. Hæc autoritas clarè docet quod nos diximus: nam ſi ſanguis,qui eſt quartus humor, eſt ſolũ ibi ſecundũ imaginationẽ:igitur & reliqui tres humores: igitur ſolũ aggregatum eſt in actu,& quatuor illæ partes ſunt in potẽtia humores: ut uerò creſcũt partes illæ in potẽtia talis ſanguis dicitur:ut bilioſus ſanguis, cuius magna pars in bilẽ trãſire facile poſſet,aptaq; eſt. Humores igitur in actu nõ ſunt niſi corpus ægrum fuerit:humorum tamẽ materia ſemper adeſt.

CONTRADICTIO VI.

Agaricus an purget materiam in pectore exiſtentem.

AGaricus purgat materias exiſtentes in pulmone & pectore tenaces ac putreſcẽtes: Meſue cap.de Agarico. At Galenus dicebat 5.de Locis cap.3.poſt mediũ:Eorũ quæ cõtinẽtur in pectore,uel pulmone,nullum deſcẽdit inferius.Intelligit autẽ per ſeceſſum,nã per urinã modũ declarat.

Reſp

Reſpondetur ex eodē lib.6.de Locis cap.3.in fine, dum dixit, Itaq; quam ob cauſam pus in pulmone genitum cum urinis (licet raro) excernatur, iam dictū eſt:id uerò quod per uentrē purgatur,aliā (licet raram, quæ in corporū diſſectione apparet) cauſam habuit: quippe cōcaua uena medio quodā uaſe ſtelechieæ uidetur interdū adaptari: proinde nihil mirum aut impoſsibile eſt & ex ptibus ſepto trāſuerſo ſuperioribus pus in uētrē defluere:nā corporū raros habitus,par eſt etiā ut rari ſequātur euētus. Ergo iam ſuperius eodē cap.3.declarauerat,quòd pus per urinā ex pulmone excernendū,primò in cor per leuē arteriā ad ſiniſtrū uentriculū fertur:quod inde in magnā incidēs arteriā,quæ ſpinæ ſubſtrata eſt,ad renes primò, deinde ad ueſicā fertur: at uerò in quibuſdā cùm pus etiā per uenas pectoris ſi morbus ſit lateralis,trāsfundatur ad extremū : uena eſt ſtelechieæ,id eſt porta ſimilis arborū caudici,quę illas pectoris perbreues iungit his quę ad inteſtina ferūtur:nam ſine illo uaſe haud hoc fieri poteſt, cùm pectoris uenæ (ut Galenus dicebat 5.de Locis cap. 3.) iuxta exortū ſepti trāſuerſi finiantur:quare inferius ſanies, niſi hoc auxilio in paucis inuento, defluere nō poteſt. Meſuen tamen haud tam longe proſpexiſſe puto, ſed potius è uicinis regionibus exiſtimaſſe Agaricū aliquid trahere: quod cùm Dioſcorides & Princeps aliiq; claſsici uiri dicant, illud conferre tabidis, purulentos ipſe credidit: cumq; ſimul purgare glutinoſos humores affirment, ille hæc duo iunxit in unum:exiſtimans Agaricum glutinoſos humores, ac purulentos poſſe ex pectore & pulmone detrahere: quod cum nullus alius dicat,neq; ipſe Serapio,cauſam dedit ut medici recētiores hoc etiam calamitatis miſeris purulētis adiiciāt:quo ego cōſilio iam ab hinc quindecim fermè annis ab egregio quodā medico conſultore penè occiſus ſum.

CONTRADICTIO VII.

Epialæ febres an ſimul calorem & frigus habeant ex eadem parte.

EPialæ febres dicuntur à Græcis, in quibus ab interna parte ſecundum minutiſsimas partes ſentitur (quamuis diuerſas) calor ſimul & frigus per totum corpus: ut non ſit ad ſenſum inuenire particulam,in qua non utrunque ſimul ſentiatur.Cùm uerò interius calor ſentitur, exterius autem frigus,aut lipiriæ ſunt,aut febrium ardentium genus pernicioſum, libro de Inæquali intemp. cap. 8. at etiam 2. de Diff. feb.cap. 6. declarat, quonam pacto, illa ſit admodum quotidiana in periodis, longiſsima etiā, & quæ fiat à uitreo modicè putreſcente humore : nam uix putreſcere poteſt. Quodq; eius ſint duæ differentiæ : altera, in qua, etiam ſi quieſcat æger, frigus ſentitur : altera, in qua dum mouetur ſolùm. Meminit & harum febrium quaſi communi quodam ſymptomate 3. de Simplicib.

medic. cap. 16. In eadem igitur ſententia fermè Aëtius lib. 5. cap. 87. ſcripſit, Vitreum humorem, & acidam pituitam, cùm non putruerint, rigorem inducere. cùm putreſcunt mediocriter, epialam, quæ ab ἠπιάω, quod eſt mitigo, dicta eſt: lenis enim febris eſt. Ηπίαλου etiam Græci dicunt algorem illum qui febrem præcedit: cùm igitur ex toto computruerit, febrem in qua frigus præcedit calorem, generat. Verùm hæc non uidetur eſſe Arabum ſententia: nam Princeps prima quarti trac. 2. cap. 49. Empialam uocat, in qua calor eſt manifeſtus, frigus autem in profundo latet: de Epiala uerò Græcorum in cap. 61. loquitur nullum ei imponens nomen. Raſis. 18. continentis cap. 3. Empialam appellat febrem ex autoritate propria, illam quam etiam Princeps: ſed antè ex autoritate Meſue dixit eam eſſe, in qua calor interius, & frigus exterius appareret: & in hoc mihi nil aliud dicendum uidetur, niſi quòd mala translatione decepti ſint Arabes: error uerò nullius momenti ſit, cùm Princeps omnium febrium ex pituita conſiſtentium, unum tantum faciat capitulum generale, in quo curam docet.

CONTRADICTIO VIII.

Lateralis morbus an in ſenibus pernicioſior quàm in iuuenibus.

Laterali morbo laborantes iuuenes ex maiori parte ſeruantur, & ſenes moriuntur. 4. Contin. cap. 3. fol. 88. col. prima ex ſententia Aaron. & adducitur ratio, quia natura ſenum eſt debilis ad expuendum materias contentas in phlegmone. Oppoſitum ibidem fol. 92. col. 3. & adducitur ratio, quia ſenibus non æquè grauia adueniunt ſymptomata. Hippocrates prima Aphor. 14. dicebat, quòd ſenes acutas febres non adeò incurrunt. dicebat Galenus in fine commenti, quòd ſi incurrant, moriuntur. Quare ex hoc etiam uidetur prima ſententia uerior; cui exitus, ſeu rei experimentum accedit. Igitur ſi dictum intelligatur in decrepitis, quanquam ſymptomata ſint leuiora, comparatione tamen ad uirtutem non poſſunt talia eſſe leuiora ei: quare iuxta Aphor. 34. particu. 2. & ratione uirtutis letalior fit omnino: ſi uerò de mediis ſenibus intelligatur, tunc raro incurrunt uehementes phlegmones laterum: quòd ſi par ſit morbus, proculdubio in illis eſt pernicioſa: ſi autem morbus ad uires proportionem habeat, celerius etiam ſenex moritur. Accidit autem frequenter, ut in ſenibus leuiſſimi fiant morbi, quare diuites ſenes minus iuuenibus periclitantur, quoniam cauſis periculoſis non ſe exponunt: pauperes autem contrario modo ſe habent.

CONTRADICTIO IX.

Phthiſicis an competat uinum.

PHthiſicis uinum exhibet Princeps, 10.tertii trac.5. cap. ulti.oppoſ.4. Contin.cap.2. Aëtius libro 8.cap.67.inquit: Vinum autem theræum, & ſcybelites præbeatur, mediocri tamen menſura: dicta hæc à locis uina, nam Thera inſula eſt enata in mari iuxta Cicladas,cuius meminit Plinius libro 2.cap.87.& tamen Paulus dixit lib.3.cap.32.de tabidis ex ulcere pulmonis loquens:Potus autem eorum aqua cœleſtis erit,atq; inde mulſa ex illa confecta.Idem autem Raſis cap.60.noni ad Almanſorem,ubi ex mente propria loquitur,dixit:inſiſtendum eſſe potui lactis,uinum tamen ſubtile & temperatū aliquando eſſe tribuendū. Dico breuiter,Phthiſis proprie dicta,quæ Galeno uocatur phthoë, libro de Diffinitionibus, iuxta medium:cùm ſit ulceris pulmonis morbus,uinum autem per ſe repurget ulcera,& materiam in eis contentam, maximè flauum,craſſum,dulce,libro de Attenuante uictu cap. 12. uinū poſtulat ſui ratione. Nocet autem in tribus caſibus,ubi ulcus ex eroſione fuerit,acres enim auget humores, quamuis etiam eos expurget, teſte Galeno in ualidis hoc tantum intelligitur.Secundò nocet putrida uehementi febre adiuncta.Tertiò,ubi ex ſanguinis ſputo ſpontaneo ortum phthiſis habuerit. Rarò autem cùm accidat,ut ab his tribus conditionibus phthiſis abſoluatur, ideo non dare uinum tutius eſt.Erit & id obſeruandum,quòd in iuuenibus calidisq; temperamentis,noxium eſt:atq; ideo tales arcet etiam ſanos à uini potu Galenus 5.de Tuenda ſanitate,in fine.dicebat enim ille:Si cui ergo intemperie, quæ intra ſanitatem exiſtat, calidiſsimum temperamentum contingat,huic ex toto uinum circuncidiſſe prodeſt. Quanto ergo magis ubi tabe laboret calida:atq; eo maximè etiam,ſi putrida febris adiungatur. Sed nec prætereundus error eſt Arabum, qui ſubtile uinum collaudant: at contra Aëtius Theræum ac Scybeliticum quæ uina, ut inquit Galenus lib. de Cibis boni & mali ſucci, cap. 8. dulcia ſunt, & craſsiſsima:quinetiam id laudis genus, expurgandi pulmonem, talibus uinis aſcripſit in libro de Attenuante uictu. Quinetiam ſyreum conuenit quod noſtri ſapam uocant. Verùm cùm ille dixiſſet,adiungenda ea cibis ſubtilis alimenti:Arabes perperam intellexerunt,uina ſubtilia phthiſicis conuenire.

CONTRADICTIO X.

Hippocrates an pulſum agnouerit.

EX pulſibus ſigna ſumpta prætermiſit Hippocrates,uel quia non cognouit,uel quia minimi ea momenti exiſtimauit,3.de Criſi cap.ultimo, poſt medium: attamen in libro de humoribus inquit poſt initium:

Venarum pulſus,caliditas,frigiditasúe medico ſunt conſideranda. Idem libro de alimentis,iuxta finem,qui 27.eſt in ordine: Venarum pulſus,& ſpiratio,ſecundum naturam indicant hominem rectè habere. & 7.Epidemiorum ante medium, σφυγμὸς ἐν κροτάφοισιν, ὡς λιπαρῆς θέρμης. id eſt, Pulſus in temporibus, ut in calore ſuaui. Reſpondent quidam agnouiſſe Hippocratem ut ſignum robuſtæ,aut debilis uirtutis: non autem ut letale, uel ſalutiferum. Sed hi non ad mentem Galeni 2.de Præſagio ex pulſibus cap. 4. ubi docet, mortem etiam inter loquendum ex pulſu imminentem cognoſcere. Propterea dico,ut ſæpius aliàs, Hippocratem non fuiſſe autorem libri de Alimẽtis,iuxta Galeni ſententiam,nec 7.Epidem. uerum cognouiſſe tamen pulſum uenarum: ſed cùm non adeò illius doctrina perfecta foret,quippe quã etiam Eraſiſtratus longe poſterior ignorauit,aliis ſignis contentum fuiſſe.

CONTRADICTIO XI.

Intentiones curatiuæ an à tribus ſumantur.

INtentiones curatiuæ ſumuntur à tribus,à uirtute, morbo, & aëre nos ambiente.9. Artis curatiuæ cap. 14. at prima Aphor. 2. ponuntur quatuor, regio, tempus,ætas,& morbus:ubi præter morbum nihil eſt commune cum priore. Rurſus 4. Aphor. 2. adduntur præter hæc conſtitutio, natura ægri,induſtria,& uictus: eruntq; ſic octo. At quarta primi cap.3. ponuntur duodecim,quæ ſolẽt his uerſibus,quanquàm ſatis rudibus,utiliter tamen explicari:

Ars,ætas,uirtus,regio,complexio,forma:
Mox,& ſymptoma,repletio,tempus,& uſus:
Et bene ſi numeres figuram iungere debes.

Sexcentæ ſunt diuerſitates in talibus obſeruãdis: uerùm,ut iam ſæpius dixi,Galeni locus proprius eſt inſpiciendus: is eſt nono ut dixi Artis curatiuæ.Sed tamen in mittendo ſanguinem addidit ætatem illis tribus, libro de Venæ ſectione cap. 9. Reſpondeo igitur ad autoritatem primæ particulæ Aphoriſ.quòd regio & tempus ſunt pro aëris conſtitutione:in ætate uires comprehendit.Sunt etiam illi ſcopi quãtitatis euacuationum non ſimpliciter euacuandi,ut libro de Sectione uenę cap.9.in fine. Ad autoritatẽ quartæ particulæ,conſtitutio etiam ad aërem reducitur:reliqua tria nihil per ſe indicant,ſed omnia de uirtute. Princeps enumerat fermè omnia quæ diuerſis in locis Galenus adduxit intentionibus curatiuis aſſequendis utilia. Ad id de uenæ ſectione dico, quòd tres priores communes ſunt omni euacuationi:ætas autem non ſenilis, ſed puerilis additur in mittendo ſanguinem:illa uerò præter principales eſt digna obſeruatione: maximè cùm quis à ſolita euacuatione deſtituitur,quam cap.6.adiunxit.

Sed

Sed uidetur mirum, quòd ibi in cap.9. aëris conſtitutionem inter principales non admittit. Reſpondeo, imitatur Hippoc.4. Regim.acutorum 19. propterea obmiſſam fatetur in fine commenti Galenus aëris conſtitutionem, quam & ipſe in libro de Venæ ſectione dereliquit. Quatuor igitur erũt, ſed aëris ſtatus ad uirtutem referri poterit: ut etiam nono Artis curatiuæ. morbi autem pro ſanguinis miſsione tres, febris ardentiſsima, phlegmon, dolor acutiſsimus, 1. Aphor.23. Sed dolor cùm à cauſa calida fuerit, uel ex materia in uenis exiſtente propter dolores qui ex uitrea fiunt pituita in colo, ileo, uentriculóue.

CONTRADICTIO XII.

Euacuationes ad ſyncopem an conueniant. ubi de menſura detractionis ſanguinis.

NEque compreſsiones ad extremum ducendæ, periculoſum enim: ſed qualis natura fuerit eius qui perferre debet, ad hoc ducere expedit. prima Aphor. 3. & Galenus libro de Venæ ſectione cap.12. narrat de tribus ægris, qui per nimiam ſanguinis euacuationem repẽte mortui ſunt. at 9. Artis curatiuæ cap.10. enarrat tantum duos: multos autem alios periiſſe intercepto tempore, cùm uirtus uitalis imminuta nequiuerit reſtaurari. Ergo tantæ inanitionis ſanguinis tria dicit eſſe pericula: Primum, ne repente dum ſanguinem fundunt moriantur. Secundum, ne poſt breue tempus non finito morbo, & proſtratis uiribus. Tertium, ne ægritudo diuturna permaneat, aut aliquis malus habitus, ac decolor, cui tandem ſuccedat pernicioſa diſpoſitio, qualis eſt aqua intercus, orthopnœa, uentriculi iecoris'ue imbecillitas, attonitus morbus, deliriũ. Et tamen prima Aphor. 22. dicebat: Atq; ubi uſq; ad animi defectionem ducere expedit faciẽdum, ſi æger poſsit tolerare. Et 9. Artis curatiuæ cap.4. enarrat duos ægros, quibus ille ſanguinem uſq; ad animi deliquium detraxit: liberauitq; eos præſenti periculo: cùm primus ſynocha pura, ſecundus autem ſynocha putrida laboraret: unde iocus emerſit, Galenum iugulaſſe febrem. Porrò huius ſectionis tria commoda enarrat. Primum eſt, refrigeratio totius corporis, tranſitusq; illius in contrariam habitudinem. Secundum, alui purgatio, quæ talibus contingere ſolet ſemper: uomitus etiam bilis frequẽter. Tertium, ſudor mollis toto emanans corpore: quare hoc genus ſectionis uenę etiam imperat libro de Venæ ſectione cap.12. iam adducto. Pro ſolutione animaduertendum, quòd antiqui minorem ſanguinis euacuationem faciebant ex unciis duodecim: ut colligitur libro de Venæ ſectione cap.13. cùm dixit: Ante XIIII. annum ne ſanguinem detraxeris. Pòſt autem, ubi cætera ſigna adſint, primum quidem ad ſummum detrahes ad cotylam uſq;. Eſt autem Cotyla, ut inquit Galenus in libello de Ponderib. & menſur.

fur.menſuræ genus, quod oleo ſi impleatur,nouem continet uncias, uini autem decem,mellis autem tredecim ac ſemis:quo fit,ut cùm ſanguis grauior ſit uino,leuior autem melle,conſtat cotylam ſanguinis duodecim ferme uncias continere:quod & argumento euidenti cæterorum comprobatur:nam Princeps,& alii claſsici,& antiqui uiri loca Galeni interpretantes,pro numero cotylarum totidem ſuppoſuerunt libras.Igitur prima ſanguinis eductio ſaltem unius erat libræ:at ſecunda, ſi quando erat neceſſaria ſemper pro dimidio primæ menſuram habebat.Neq; te moueat quòd dixerit, ad ſummum talem eſſe debere:nam Galenum nunquam inuenies in ſanguinis detractione unciarum numero uti:id planè eſt argumentum,nullam minorem hac menſura uoluiſſe ſanguinis miſsionem: quod etiam ex maxima illius quãtitate intelligere licet,quę eſt ſex cotylarum: ideſt unciarum LXXII. ferme libro eodem, cap.12. tum uerò cap.17. pro phlegmone oculorum libras tres ſanguinis primo detraxit, deinde poſt horas quatuor unam, ut ſic eſſent unciæ XLVIII. nec metam dimidii obſeuauit,ob nimis copioſam priorem ſanguinis detractionẽ. Si quis igitur maximam illorum temporum ſanguinis miſsionem, ad maximam huius æui,minimamq́; ad minimam conferat,facilè intelliget,minimam antiquo tempore ſanguinis detractionem,libra non fuiſſe minorem, atq; id merito:nam ubi opus non eſt, nullam facere decet: ubi opus eſt,ſi non altera præceſſerit euacuatio, minor,ac turbat corpus, nec iuuamentum affert:maior autem frequẽtiſsimè iſta neceſſaria erit. Cæterùm ut ad rem reuertar,autoritas libri Aphoriſmorum in 3.textu de ſanis eſt,quæ in 22. de ægris. Expedit igitur in ægris modo diſtinguere. nam Galenus nunquàm ad ſyncopam ægrum deduci uult:unde cap.14.iuxta initium, libro de Venæ ſectione,dum curam phlegmonis tractaret,inquit: Potiſsimum autem pulſuum mutationi, tanquam iudicio haud quaquam mendaci, animus diligenter eſt adhibendus:continuoq́; quieſcendum pulſu in magnitudine uel æqualitate uariato.At ſyncopa 11. tertii trac.2.cap.6.eſt deſtructio maioris partis uirtutis motiuæ ac ſenſibilis,propter cordis debilitatem factam,& aggregationem ſpirituum à cauſa illos deſtruente,uel ob paucitatem cogente. Galenus autem 12. Artis curatiuæ cap.5.in initio dixit,ſyncopem eſſe pręcipitem uirium lapſum.At uerò quid interſit inter ſyncopem,& animi deliquium, declarat ibidem iuxta finem, cùm dixit: Si quidem crudi ſucci loca ſpirandi occupent,obſtruantq́;, ac aggrauent, ſyncopem efficiunt:ſi uerò nec obſtruant,nec aggrauẽt,animi deliquium. Conſtat itaq; ſyncopam eſſe animi deliquio multo grauiorem. Præcipit igitur Hippocrates,non deducendum hominem ad ſyncopem,ſed ad animi deliquium:hoc autem fit,ut diximus,cùm manẽte pulſu,æger animo deficitur. Verùm nec hoc facere decet,niſi in morbis moleſtiſsimis,& ua-

lidis uiribus. Validas intellige uires, non ſolùm quæ tunc, ſed etiam in poſterum hoc ſine detrimento perferre poſsint: ut nihil incurrant eorum, quæ dixerat Galenus 9. Artis curatiuæ cap. 10. Sed hanc etiam mittendi ſanguinis rationem Auer. 7. Collectaneorum cap.8.nititur reprobare tribus rationibus. Prima eſt,natura non facit euacuationem uſque ad animi deliquium, igitur nec medicus, cùm ſit imitator naturæ,recte operantis. Secunda ratio fuit: non debet euacuari niſi nocitiuum,igitur non uſq; ad animi defectionem: nam illa ſequi ſolet cum aliquid etiam utilis excernitur: fit etiam diminutio caloris naturalis in tali euacuatione, ad quam multa mala ſequuntur.Reſpondeo,quòd hæc probant de ſyncopa, non de animi deliquio. demonſtratum eſt autem à nobis hoc in tertio tractatu Contradictione 22. ex autoritate Galeni 12. Artis curatiuæ cap. 8. dico etiam, quòd in euacuatione nocentis humoris contingit animo deficere, abſq; eo quod euacuetur utile quicquam: nam & ſi non euacuetur utile, reſoluitur tamen. ad animi autem defectum non eſt neceſſarium minui calorem naturalem:dictum autem Principis: Melius eſt infra ſubſiſtere, quàm exquiſitiſsimè euacuare:uerum eſt,cùm finem ſumus aſſequuturi.

CONTRADICTIO XIII.

Euacuatio ad animi deliquium an detur cum tolerantia, & an Hippocrates in Aphor. 22. primæ particulæ, intelligat etiam de purgatione.

IVxta eundem Aphor. 22. primæ particulæ,eſt dubitatio primò, quòd Hippocrates loquitur de deiectione, Galenus de uenæ ſectione. Item quia contradicere uidentur Ducere ad deliquium animi,& Tolerare.Reſpondeo,Tolerare intelligit Hippocrates cum Galeno ubiq; in poſterum bene ferre,& reſtitui, ut nihil ex his tribus dictis priore in contradictione ſequatur: expoſitio autem Galeni de Venæ ſectione, eſt ſuper ſecundam Aphoriſmi partem,quia illa eſt generalis. Hippocrates enim ſolet (ut 2. & 3. Aphoriſmo primæ particulæ,& pleriſq; aliis locis) à ſingulari ad generalem methodum procedere: quod uidens Galenus expoſuit ad illius mentem: tum quòd (ut recte ipſe dicebat in libro de Venæ ſectione) ad determinatam menſuram non licet accedere purgantibus medicamentis, ut ſectione uenæ: propterea expurgare corpus medicamento uſq; ad animi defectionem,ſcireq; illum tolerare poſſe,eſt pluſquam medici: non ſic de uenæ ſectione. Animaduertere tamen eſt operæpretium,tutius in ardentiſsimis febribus fieri hoc,quàm in phlegmone:quia hic morbus etiam poſt tantam euacuationem relinquitur: in febre autem unà tollitur, maxime ſi ſine putredine fuerit: febris etiam ardens non fit niſi in iuueni-

bus robuſtis,& materia ſanguini permixta : at phlegmone ſenibus etiam, & debilibus frequentius febre ardente contingere poteſt : in doloribus ſi cauſa etiam morbi ſimul tollitur ſecuriſsima eſt.

CONTRADICTIO XIIII.

Febris ex putrido ſanguine an detur.

IVxta dicta ſæpius uidetur contradictio: quia ut diximus in XII.Contradictione Galenus 9. Artis curatiuæ 4. ponit duo genera febrium, continentium ex ſanguine non putrido, & ex putrido. at 2. de Different. feb. cap. 9. dicit,quòd cùm ſanguis putreſcit, ſubtile eius tranſit in bilem, & craſſum in atram bilem : ac ſic nulla erit febris ex putrido ſanguine. Idem clarè 2. de Criſi, cap. 12. unde dicit: Liquet autem quòd cùm is putreſcere cœperit,non amplius bonus remanet,ſed iam ad amaræ bilis naturam tranſit:atq; in hoc illud ſeruatnr, triplex eſſe genus ſimplicium febrium:quæ enim ex ſanguine putrido fit, iam quodammodo bilioſa eſt. Simplicem appellat febrem,non quæ ex uno tantum humore fit, neque enim ea datur : ſed in qua unius tantum humoris ſigna apparent. Ob id Princeps prima quarti trac.2. cap. 43. nititur Galenum oppugnare duabus rationibus, quarum prima eſt : quod Hippocrates illam poſuit, cùm tamen potius Hippocrates cõtrarium dixerit:nam in fine libri de Natura humana,& in fine primi libri de Morbis,dixit, omnem continuam febrẽ à bile procedere : quare etiam Gentilis dixit,ſe hanc autoritatem non inueniſſe forſan quòd 4. Regim.acut. 67. hoc intelligere putauit Hippocratem: ſed nil clarum.Si tamen locus eſt euidentiã præferens,is erit in libro de Natura humana:nam cùm dixiſſet in prima ſectione textu 8.Quòd ſi aliquid eorũ quæ in corpore cõtinẽtur plus iuſto calefiat,aut ſicceſcat, homo protinus languet:ſubiecit in 20. textu,hominẽ ſanguine,bile,pituita, & atra bile conſtare:uerùm nihil hoc aduerſus Galenum , qui & ſanguinis febrẽ abſq; putredine concedit,& ſanguinẽ etiam putreſcere: quare ad rationẽ Principis deueniendũ. Conſtat autem in hoc uel ſanguis,cùm eſt putrefactus tranſit in bilem ? uel cùm putreſcit? Si primum , iſtud eſt falſum,nam craſsior pars tranſit in atram bilem : igitur non totus in bilem. Argumentum hoc eſt ſophiſticum,quia iam Galenus fatetur,quòd in illa duo ſimul trãſit.Sed forſan oppugnabit Princeps reſponſum hoc, dicens: Igitur duæ febres neceſſariò euenient:altera ex flaua, altera ex nigra bile: quod totum eſt concedendũ ad Galeni mentẽ.Secundò dicit,quòd hoc fit poſt putredinem : & interim igitur laborabit febre putrida ſanguinis : & non uidet quòd hæc eſt reſponſio uera Galeni : nam datur illa febris ex ſanguine putreſcente,ſed eſt breuiſsimi temporis. Et ita Gentilis Galenum Auicennæ conciliat. Et quamuis Galenus utrunque genus ſanguineæ

neæ febris admittat : purum , quod eſt ſimpliciſsimum & breue : & id in quo iam ſanguis in utranq; bilem tranſit,quod diuturnum eſt. Febris autem quæ diuiditur in creſcentem,æqualem & decreſcentem , non eſt putrida : ideo non eſt de conſideratione medici. Vltimo dicit , non eſt neceſſe,quòd illud quod fit per putredinem ſit putridum: quia putrefacta cùm ad ſeparationem deueniunt, non ſunt neceſſariò putrida : ſicut nec uermis eſt putridus,qui ob putredinẽ generatur : nec cinis eſt igneus, qui ab igne gignitur.Ideo ad hoc diceret Galenus , quòd argumentum non concludit generaliter,in hoc tamen caſu concludit : quia ſeparatio hæc fit manente adhuc putredine:non ſic de cinere,nec de animali. Secundum autem ſenſum Galenus non recipit:ſcilicet, quòd fiente putredine ſanguinis trãſeat in bilem flauam & atram. Et ratio ſua in hoc eſt ſatis bona : quia in quocunq; minimo tempore poteſt incipere putredo , non tamen in quocunq; minimo tempore ex ſanguine bilis fieri poteſt , ſed longa eſt neceſſaria tranſmutatio:& illud quod adducit de exemplo eſt uerum : quòd omnia poſſunt putreſcere,& manere in ſuo genere, donec perfectè corrupta fuerint. Turiſanus 3. Artis medicæ,com.38. nititur Galeno contradicere, dicens, quòd talis febris habebit acceſsiones pituitoſæ , quoniam hic humor ſuperabundat in ſanguine.Sed quamuis argumentum ſit difficile,dico tamen,quòd conuertitur in atram bilem: & quod putreſcit eſt aggregamen humorũ in potentia in ſanguine,& ita totum putreſcit.Igitur dabitur genus alterũ febris ex ſanguine puro. Dico, quòd nulla cauſa poteſt putrefacere purum,quin putrefaciat etiam impurum & ita totam ſubſtantiam ſanguinis. Gentilis ſatis bene conciliat Principem cum Galeno: niſi quòd errat in tribus : Primò,quòd nititur conciliare eos, cùm uelint eſſe diſcordes : quare melius erat dicere,quòd Galenus non ſibi contradicit,& quòd rationes Principis aduerſus eum poſſunt diſſolui. Secundò, quia præſupponit hanc febrem ſanguinis fieri à multitudine præfocante : hoc autem non eſt neceſſarium,ſed etiam ab æſtu,& aliis cauſis fieri poterit:& tamen uerum erit ſemper quod dicit Galenus , quòd non remanet per longum tempus quin trãſeat in febrem ex bile.Tertiò,errauit cum Principe, quia negauit talem febrem à Galeno eſſe poſitam : cùm , ut dixi , illam poſuerit : uel ſi credidit poſitam , breuis temporis illam fore exiſtimauit : cùm tamen Galenus breuem eam ſolum ut ſimplicem eſſe uoluerit.Sed ſi tam breuis ſpatii eſt , cur conſiderat eam Galenus 9. Artis curatiuæ? Reſpondeo , quòd ipſa non remanet pura diu , ſed bene mixta : & in hoc etiam Gentilis non animaduertit : nam ſeruat intentionem curatiuam , & ſectio uenæ ad defectum animi uſque , quæ non conueniret in puro cauſone,à bile flaua ſolum excitato.Hanc ob cauſam Auenzoar 3. Theiſir,in

illa febre prius uolebat bilem purgare, quàm ſanguinem mittere: quãuis hoc non fit ad mentem Galeni. Propter hæc Aëtius lib. 5. cap. 75. utrunq; genus febris ſanguinis poſuit:& putreſcentis,& non putreſcẽtis. & in cap. 77. eiuſdem, differentiam poſuit febris à ſanguine corrupto,& ardentis febris, quam Græci Cauſum dicunt. Eadem ratione Paulus lib. 2. cap. 28. maximus Galeni interpres, tanquam confeſſa à Galeno ambo genera poſuit ſynocharum febrium:& Trallianus lib. 5. cap. 2. hoc idem, & ſi paulò obſcurioribus uerbis, atteſtatur. Haliabbas etiam, quamuis Arabs, in 8. Theoricæ cap. 4. illam poſuit, nulla Galeni contradicentis habita mentione: quo fit, ut omnium interpretum teſtimoniis, ut nihil plus Galenus uoluerit, quàm febrem ſanguinis putridi non diu ſine aliorum humorum ſignis eſſe non poſſe. At dices: celerius ſubtilis pars in bilem tranſibit, quàm craſſa in atram bilem: igitur relinquetur ſanguinea febris cum bilioſa. Reſpondeo, quòd antecedens eſt falſum in uia Galeni, & ſi conſequens nõ multum repugnet illi. Conciliator uerò Differentia 89. hanc mouit quæſtionem: uerùm in diiudicando parum claudicat, exiſtimans poſſe diu perdurare, latitantibus exacerbationibus, quod omnino eſt falſum: nam tertianæ acceſsiones breui apparent: nec ulla erat excuſatio Galeno, ut illam quaſi è numero febrium amoueret: ſi tandiu perdurare poterat. Dixit etiam, quòd extra uenas non datur febris ſanguinea, quia ſubtile tranſit protinus in bilem: ſed tamen datur in uenis. Verùm & in uenis tam celeriter tranſit ſanguis in bilem, quàm extra: ideò aliam cauſam quærere conuenit, cur non detur intermittens. Auicenna autem Galeno contradixit libenter in his quæ ad contemplationem pertinent, nec à iurgiis temperauit, ut 9. de Animalibus, cap. 2. Galenus (inquit ille) dimidiũ ſolum rerum olfecit, & tamen cum hoc auſus eſt philoſophiam profiteri. Vix credat quiſquam tam inſolentibus petulantibusque uerbis Galeno Auicennam maledixiſſe. Auer. 3. Collectaneorum 8. & 4. eiuſdem 31. & 7. etiam libro cap. 8. hanc materiam tractat, parum ab hac determinatione differens. Raſis 17. Con. cap. 4. fol. 350. col. 2. inquit: Si ſanguis putreſcit fit febris & quamuis ſubtile tranſeat in bilem, non tamen eſt febris bilioſa, quia nullam ut addurens habet quietem, nec adeò ut ea quæ fit à bile æſtuoſa eſt. Ideo exiſtimat, quòd non eſt à bile febris illa, quia in illa bilis non putreſcit. Sed quamuis non ſit putridus, putreſcit tamen, quia manent cauſæ putredinis, utpote obſtructio: & hoc toto tempore dicitur febris ex ſanguine putrido. quia ſanguis iam putruit, ſed humores nondum putruerunt, ſed putreſcunt, & ſunt in uia. Contrà igitur uno humore putreſcente, alii neceſſariò putreſcunt. Ad hoc alias dicet: quoniam una eſt præparatio uni & non alteri.

CONT

CONTRADICTIO XV.

Peracutus morbus an in tertio die conſiſtat.

PEracutum morbum uocat,qui ſtatim in ſummo uigore cõſiſtit. Statim autem eſt intelligendum, circa primos quatuor dies, uel paulo ulterius 1. Aphor.7.ſed in Commento 6,eiuſdem particulæ inquit:In peracutis autem, qui ad ſummum uigorem in tertio die perueniunt, uictus ſummè tenuis optimus eſt.Reſpondeo,Peracuti morbi 5. Aphor.6.in primo circuitu, ideſt in quatuor diebus finiuntur, dicebat Galenus & 1. de Criſi 16.unde 2.de Decretoriis diebus cap.12.iuxta initium: Acutus morbus uocatur qui ſeptimum diem excedit:peracutus autem,qui intra illum terminatur. At rurſus peracutorum genera duo ſunt:Non exactum,quod quartum diem excedit,ad ſeptimum pertingens:Qui uerò ſub ipſo quarto die finitur, exactè eſt peracutus. Similiter & acutus exactè non ultra, XIIII. diem progreditur, non exactè finitur in XX. Rurſus alii qui ad XL. diem extenduntur acuti prius fuerunt:ſed conuerſi in diuturnos uocantur delapſi ex acuto.Qui autem poſt XL. diem finiuntur chronici,ſeu diuturni ſunt appellandi.Ob hoc igitur rectè inquit Hippocrates in Prognoſticis,quòd acuti morbi intra XL. dies finiũtur,morbos uniuerſos ſub duobus dierum terminis comprehendens: acuti autem in quatuordecim diebus finiuntur,cùm ſimpliciter tales fuerint:ideſt perpetuum ſeruantes augumentum.Cùm igitur in 7. Aphor.præacutos inquit terminari intra diem quartum,uel paulo ultra:non de ſtatu, ſed de tota terminatione loquutus eſt. Quòd autem in 6. Aphor.dixerit,quòd ad ſummum uigorem in tribus diebus perueniunt,in Greco non habetur,eſt enim additio falſa. Sed ſi libet tueri, non terminum morbi,ſed illius ſtatum dicas declaraſſe: nam reliquum ad quartum uſq; pro declinatione computari debet uera, aut ad mortem.Porrò quòd acceſsiones per tertium fiant,& in acceſsionibus morborum ſtatus:memini iam me illud ſuperius docuiſſe.

CONTRADICTIO XVI.

In morbis peracutis an uictu exquiſitè tenuiſsimo utendum ſit.

IVxta illud contingit dubitare, nam cùm morbus peracutus eſt, uictu extremè tenuiſsimo utendum eſt.1. Aphor.7.Eſt autem,ut inquit Galenus 1. Aphor. 4. uictus extremè tenuiſsimus, ad ſtatum uſq; peruenire nihil dando:aut mellicratum,ſeu mulſam tantum.præacuti autem morbi numerantur 5. Aphor.6.diſtentio neruorum,attontus morbus 2. Aphoriſ. 42.cinanche & ſinanche 4. Aphor. 34. febris peſtilens,non tamen ex toto genere, ut apparet prima quarti. connumerantur & 5. Aphor.30.morbus comitialis, & conuulſio: quanquàm enim acutos nominet Hippocrates

 ibi,

ibi,manifeſtum eſt tamen de peracutis debere intelligi.In omnibus igitur his ac cæteris aliis abſtinendum erit à cibo. Sed hoc habet difficultatem, quia declaratum eſt à Gal.in Commento 19.ſecũdæ particulæ,quòd morbus peracutus cito terminatur,& ſæua habet ſymptomata. At uerò accidentibus uirtutem proſternẽtibus illico dandus eſt cibus,1. Aphor.9.quomodo igitur uictu tenuiſsimo utendum erit?nona etiam tertii cap. 11. dat oximel & ſyrupum de melle in præfocatione:igitur non utetur uictu tenuiſsimo.plus enim nutrit oximel,quàm mellis aqua:tum maximè quòd Galenus in Commento 7.primæ particulæ,uult ut in morbis terminandis in quarta die,uel citra,exquiſita inedia poſsit ſufficere. Aëtius quoq; lib.6.cap.27. in cura attoniti morbi, exhibere nos docet alimenta pauca quotidie leuia,calida.& prima tertii cap.ultimo cibus patiẽtis attonitum morbum ſit panis in mane cũ ficubus ſiccis. Aëtius quoq; in cap.95.lib.5. docet quòd in febre peſtilenti ſufficit ut utantur uictu contrarię qualitatis:nõ dicit tenuiſsimo.& Princeps prima quarti trac. 4. cap. 4. loquẽs de laborantibus hoc febris genere inquit: Et plurimi eorũ qui cibum alacriter ſumunt ſeruãtur:cõſulitq; ut capiant ipſum pro uiribus. Aëtius etiam lib.6.cap.2.iubet in phlegmone cerebri ut cibentur alica, uel ptiſana:neq; dicendum quòd de declinationis tempore intelligat,nam ſubiicit:Morbo autem mitigato dentur oua ſorbilia & lactucæ. Idem in ſyncopalibus febribus lib.5.cap.97.& 98.iubet in ea quæ fit ex redundantia crudi ſucci, ſi uirtus deficiat,hominem nutriri pane & uino:in minuta confertim, non paulatim,quæ ambo à Galeno ſumpſit 12. Artis curat. cap. 3. Verùm ille hæc concedit tantũ his, qui ſyncope uexantur proſtata uirtute:neceſſe eſt enim periculum periculo propellere, cũ igitur ſymptomata grauia ſunt, at uirtus conſtat,tunc omnino abſtinendum eſt à cibo: neq; enim ſemper magnitudini illorum uirtus ſuccumbit. Oximel autem cibus eſt medicinalis,uel medicina cibalis, ut 12. Artis curatiuæ cap. 3. habetur.propterea non connumerabitur inter cibos puros & ſimplices.in 7. uerò Aphor.primæ particulæ,loquitur Galenus ſub diſtinctione:ut uel abſtineant in totum à cibo, uel utantur mulſa, uel modico ptiſanæ ſucco:nam omnibus modis his exquiſitè tenuis uictus ac tenuiſsimus adhibetur. De attonito loquitur Aëtius & Princeps in declinatione:quî enim fieri poteſt,ut conſiſtente morbo panem & ficus edant? qui nec poſsint os aperire,uel oculos attollere?Ad id de febre peſtifera eſt exceptio,quia illa nec coctionem habet,nec ſymptomata ex actione uirtutis, ſed ex malitia materiæ: ideo ſumus in caſu Aphor.9.primæ partic.in phlegmone autem cerebri, cum ſit morbus ſimpliciter acutus,cibum damus,& etiã quia eſt morbus compoſitus. De ſyncopali febre dictũ eſt,quòd ſolum ubi ſyncopis inuaſerit, tunc nutrimus ſi morbus intra ſeptimum diem ſit terminandus:quinimo etiam

etiam utimur uictu tenuiſsimo, etiam ſi diutius ſit permanſura uſq; ad ſeptimum diem, modò uirtus ſufficiat.

CONTRADICTIO XVII.

Morbis acutis an neceſſario febris complicetur.

MOrbus acutus febrem habet neceſſariò ſibi iunctam, 1. Aphoriſ. Commento 7. & 3. de Diebus decret. cap. ulti. uerùm 3. Prognoſticorum 34. dixit, conuulſionem eſſe aliquando ſine febre, cùm tamen numerentur inter morbos acutos. & 1. Prognoſticorum 26. diſtinguit acutos morbos cum febre uenientes ab his qui febri minime iunguntur. & 2. Aphor. 19. idem agit. & 5. Aphor. 30. cõnumerat conuulſionem, comitialem morbum, & attonitum, & diſtentionem, qui ſine febre aduenire poſſunt: idem dico de coli dolore. Reſpondeo, morbi acuti, qui febrem ſibi adiungunt neceſſariò, eam ſortiuntur inſeparabilem: non tamen omnes febrem ſibi adiungunt: hoc igitur uoluit Gal. in 7. Commento primæ particulæ. & 12. cap. tertii, de Criſi, attamen uerba illa aliã uidentur præferre ſententiam, inquit enim ibi: ὡς δ' Ἱπποκράτης ἔλεγε, τοῦ μετὰ πυρετῶν συνεχοῦς γιγνομένου συμβεβηκὸς: ἐξ ἀνάγκης ἔσται τὸ ταχέως κρίνεσθαι. id eſt: Vt autem Hippocrates dixit, cum febre euenientis, accidens eſt, neceſſariò celeriter iudicari. Quare non omnis acutus cum febre gignitur: interpres non eſt lapſus. Sed quidam legentes, ut & pleraq; alia, in contrariam directè Galeno ſententiam uerba hæc adduxerunt.

CONTRADICTIO XVIII.

Olera an frigidum & humidum exhibeant alimentum.

DIximus antea, quòd omnia olera aquoſum, & tenue, ac paucìſsimum præbent alimentum, 2. de Alimentis, capite de plantis ſpinoſis. nec poteſt dici, quòd de frigidis tantũm intelligat: connumerat enim Scolymum inter ea, & ſi aculeatum: quem conſtat ex 8. de Simplic. medicam. eſſe ſiccum in ſecundo, calidum uerò in fine ſecundi, uel initio tertii. At uerò in de Diſſolutione continua cap. 6. uult, quòd braſsica atram bilem gignat. Auerroës quoq; lib. 5. Collect. cap. 41. uult, quòd omnia olera, preter lactucam & bugloſſum, melancholiam gignant. Galenus uerò in libro de Attenuante uictu, cap. 2. diſtinguit: nam frigida & humida aquoſum humorem gignere fatetur, exemplificatq; de cucurbitis & atriplice: calida uerò & ſicca calefaciunt, & attenuant. Raſis uerò 9. ad Almanſorem, cap. 13. inquit: Et deuitet omnia olera, preter humectantia, qui melancholian patitur. Galenus in Commentario 3. de Diæta ſanorum, uult braſsicam inter olera calefacere, & ſiccare: nam Hippocrates in textu ab oleribus eſſe abſtinẽdum per hyemem admonuerat: quaſi quòd olera in-

frigident,& humectent.Gal.lib.2.de Alimentis, braſsicam tenue alimentum & ſiccum præſtare fatetur: ad lentem uerò comparata, humidum: idem libro 7.de Simplic.medic.fac.quaſi temperatam uidetur exiſtimaſſe in calido frigidoq́;,ſed tamen exiccantem:unde non recte uidetur Serapio caules inter medicinas in primo calidas collocaſſe cap.32.quamuis concordet cum Principe,qui 2.Can.cap.143.ponit illam calidam in primo,ſiccam in ſecundo.Sed hæc obiter:ad rem redeo. Actù omne nutrimentum olerum humidum eſt,ſeu aquoſum, tenue,ac paucū: potentia uerò aliud calidum,aliud frigidum,aliud adurēs:craſſum autem,aut plurimum eſſe non poteſt: uerum etiam ut medicina reliquum nutrimenti exuere poteſt aut cōdenſare,ſic & ſanguinem,hocq́; modo craſſum alimentum exhibere.Ratio autem eſt,quòd ab oleribus nō poteſt niſi tenue,& paucum alimentum ſecerni: calidum autem, uel frigidum, humidum, uel ſiccum, pro oleris ipſius qualitate.

HIERON. CARDANI

CONTRADICENT. MEDICORVM LIBRI PRIMI

TRACTATVS QVINTVS.

CONTRADICTIO I.

Caro an inſtrumentum tactus.

CARO, uel quod ad ipſam habet proportionem eſt tactus inſtrumentum,2. de Partibus animalium cap.1.& cap.8.iuxta initium. Videtur autem adducere duas rationes nō leues:quarum prima eſt,quod omnibus animalibus commune eſt,neceſſariò debet eſſe inſtrumentum tactus: quia tactus communis eſt omnibus animalibus:animal enim per tactū,ut habetur in 2.de Anima. Sed ſola caro, uel quòd ei proportione reſpondet in exanguibus animalibus,eſt communis omni animali: quia ut ipſe declarauerat, caro eſt tutela animalibus à frigore,& calore:Eſt igitur omnibus communis. Altera ratio eſt,quòd corpulentiſsimum in animalibus debet eſſe ſubiectum ſenſus tactus: tale autem eſt caro, ut manifeſtum eſt: nullum enim animal magis abundat & ubiq;,alia parte ſimplici,quam iſti ſimilarem uocant,quàm carne. Manifeſta eſt aſſumpta prima propoſitio,quia cùm tactus ſit ad tutelam animalis, debet eſſe in quacunq; animalis parte: & etiam corpulentiſsima,

cùm

cùm primas ſolus hic ſenſus ſentiat qualitates, & etiam ſubiiciatur dolo-ri:quare opportunum eſt,ut ſit etiam corpulentum hoc inſtrumentũ, ali-ter cito diſſolueretur. Vnde patet cur inſtrumenta aliorũ ſenſuum omnia latitent in profundo corporis:ſolus autẽ tactus inſtrumentũ,cùm toti cor-pori,& exterius maximè,eſſet neceſſariũ,in corpulentiſsima parte poſitũ eſt. Prima ratio indiget propoſitione declarata 8. Phy. 46. & eſt,quòd ſin-gulis formis ſuæ materiæ debẽtur: nec poteſt forma hominis recipi in lu-to,aliter una ſpecies fieret ſimul per ſe,& à caſu. Sed hic oritur difficultas, quia Philoſophus 2. de Partibus, cap. 10. duo uult eſſe neceſſaria ſingulis animalibus:partẽ,per quã cibũ immittãt,& emittãt:igitur nõ uidetur ta-ctus ob hoc neceſſariò in carne fundari:propterea quidã ex duabus ratio-nibus unã cõficiũt. Sed tamẽ cauſa ſenſus alia eſt à cauſa operationis. Ideo tales non uidẽtur intelligere quod dixit Philoſophus in eodẽ 2. de Parti-bus,cap. 1. cùm inquit:Operationes ipſæ ſunt diſsimiliũ,& ex pluribus cõ-poſitarum partium:ſed uis ipſa ſentiendi eſt ſimplicis partis. Vt igitur in-ſtrumenta ſumendi cibũ ſunt cõpoſita,non poſſunt eſſe caro, aut neruus: ſed compoſitum,ſeu ut dicunt diſsimilare,quod tamẽ in omnibus inueni-tur animalibus. Sed hoc primo habet difficultatẽ, quia idem Philoſophus 2. de Partibus,cap. 10. iuxta finẽ,inquit:Tactus autẽ ſenſorium nõ caro eſt, nec pars eiuſmodi aliqua,ſed aliquid intimũ. Idem etiam uidetur innuere Philoſophus à textu 107. ad textum 116. ſecundi de Anima,ubi cõcludit tandem,quòd caro non ſit inſtrumentum tactus,ſed medium. Adducit autem duas rationes,quarũ ultima,quæ ponitur in textu, 116. eſt clara, & eſt: Senſibili poſito ſupra ſenſum,non fit ſenſus: ſed ſenſibili poſito ſupra carnem,fit ſenſus,ut experimento patet:igitur caro non eſt primũ ſentiẽs, ſed aliud. Prima propoſitio in reliquis ſenſibus inductione oſtenditur, ut patet de colore ſupra oculum poſito. Alia ratio uidetur obſcurior,quæ proponitur in textu, 106. & 107. ſecundum Auerrois expoſitionẽ,& talis eſt: Si ſenſus tactus ſunt plures,caro erit mediũ,non inſtrumentum: quia impoſsibile eſt ut unum inſtrumentũ inſeruiat pluribus uirtutibus:at ue-rò ſenſum tactus diuerſum eſſe oſtendit:unde etiã 2. Collectaneorum 13. triplex eſt ſenſus tactus: Vnus cõmunis toti corpori,quo ſentimus calidũ, & frigidum,& reliqua. Secundus,quo os uentriculi hora inanitionis famẽ ſentit. Tertius,quo uirgæ ſummitas hora concubitus uenerei, ſentit dele-ctationem. Sed tamen de hac multiplici ſenſus natura non uidetur intel-lexiſſe Philoſophus in textu 107. ſed arguit ſenſum tactus eſſe multipli-cem,quia ſentit calidum,frigidum,ſiccum,humidum,durum,molle,ac ta-lia. unde diuerſitas Auerrois eſt potius ex modo ſentiendi,& ex partibus inſtrumentorum,ſicut dixit de carne, quæ eſt in ſummitate uirgæ. Qui-dam dubitarunt fruſtra,deeſſe ſolutionẽ dubitationis:cùm in textu Græ-

co iaceat, ἔχει δέ τινα λύσιν. & reliqua:ut ratio prima in nullam uim redigatur:cùm fateatur Ariſtoteles,ſenſum tactus,quamuis plures agnoſcat differentias,unum eſſe.Secunda etiam ratio uidetur tam aduerſus neruos militare,quàm etiã aduerſus carnẽ.Sed Auerroës 2. Collectaneorum, inducit ſimul rationem contra Galenum pro Ariſtotele,& ſoluit rationem Galeni hoc modo: Quod debet ſentire, medium eſſe debet inter qualitates,ut iudex 2. de Anima. 118. Sed neruus eſt frigidus & ſiccus,& cerebrũ frigidum & humidũ : igitur nec neruus nec cerebrum poſſunt eſſe primũ inſtrumentũ tactus. At quia caro declinabat ad calidum & humidũ , neceſſarius fuit ei neruus ad contemperandũ carnem: ideo caro neruo carẽs, obtuſi ſenſus eſt:non dicit,quòd ſenſu careat. Sed remanet difficultas alia, quia raro uidetur cõcedi quod ſit mediũ,& ſenſus tactus plures 2.de Anima. 111. cùm iam,ut dixi,difficultatem hanc in 108. ſuſtuliſſet : propterea Auerroës in cõmento illo roborauit rationẽ Philoſophi dicens: Acutũ & graue,magnũ & paruum,in ſono ſub eadẽ ſpecie uel ſaltẽ genere cõtinentur:ideo auditus poteſt eſſe unus:ſed calidum & frigidum, & graue & leue,non continẽtur niſi ſub homonymo genere:quare tactus nõ poteſt eſſe unus.Deinde in fine cõmenti grauius agit:& primo uidetur cõſentire his, qui neruos uolunt eſſe inſtrumentũ tactus: & dicit, Ariſtotelẽ in libris de animalibus ignoraſſe neruos:deinde in libris de Anima, ratione, nõ ſenſu illos inueniſſe:quoniã hos poſt libros de Animalibus cõpoſuiſſet.Sed cùm dictis ſuis aduerſetur in Collectaneis iam à me expoſitis, Philoſophũ etiã indignè redarguit:qui 3. de Hiſtoria animalium cap. 5. de neruis plurima diſſerit:cùm locus ille etiã ante libros de Partibus conſtituatur : quinimo habere aliquã uim circa tactus ſenſum,Philoſophi ea uerba oſtendũt: nulla corporis particula ſtupore tentatur , quæ neruis careat. Adducit 2. de Partibus animalium Auerrois cap.2.quatuor alias rationes , quòd caro ſit inſtrumentum primum tactus,non neruus.Prima eſt : Neruus non ubiq; extẽditur,ſenſus tactus eſt in toto animali diffuſus: igitur cùm caro extẽdatur,erit caro inſtrumentũ primum,nõ neruus:etiã dato quòd caro indigeat neruo ad ſui temperamẽtum. Secunda ratio,quæ magis propria eſt illi (cùm prima fermè ſit ea quæ Philoſophi , niſi quòd ratio Philoſophi eſt generalis:Auerrois uerò ut comparatur caro ſoli neruo,& ideo aduerſus Galenum) Neruus eſt durus , igitur non eſt aptum inſtrumẽtum ſenſui tactus : nam durities eſt impedimento ſenſui:& ideo etiã Galenus duriores ex neruis motui,molliores ſenſui dedicabat. Tertia ratio : Propriũ inſtrumentum uiſus eſt humor glacialis in oculo:quamuis Galenus fateatur neruos concurrere ad cauſandam uiſus operationem : igitur idem de tactu.Poſtmodum oſtendit etiam primò non ſolum propriè hoc ei ineſſe: quia caro eſt temperatiſsima partiũ ſimilium quæ ſint in animali : ſed ta-

ctus

ctus primo ineſt temperatiſsimæ parti,non intemperatæ,igitur carni,non neruo,uel cerebro.Deinde dat ſimilitudinē inter cor & carnē:nam cor, ut eſt inſtrumentū,& membrū principale conſeruans totū corpus, & omnes functiones tanquā agens perficit: ſic caro tanquam patiens,cùm ſit membrum,ſeu pars ſimilis,recipit:ideo hæc duo natura iunxit in unum,fecitq́; cor carnoſum. Tandem cōcedit, animalia aliqua neruo & cerebro carere, ut ſpongias marinas:& tamē habent hæc ſenſum,licet obtuſum. ſententia igitur Auerrois eſt,quòd caro neruo contemperata, ſit primū, proprium, & perfectum tactus inſtrumentum:quanquam in 2.de Anima,paululum ob uerba Philoſophi deflexerit,ut quaſi cum Galeno conſenſerit.Nec poteſt dici,quòd credat Ariſtotelē etiam ſic ſenſiſſe: nam non fuiſſet ſermo contrarius,imò concors 2. de Anima. 108. cum dictis 2. de Partibus animalium:nec etiam oportuiſſet dicere,carnē eſſe mediū, ſi cōtemperata eſt inſtrumentum:nec oportuiſſet excuſare Philoſophū de ignorātia neruorum, tempore quo compoſuit librum de Partibus animalium: quia hoc ſufficeret Philoſopho,quòd caro eſſet inſtrumentum tactus: quia de temperamento etſi non dicat,non tamen illū negauit. Auicenna in 2.de Anima cap.3.idem fatetur,quòd caro ut neruorum uirtute temperata,ſit proprium & primum tactus inſtrumētum. Aliud tamen uult 12. de Animalibus cap.6.cùm dixit: Sed conſilium optimum, quod mihi uidetur, eſt, quòd primum ſenſibile ſit ſpiritus:& ponit ibi quatuor opiniones:Prima, & magis remota eſt,quòd primum ſenſibile ſit ſolum cerebrū, uel neruus: & contra hoc arguit: quia cerebrum non ſentit cum phlegmonem patitur,ſed tantùm cùm eius panniculi. Secundo, quia non ualet, Oculus uidet per uirtutem à cerebro infuſam, igitur cerebrum eſt primum inſtrumentum uiſus, & non oculus: nam medici concedunt primam propoſitionem,& negant ſecundam,quæ eſt contraria ſenſui. Tertia ratio eſt alibi dicta,quia cerebrum & nerui ſunt extra temperamentum, & cùm hoc declinant ad frigidum:igitur cùm frigidum aduerſetur ſenſui,non conuenit ut uel cerebrum, uel neruus ſit primum ſenſitiuum in tactu. Secunda opinio eſt: Dicit quòd ſit carnea ſubſtātia:& hæc eſt (dicit) dignior quàm quòd ſit neruus,uel cerebrum:tum quia carnea ſubſtantia eſt temperatior,tum quia per ſe calidior:& caliditas non impedit ſenſum.Sed tamen illa (inquit) non uidetur mihi primum inſtrumentum: & ratio, ut credo,eſt,quia niſi contemperetur à ſpiritu, non ſentit: & etiam, quia (ut diximus) Ariſtoteles uidetur negare hoc manifeſtè: & ſic reprobauit primam opinionem,quæ eſt Galeni & medicorū: & ſecundā,quæ eſt Auerrois & Conciliatoris in differentia 42. quæ omnino eſt falſa. Deinde ponit tertiam, quòd cor ſit primum ſenſitiuum & inſtrumentum ratione carnis ſuæ: non quia temperatum,ſed quia fons eſt ſenſus,& calidum: ca-

liditas uerò eſt principium,& fouens omnes operationes. Et hæc uidetur fuiſſe opinio Alexandri, quanquam uideatur de carne abſolute dixiſſe. Sed tamen nec hanc ſententiam ueram eſſe credit, quia & ipſum cor ſentit ſecundum ſpiritum:& forſan intelligit, quòd non approximatur ſenſibilibus ſicut ſpiritus, nec poteſt uerè dici cor intimum comparatione ad carnē. Relinquitur igitur,ut primū ſenſus tactus inſtrumentū apud Auicennam, & iuxta illius ſententiam, ſit ſpiritus: quia non poteſt eſſe aliquod aliud ex his quæ ſecundum rationem inſtrumentum dici poterant.

Sed eſt etiam apud illum difficultas & contradictio cum Ariſtotele: nam in 11. de Animalibus dicit Auicēna, quòd uirtutes naturales ſunt in membris conſimilibus,animales autē in diſsimilibus:ſed uidere, & tāgere, ſunt uirtutes animales:igitur erunt in mēbris diſsimilibus, & nō conſimilibus. Et hoc cōtradicit directè non ſolùm dictis Philoſophi 2.de Partibus, cap.1.iam declaratis:ſed concluſioni factæ:quia ſpiritus non eſt primò mēbrum, ſed pars tantum corporis noſtri: & ſi eſſet membrum, eſſet conſimile,non inſtrumentum.Sed hanc difficultatem diſſoluit dictum Philoſophi primo de Hiſtoria animalium, cap. 4. ubi loquens de ſenſu tactus, idem dicit quod 2.de Partibus cap. 1. ſcilicet,quòd uirtutes omnes,quæ patiendo perficiuntur,ut ſenſus,in aliqua conſimili parte conſiſtunt: & proprie de tactu exemplum dat, qui fit uel in carne (dicit) uel alia parte conſimili,ſed tamen ſanguinea,aut quæ illi reſpondeat: ex quo etiam clarum eſt illū excluſiſſe neruum,cerebrumq́;,quæ non ſunt ſanguineæ partes:tamen etiam carnem neruoſam,cùm ſit diſsimilium partium: uirtutes autem agentes in diſsimilibus continentur,ut motrix: quare apud Auicennam pro NATVRALI, lege PATIENTEM, ſeu quæ patiēdo perficitur:pro SENSITIVA, AGENTEM. Nec poteſt dici, quòd ſenſitiua apud Auicennam dicatur actiua uirtus, cùm in hoc Ariſtotelem Princeps ſit ſecutus,non Galenum.

Sed eſt alia contradictio in dictis Auicennæ 5. de Anima, cap. 8. dicit enim iuxta medium,quòd cor eſt ſenſibilius cerebro, in ſenſu tactus: & ideo dolores cordis ſunt longe maiores & intolerabiles: & uidetur ſtatuere cor primum quod ſentit, cum Philoſophis. Et in fine capituli uult contra omnia dicta hic, & alibi, quod neruus ſit primum inſtrumentum tactus cum muſculis: & quòd forma uirtutis ſenſitiuæ ſit in anterioribus uentriculis cerebri. Ad hoc reſpondetur, quòd hîc loquitur ſecundum medicos,& ſermones magis ſenſibiles: antè,& alibi,ſecundum ueritatem. Et quòd hæc reſponſio non ſit uoluntaria, uide quid dicat prima primi, doc. 5. cap. primo. dum de cordis principatu loquitur, inquit enim: Et Philoſophi ſermo cùm ſubtiliter certificatur, eſt ueracior: ſed medicorum ſermo in primis cùm attenditur, eſt magis manifeſtus. Noluiſſe

luiſſe etiam omnino Philoſophum neruum eſſe tactus inſtrumentum declarant uerba eius 1. de Anima, cap. 5. inquit enim, ὅσα γὰρ φύσει ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἁπλῶς γῆς, οἷον ὀσᾶ, νεῦρα, τρίχες, οὐθενὸς αἰσθάνεσθαι δοκεῖ, ὥς τε οὐδὲ τῶν ὁμοίων, καί τοι προσῆκεν. Id eſt: Quæcūq; enim ſunt in animalium corporibus ſimpliciter terræ, ut oſſa, nerui, pili nihil ſentire uidentur: quare neq; ſimilia ſibi: & oportebat tamen. Non ignorauit ergo neruos, ſed ſentire negauit. & in libro de Senſu & ſenſato, cap. 2. in fine, dum olfactus ſenſorium in cerebro collocat, tactus & guſtus primum inſtrumentum iuxta cor ponit. Quare cùm omnes, quo ad primum ſenſitiuum, in corde collocet, manifeſtum eſt hic ipſum loqui de inſtrumento, non de primo ſenſorio. Quare hoc etiā eius cæteris dictis congruit, quòd inſtrumentum tactus nec eſt neruus, nec caro, nec neruoſa caro, cum talis ubiq; reperiatur, non cor ipſum: nam cor non rectè iuxta ſeipſum dici poteſt, ſed initium aliquid.

Reliquum eſt igitur, ut oſtēdamus, cur carnem dixerit inſtrumentum tactus: & ut Galeni rationibus reſpondeamus, declaremusq́; quid hoc ſit initimum inſtrumentum. Conciliator uidetur Ariſtotelem arguere, quòd ueram neruorum naturam ignorauerit: nam 3. de Hiſtoria animalium, cap. 5. inquit: Nam oſſa omnia, ſeu uicisſim foris tanguntur, ſiue alterum alteri inferatur, neruis ligantur: & circiter oſſa quæuis neruorum copia ducitur, excepto capite: nam id futuris ipſorum oſsium continetur. Quare manifeſtum eſt, ligamenta oſsium cum neruis ipſis confudiſſe, nec illorum propriam naturam agnouiſſe. In cap. etiam 11. eiuſdem libri iuxta initium ait: Senſu cutem carere conſtat, maximeq́; in capite, quoniam nulla interpoſita carne ibi oſsi adhęreat. Et certè hæc prodigiis ſimilia uidentur, cùm cutis capitis auulſis capillis dolorem afferat: ligamenta etiam ut commixta neruis maximum dolorem inferunt, ut in eculeo tortis manifeſtum eſt: quod tormenti genus Ariſtotelem non ignoraſſe, cùm antiquisſimum ſit, ueriſimile eſt. Sed ſi non de cute capitis uerba habuiſſet, facile poterat excuſari: nam cutis exterior, quam uocant qui diſſectionem exercent ἐπιδερμίδα, proculdubio ſenſu carere uidetur. At cùm de capitis cute loquatur, utrāq; amplecti uidetur. Incuſat & Conciliator Auerroēm inconſtantiæ, qui modò carnem, modò neruos, modò neruoſam carnem, primum tactus inſtrumentū dixerit: ut etiam in Paraphraſi de Senſu & ſenſibili, iuxta initium, ubi declarat proprietatem ſenſus tactus, quòd ſentiat inſtrumentum, quamuis non ſit nudum à qualitatibus primis, ipſas tamen primas qualitates, nam ibi carnem poſuit inſtrumentum tactus: & in ſecundo de Anima, neruos: & in Paraphraſi de animalibus, neruoſam carnem.

Quamobrem cum rectum ſit iudex recti & obliqui: ideo primo uiden-

dum erit; quidnam ſenſerit Philoſophus de hoc. Videtur autem iudicio meo conſtituere duo, principium ſentiendi in corde, & inſtrumentum ipſius carnem. Cùm autem dixit, cutim non ſentire: intellexit cuticulam uocatam ἐπιδερμίδα. nam hæc proculdubio parum, aut nihil ſentit: non autem ex toto carere ſenſu manifeſtum eſt: cùm dicat, cutim capitis maximè talem eſſe, id eſt ſenſus expertem. Nam ſi ex toto cutis ſenſu caret, cutis capitis in nullo minus poteſt eſſe ſenſitiua reliqua cute. At uerò carnem non propriè ſentire uult, ſed receptiuam eſſe ſenſus, eſt manifeſtum, uelut medium quoddam, cùm ſenſus in corde perficiatur: nam in doloribus & uoluptate totus homo afficitur: & hoc eſt, quia cor ipſum ſentit, non autem in uidendo. Guſtus etiam quędam tactus ſpecies. Primum igitur non perfectum ſenſitiuum eſt caro: primum & perfectū eſt cor ipſum: & propterea bene dixit Auerroës in principio libri de Senſu & ſenſili, quòd tactus & guſtus medio nō indigent, ut reliqui ſenſus: & tamen dixit Philoſophus, quòd omnis ſenſus ſit per medium, ut 2. de Anima 98. & 116. exponit Zimarra de medio exteriore. Sed licet hoc ſit uerum & Ariſtotelis, attamen altius inſedit demonſtratio 2. de Anima 116. & eſt, quòd ſenſibile poſitum ſuper ſenſum non facit ſenſum perfectum: & ideo cùm ſenſile poſitum ſuper carnem ſentiatur, ſenſus perfectus non eſt in carne. Caro igitur habet duas uirtutes, altera per quam eſt primum inſtrumentum ſenſus imperfectum: altera qua eſt medium perfectę operationis ſenſus tactus. Et ideo dolor cùm ſit imperfecta quædam ſenſus operatio, ſit poſito ſenſili ſuper ſenſum. Per carnem autem quid intelligat philoſophus, apparet, quòd ſubſtantiam generalem, quæ conſtat ex ſanguine, uel ei proportionali, diſſeminatam per totum corpus, ſeu neruis commoderatam, ſeu non. Et quòd hoc uoluerit Philoſophus patet, quia in eodem 2. libro de Partibus, non dico in diuerſis, nunc carnem facit primum ſenſitiuum in cap. 1. & negat eandem eſſe expreſſe, cap. 10. Quare neceſſe foret, niſi de duobus ſentiendi generibus loqueretur, ipſum fuiſſe maximè obliuioſum. Et ſi quis quærat, quinam eſt uſus huius tactus imperfecti? Dico, quòd eſt ad ſalutem animalis: ideo ſæpius dixit, tactum eſſe non unum numero, cùm tamen alii ſenſus in plures non diuidantur. Sed cur dixit, non in corde, ſed iuxta cor fieri? Reſpondeo, quòd uult carnem, quæ eſt in circuitu cordis, eſſe talem: nam ſanguis ſentire non poterat: alia autem non uidebantur adeo terrea, ut poſſent eſſe tactus inſtrumentum. Ex quo patet, quàm indignè Auerroës conetur relinquere, & coarguere Ariſtotelem. Nec opinio Auicennę de ſpiritu eſt multum ad propoſitum: cùm hîc quæramus de primo receptiuo, nō de inſtrumento recipiendi: aliter eſſet dicendum, quòd ſpiritus eſſet primum receptiuum cuiuſlibet ſenſus: & ſi ſic, iam erit commune, & nos quærebamus proprium: quare hoc non erit

ad propoſitum. Ex hoc patet,cur Auerroës modò dixerit carnem,modò neruum,modò neruoſam carnem inſtrumentum: conatus eſt enim ſequi quem iudicabat non unam ſententiam tenere Ariſtotelem. Eadem ratio euertit Auicennam, qui modò cum Galeno, modò cum Ariſtotele,eoq; ſuo iudicio à ſeipſo diſsidente,ſentire uoluit:unde illa poſtmodum dictorum ſuorum multiplex contradictio. Rationes autem Ariſtotelis duæ pro ſenſu imperfecto in carne,& una pro perfecto in carne cordis expoſitæ ſunt à nobis.Ex hoc patet ſolutio rationis Auicennæ: nam ſenſus imperfectus eſt diffuſus per totum corpus ad conſeruationem animalis, ſed perfectus eſt in corde:nec animal ipſo indiget ubiq;,quia talis non eſt neceſſarius ad illius conſeruationem, ſed ad perfectionem.Eſt etiam(ut nihil,quamuis leue pro Philoſophi opinione prætercam) illud conſiderandum,cur penis glans tanto ſenſu ac tam peculiari prædita ſit, quæ carne conſtat: nam pauculi illi, ac exiles nerui, non per totam carnem diſperguntur:neq; cùm à capite proficiſcantur in ulla alia parte conſimilem delectationis uim efficere poſſunt: quare eius carnis hoc eſt priuilegium. Stupidum etiam efficiunt Ariſtotelem, qui neget, ſenſile ſuper ſenſum poſitum ſentiri:cùm conſtet,nos ignem,in quacunq; corporis parte ponatur,non leuiter à nobis ſentiri.Id autem accidit ſtudioſis uerborum autorum,non ueritatis rei,ut ſimul cum re ipſa etiam mentem,quam maximè uenantur,eorundem amittant.

Igitur hac uiſa opinione,ad Galeni ſententiam, ex toto diuerſam cum ſuis rationibus,accedamus: is nanq; non nugis, ut reliqui, ſed ſenſu ipſo Philoſophum oppugnat:conatus oſtendere neruos, non carnem,eſſe inſtrumentum tactus. Verùm ante eas inducam rationem communem ex conceſsis à Philoſopho. Idem eſt inſtrumentum ſenſus & motus,2. de Par.cap.1.iuxta finem,atq; id iure:quorſum enim ſenſus abſq; illo:neruus eſt inſtrumentum motus,non caro:igitur etiam ſenſus? Dico, quòd Philoſophus dicit, quòd idem eſt principium non inſtrumentum. quinimo Galenus ipſe confitetur, quòd durioribus mouemus, mollioribus aptius ſentimus: etſi concedat utrunq; genus utraq; præditum eſſe uirtute.Galenus igitur primo de motibus manifeſtis,ſic oſtendit uirtutem ſentiendi in neruis eſſe,& à cerebro proficiſci.Si amputetur neruus,quicquid ſupra remanet,ſentit,& motum retinet:quicquid infra eſt, utroq; priuatur. Et ſimiliter infert,Si præcidatur ſpinalis medulla,id enim quod infra eſt, & à parte præciſa exoritur,ſenſum amittit,& motum:igitur cùm ſuperiora hæc retineat, erit uirtus ſentiendi & mouendi neruo quidem inſita, & à ſpinali medulla originem ducens. unde primo de Vſu partium 16.inquit, Erit igitur neruorum utilitas facultatem ſenſus & motus in membra ipſa ex principio deducere.Hoc autem iam cerebrum,& medullam ſpinalem

eſſe

eſſe oſtenderat:unde lib.16.cap.2.Quòd uerò ſenſuum inſtrumēta neruos ad ſenſum expoſcerent,illud iam abunde ſuperius me declaraſſe puto.Et infrà:His autem,quibus exactiore erat opus ſenſu, molles natura neruos tribuit:iis uerò,quæ uoluntarium motum exercebant, duros omnes:quibus autem opus erat exactiore tum ſenſu, tum motu, etiam utrunq; genus.At uerò in 5.lib.cap.9.tres ſcopos naturæ in neruis diſſeminandis declarat ad ſentiendum:primum,uelut uidendum,audiendumq;:ſecundum ad mouendum: in his duobus maximis, uel etiam pluribus neruis opus fuit. At uerò tertium ſcopum doloris ſenſum ſtatuit:cuius cauſa niſi aliud adiungatur exilibus opus neruis fuit:quales renibus,& iecori, & pulmoni natura inſeruit:cum inſtrumenta non eſſent ſenſus ullius aut motus.Eandem ſententiam repetit in libello de Virtutibus noſtrum corpus diſpenſantibus:quem Galeno ego tribuo,ut etiam librum de Partibus artis medicatiuæ, & de Motibus manifeſtis: & ſi initium ſit eius, Dixit Galenus. nam hic mos Arabum fuit libros è Græca lingua ad ſuam transferētium. Sed nec forſan Introductorius medicorum, & ſi aliàs de illo non parum dubitauerimus,à Galeno erit alienus.Sed hæc obiter:illud conſulto: Videri mihi eos,qui de hoc ſcripſerunt,adeo contemptim hanc tractaſſe diſputationem, ut maxima quibus innititur Galenus argumenta præterierint:quale illud: Quod maximè ſentit principium debet eſſe ſentiendi, etiam aliis:tale autem neruus eſt:4. Artis curatiuæ, cap.6.nanq; ibi dicit: Si neruus lædatur,aut qui ex eo componitur muſculus,aut tendo,ubi locus uacuus carne ſit,tunc doloris,uigiliarum, conuulſionis,ac delirii periculum inſtat:decebat autem longe ſecus eſſe ſi quoquomodo caro inſtrumentum poterat eſſe tactus.

Tertia ratio pro Galeno eſt, membra carne nuda, ut dentes, ſentiunt ſecundum propriam etiam eorum ſubſtantiam,ut ipſe Galenus 5.de Medicamentis ſecundum locos,cap.23.& 11. de Vſu partium cap.7. iuxta initium,& 7. tertii cap. 1. non igitur ex carne ſenſus. Auerroës negat hæc quæ aſſumuntur,nam ſenſum, ut dixi, perfectiorem reddi neruo putat: quia caro redditur temperatior:non tamen non ſentit etiam præciſa pars: uerùm à maiore dolore minor obtunditur, dicente Hippocrate:duorum dolorum qui ſecundum eandem partem fiunt, maior minorem obſcurat. Ob id igitur non ſentit inferior pars,quæ neceſſario,uel uehementi dolore ſuperioris obtūditur,uel breui emarceſcit,& extinguitur. Erunt igitur tria membrorum genera,Carnoſa,& hæc ſenſu prædita ſimplici: & Neruoſa carnea,& hæc quidem perfecto:& Neruoſa tantum,quæ nō ſentient ſenſu uero.Sed in hoc aberrat Auer.quia dixit nullo modo ſentire:quāuis in neruo expuncto hæc adducat in medium, quæ aliàs ſcribam Deo uolente dum diſtinguam,quidnam ſit primum quod ſentitur.

Nec

Nec illorum etiam opinio probanda eſt,qui putant alia membra per ſe ſentire,ſecundum Galeni ſentētiam.Imò nerui per ſe ſentiunt, cætera per neruos.Et ſi dicas,quòd cutis uolæ manus eſt inſtrumentum tactus temperatiſsimum, 1.de Temperamentis, ultimo. Fateor:uerùm quamuis ſit mixta ex carne & neruo, propter neruum tamen ſentit. Dico igitur, quòd ſenſus magnitudo in neruo uiget: nec eſt quod reſpondeat Auerroēs ſecūdæ rationi:nam dicere,nō ſentire,quia diuiſio illa ac inciſio quædam ſit priuatio,etiā in carne locū habet dum pungitur. Quòd ſi dicat: Solæ primæ qualitates ſentiuntur:at has etiam nudus neruus ſentit, igne exuſtus.Nec hoc repugnare uidetur Ariſtoteli ſi neruos ut arterias à corde naſci decernat:non tamē de perfectione ſenſus cōueniunt, quam Galenus in neruo, Ariſtoteles(ut dixi)iuxta cor ſtatuit in carne illius.At uerò ſenſum quo animal eſt animal,ſi ſenſitiua etiā oſsibus infuſa eſt, quomodo Galenus neget carni & uniuerſo corpori ineſſe? quādoquidē animal p ſenſum ſit animal,& nutritiua uis cuilibet corporis parti neceſſariò ob id ineſt,quoniā undequaq; uiuit:ob quæ tam Philoſophus quā Galenus hāc ſentiendi uim in toto corpore collocant.Atq; id iure magis Galenus, qui Platonem ſecutus etiā plantis ipſis aliquod ſenſus ueſtigium cōcedat. At uerò nihil refert,ſeu animā dicas per totum corpus diffuſam, ſeu ipſius facultates tantū,ipſa in corde ſedem habente: non enim poteſt eſſe uiuens, niſi ubiq; nutriatur:nec ſentiens,ſi aliqua parte ſenſus expers ſit:quare nec capilli uiuunt, qui etſi creſcant,ſenſus tamē omnino ſunt expertes. Ergo nec Albertus uidetur rectè Philoſophum interpretari, quòd caro neruis immixta ſentiat:palàm enim eſt,quòd inſtrumentum, quod recipit ſimile,in partibus eſſe debet. Neq; hi etiā uera dicunt, qui neruum grauis & leuis faciunt ſenſorium: calidi,& frigidi,carnē:eſſent quinq; ſenſibus plures,uno ſuperaddito. nec ratio Philoſophi ſtaret, qua putat debere inſtrumētum toti corpori eſſe cōmune. At uerò Galenus qui carnē etiā ſentire credit,neruorum facultate prędítam,nihil in hoc habet Philoſopho repugnans:cùm duo inſtrumenta non ponat,ſed unum tantum primum:quod etſi ponat, propoſitionē Philoſophi ad ſpecierum formas cōtrahet,non ad cæteras,quæ minus materiæ connexæ ſunt:nam & Philoſophus ipſe fatetur,exanguia ſentire per aliud,quàm per carnem: etſi carnis id in animali locum obtineat. Cæterùm dentes haud ſentire dicet, cùm quotidie citra ſenſum ullum exedantur. Dicunt quidam, aduenire dentibus in extremo,quod unguibus: ut ſuperfluum id ſenſu careat. Verùm quomodo ſi pars illa non ſentit, ab acerbis fructibus obſtupeſcunt, & congelantur? manifeſtum eſt enim affectum illum dentibus inhærere, qua parte inuicem committuntur. Quare & aliquid tale ineſſe illis Philoſophus concedet,qualitate etiam altius progrediente. Membranæ autem, & cutis,

exquiſitum habent à neruis,uel à corde ſenſum:porrò obtuſum,qua parte ſolum ſunt animalis ſentientis partes.

CONTRADICTIO II.

An finis ipſius medici ſit ſanitas.

INtentio medici eſt ſanitas:finis autem adipiſci eam,in de Sectis primo. At 9. Artis curat. 10. & 13. prima cura habenda eſt de uirtute, eſt enim prima illius intentio. Reſpondeo, Intentiones ſunt duæ: altera ad finem,& hæc eſt ad ſanitatem. unde 11. Artis curat. 9. Quicquid ſcripſi, pro ſanandis ægris ſcripſi. Altera intentio eſt ad finis media, ut finem nos poſsimus conſequi. Et hoc modo illa partitur in plures: è quibus prima eſt ad uirtutem, ſecunda ad morbum: & ita de aliis, ut dictum eſt. Vel clarius, Intentio medici eſt ſanitas, illa uero à quibus ſumitur intentio operandi, ſunt alia plura: & ſic differt intentio à rebus à quibus ſumitur. Circa quod eſt aduertendum, quòd in Introductorio capite 6. ſanitas eſt ſcopus medici ſemper: ſed non eſt eius finis, niſi cum potitur ea. Sicut ſcopus gubernatoris nauis eſt, ſeruare nauim: ſed non eſt illius finis, niſi cum eam ſeruat.Et ſi quis dicat,Contrà, quia, 10. Artis curatiuæ 10. Hecticam tertiæ ſpeciei curat, non ut ſanet, ſed ut reducat ad tabem frigidam: igitur tunc ſcopus eius non eſt ſanitas.Reſpondeo, quòd producere uitam, eſt finis conſequens ad id quod primo intendit medicus: id eſt reducere ad ſanitatem. reducit autem ad ſanitatem in eo, quòd tollit morbum caliditatis ſiccitate relicta: & ita remouendo morbum, inducit ſanitatem pro parte. Nam ſecundo Artis medicæ capite ſecundo, etiam ægri ſunt in ſanitatis latitudine conſtituti. Sed dices, Loquitur de ſimpliciter, non ut nunc ægris: Reſpondeo,quòd etiam omnis æger ut nunc aliquid habet de ſanitate propria: ſicut quilibet æger ſimpliciter, quem inſalubrem quidam uocant, in latitudine ſanitatis conſtituitur: uelut ſanitatis ſimpliciter particeps: tantum enim quilibet habet de ſanitate, quantum eſt id per quod à ſummo morbus deficit. Et eodem modo conſiderat medicus de parte decorem augente, etiam præter naturam, ut in infibulandis adoleſcentibus: tum etiam de caſtrandis. unde Paulus Aegineta lib. 6. cap. 68. dabat rationem huius: Cùm enim potentes,hoc uel illud facere omnino uolunt,medici officium tunc eſt,quanquam ad ſanitatem ſit inſtitutus, procurare, quò minore ægri malo ac periculo fiat.

CONTRADICTIO III.

An ad medicum pertineat tractare de decoratione.

CIrca hoc contingit dubitare: an ad medicum pertineat tractare de decoratione, tanquam de re per ſe ad illum ſpectante: cùm ut dictum

ctum ſit omnia ſanitatis cauſa agat, ut oſtenſum eſt in præcedenti contradictione: nam Aëtius in 16. libro de ea pertractat, & Princeps. 7. quarti. Reſpondet ad hoc Galenus primo de Medicamentis ſecundum locos, cap. 16. quòd decoratio uel eſt ad reparandum naturalem pulchritudinem, uel ad addendum aduentitiam: prima quidem ad medicum pertinet, non autem ſecunda, niſi ut diximus in præcedente contradictione. Quomodo autem pertineat hoc ad ſanitatem inſtaurandam, intellige: nam præternaturalis turpitudo uel eſt iuncta cum morbo, ut ſextus digitus: uel eſt ſignum morbi, ut uitiligo. Quare medicus ut tollat morbum illum, procurare debet, ut etiam quaſi coniunctum ueſtigium turpitudinis aboleat. Sed quid de cicatrice, quæ iam non eſt cum morbo, qui poſsit auferri, quamuis ipſa poſsit aboleri, nunquid medicus debet eam tollere? Videtur quòd ſic: quia eſt res præter naturam, ut Galenus, 14. Artis curatiuæ cap. 16. de mangonibus reparantibus nares puerorum. Sed hoc pro exemplo: nam pars non poteſt ſana diu permanere propria carne deſtituta. Sed quid cùm morbus procuratur à medico, ut cùm abſcindit membrum propter cancrum, 14. Artis curatiuæ 13. Reſpondeo, intendit primo, & per ſe ſanitatem: & eſt ablatio cancri: quæ tamen non poteſt fieri, niſi cum alio morbo in forma, uel numero, ſed tamen leuiore.

CONTRADICTIO IIII.

An medicina ſit ſcientia.

GAlenus principio tractationis Artis medicinalis dixit, Medicinam eſſe ſcientiam: & in titulo dixit artem. Conciliator differentia 3. mouet quæſtionem. Philoſophus 5. primæ philoſophiæ uocat eam ſcien- t.c.20.in fine.
tiam: ſed Auerroës uult illam eſſe artem in commento, exponens Philoſophum expoſitione Anglicana. Princeps etiam uult in ſua diffinitione prima primi eam eſſe ſcientiam. qui tuentur opinionem Auerrois primo Collectan. 1. & 6. Collectaneorum 1. & 7. eiuſdem cap. 31. iuxta finem: non ſolum eam eſſe artem, ſed mechanicam uolunt: eo tamen modo, ut cùm artes diuidantur, 2. Phy. 24. in Vtentes, uelut eſt nauigandi peritia, quæ non facit nauim, ſed illa utitur: & Operantes, ut quæ ſecat ligna: & Imperantes, ut architectura: medicina eſt mechanica, id eſt non utens, ſed faciens: non autem ut faciat propriè, ſed ut præcipiat. Igitur uolunt hi, cùm non poſsint effugere, quin ſit ſcientia, quæ operari doceat, quòd tale genus ſcientiæ cum arte ſit idem: & ad hoc adducunt uerba Philoſophi, 6. primæ philoſoph. 1. uel in Græca ſectione. 5. primæ philoſophiæ iuxta initium: quæ tamen oppoſitum ſonant ex toto, cùm dicat ille: τῶν μὲν γὰρ ποιητικῶν ἐν τῷ ποιοῦντι ἡ ἀρχὴ, ἢ νοῦς ἐστιν, ἢ τέχνη,

ἡ δύναμις τίς. τῶν δὲ πρακτικῶν, ἐν τῷ πράττοντι ἡ προαίρεσις. Quibus uerbis duo errores deteguntur: nam practicam, quam hîc uocat, non illam intelligit quam 2. Primæ philoſophiæ 3. id eſt quæ eſt ars, ſed prudentiam: quod apparet ex tribus: Primò, quia artem ſub faciente, non ſub agente collocauit. Secundo, quia principium artis non eſt προαίρεσις, ſeu præelectio quædam, ſeu recta electio, hæc enim ad prudentiam pertinet, non ad artem. Tertio, quia ars eſt faciens propriè, non agens. Secundus error eſt, quòd facientem ſcientiam non unam dixit, ſed tres: aliam quidem, cui initium eſt intellectus: aliam, cuius alia uis quædam: (coniecturalem intelligit uim) aliam quæ eſt ars. Non igitur tota faciendi ſcientia eſt ars: nec agendi ulla ex parte: cùm tamen Auerroës in ſuo textu pro agendi peritia, quæ prudentia certè eſt, artem haberet: quo fit, ut aberrare cogeretur. Manifeſtum eſt igitur Philoſophum ibi ſub ſcientia tres habitus intellectus, ſi non plures, quos 6. Ethicorum diſtinxerat, comprehendiſſe, Scientiam contemplatiuam, Artem, & Prudentiam. uerùm 6. Ethicorum, ſcientiam intelligit, ut 2. Metaphyſicæ 3. pro communi ad contemplatiuam, & illam cuius finis eſt exerceri. Non igitur idem eſt ars, & ſcientia cuius finis eſt opus: aliter nec Geometria, nec Aſtronomia quæ ſupputare docet, nec Arithmetica, nec Grammatica, nec Muſica erunt ſcientiæ, ſed puræ artes: itemq; Fabrilis, & Sutoria ſcientiæ erunt, artes enim ſunt. Medicina igitur ſcientia eſt. Sed quare Galenus eam in titulo artem uocat? Quia liber artis medicinalis, non eſt demonſtratiuus, ſed diffinitiuus: ideo non ibi ſcientia tradi poteſt, ſed ars. Secundò, quia cùm contineret totam diſciplinam, titulus debet eſſe à maiore parte, quæ eſt ars, diffinitio à præclariore, quæ eſt ſcientia. Sed in Introductorio cap. 5. negat medicinam eſſe ſcientiam, ſi quidem exactam, quæ habetur per abſolulam demonſtrationem: nam etiam philoſophiam ibi ſcientiam eſſe negat, & nos etiam aliquid ſcire. uerum dilucide 1. Artis curat. 4. eam ſcientiam, & perfectam declarauit: quoniam & ipſa ex indemonſtrabilibus demonſtrat. Sed quidam dicunt, quòd ut accipit à Philoſopho non eſt medicina, ſed philoſophia naturalis, hoc tamen eſt falſum, 1. Poſt. 42. Dico igitur, quòd ſcientia quæ ad opus tendit ſublata demonſtratione eſt uerè ars, ut Medicina & Muſica: aliæ ſunt artibus ſimiles, ut Arithmetica. Sed Medicinam eſſe ſcientiam, ut à Philoſopho accipit, docet Galenus 1. de Elementis cap. 1.

CONTRADICTIO V.

An neutrum in primo modo detur.

GAlenus in diffinitione medicinæ ponit neutrum: Philoſophus negat in Prædicamentis, capitulo de oppoſitis, dicens: Omne corpus eſt ſanum,

num,uel ægrum.Reſpondeo ut Hali in Commento,differunt ſolò nomine:nam cum morbus adeo remiſſus eſt,ut non impediat operationes,tunc apud medicum non dicitur æger etſi ſit tam apud illum,quàm apud Philoſophum.Cauſa autem huius eſt triplex.Prima eſt,ex modo auxiliandi: nam ægris debetur curatio,3.Artis medicin. 6. neutris præſeruatio,ſi ſint decidua,uel reaſſumptio ſi ſint conualeſcentia,3.Artis medic. cap.16.& 17. Secunda autem cauſa fuit propter dies decretorios, qui nō ab initio morbi ſunt computandi,ſed uehementis morbi,cùm homo fermè cogitur decumbere,1.de Diebus decret.cap.6.Tertia,quia Galenus mutationem poſuit quæ ſenſu non perciperetur,1.de Locis affect.cap.2. & 3.de Temperamentis,cap.4.hanc negat Philoſophus,& eius interpres Auerroës 8.Phyſicæ auſculationis Com. 23. cùm igitur hæc Philoſophus non conſideret: Neutrum, quod re ab ægro non diſtinguitur, ponere non debuit. Vnde Auerrois fallitur 1. Collectan.1.Sed contrà, ſani & ægri diſpoſitio continuum quoddam efficiunt,igitur in tranſitu medio dabitur neutrum.Reſpondeo, quòd Philoſophus diceret, quòd datur ultimum eſſe ſani non primum eſſe ægri,ut in moriente.

CONTRADICTIO VI.

An neutri diſpoſitio inſenſibilis ſit.

Neutri diſpoſitionem ſenſibilem eſſe uelle uidetur Galenus in locis duobus ultimis pręcedentis Contradictionis ex Galeno adductis:in Arte etiam medicinali in cap.de ſignis futurę ægritudinis,& 1.de Diebus decret.cap.6.clariſsimè autem in de Conſtitutione artis medicatiuæ, cap. 19.& in de Partibus artis medicinalis,cap.5.Sed oppoſitum uidetur in his duobus locis,in libro de Conſtitutione:ponit enim neutrum nullum ſentiens nocumentum:& exemplum dat de eo quem canis rabidus momordit.Idem dicit in libro de Partibus, addens huic exemplo aliud, eius qui uenenum ad tempus ſumpſit.Quidam reſpondent,quòd cauſa eſt ſenſibilis,licet non diſpoſitio.Hoc nihil ad rem,cùm quęramus,an neutrum corpus primi modi ſentiat nocumentum: nec quærimus de medico,qui nec ipſe ſentit,ſed ratione hoc tantum percipit, Poteſt etiam eſſe,ut nec medicus hoc percipiat,neſciens canem eſſe rabidum: nec æger, ut in ueneno quod inſcius hauſit.Dicunt alii habere cauſam in ſe,& ideo ratione cauſæ illud corpus ægrotare: ſi ſic eſſet, non daretur neutrum ad ægritudinem terminandum,ſed tantum conualeſcentiæ: quia omne illud cauſam continet per quam perueniet ad ægritudinem.Reſpondeo, Gal.2. Artis medicæ, cap. 2. ſtatuit quinq; genera corporum: Sanum ſemper,quod nullo modo eſt læſum:Sanum ut multum, cuius non eſt culpa in operationi-

bus,niſi cùm comparat ſano ut ſemper:Neutrum ſimpliciter, cuius læſio eſt aut in cauſa ſolum: aut ſi eſt in operatione, eſt cognita ſolum ratione ea,quòd eſt læſio,non læſionis quãtitas: Aegrum autem habet cognitam quantitatem læſionis, non ſolum læſionem cùm ægrum eſt ſimpliciter dictum:ſed ægrum ut nunc habet lęſam in comparatione ſui.Eodem modo dico de neutro ut nunc. Ergo omne neutrum habet læſam operationem ſimpliciter,ſi ſit ſimpliciter:aut ſui comparatione,ſi ſit ut nunc:& talis læſio poteſt eſſe ſenſibilis,non tamen neceſſario eſt ſenſibilis,quia ſuffi-cit quòd cauſa ſit ſenſibilis. Sed in hoc differt ab ægro, ſemper, quòd omnis æger ſeu ſimpliciter, ſeu ut nunc, habet quantitatem læſionis ſenſu cognitam.

CONTRADICTIO VII.

An panis ſit facilioris concoctionis quàm caro.

RAtio faciliter tranſeundi in alimẽtum ſumitur ex temperamento, ita quòd ſit cibus ſecundum naturam,3. de Temperamentis, cap. 2. nam cibi diffinitio eſt,quòd immutetur à natura,nõ mutando illam. Manifeſtum eſt autem,quòd tale neceſſe eſt eſſe ſimile corpori in qualitate: nam omne agens dum agit repatitur. Si igitur alterius naturæ ſit cibus quàm humanum corpus,manifeſtum quòd infrigidabit,aut calefaciet corpus:& ſic non iam ſimplex erit cibus,ſed uel cibus medicinalis,ut dicunt, aut medicina. Sed in libro de Diſſolutione continua,cap.4. in initio,reducit facilitatem & difficultatem concoctionis ciborum ad quinq; cauſas: quarum prima eſt,Intemperies ualida:nam illa facit, ut tardè poſsit aſsimilari,quia aſsimilatio eſt conditio præcedens nutritionem,ut aliàs declarauit:ergo piper & portulaca erunt difficilis concoctionis. Secunda cauſa eſt, Ratione ſubſtantiæ: & hæc eſt quadruplex,uel quòd ſit uehementis duritiei,ut nux indica:uel ſiccitatis,non intelligendo uirtutem nunc,nam ſic reduceretur ad primum modum,ut panis ſuperaſſatus:tertia, quòd ſit tenacis alimẽti,ut caro magnorum piſcium:quarta,quòd ſit craſsi alimenti,ut caro bouis. Tertia autem cauſa eſt, Ratione excrementorum, quæ enim plurima continent excrementa, diuturna indigent ſeparatione, ut amygdalæ & auellanæ. Quarta eſt, Propter aliquod impediens ſibi iunctum,ut quæ oleum continent,uelut oliuæ. Quinta eſt,Cauſa abominationis:& hæc eſt duplex, aut generalis, ut cùm res eſt ingrati ſaporis admodum,uel odoris:alia cùm abominatur homo aliquid propter naturam propriam:ut quidam qui non comedunt lac,alii oua: alii comedunt, ſed natura refugit propter uim quam habet illi contrariam, & diſcordem. Additur etiam ratio contrarii: quoniam cibus calidus in frigido corpore celerius concoquitur,quam frigidus:& cauſa eſt,quia calidum celerius reduci

ducitur ad temperamentum à frigido,quàm à calido: & ideo hoc uerum eſt tantum in mala temperatura, non in naturali: & remanet dubitatió parua,de mala temperie, naturali tamen, ſed ualde magna: ſed nunc eſt ſermo tantum de ſanis, non multum à temperamento æquali recedentibus. In recenſendo autem cibos facilis concoctionis, primò ponit Panem benè præparatum: pòſt Carnes auium, & reliquorum: etſi liber hic eſſet Galeni abſque dubitatione,& cum omnium conſenſu, non eſſet multum difficile ſententiam eius uenari. De temperato autem cibo non ſolum Galenus illud fatetur, ut dixi in locis prædictis: ſed & in libro de Cibis boni & mali ſucci, cap. 3. non tamen uult ipſum eſſe temperatum tantum in primis qualitatibus, ſed mediũ etiam inter tenue & craſſum, lentum & friabile,cæterasq; eiuſcemodi omnes qualitates. Et Auerroës 5.Collectaneorum 31.dixit, Panem triticeum eſſe optimum cibum inter omnes,& quaſi naturæ humanæ ſimillimum,ut etiam cap. 3. eiuſdem libri declarat iuxta initium,unde dixit,Temperantia propria eſt cibo,medicinæ intemperies:eſt enim cibi natura, ut faciliter cõuertatur in humorem ſimilem humori radicali:& hãc primam laudem etiam Zoar illi tribuit in ſuo libro primo Theiſir,capite de conſeruanda ſanitate. Idem fermè Raſis lib.3.cap.3.ad Almanſorem confirmat,uolens, ut plurimum ſalis ei miſceatur,ac bene fermentet. Quanquàm nemo ſit,qui non uideat mediocritatem,ſecundum Galenum,exceſſu fore potiorem:& ſi tamen ſit declinandum,tunc coctio,fermentum,& ſal,minus afferunt detrimẽtum aucta, quam detracta. Tertius modus ex facilitate ſolutionis in aquis ſumitur.nam quod facilius ſoluitur, facilius concoquitur: tum ſi celerius ac magis tumeſcat:præcipuè coctum.ut in lib.de Cibis boni & mali ſucci, cap.3.iuxta finem. ſic enim fructus & multa alia à patre ſuo probari ſcripſit,certiſsimo experimẽto. Quartus modus ſumitur ex paucitate nutrimenti:nam quod parum nutrit,faciliter concoquitur:contrà,quod faciliter concoquitur,parum nutrit: & quod plurimum nutrit, ægrè concoquitur.& hæc tria ſe cõſequuntur,7. Artis curatiuæ,cap.6.iuxta medium. Vltimum autem diuiſionis membrum non conuertitur: ut quod ægrè concoquatur,neceſſariò plurimum nutriat:nam difficilis cõcoctionis iam plures cauſas declarauimus. Quintus modus habetur à Gal.1. de Alimentis cap.1.poſt initium,Quæ facilè concoquuntur,facile altera fiunt,& corrumpuntur: quæ uerò difficulter concoquuntur, etiam difficulter in alienam tranſeunt qualitatem,& tardè corrũpuntur. In his omnibus non uidetur primo Galenus in facilitatis ratione conſtans fuiſſe, cùm omnino diuerſas illius cauſas referat.

Ex his tamen cauſis promptior ad concoctionem panis carne eſſe uidetur:nam quantum ad temperamentũ attinet ab omnibus, ut diximus,

pro

pro exemplo abſoluti cibi,ut qui in nulla qualitate exuperet,adducitur. Caro etenim omnis calefacit, ut inquit Raſis 3. ad Almanſorem cap. 9. Quantum etiam ſit merito conditionum aſsignatarum in libro de Diſſolutione continua, uidetur panis eſſe gratior carne:nemo enim ſuſtinet eſum puræ carnis,cùm multi ſuſtineāt eſum panis ſolius,ut quotidie multis eſt in uſu. Quòd etiam panis celerius in aqua ſoluatur carne, nemini dubium eſſe debet, qui uel expertus ſit hoc, uel uelit experiri. Nutrit etiam minus panis longè quàm caro,quod Celſus lib. 2. cap.17.teſtatur & 3.ad Almanſorem 9. caro eſt omnium quæ eduntur nutriens maximum: unde tertia primi doct.2. cap. 7. qui multa carne utitur frequenti indiget minutione.In facilitate tamen corruptionis quamuis panis à carne uinci uideatur:nō tamen adeò longo,ut quidam putant,interuallo:nam panem corrumpi poſt primam diem affirmat Zoar,capite de conſeruanda ſanitate. Adiunximus nos olim,cùm eſſemus iuniores, in emendatione contradictionem ex dicto Auicennæ in directo,de qua in 11. libro diximus contradicentium medicorum.Caro etiam non cruda, nam talis edi non conſueuit,pani cōparanda eſt,quæ hyeme diutius pane aſſeruari poteſt.quòd & ſi uincat hac in cauſa ſolum panem, cùm tot modis uincatur, durior erit concoquentibus ipſam quàm panis.

Secunda ratio uidetur ſumi ex experimēto,Celerius id concoquitur, quo aſſumpto,citius eſurimus:(Cùm fames naturalis inanitatem uētriculi præſupponat 1. de Cauſis ſymptomatum, cap.7.) ſed celerius eſurimus aſſumpta libra panis,quàm carnis,ut nos docet experientia:celerius igitur panis ipſa carne tranſit in alimentum.

Tertia ratio procedit ex autoritate Galeni, qui carnes dabat in cœna, & panem in prandio,1.Regim.acut.18.iuxta finem: exemplum adducens de gladiatoribus.Conſtat autem,quòd carnem ſolam ibi intelligit: quia dixit hoc obſeruari ab illis, ut ſimplicitate cibi omnem deuitent turbationem:quod haud conſequi liceret,ſi utrunq; in cœna aſſumerent, ſcilicet panem & carnes. At cœnam copioſiorem uult Galenus eſſe prādio, ut infrà docebimus:quare manifeſtum eſt illum exiſtimare, carnem eſſe difficilioris concoctionis ipſo pane.

Quarta etiam ratio ex alia autoritate ſumitur 7. Artis curatiuæ,cap.6. iuxta medium: ubi exhibet primo panem & piſces ſaxatiles pro leuiſsimo alimento:inde ad carnes deſcendit:quò ſit,ut panis ab illo in facilitate concoctionis carnibus præponatur.

Alia ratio ſumitur ex eodem loco,nam panis facilius cōcoquitur ſuilla carne: illa enim eſt (dicit) nimis contumax,eo quod plurimum nutrit. Sed caro ſuilla eſt omnibus aliis carnibus in nutriēdo commodior, & humanæ ſimillima,ut habetur 10.de Simplic.medic.cap.3.& de Cibis boni & mali

mali ſucci, cap. 4. Igitur panis eſt facilioris concoctionis,quàm ulla caro.

Aëtius quoq; Galenum in libris de Tuenda ſanitate ſecutus,dum ſenes nutrire docet lib. 3. cap. 30. ter panẽ illis in die dat: carnes ſemel.& Galenus 1. de Tuenda ſanit.poſt mediũ, iubet ablactato infanti primo panem dari,poſt legumina,& carnes.Itẽ poſt pauca: Si negotiis impeditus pædotriba ſit,ut nec lauare,nec fricare puerũ poſsit,modicũ panis det: inde hora,qua fermè ſolet,lauet,fricet,et cibũ ſolitũ exhibeat.Prohibet enim quẽquam iuſto ueſci cibo,antequam fricetur,ac lauetur. Clariſsimè hoc 6. de Tuenda ſanitate,ante mediũ,docuit:ubi impedito uiro negotiis conſulit, ut panẽ ſumat hora quarta diei, ita quòd ſperet decima hora eſſe cõfectũ. Ex hoc igitur duplici modo patet,panẽ celerius concoqui carne,tum quia intra ſex horas,tum quia nõ dat carnes cum pane.Nec potes dicere, quòd ratione ſimplicitatis ſolũ panis eo in caſu celerius concoquatur, nam cum pane oliuas,mel,palmulasq; concedit. recitabitur autẽ autoritas hæc in 18. Cõtradict.huius:dicemus & aliqua in undecima tractatus ſexti, huius libri.Hæc igitur argumenta ſunt, quòd panis ipſe res ſit leuiſsimi alimenti, ſaltem ad carnis comparationem : ſic ut facilius illis concoquatur.

At qui partem tuentur oppoſitam,rationes quibus aliquid facilius concoqui Galenus nobis declarauit,ſingulas ſeorſum debilitant : ueluti cùm dicimus,temperata facilius cõcoqui:obiiciunt nobis uinum,quod cùm nõ ſit temperatum,facillimè tamen cõcoquitur, 2. Aphor. 11. & oua quæ uel ſunt temperata,uel paululũ ad frigidum declinant,ut 11. de Simplic. medic. & à Principe in libello de Viribus cordis,& à Serapione dictũ eſt: uel eo magis ſi temperata ſint,ut uidetur ſentire Princeps, difficulter tamen concoquuntur,adeò ut candidioris partis,quod ad alimẽtum attinet, nullus ſit uſus.Hæc ratio uitioſa omnino eſt tribus modis : Primò, quod cùm omnia illa quinq; conſideranda ſint,hic unum duntaxat acipit, & ex eo argumentatur.Secundò,quod de uino adducitur, ad propoſitum non eſt, cùm ex alimenti genere,quod cibum dicimus,in potum deſcendat. Tertiò,quod mediocritatẽ illam quam Galenus non in qualitatibus tantum primis,uerùm etiã in craſsitudine & tenacitate iubet obſeruari, tum aliis, hic ſolum in primis ſpectat : cùm non obſcurum ſit,oui candido nihil eſſe uel tenacius,uel magis ad glutinis naturam accedens. Qua etiam ratione argumentum de ſuilla carne diſſoluitur : nam & ſi ſimilis ſit ſubſtantia humanæ prorſus,3. de Alimentis cap. 1. nihilominus cum tenaces & glutini ſimiles generet humores, 2. Aphor. 18. meritò difficilis concoctionis erit.Eodem modo ſi quis dicat Gallorum teſtes, quos Meſue in cura phthiſis commendat,& iecur gallinæ, tum anſeris, quod facillimum eſt in concoctione, ut 3. de Alimentis, cap. 21. & in de Diſſolutione continua cap. 3. & 4. non facilè aquæ impoſita intumeſcere : cùm tamen pul-

mo & fungi,quæ ægerrimè concoquuntur, ſoleant celeriter inflari. Reſpondemus,non de aqua frigida Galenum dixiſſe,ſed ſi incoquātur:at luce clarius eſt, iecur & gallorum teſtes celeriter tumeſcere, & mollitiem nanciſci,ſi coquantur: at contrà; fungi & pulmo tardè. Verùm iecori & ouis illud proprium eſt,ut diutius quàm par ſit cocta dureſcant: quò fit, ut & tunc coctioni in uentriculo contumacia reddantur. Simili modo oua etſi plurimum nutriant, teſte Galeno, facile tamen concoquuntur, reluctante multitudine alimenti: quia temperata ſunt,& mollia,ſi de luteo intelligimus. Omnes igitur hæ rationes eſſe uidentur, quæ ad cibi facilem concoctionem faciant, non quæ ſeorſum ſumptæ talem cibum illum eſſe oſtendant.

Igitur ad primam uidetur Auerroës 5. Collectaneorum 32. fateri, carnes eſſe temperatiores pane: tum gallinarum maxime,cùm ius earum dicat lepròſis conferre,& carnes ipſas noſtrum corpus ad temperamentum reducere.

In ſecunda cauſa caro uidetur eſſe nobis conuenientior natura, quàm panis: ſed ex uſu panis eſt conſuetion. Porrò quod ad alias pertinet conditiones,non ulla in parte caro uidetur eſſe pane inferior, tum præſertim, cùm Galenus 1. de Alimentis,capite de tritico,panem uelit eſſe difficilem ac contumacem,ſi quid deſit ex optima præparatione. Abſolutus igitur etſi difficilis non poſsit appellari, in primo tamen genere eorum quæ facile concoquuntur,locari non debet.Quòd uerò aquę impoſitum feruenti celerius intumeſcat,hoc ad carnes haudquaquam extendi debet, cùm Galenus experimentum illud ad grana tantum ac legumina referat. Quòd etiam minus nutriat panis,quàm caro, illud non omnino ab omnibus cōceſſum eſt:cùm carnes paruarum auium ut leues, ac parum exhibētes alimenti,debili uentriculo,uel Galeno teſte,concedantur. & ſi modo adhuc caro à pane in hoc ſolo uincatur,in aliis tamen cauſis leuis cōcoctionis illum ſuperat. At de corruptione,nemini dubium eſt, longè facilius putreſcere carnem, quàm panem: quare cùm difficillimum ſit hæc rationibus demonſtrare, melius erit ſanè ad autorum ipſorum placita, quæ experimento confirmata ſunt,confugere. Sed tamen prius ſecundam principalem rationem diluamus: ante id uerò etiam illud præmittendum,cibum dici concoctu faciliorem,uel quòd celeriùs tranſeat in chilum, ſeu pulticulam in uētriculo:uel quòd celerius in ſanguinem, uel quòd celerius ipſa ſolida membra nutriat. Itaque nobis aliquando celerius contingit poſt panis aſſumptionem eſurire, quòd minus ex ipſo quàm carne nutrimur: rari etiam ſunt qui uel ſolam edant carnem, ut tutò liceat hoc experiri. Illud tamen ſi concedatur, nihil probat: cùm defectionem alimenti in uenis naturalis ſequatur fames: hæc autem celerius aſſumptum panem

quàm

quàm carnes ſequitur: aliter dicendum eſſet, rapas etiam crudas, facilius concoqui perdicum carne: cùm & illarum eſum celerius, ac multo quàm panis, fames ſubſequatur. Igitur alia ratio modicæ nutritionis, alia uerò facilis concoctionis. Arguo etiam quia equale detrimentum in concoctione panis, eſt maius æquali lapſu uel defectu in carne: unde Princeps 3. primi doct. 2. cap. 7. in fine. Et ſcias quòd detrimentum panis, cùm non concoquitur, deterius eſt nocumēto carnis, cùm non cōcoquitur. Sit igitur propria quantitas panis libra una, & carnis dimidia, & fiat augumentū ſextæ partis in utroq; : tunc ex dicto Principis deterius erit nocumentum quatuordecim unciarū panis, quàm ſeptem carnis: igitur natura magis laborat in concoquendo uncias ſeptem panis, quæ ſunt dimidium illius quod nocet quàm uncias tres & dimidiam carnis, quæ ſunt dimidium minoris nocituri: ſed ut ſeptem ad tria cum dimidio, ſic duodecim ad ſex: igitur ex regula Geometrica cùm utrinq; ſit proportio dupla, maior eſt labor in concoctione libræ panis, quàm ſex unciarum carnis. Reſpondeo, quòd argumentum non ualet, quia detrimentum illud non eſt ratione laboris concoctionis, ſed materiæ quæ relinquitur: nam ex pane relinquitur materia magis lenta, quàm ex carne, eo quòd conſtat ex tritico: at ex carne materia magis inæqualis intemperie & quæ celerius putreſcit. At lentor licet non plus noceat ad concoctionem, intemperie, magis tamen nocet ad expulſionem, ut manifeſtum eſt. Igitur nocumentum panis non concocti maius eſt nocumento carnis, cùm non concoquitur: & tum cum hoc ſtat panem ipſum carne celerius concoqui.

Ad tertiam reſpondeo, quòd ut habetur 1. de Alimētis, cap. de tritico: Athletæ ueri utebantur carne ſuilla, eaq; admodum copioſè, libro Ad bonas artes exhortatorio: quare ob multitudinem alimenti difficilior erat in concoctione prima caro, quàm panis: nos autem loquimur de regimine moderati hominis. Dico etiam quòd caro ſemper eſt difficilioris concoctionis, reſpectu trium concoctionum, pane: quia data æqualitate etiam boni alimenti, cùm plus reſecetur in prima concoctione ex carne quàm pane, ægrius conficietur maior quantitas, quàm minor: & ſic data ponderis pari magnitudine carnis & panis, grauior erit caro uirtuti quàm panis. Sed nunc ſermo eſt de prima concoctione, quæ in uentriculo adminiſtratur. Dico tertio non eſſe clarum, quòd ſolas carnes in cœna darent abſq; pane, cùm uix ſit hoc ueriſimile: ſed intellectus Galeni eſt, quod uitare mixtionē eſt ualde utile, adeò ut etiā in robuſtiſsimis corporibus, qualia ſunt athletarum, abſq; dubio (1. Aphor. 3. & de Optima habitudine) ſolum panem darent in prandio: in cœna autem carnes: ſupple, ultra panem: & ſi hæc reſponſio non placet, aliis inhæreas.

Ad quartam dico, quòd panem exhibet ob conſuetudinē, piſces autem

 ſaxat

ſaxatiles ſunt facilioris alimenti carnibus,& ideo comparatio panis et car-nis eſt ibi ſumenda à conſuetudine: carnis & ſaxatilium piſcium à facili-tate concoctionis:quanquam etiam ſtatim ſubiiciat gallinarum alas.

Ad quintam dico,quòd panis facilius concoquitur ſuilla carne,quę eſt ualidiſsimum alimentum,ut 7. ipſius Artis curatiuæ cap. 6. & primo de Alimentis,cap.de tritico.Et cùm dicis,illa eſt hædulina præſtantior: Re-ſpondeo,uerum eſt,non tamen facilius illa concoquitur: & ideò bene di-cebat Galenus, quòd in illis qui ſuillam carnem concoquere poſſunt, ſu-pra omnes alias optimum præſtat alimētum:igitur cum hac bonitate ali-menti,qua præſtat hædinæ ac cęteris,ſtat difficultas ad concoctionem.Sed contrà,quia Princeps 2. Can. cap. 146. dicit, Suilla autem caro & ſi mul-tum nutriat,& craſſum ac glutinoſum præbeat alimentum, facilè tamen concoquitur,& celeriter deſcendit. unde ſubdit,Non eadem eſt ratio faci-lis coctionis, celerisq; deſcenſus, cum alimenti craſsitudine uel tenuitate. uidetur etiam Auerroës 5. Collectaneorum 32.ſenſiſſe,Galenum illā pro-nuntiaſſe aptam uſui hominum,non athletarum ſolum. Quinimo etiam Galenus ipſe in conſilio pro puero laborante morbo comitiali,carnē por-celli concedit.Dico igitur,quòd caro porci annui,& præparati, ut ibi apud Galenum & reliquos,eſt facilis concoctionis:non ſolum probatiſsimi ali-menti.& hanc conſtat eſſe difficiliorem pane ad concoquendum, nec ta-men hædina leuiorē.Sed caro ſuilla communis eſt illa, quæ ſolum conue-nit grauiter & aſsiduè ſe exercentibus:& hæc cùm ab aliis non concoqua-tur,ſi tamen uel ob paucitatem,uel ob præparationem cōcoquatur,& ipſa quamuis iam adulti uel ſenis ſuis optimè nutrit,& alimentum ſolidum,ac minime putredini,aut reſolutioni obnoxium,præſtat.

Ad reliqua quæ adducūtur dicimus,ob conſuetudinem nō licere ueſci carnibus ſine pane. At quis dubitat quòd panis ſolus nō leuior ſit, eo cum carne ſumpto? Dico etiam,in hoc cæteras à prima concoctiones obſeruan-das,quarum cōtemplatione leuior panis ipſa carne proculdubio eſt. Illud tamen obſeruandum,panis concoctionem,difficilem eiſdem uerbis decla-rari:cum potum dari uetet puero,ne panis crudus per uenas diſtribuatur: quo fit,ut difficulter apud Galenum,etiā concoqui ab infantibus & pue-ris exiſtimetur. Quòd autem in ablactatione non protinus ad carnes de-ſcendit,cauſa eſt periculum putredinis: unde etiam legumina carni præ-ponit,quæ nemo dubitat illa eſſe grauiora. caro igitur lacti nullo modo eſt immiſcenda: quo errore hodie plurimi, tum etiam uini periclitantur infantes. Ad id ex. 6. de Tuenda ſanitate reſpondebit quis, non tantum coctionis facilitatem, quàm paucitatem nutrimenti curare Galenum: hæc autem eſt in pane.

Quod

Quòd autem caro celerius concoquatur pane,adeſt autoritas Principis 2.Can.cap.146,cùm dixit:Caro eſt cibus cõfortans corpus,& maximè propinquæ conuerſionis ad ſanguinem. Iſta uerba etſi multis modis poſſent peruerti ueram tamen Principis mentem, apud illum qui ſolum ueritatem amplectitur,oſtendunt.

Adducitur etiam ratio de corruptionis facilitate:ſed non uidetur probare,cùm ſit tantum conditio ſingularis,ut ſæpe diximus: & lutea etiam ouorum,quæ tardè corrumpuntur, facilime concoquuntur:& ſecundum quoſdam horei fructus cum ſint difficilis concoctionis, ſunt tamen celeris corruptionis. Alia ratio:Calidior eſt & humidior pane, igitur facilius concoquetur:nam hæc ſunt principia coctionis,ut 4. Meteororum iuxta initium.Hęc ratio patitur difficultates duas:primam,quia diximus oportere eſſe temperatum, non calidum: ſecundam ab exemplo,nam ſanguis & mel difficiliter cõcoquuntur, & tamen ſanguis eſt calidus & humidus, & mel calidum etiam, & cum hoc tenuis ſubſtantiæ, & pauci alimenti.

Tertia ratio,caro eſt ſuauior & temperata magis pane,igitur facilioris concoctionis.Reſpondeo,utrũq; eorum quæ aſſumuntur falſum eſt, tum etiam ſequela non ualida eſt,quod ſępe diximus:caro autem uidetur ſuauior ob raritatem,nam nemo tandiu in eſu carnis perſeuerare poſſet,ſicut in eſu panis:& dato quòd ab initio poſſet, propter conſuetudinem, nunc caro non eſt nobis adeo familiaris,ut panis.De temperamento dico,quòd reſpectu carnis humanæ uerum eſt:ſed antequàm tranſeat in carnem humanam,tranſit primo in pulticulam in prima concoctione,cui natura panis eſt propinquior,quàm carnis:& hæc eſt cauſa,quòd ſanguis,cùm nihil ſit ſanguini illo propinquius, difficulter tamen in ſanguinem conuertatur: nam ad hoc ut ſanguis in ſanguinem conuertatur,duę integræ tranſmutationes requiruntur, atq; inuicem contrariæ: in pane autem integra una tantum. Quarta, panis eſt glutinoſior carne, & pluribus abundat excrementis, quàm caro: igitur difficilius concoquitur. Diximus quòd prima harum propoſitionum eſt uera, ſed ſequela non eſt uera, quia eſt poſtmodum panis longe temperatior: & poſſet negari prima propoſitio in pane abſolutè perfecto,& moderatæ quantitatis, ita quòd poſsit à natura plenè ſuperari:nam cùm nõ ſuperatur putredo adueniens carni,glutinoſam eius qualitatem tollit, quod in pane non tam celeriter eueniens, difficiliorem non procedente concoctione illum carne, & glutinoſiorem uideri facit:at procedente non eadem ratio eſt. Quòd uerò plures habeat ſuperfluas partes illud non cogit nos fateri,eum eſſe magis ad coctionem contumacem: imò magis oppoſitum, cùm excrementa non elaborentur à natura. Galenus etiam libro de Attenuante uictu,cap.6.cùm in 8.hædinas carnes ſolum in hoc probaſſet,præfert etiam ordeaceum panem tri-

ticeo: igitur hædi caro, quam probat, leuius concoquitur triticeo pane, quem reprobat. Reſpondeo, ptiſanam ordei præfert triticeæ, panem non pani: quinimo, quod & experimentũ oſtẽdit, craſſum, inquit, generãt ſuccum ordeacei panes, at paucũ, & minime flatuoſum: quo fit, ut diximus, etiam ut ſint hac ultima ſolũ cauſa leuiores triticeis: quanquàm nõ obſcurum ſit, Galenum contrariũ ſentire: nam his interdixit, triticeis minimè.

Eſt & alia ratio, ſumpta ex libro eodem, capite ut dixi 8. nam caro perdicum melior eſt cæteris, igitur etiam celerrime nutrit. Reſpondetur, non ualere argumentum. contrà quia ſcopus libri de cibis boni & mali ſucci, eſt docere, quinam cibi optimum alimentum præbeant: ſed ſcopi libri de Attenuante uictu duo ſunt, docere bonos cibos, & leuis etiam ſimul concoctionis: ſed caro perdicũ ibi laudatur, igitur præſtat utroq; modo. Hæc ratio eſt aliis deterior, peccat enim duobus modis: nam caro primò perdicis eſt optimi alimenti in genere carnium, nõ eduliorum omnium: ſecundò leuis alimenti, uel refertur ad nutrimentum quod genitum eſt, & hoc modo caro perdicis leuis eſt alimenti: & eſt etiam ſcopus eius libri de his tractare: ſed ex hoc non ſequitur, igitur facile concoquitur: ut dixi de nutrimento mellis. Si uerò referatur ad concoctionem facilem, poterimus hoc negare de perdice: nec eſt ſcopus hic tractare de cibis boni alimenti, ideſt qui facile concoquantur: ſed de cibis leue alimentum præſtantibus, id eſt tenue, quod etiam titulus ipſius operis declarat.

Quòd ſi quis dicat, celerius æger à contuſo ex carne quàm ex pane reſtauratur pondere utriuſq; pari exiſtente: igitur etiam nutritur celerius à contuſo carnis. Et ſi quis dicat, quare damus panem ipſis ægris frequenter, non carnem? Reſpondebunt quia caro ægrius dentibus conficitur. Dico igitur, quòd celerius reficitur homo comparando ad dies ex contuſo carnis, ubi corpus ſit mundum, quia eſt copioſioris alimẽti, quàm panis: non autem comparando ad horas. imò Galenus dat panem in ſyncopi cum uino, non carnes 12. Artis curatiuæ, cap. 3. in fine: & eodem modo Auerroës. Concludo tandem quòd caro non contuſa difficilius concoquitur, quàm panis non contuſus: & caro contuſa pane etiam contuſo: cum hoc tamen ſtat, quòd in utroq; caſu celerius reficiatur homo à carne quàm à pane: ubi parua carnis portio exhibeatur, ut nõ multo ſerius concoquatur: interponẽdo plures horas, & rarius reficiendo cũ carnes damus.

Vltimò ſolet adduci quòd caro pulli uidetur eſſe ſimilior carni humanæ, quantum ad potentiam, ut ex dicto Auerrois ſuprà adducto colligitur. & etiam Gentilis uidetur (uolens exponere illud dictum Principis, iam à nobis ſuprà declaratum, de detrimento panis) reducere hoc ad familiaritatem, ac ſimilitudinem carnis nobiſcum: quæ maior eſt quàm panis: quare facilius concoquetur caro, cùm ſit magis in potentia. Quòd ſi

dictum

dictum Gentilis uerum eſſet, deterior eſſet putredo pituitæ, quàm ſanguinis: nam cùm ſanguis magis nobis affinis ſit, corruptus minus nocere deberet. Ad Auerroëm dico, quòd maior eſt ſimilitudo inter carnes gallinæ cum carne humana iuncta cum ui quadam immutandi, ut ſic ſit cibus non purus, ſed etiam medicam uim habens iunctã: quod patet ex ſequentibus uerbis: quia dicit, quòd curat lepram. Hoc autem non conuenit cibo, ut cibus eſt: nec poſſumus dicere, quòd hoc fiat ab exacta ſimilitudine cum corpore humano: nam illam declarauimus maiorem eſſe in ſuilla, quantum ad ſubſtantiam, & qualites primas, quàm in carne gallinarum: at in ſolis qualitatibus, maiorem in pane: nam caro pullorum eſt calidior, & ſiccior humana carne.

Ex his tandem colligo, quòd Galenus noluit iſtam comparationem facere: nam ſi uoluiſſet, commodè potuiſſet in tot libris, in quibus comparat reliqua: ut in libris de Tuenda ſanitate, de Alimentis, de Attenuante uictus ratione, de Cibis boni & mali ſucci. Ratio autem quæ illum detinuit, debet etiam nos prohibere ab hac determinatione: & fuit triplex, nam duæ referũtur ad experimentum, & una ad finem. Prima igitur eſt, Inter carnes eſt maxima diuerſitas, nam caro boum quantum differt à carne paſſerculorum? Si igitur quis dicat, panis celerius concoquitur carne, falſa erit propoſitio: & etiam ſi dicat difficilius: prima propter paſſerculos, ſecunda propter boum carnes: igitur impoſsibile fuit ordinem inter hæc duo generalem ponere. Secunda cauſa fuit, quòd uix poteramus experiri hoc nam caro per ſe ſola ob conſuetudinem prætermiſſam ægrè concoquitur: pani uerò mixta, ob commixtionem, non ſyncerum præbet experimentum. Sunt etiam modi præparãdi diuerſi, ob quæ difficilimum hoc erat experiri. Et ſi tu uelles in eodem homine addere modò carnes, modò panem, peruenires ad impedimentũ coctionis, in quo dicebat Princeps, quòd deterior erat fruſtratio in pane, ſeu quòd impedimentum ſit maius, ſeu quòd arguat maiorem cauſam, tanquàm panis concoctio nobis facilior ſit: & ita trahitur ad utranq; partem commodè autoritas illa. Et ſi uelles ſtare intra limites in eodem homine, augendo panem, & minuendo carnes ſemel: & alio tempore augendo carnes, & minuendo panem: illa die qua augeretur panis, celerius cõcoqueret, quàm in die in qua caro augeretur: nec propter hoc ſequitur quòd panis celerius concoquatur, quia hoc eſt merito minoris receſſus à conſuetudine, & etiam auxilii aliarum coctionum ſecundæ & tertiæ. Tertia cauſa fuit, quia nõ erat iuuamentum ex ſcientia huius, cùm moderatus uſus doceret quid agendum, immoderatus autem in omnibus eſſet pernicioſus: & hoc quo ad ſanos: in ægris autem nunquàm ob hanc cauſam tanquàm primam difficultatis concoctionis uitandum eſt unum, quin etiam prohibeamus reliquum: &

quia

quia carnibus erat adiuncta putredinis cauſa,ob id nunquàm fuit neceſſaria talis comparatio. Sententia tamen Galeni eſt,quòd carnes perdicum & pullorum parum differant (eo modo quo poſſunt comparari,nam uix queunt,ut dixi)à pane triticeo optimè præparato: & hoc quo ad primam concoctionem: in aliis autem difficilior eſt caro, ut dixi,data æqualitate ponderis:quia plus de chilo, ut ita dicam, ex pane quàm carne reſecatur: qua de cauſa carnes ſemel ſenibus in die dabat,& multis aliis, quibus tamen panem ter aut bis concedebat. Autoritas Auicennæ in oppoſitum adducta,non cogit nos niſi ad hoc, quòd celerrime carne ipſa ſanguis augetur,quod ueriſsimũ eſt:non quòd celeriter caro cõficiatur. Ex omnibus igitur quæ celerrimè nutriunt,primum eſt uinum aquoſum,pòſt uinum uinoſum, pòſt aqua carnis recte facta, pòſt ouorum uitella,pòſt ſaxatiles piſces, pòſt panis,& auium paruarum carnes,inde perdices,& talium,cum his hædi ac ſuis annui,pòſt reliqua ſuo loco,ut in 11. dicemus libro. At illud panis præſtantiſsimum,quòd nulli alii edulio competit, ut quibuſlibet cibis rectè iungatur ſimul,nec pugnet:ut ouis,& bouinę carni, ac ſuillæ antiquæ:cùm tamen cætera iuncta nõ paruam noxam inferant. fuerunt tamen ut qui diligentius inſpicientes pro obſonio,panis naturam uariabant,1.de Alimentis cap.de tritico,dum de athletarũ uictu loquitur.

CONTRADICTIO VIII.

An medicinæ poßint eſſe plures diffinitiones.

MEdicina diffinitur ab Hippocrate,ut diximus,in libro de Spiritalibus, & à Principe prima primi in principio,& in 1. Artis medicæ cap.1.& ab Auerroë 1. & 6.Collectaneorum primis:& Haliabbas 1. Theoricæ cap.4.in initio,primo diuiſit medicinam, deinde diffinit.At uerò dicebat Philoſophus 7. primæ Philoſophiæ 45. & 5. eiuſdem 12. Ea unum ſunt,quorum diffinitio una eſt:quomodo igitur medicina eſt una,& benè diffiniri poteſt tot modis?Reſpondeo, pauci intellexerunt quid ſibi Galenus uoluerit: ille enim diffiniuit ſcientiam, & non artem:& propterea rectè fecit Haliabbas:poteſt enim homo ſcire, quòd tertianæ frigida conueniunt, & hæc eſt procedens ex illa propoſitione, Contraria contrariis curantur,& erit hæc ſcientia:carebit tamen arte, quia neſciet, quænam ſint eligenda:hoc enim docet ars,donec perueniat ad ſingularium operationem. At diffinitiones, (ut declaratũ eſt in primo de Anima 16.& antè) ſumuntur per genera cauſarum, & ideo omnes ſunt imperfectæ: perfectiſsima tamen omnium eſt ea, quæ Galeni fuit ab Herophilo ſumpta, non ſolum quòd perfectiorem medicinæ partem complectatur,ſed quòd materiam,& formam,& finem contineat. Eſt autem Sanum finis medici: materia autem principalis Corpus,& ſecunda etiam Cauſæ,forma autem

Diſpo

Diſpoſitio,quę eſt ſanitas,uel ægritudo,uel medium inter illa. Liquet autem ex his, quòd unius rei poſſunt eſſe quindecim diffinitiones, ex quibus tamen una ſola perfecta eſſe poteſt. Hoc autem dico in his, in quibus omnia genera cauſarum ſunt neceſſaria: nam quatuor ex cauſis ſingularibus ſumũtur: ſex ex geminatis,quatuor per tres cauſas, & una p omnes, quæ ſola eſt perfectiſsima. Sed ſunt etiam quatuor alia genera poſita à Galeno 4.de Differentiis pulſuum,cap.2. Prima eſt, quid nomẽ ſignificet exponens: ſecunda aliquid attingit de re: tertia multo melius explicat rem: quarta puram rem docet,nulla nominis habita ratione, cùm tamen aliæ omnes mixtæ ſint.

Variantur & diffinitiones multis modis, ut declarauimus in expoſitione ſuper primum Artis medicæ:ſed præcipuè uarietatem ſumunt,cùm propriæ differentiæ non ſunt nobis in promptu, ut dicebat Auerroẽs 4. Cœli,in paraphraſi contra Themiſtium,Sum.3. cap.1.

CONTRADICTIO IX.

Morituri an ſint ſolis prædictionibus relinquendi.

MOrituros ſolis prædictionibus ſcilicet expoſitis relinquendos,conſulit Galenus 1. Aphor. 8. & clarius 2. Aphor. 29. recordantibus nobis,quòd deploratos non oportet curare,ſed relinquere,& morbi finem ſolum prænuntiare. Idem etiam 12. Artis cur. cap. 3. Facta prædictione ab omni medicamento egregio abſtinebis,immunemq́; à calumnia te ſeruabis. At ut dictũ eſt in ſecunda Contradictione, Galenus docet 10. Artis curatiuæ 10. manum laboranti hectico tertiæ ſpeciei admouere: quamuis omnino ex eo morbo euadere nõ queat:ſed ad ſummũ in ſenii talẽ poſsit trãſire. Oportet etiã ut uideo mortẽ in his prædicere: at cùm de acutis loquatur,illa omnino certa nõ eſſe uidetur,dicẽte Hippocrate 2. Aphor. 19. acutorũ morborũ nõ omnino eſſe certas pronuntiationes ſalutis aut mortis. Accedit quod Princeps dicit 4. quarti trac. 2. cap. 10. in fine: Et in his præmiſſa prædictione, incipiemus à curatione: quia ſæpenumero aliqui ſanãtur abſq; ſpe ulla exiſtẽtes mirabiliter. Deinde ſubiungit exẽpla illorum,à quibus uterus totus excidit, & quorũ parte iecoris præciſa uita ſuperſtes manſit. Quidã dixerunt,dictũ illud intelligendũ de his, qui breui ſint morituri:talis autẽ Hecticus diu poteſt ſuperuiuere. Iſta reſponſio eſt apparẽs,ſed nõ uera:nam Hydrops perniercioſa,in qua nulla ſpes eſt ſalutis, curãda erit à medico:uelut ſi aſclites,à ſcirrho iecoris iam confirmato originẽ ducẽs,hominẽ teneat:ſic & carcinoma confirmatũ,& oſsi magno uel pectori hęrẽs:& talia,quæ omnino Galenus negligere uidetur.nã ſubiicit, Palam ad uix ſanabilia,nunquã ad quæ ſanari nequeunt ulcera: & ſi in 4. de Medicamentis ſecundũ genera cap. 11. dicat, Ad canceroſa ulcera: non

carcinomata intelligit, ſed in quibus corrupta caro eſt.quod ipſe declarat in ſerie uerborum eueſtigio,cùm chironia illis iungat:quāquam nec apud Galenum impoſsibile omnino uideatur cancri ulcus recēs curare: nam de carcinomate nondū abrupto,haud dubiū eſt,ſi modò initiū duxerit. Ergo duo neceſſaria uidētur ad hoc,ut rectè medicus manū morbo letali admouiſſe uideatur: Primū,ut diu ille ſuperuiuere poſsit. Secundū, ut formam aliā mitioris morbi auxilio medici adipiſcatur. Tum uerò & id præmiſſa prædictione fieri debet,ut Galenus dicebat 10. Artis curatiuæ. In acutis autem morbis nō omnino certā præſenſionē Galenus interpretatur, quia non de omnibus. Confirmat hoc experimentū Galeni in libro de Prædictione cap. 11. & 13. & 14. tum etiā ratio,multis enim uetulis, eſſent medici inferiores:quod an falſum ſit neſcio: Hippocratis tamē ſentētia prorſus indignū haberi debet. Saltem igitur ad propria ſigna referendum erit, nō cōmunia,eaq; inuicta:& profligata partiū altera,natura illius,uel morbo. Princeps autem conſiliū nobis dat, quod altius menti debet inſidere: nam de ſagittarū extractione ibi loquitur:unde fit, ut nō adeo certa mors in his quæ caſu accidūt pronūtiari debeat, ut in ſponte naſcētibus morbis: nam ſponte naſcentes morbi,nec corpus habēt integrum,nec cauſa carent, quæ morbo perpetuo hæreat:at qui infligūtur caſu,uel uulnere, cùm corpus robuſtum alioquin inueniant,nec cauſa morbi morbo iuncta ſit:ob id fit,ut multi ex his ſanentur,qui aliàs deplorati exiſtimantur.

CONTRADICTIO X.

Lens cum acetoſis an in laterali morbo conueniat.

ET maximi quidem erroris eſt, tribuere in potu infrigidantia uehementia,uel aſtringentia,niſi in facto ex bile. Auicenna x. in trac. 5. cap. 3. in primis herbis. Inde ſequitur oppoſitū hac ſerie: Et cibi eorū ſint ficutlentes cum acetoſis. Reclamat hic illico Fuchſius, En uidete quam fidem debeatis ueſtro huic Arabi tribuere,qui quatuor in uerbis ſibi contradicit tam periculoſo, ingentiq;, ac etiam abſurdiſsimo errore. Sic ille in Paradox. 12. ſecundi libri: adducit autem multa ad oſtendendum propoſitum: quæ tamen ad duo hæc tendunt, quòd maxima pars curæ ad hoc inſtituitur in laterali morbo, ut ſputum facile fiat. Quod uerum non eſt ab initio morbi, quo in tempore Auicenna aſtringentibus uidetur uti: nam litera noua,ut patet, omnem dirimit litem, Auicennamq; à calumnia uindicat,cùm ob id iubeat nos abſtinere à lentibus & acetoſis. Sed nec ob unum uerbum tantus uir damnari debuerat, quod uel librarii,uel tranſlatoris, uel etiam culpa manus,dum aliud ſcribit quàm mens ipſa præcipiat, accidere potuit. Adde quòd tueri poſſumus, quanquam Gentilis illū dicat de apoſtematibus loqui,hæc dixiſſe de pectoris dolori-

bus

bus,ut titulus oſtendit. Alterum ut doceat illum ſibi contradicere. Igitur primum, quod ſupponit ex 1. Aphor. 12. nullo modo ad propoſitum eſt: aliud enim eſt ſignum naturæ, aliud opus medici. nam ſi ſputum ab initio morbum decurtat cur non maturantia emplaſtra ſtatim ab initio expedit? At dicet,nocebunt, materiam quamplurimam ad locum attrahendo. At ego dico, aſtringentia ab initio furentis materiæ ad locum impetum ſiſtent, pluſq; iuuabunt materiam minuendo, quàm coctionem tardando nocebunt. Quòd uerò nitatur probare aſtringentia non conuenire,palam eſt,omnes autoritates quas adducit,loqui de materia iam cocta, quo in caſu nec Auicenna hæc dat, ſed ab initio morbi ſolum. Sed dicet,cur igitur & ſuus expoſitor Gentilis, à quo forſan hanc accepit contradictionem, nam ille eam exponendo animaduertit,illum in hoc relinquit? Reſpondeo, quoniam periculoſus eſt ſi in alia materia fiat hic error: cùm uerò ſcribamus doctis ac indoctis paſsim, ideò non ſolum recta, ſed in quibus non facile quiſque aberret, ſcribenda ſunt: ut enim in adagio, πολλοί τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. ſuſpectum igitur ob ignorantium auxilium relinquit Gentilis. Conatur autem oſtendere lentem eſſe aſtringentem. Quid plura? Galenus 1. de Alimentis cap. 18. fatetur, modò ſit cocta,& non decorticata, uehementer aſtringere. At uerò decoctum eius,non ſolum non aſtringit, ſed etiam laxat: quare ſi acetoſa addantur,ut ille iubet,non aſtringet equidem,ſed bilis tantummodo furentis frenum erit. Verùm non ille ab aſtringentibus cauendum docet,ſed ab aſtringentibus frigidis. Lens autem quaſi temperata eſt inter calidum & frigidum. Oportebat ſanè omni fienti phlegmoni adhibere ab initio reprimentia: inquit enim Galenus tertio artis medicinalis, cap. 12. Prius in phlegmonibus à parte repellendum eſt,mox diſpergendum: à patiente uerò loco aſtringendo ac refrigerando repellemus.ergo cum pectus reſpirationis ſit inſtrumentum, calefacientibus ac mollientibus indiget. ob id igitur Princeps ſolum ante initium phlegmonis dum dolet, ſed & in calido morbo modicà refrigerantibus, tamen moderate etiam aſtringentibus, nec niſi etiam emendatis utitur: unde artis ſummum, ubi error maximus eſſe credebatur oſtenditur. Nemo autem ignorat quæcunque ad faſtigium ſubtilitatis perueniunt, plus ad oſtentationem artis, quàm ad exercitationem pertinere: nam neque Galenus illa ſua ad animi deliquium uenæ ſectione uti nos ſuadet, nec in uentoſis, ut aiunt, doloribus cucurbitula, ſed melioribus memoratis, utitur ſecurioribus. At uerò neceſsitatem libri Auicennæ quiſque ad medendi uſum intelligit, ob iudicii illius grauitatē, & librorū qui ex Galeno iam perierunt, caſum: nam neque Galenus mutilus & ſparſus ad promptam medendi opportunitatem aptus eſt: nec Paulus aut Aëtius neceſſaria omnia collegerunt: & ſi

quiſquam nunc etiam aggrediatur id facere, ut in eundem librum omnia ex Galeno medicæ artis præcepta in unum conferat: præter id quod utiliſsima Arabum experimenta prætermittere cogetur, totamq; librorum qui ad Auicennam peruenerunt, ad nos autem non peruenerunt Galeni doctrinam, eaſdem quas Auicennæ liber patietur difficultates.

CONTRADICTIO XI.

Medicina an tota tradatur in libro Artis medicæ.

GAlenus in procemio Artis medicæ uidetur polliceri ſe totam artem modo diffinitiuo traditurum, quod tamen non facit: nam de Elementis, & de Humoribus, tum etiam de Diſſectione nihil dicit in eo libro. Reſpondeo, diſſectio traditur ordine diffinitiuo etiam in aliis, & non eſt proprie ſcientia, ſed ars: eſt etiam prolixa tractatio, quam nemo recte in compendium reducat. qui uerò conati ſunt hoc facere, nulla in parte magis peccauerunt aberrantes & confundentes. quamuis nullos alios minus quàm Galenum deceret hoc facere, cùm in multis aliis libris eam ſcripſiſſet. Sunt & qui exiſtiment eam non eſſe medicinæ partem: tum quòd belluis etiam communis ſit, tum quòd medicinam ob id ſcientiam eſſe fateri cogantur. Humores & Elementa ſæpius recenſet, quamuis nullam de his propriam tractationem faciat: hoc autem in his ſufficit, quando in talibus hæc tractatio futura ſit breuiſsima. Sed ſi modo inſufficiens non eſt, dicendum eſt, Medicinam ſcientiam eſſe, cùm traduntur humores, elementa, diſſectio: hæc autem præterire licet, cùm ſub artis modo, non ſcientiæ, ut in arte medica ſit, pertractatur. Quamobrem ut Galenum à calumnia uindicemus, medicinam eſſe ſcientiam fateri neceſſarium eſt.

CONTRADICTIO XII.

Inſenſibilis in qualitate mutatio an detur.

INſenſibilem prorſus mutationem refugere uidetur cùm Philoſopho Auerroës 8. Phyſicæ auſcultationis t. & Con. 23. ſeu mauis dicere ſectione. Et fundamentum huius opinionis triplex eſt: Primum, ſi daretur (gratia exempli) ut gutta lapidem cauaret ſenſim, ſenſus circa propria ſenſilia deciperentur: eſſent enim omnia in perpetua mutatione, cùm tamen quieſcere uideantur. haud uerò conuenit, ut natura ſenſus noſtros ſic finxerit, ut nihil certi ſciant. Secunda ratio: Si quod mutatur, in actu eſt, infinitas partes habere non poteſt: nam ſic actu infinitum eſſet, nam infinitum non niſi in his quæ potentia ſunt, datur: ſed quod mutatur

ſuis

ſuis partibus actu eſt,dum fiunt,& dum corrumpuntur. Igitur partes has impoſsibile eſt eſſe infinitas. Tertia: Omne infinitum pertranſitur uel nunquam,uel in tempore infinito:ſed lapis cauus fit:igitur pars quæ exciditur non habet infinitas partes. At Galenus longè aliter cenſet, nam 1. de Locis affectis,cap.2.iuxta finem,& ipſe guttæ lapidem cauantis exemplum inducens,inquit:Si mille guttis lapis ſenſibili parte excauatur: aut præcedentes præparant,aut excauãt & ipſæ,aut nihil omnino operantur: ſi nihil operantur præcedentes, nec ultima, quæ illis æqualis eſt robore, non ſuperior:ſi excauant,nec niſi ſub milleſima, ut ita dicam, uel ultima gutta ſentitur cauitas:luce clarius eſt,inſenſibilem priorum fuiſſe operationem:quod demonſtrare uolumus. At de præparatione nihil dixit, nec ibi, nec 3. de Temperamentis, cap. 4. quod tamen maximè erat opportunum cùm ad id refugiant Peripatetici. Conati ſunt quidam Galeni rationem confirmare:nam alia non uidetur qualitas addi poſſe à præcedentibus aquæ ſtillis,quàm quæ aquæ conueniat:at ſi ſaxum aquæ immittas uel per annum,non excauatur: quod tamen falſum eſt,ſi in fluentem imponatur:motu enim & aqua longe plus minuitur, quàm ex gutta aſsiduè cadente. At non animaduertunt quid in medium ualidius afferat Galenus contra Philoſophum:quamuis illum nõ uidiſſe ea in parte eum exiſtimem:nam longè acrius ſolet inuehi ubi aduerſus placita Peripateticorum diſputat.Igitur hoc eſt illius fermè argumentum:quanquàm ſeriem uerborum inſpicienti opportunius ibi pro cõcluſione ponatur. Fit eroſio adeò leuis in uiſceribus,ut eam homo non ſentiat:ualidam tamen eroſionem ſentit: idẽ ſit de caliditate: quare & eroſio & caliditas cauſæ dici debent,quæ ſenſum tactus mouere poſsint, & tamen præ paruitate fallunt. Igitur multò magis in cæteris ſenſibus,qui tactu minus certi ſunt,contingit hoc.Inde 3.de Temperamẽtis ſubiecit.Si omnes has paruas noxas ſenſus ſentire cogeretur,quid aliud pateremur,quàm ſempiternæ, ut dici ſolet, dogma paſsionis? Ergo ſenſus propter res ipſas inuentos Galenus uult:ut ſcilicet,cùm aliquid excelleret,quod uel prodeſſe,uel nocere poſſet,ſentiretur. Ariſtoteles autem propter ſenſum uidetur rerum ordinem conſtituiſſe:ut quia ſenſus,non quantamcunq; minimam rem aſſequi poteſt,ideò nec res ipſæ ad quantamcũq; paruitatẽ ſcindi poſſunt:ſed ueluti cùm Epicureis ſentiat per minima ipſa mutationes fiant. Et quanquàm rationes Philoſophi acutiores uideãtur,opinio tamen Galeni magis conſentit his,quæ apparent.nam multa uidemus quæ ſenſim adeò permutantur,ut homo non ea percipiat, ut filii incrementum coram matre: quod etſi lateat eam per ſingulas partes, non tamen latet poſtquàm multum creuerit.& hæc eſt cauſa quòd abſentes,id melius agnoſcunt.Infinita facile pro Galeno eſſet adducere experimenta: ratio tamen illa prima, non

B 3 mult

multum uidetur pro Galeno facere:nam,ut dixi,Philoſophus diceret,excauari lapidem in aqua:adeſſe etiam humidam præparationẽ per quam à lapide pars illa celerius diſiungeretur:tertiò, quòd difficilius poſſet reprehendi ſi dicas,partes minimi quæ,dũ eſt iunctũ lapidi,actu ſunt, ſeparari ab aliis circumiacentiũ minimorũ partibus, ſic tamen ut illud minimum non fateamur partes habere quæ per ſe eſſe poſsint: nec tamen illæ erunt infinitæ,ſed tot,quot minima, quę minimũ in lapide ipſo tangunt: hoc enim neceſſarium eſt,non ſolum uerum, apud illos qui hæc minima ponunt.Quidam conati ſunt illos concordare. Alii quidem ſic:Inſenſibile duplex, aliud quod adeò paruum eſt, ut etiam per ſe ſumptum quouis modo,ſentiri ob ſuam paruitatem non poteſt:aliud quod quanquàm per ſe poſſet ſentiri, comparatum tamen ei cui adiicitur,uel à quo aufertur, nequit:ut granum frumenti quod nõ adeò paruum eſt,quin percipiatur, additum tamen aceruo magno,non ſentitur,nec oculus differentiam poſterioris acerui à priore agnoſcit: primum igitur inſenſibile negat Philoſophus dari,nec Galenus illud concedit:nõ tamen negat Philoſophus dari hoc inſenſibile,quod ſit per comparationem:& hoc eſt quod Galenus ponit.Et ideo pueri crementum eſt ſenſibile primo modo,quod per ſe poſſet agnoſci à ſenſu,ut granum illud frumenti ſeorſum:non tamen in comparatione ad puerum.

Alii dicunt,quòd mutationes iſtæ apud Philoſophum fiunt per ſenſibilia in actu:quia ſenſus decipi non debet:uerùm ut motus poſsit uerè dici continuus,fit per inſenſibilia in potentia:& hanc mutationem Galenus uocat inſenſibilem:& ſic diſcordia eſt ſolum in uerbis & nomine inſenſibilis, non ex re. Sed iſta opinio non concordat illos, nam Galenus uult, quòd in actu prima gutta aliquid excauauerit quod inſenſibile ſit ob paruitatem,& in hoc differt à Philoſopho,qui nihil ponit excauatum, quia non ſentitur:quare eſſe excauatum lapidem,& non eſſe,iam ſunt contraria:contraria etiam ſunt illud minimum non ſentiri,& ubi ponatur ſentiri,igitur Galenus in duobus contradiceret Philoſopho. Contra primam argumentantur quidam:quia Galenus in 3.de Temperamẽtis dicit:Qualitatem acquiſitam adeo leuem eſſe,ut non ſentiatur: igitur cùm illa mutatio abſoluta ſit,patet Philoſophum illam non conceſſurum. Reſponſio ad hoc clara eſt, Quicquid ſit de Auerroë, Philoſophus mutationem in qualitate non per minima, ſed & ipſam inſenſibilem ſtatuit, comparatione ad uehementiam habita,non autem ad ſubiectum. Verba eius ſubiungam ex loco illo: ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἀλλοιώσεως ὁποιασοῦν. οὐ γὰρ εἰ μεριστὸν εἰς ἄπειρον τὸ ἀλλοιούμενον, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀλλοίωσις, ἀλλ' ἀθρόα γίνεται πολλάκις ὥσπερ ἡ πῆξις. Ideſt:Similiter autem & in qualitatum mutatione obſeruandum eſt: non enim ſi quod qualitatem acquirit in infinitum

poteſt

poteſt diuidi,propter hoc & ipſa qualitatis inductio: ſed confertim fit ſæpenumero,ut congelatio. Quis non uidet ex exemplo, ſi uerba non adeo illi clarent,intelligere Philoſophum,acquiſitionem per ſubiecti partes ſimul fieri minimas,non autem reſpectu qualitatis: nam glacies fit in magna aquæ parte ſimul,etſi forma illa in quacunq; minima parte nõ ſimul, ſed ſenſim inducatur. Inde ex hoc errore obortæ tot difficultates:unde etiam ſibi his,quæ in ſexto eiuſdem operis dixerat, contradicere uidebatur.Ergo ſi uerba ad qualitatem ipſam referantur,quis non uidet, exemplum eſſe falſum? quis enim unquam uidit repentinam congelationem humidorum? at magnæ partis ſimul quotidie uidemus. Quare in utraq; cauſa Galenus ad unguem Philoſopho concors eſt: nam inductio qualitatum,quoad uim, continua eſt,& ab inſenſibili auctione procedit: quo ad ſubiectum certam neceſſariò occupat quantitatem, quam minimum eius rei appellamus:ſeorſum quidem ſemper ſenſibilem,in comparatione autem totius,cuius eſt pars,perſæpe inſenſibilem.

CONTRADICTIO XIII.

Hippocrates dogmaticus fuit.

HIppocratem autorem huius libri dogmaticũ eſſe in tota hac oſtendetur commentatione. 1. Aphor. 1. Oppoſitum in Introductorio, cap.4.Rationalis ſectæ princeps fuit Hippocrates: Methodicam Themiſon Laodiceus Syrius incepit, abſoluit Theſſalus Trallianus. In libro etiam de Optima ſecta ad Traſibulum,cap.4.oſtendit eas eſſe tres,Dogmaticam,Empiricam,& Rationalem.poſt hęc à cap.13.uſq; ad finem libri, Methodicam,ſeu Dogmaticã oppugnat: maximè autem cap.17.ex Hippocratis uerbis.Igitur Hippocrates non fuit Dogmaticus,aliter damnaret proprium magiſtrum, & etiam ex propriis illius dictis. Hoc autem non ibi ſolùm,ſed deinceps ſæpe,uſq; ad totius libri calcem.Plurimæ alię ſunt autoritates,quæ id clarius luce oſtendunt,per libros Galeni ſparſæ. Solutio igitur ex libro de Sectis,ad eos qui introducuntur,cap.2.& 13.habetur. In priore enim oſtendit duas fuiſſe antiquiſsimas ſectas: Empiricam, & Rationalem, ſeu Dogmaticam: nam ſic tunc appellabatur,cuius ut dixi Hippocrates princeps extiterat.Quare dictum in Aphoriſmis inuiolatum manet.in cap.13.declarat his duabus poſt longum tempus ſucceſsiſſe Methodicam: quæ etſi cum Rationali & Dogmatica in ſignificati propinquitate conueniret, re tamen ab illis non minus quàm Empirica differt. Igitur Rationalis & Dogmatica una eſt, ſecunda Empirica,tertia autem Methodica illis poſterior. Cùm uerò antiquum eſſet nomen Rationalis ſectæ λογικὴ, & illi tamen qui eam ſectabantur Δογματικοὶ uocabantur, ita ut aliud eſſet nomen ſectæ,aliud ſectatorum:ob hoc,quæ una erat,duo

nomi

nomina ſortita eſt. Improprie igitur dixeris Sectam dogmaticam, uel Medicos rationales: proprie uerò Sectam rationalem, & medicos dogmaticos. Hæc igitur non tam eſt dicenda contradictio, quàm declaratio confuſionis horum nominum.

CONTRADICTIO XIIII.

An continens, ſeu coniuncta cauſa detur.

TRes ſunt cauſæ diſpoſitionum corporis, Primitiuæ, Antecedentes, Coniunctæ: ſecunda primi, doct. 2. ſummæ primæ cap. 1. & Ioannitius in Iſagogis idem confirmat, cęteris fermè omnes Arabes: unde Auerroës primo canticæ Commento 176. Cauſæ duplici genere continentur: aliæ quidem exteriores, quæ & primitiuæ uocantur: aliæ internæ. & harum quæ remotæ ſunt à morbo, uocantur antecedentes: quæ uerò illi ſunt proximæ, intellige ut nihil ſit intermedium, uocantur coniunctæ. Et in Commento ſequente oſtendit ſecundam differentiam antecedentium, & coniunctarum: nam ſublata coniuncta aufertur morbus: ut ablata putredine, febris: ſublata autem antecedente, puta humorum multitudine, quæ eſt cauſa obſtructionis, inde prohibitæ tranſpirationis, inde putredinis, non aufertur febris: quoniam coniuncta manet, antecedente ſublata. Galenus etiam in Introductorio cap. 8. (nam cum eruditis uiris ego certans, meum inſcitiæ teſtimonium non dimittam: tarde enim accedens ad diſciplinas, difficulter dicta ueterum reperio, niſi caput, ſeu ſectio adiungatur. Non me præterit, non eſſe hoc claſsicorum uirorum exemplum: ſed poſtquàm illos æquare ingenii felicitate, & autoritate non poſſum, liceat uel mihi & in hoc ab eis diſcedere: pręſertim ductore Alciato, qui & ipſe puto aliqua cauſa honeſtiore inductus, non ciuilem legem, nec codicem, ſed ad unguem locum adiungit: quanquàm is è regione perſæpe, ego uero cui non tam proſpera ſcribēdi occaſio affulſit, quæ nunc corrigo ſic emittam: ſi in poſterum reliqua emendandi tam bona Principum noſtrorum gratia, ac liberalitate, fortuna detur, qualem plures experiuntur, meliorem forte illis ordinem ſubiiciam: neq; enim obſcurum eſt ignotos homines, etiàm rudi minerua ſcribere ſolere) quinq; cauſarum genera refert: Continentes, ut ſpina ac telum: quibus poſitis morbus neceſſario adeſt, ſublatis autem aufertur. Præcedentes, ſeu Internæ, quæ ab euidentibus uel præparantur, uel adiuuantur: ut plenitudo, quæ ex nimio alimento fit. Porrò Euidentes uocat, quæ Græcis dicuntur Procatarcticæ, uel Antegreſſæ, quæ cùm aduerſam ualitudinem crearunt, ſeparantur: ut frigus, & nimia exercitatio. Concauſæ, quas Græci Synætia, quæ morbum creant ſimul iunctæ, cùm quælibet tamen per ſe ſufficeret: ut ad urinæ ſuppreſsionem lapis, & ueſicæ inflammatio. Auxiliares, quæ per ſe ne-

que-

queunt, ſed aliis iunctæ ualent morbum gignere: uelut libido articulari morbo, cauſa eſt Auxiliaris. Manifeſtum eſt igitur, quonam pacto plura ſint etiam tribus cauſarum genera: ſed etſi uelimus, Adiuuantes & Concauſas, per tria illa cōmodè diſtribuemus: erunt enim omnes uel Continētes, uel Præcedentes, uel Antegreſſæ illarum ſingulæ. Meminit & Continentium cauſarum autor libri de Diffinitionibus, exemplum dans de ueſicæ lapide: nam eo exiſtente, morbus adeſt: ſublato, tollitur. Inde etiam 7. Aphor. 30. ſuper illud: Quibus in alui profluuiis excrementa ſpumoſa ſunt, iis ex capite pituita defluit: Galenus oſtendens, nō omnino hoc certum eſſe, aliā cauſam aſsignat, quę eſt, ut uaſa quę ad uentriculū perueniūt, talem humorem ſpumoſum effundant in ipſum. Volens autem generalē quendam modū huius ſymptomatis oſtendere, ſubiicit: Fieret enim quādoq; & in ipſo uentriculo unam habens, ut quiſpiam diceret, cauſam continentiuam, quomodocunq; excernatur aut fiat, antecedentes uerò plures. Eſt autē huius pituitæ cauſa contentiua, flatuoſus ſpiritus. Clarū eſt quid ſint, & quomodo diſtinguantur, illum ibi planè oſtendere. In libro etiam contra Iulianum, continentem cauſam morbi dari docuit: uerùm cùm illam negaret hoc argumento Aſclepiades, Continens cauſa eſt, qua ſublata tollitur morbus: ſed ſublata multitudine perſæpe morbus relinquitur: non eſt igitur ipſius morbi cauſa continens plenitudo. Reſpondet ad hoc Galenus, (nam iuxta mediū paulò pòſt hæc diſputatio exoritur) Membrum quod plenitudine laborat, ea ſublata penitus ſanitati reſtitui. Inde hanc ſubiicit ſententiam, ut paucioribus eam uerbis explicem: Diximus alibi de continentibus cauſis ſecundum Stoicorum opinionem, quorum tam nomen, quàm res ipſa inuentum eſt: nec rectè illo nomine uti recentiores medicos: nos tamē, ne de nominibus litigemus, illas ut ſic nominentur cōcedere: nō quòd aliquid ſint eorū, quæ uere ſunt: ſed quæ in ſola tantum cōſiſtāt generatione. Inde cōcludit, multos ſanata multitudine protinus curatos eſſe, ut hāc cauſam nemo poſsit negare: primò etiā de cauſis pulſuū cap. 1. Quia uariat uſum pulſus, cauſa externa, intercedētibus aliis præcedētibus, cùm hic una cōtinēs ſit cauſa pulſus, etiam ipſos pulſus immutat: neque enim ulla poſsit cōtinēs cauſa immutari, ut cōſtans maneat effectus. Qui uertit, dum ſolœciſmum admittit, corrupit ſenſum: cùm uſus pulſus ſeu χρεία cauſa ſit cōtinēs. Ego neceſsitatē, uel indigētiā potius uerterē. ibi igitur cōtinētis cauſæ pulſus & reliquorū duorum generum, ſatis apertè, dum quis etiā febre correptus eſt, meminit. In libro etiā de Renum affectibus, in fine, dixit, Et ſi animus erat tractare de quibuſdam, puta, an lapis ſit cauſa uel morbus: etſi cauſa, an cōiuncta, uel præincipiēs. unde illā in facto morbo uidetur admittere. 2. etiā de Symptomatū cauſis, cap. 2. & tremoris, & palpitationis manifeſtius cauſam oſtēdit cōtinentē: aër enim

incluſus quàm diu durat palpitationẽ facit:ſublato eo, tollitur palpitatio igitur ex diffinitione cõiunctæ cauſæ intentũ ſequitur. illã autẽ infrà docebimus ex Galeno. Idẽ de horrore rigoreq́;. Galenus quoq; in libello de Hiſtoria Philoſophorũ cauſæ cõtinentis meminit cap.de principii & cauſæ differẽtia. & rurſus 2. Art.curat.cap.4.& alibi tum 10.Ar.cur.cap.10.& 1. ſuper 3. Epidem.cap.2.cùm itaq; tremores habeãt cauſam, ut ita dicam cõtinentẽ,uirtutis imbecillitatẽ, & in 4. eiuſdẽ libri cõmẽto, docet eos, quòd dum fiunt etiã ſunt affectus ut cõuulſionẽ,tremorẽ, & alia eiuſmodi plura. & in libro de multitudine,cap.3.& clarius 4. multa de continẽte cauſa differuit. At uerò nec in cõtrariũ pauca adduci ſolẽt: nam illud aduerſus Aſclepiadẽ,primo,oſtẽdit factorũ morborũ nullã eſſe cauſam continẽtem. quæ etiã ſentẽtia uidetur excipi à Galeno 2. Aphor.22.Fientiũ morborũ cura eſt cauſæ remotio,factorũ autẽ ipſius morbi. Quòd ſi continens cauſa in factis detur,duabus curis neceſſario opus erit. primo etiam Artis curatiuæ cap.8. Quartũ uerò ab his genus ſtatuito quod ſit morbi cauſarum:atq; harũ,quæ quidẽ in ipſo animalis corpore cõnſiſtũt,antecedens nominet:quæ extra primitiuũ.Idẽ fermè in libro de Cauſis morborũ,cap. 2.in fine,cuius ſeriei initiũ eſt, Rurſus igitur: oſtendit tantum duo genera cauſarũ præincipientiũ,ſeu externarũ,ſeu primarũ,& antecedentiũ. idem & in de Cauſis pcatarcticis. Decebat autẽ Galenũ in his tribus locis meminiſſe cõtinentiũ cauſarũ.In primo,ob curã quæ illis debetur: in ſecũdo, quòd de cauſis ſit propria pertractatio:in tertio, ut rectè primitiuæ cauſæ ab aliis omnibus diſiungerentur. In Aphoriſmo quid attinebat Galeno diſtinctionem afferre fientiũ morborũ, & eorum qui iam facti eſſent,curamq́; diuerſam iniungere,ſi omnes morbi cauſis cõtinẽtibus iuncti ſunt? In libro etiã de Multitudine,cùm reliqua duo genera attigiſſet,cõtinẽtiũ nõ meminit.in 3.etiã Artis medicinalis libro,cap.5.cui titulus eſt, de Solutione continui,in fine,Galenus docet tria cauſarũ genera: quoddã quo intemperies iam facta curatur,& uocatur Curatiuũ. Secundũ, quo quæ nõdum inducta eſt,prohibetur: & hoc duplex,aliud Conſeruantium, aliud Præſeruantiũ. Tertiũ genus quod fienti conuenit, mixtũ ex præſeruatiuo & curatiuo genere: Iam enim (inquit) factũ morbũ curare oportet:ſed eũ qui nondũ adeſt,futurus tamẽ eſt,prohibere cõuenit ab ea,ne fiat,quæ eſt in corpore cauſa: eius autẽ qui adhuc fit,quod factum eſt curare expedit: quod uerò futurũ eſt,prohibere ne fiat. Manifeſtũ eſt ex his, cauſam ab effectu ſeparari poſſe,affectũ uerò ipſum ſine cauſa curari debere. Quod ſi cõtinẽs morbi iam facti cauſa aſsignetur,dupliciter peccabit Galenus:primò quòd nõ ſolũ morbũ iam factũ curare expedit,ſed etiam cauſam : nec ullũ erit inter fientẽ morbum,factumq́; diſcrimẽ medico, cùm duplici in utroq; auxilio indigeat,8. etiã Artis curatiuæ, cap.1. Itaq; ſi iam præſens febris

febris eſt,cauſa quæ eam excitauerit deſiit, huic tantũ ſanandæ cõſiliũ di-
rigetur,ut refrigeretur. At ſi in generatione adhuc eſt febris; cauſa quæ
eam accẽdit,ſubmouẽda eſt:ſin pars eius eſt genita,pars uerò adhuc gigni-
tur,utriq; conſulendũ eſt,primò cauſam ſubducendo,deinde extinguẽdo,
quæ ab illa facta eſt febrẽ. & II. eiuſdẽ cap.10.in initio: Ergo qui febrẽ cu-
rare uolet,neceſſe eſt putredinẽ inhibeat.Ita duæ indicationes ſe exhibẽt,
altera à putredine,altera à febre.At à febre rurſus duæ:altera ut febris por
tio,quæ iam accenſa eſt,curetur:altera,ut quæ in generatione ipſa eſt, in-
hibeatur.Rurſus à putredine duæ erunt indicationes: prima,ut quod pu-
tredinis iam factũ eſt,ſanes:ſecũda,ut quod in generatione adhuc eſt, pro-
hibeas.Porrò quod in generatione eſt,id perſpiratio impedita gignit. Ni-
hil enim prohibet ſic illam nominare clarioris doctrinæ gratia. Ita ab hac
aliæ duæ indicationes naſcẽtur:altera,ut retentũ iam uacuetur: reliqua,ut
quod retinendũ eſt,prohibeatur.Si igitur putredo febris cauſa eſt coniun-
cta,haud indiget depulſa putredine refrigeratione ulla: nãq; ex cõiunctæ,
ſeu cõtinentis cauſæ diffinitione liquet,ſublata cauſa effectum tolli. Quin
etiã idem cap.4.eiuſdẽ libri,Quæ igitur ex tali affectu febris exoritur, ne-
ceſſe eſt ſynochon,id eſt continentẽ eſſe.Nec fieri poteſt,ut ea ſanetur,niſi
prius inhibita ſit putredo.Ea uerò manente,cauſa inhiberi nequit: quare
ſummouenda prius eſt cauſa, ſi modò ipſa putredo ſit prior, mox poſt
ipſam febris ſanari debet. in libro etiã de Differentiis ſymptom. cap. 1.in
ultimis uerbis inquit, quin etiã præcedentes in corpore animalis morbũ
cauſæ ſymptomata dicũtur: nec meminit cõiunctæ ibi. Hæc Fuchſius, &
Braſauolus contra Montuum ſcribunt:quæ quidem ego, cùm hos mode-
ſtos homines,pręter etiã eruditionem agnoſcam,atq; citra omnem adula-
tionẽ in magna huius ætatis labe, raros, non conabor euertere: ſed tamen
inquirendæ ueritatis gratia,dubia quædam circa hæc mouebo: admonẽs,
lectorem ut poſsit & quæ Conciliator ipſe differentia 159. ſcripſit, quan-
quam obiter,& ualde pauca,conſiderare.

Duo igitur à me uidenda ſunt:primũ, an Galenus hanc cauſam adeſſe
morbis crediderit:ſecundũ,an & ſi Galenus,ut ipſe teſtatur,uitãdi ſophiſ-
matis gratia,uel ſtudio antiquis cõtradicendi,quo ad immoderantiã uſq;
tenebatur,illam negauerit:an forſan tamẽ neceſſe ſit eam admittere? Ne-
que enim in hoc recentioribus, quod ſæpius teſtatus ſum, faueo: quibus
ſufficit dixiſſe,hoc Galenus affirmat: nanq; ſi ſic Veſalius feciſſet, utiq;
multa quæ in lucem prodierunt,laterent. Certum eſt autem etiam il-
lum in rationibus & clariſsimis rebus defeciſſe, quod nos mox ſubiunge-
mus:uelut cùm hominem uel æqualem dixit eſſe inter elementorum ex-
ceſſum,uel illorũ æqualitati ualde uicinum: cùm & ſecum Auerroẽs ipſe
deliret.Homines igitur ſunt: ſi ratio uel experimentum manifeſtum ob-

ſtet,etiam ſi nullus aduerſetur,eos relinquam. Nunc autem in hac cauſa ex una parte Galenum,non ſatis ſibi fermè conſtantem,habemus:ex altera Arabes omnes in unum conſentientes: num igitur rem obiter tantam tractabimus?pro cauſa tamen illud adducũt,etiam præter Galeni autoritatem,putredine ſublata febrem relinqui,uaporibus illã fouentibus: quare non eſſe ullam continentem cauſam,ex eius generis cauſæ diffinitione. Braſauolus ex Leoniceno illam admittit, ſententia Aphor. duorum iam recitatorum, & quæ etiam in libro aduerſus Iulianum profertur adductus: uerùm in fientibus morbis,in factis autem negat omnino.

Ergo primo de Symptomatũ cauſis, cap.2. parũ ante medium, inquit: Quippe laxitatis generandæ cauſa (ut ſic dicã coniunctæ) tenſio eſt tunicæ rhagoidis. Hic ſymptoma habemus uitiũ uidendi morbum latitudinẽ pupillę,qui cauſa eſt ſymptomatis.Laxitatis,ſeu latitudinis,quę eſt morbus,cõiunctã & adæquatam cauſam,qua poſita ponitur, ablata aufertur, tenſionem rhagoidis tunicæ.Sed dices, Cur ergo dixit (ut ſic dicam) coniuncta, & non abſoluto liberoq; ſermone?nam & Græcè habetur: ὡς ἂν εἴπῃ τις, ut quis dixerit.igitur nomen potius quàm rem reformidare uiſus eſt. Sed ſunt qui reconciliare Auicennam Galeno conantur: dicentes, per cauſam coniunctam utrunq; eum intellexiſſe,quæ medio caret. Auicenna ſic illam definiente, ſecunda primi doc.2.cap.1.Galeno autẽ in primo de locis,cap. 2. dicente, ignem eſſe cauſam uſtæ partis, qua ſeparata, quieſcit affectus:aſsiſtente,præſens eſt:ut gladiũ etiã uulneris. Igitur propinquiſsimã intelligit,non quæ coæquetur, nam ſublato gladio, manet uulnus:& igne,uſtionis noxa.Ergo ſic dabitur 2.etiam de Natura humana,Com.1.repletio non eſt morbi cauſa coniuncta, quia inter illam & functionis læſionem alia media ſunt,nec ipſa per ſe ledit. Sed ſi modo ita eſt, quàm abſurda dubitatio Galeni eſſet,an detur coniuncta cauſa? cum palam ſit,in omnibus morbis eam eſſe neceſſariam, ſi per coniunctam cauſam eam,quæ medio nullo hæret morbo,intelligamus: nam talẽ in omni eſſe neceſſe eſt. In libello etiam aduerſus Iulianum, cauſam diffinit continentem,dicens:quòd eſt ea,ex qua fit aliquid,& cum ea illud idem ceſſat. Et primo de Differẽtiis ſymptom.(caput numero,nõ librũ ſignifico) inqt: ἤδη δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μένουσαν διάθεσιν οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουσι πάθος. ὥσπερ καὶ τὸ πεποιηκὸς, οὐκ ἔτι δὲ τὸ ποιοῦν, αἴτιον. καὶ τοίγε οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς αἴτιον, οὐδ' ἡ μένουσα διάθεσις, ἁπλῶς ἐστι πάθος, ἀλλὰ καὶ αὕτη κατά γε τὸν ἀκριβῆ λόγον, γεγονὸς μὲν πάθος ἐστὶν ὂν δὲ οὐκ ἔτι. Quod eſt: Iam autẽ & ipſum manentem affectũ Græci Morbũ uocant:quẽadmodũ & quod fecit,nõ autẽ amplius facit,cauſam. Etſi neq; hoc ſimpliciter cauſa, neque manens affectus ſimpliciter eſt morbus. Sed exquiſite loquenti, morbus eſt affectus factus, non autem qui fiat.Deinde infra ſubiungit,iuxta capitis finẽ, diligẽti diſput

diſputatione peracta,ueram morbi finitionẽ ſic: Morbus eſt affectus operationem abſq; medio alio uitians. Quotquot autem præcedunt affectus & ipſi per morbum operationem lædentes, tanquàm medio quodam interueniente,cauſæ dicuntur. Actionis uerò ipſius læſio Epigennema eſt, cuius genus ſymptoma:nam id eſt quicquid præter naturam accidit corpori,etiam ſi à morbo non procedat:ita tamen ut morbo,ſi adſit,poſterius ſit:nam aliter uel morbus,uel cauſa eſſet,nõ ſymptoma. Ergo hæc iam à nobis permiſſa ſint tanquàm fundamenta exquirendæ ſententiæ Galeni,non ad uerba illius reſpiciens,ſed mentẽ potius.In quo tamen curioſos hoc ac ſibi credentes monitos uelim,pro πάθος,quod eſt paſsio & eſt genus, me morbũ uertiſſe,illius ſpeciẽ:tũ ut clarius eſſet,quia affectus confirmati morbus ſpecies eſt:quare omnis morbus iam factus eſt,ex Galeni ſententia,ſi exquiſitè morbi nomen aſſequi debet: tum etiam ut non Latinam uocem uitaremus.Igitur febris quid ſit de putrida nunc loquor interrogarem? ut uerò mihi uidetur cauſa omnino non eſt: quia primò, & abſq; medio,uitiat operationem.Eſt igitur morbus,uel ſymptoma. Nunquàm autem inueni febrem per ſe conſideratam ſymptoma, uel epigennema eſſe:quamuis in cõparatione phlegmonis, uel ulceris,talis dici poſſit.Eſt igitur febris proculdubio morbus: huius cauſa eſt putredo aliqua (dicit)ex antecedentibus,11.Artis curatiuæ,cap.9.in fine. unde iuxta medium:Sanè ſcire licet,difficile eſſe,acriq; iudicio indigens,febrem,putredinem,& effectricem cauſam,ubi ipſa ſcilicet quoq; adeſt,inter ſe conferre. Ergo inter putredinem & febrem nullum uidetur medium ſtatuendum. Sit igitur cauſa febris prima, putredo, id eſt inter quam & febrem nihil omnino ſit intermedium. Erit igitur calor ipſe in corde accenſus febris: quod & Auicenna prima quarti in febris diffinitionẽ expreſsit, capite primo.non igitur inter febrem & calorem quicquam medium ſtatuitur. Hoc ſolùm uerò deficit putredini,ne cauſa coniuncta dici poſsit, quòd ea amota adhuc febris manet:nam hæc erat, ut dixi,ſecunda illius conditio. Amota autem putredine, adhuc febris manet, quæ refrigerantibus indiget,paſsim enim hoc Galenus declarat.Sed hic multa ſunt dubia, Vapores medii ſunt inter putredinem & febrem ex illorũ ſententia,quomodo igitur putredo febris cauſa eſſe poteſt prima? Quòd ſi negas hos eſſe cauſam diſtinctam:quęro,an uapores ſint febris ipſa?certè non, imò febris eſt calor iam impreſſus ex uaporibus. Sublatis igitur uaporibus amplius febris non eſt,quod eſt ex ratione cauſæ coniunctæ. Præterea quænam febris manet amota putredine? Vel putrida:hoc autem falſum eſt, nam & ſic rurſus amouere ipſam putredinem oporteret: uel Hectica, uel Ephimera: hoc autem nihil eſt contra Auicennæ dicta. nam non hecticæ uel Ephimeræ putredinem dicit cauſam eſſe coniunctam, ſed ſolius putridæ.

Si uerò dicas, eſſe ſymptoma: nec hoc Auicennæ contradicit:nam morbum remoueri, remota cauſa coniunćta dicit, non autem ſymptomata. Rurſus pro partibus putredinis,febris etiam partes ſunt,hoc enim experimento liquet. Vt igitur, ſi ab initio pars putredinis prima remouetur, ſic etiam febris:ita tota putredine ſublata,tota febris. Galenus etiam concedit,in morbis fientibus, curam eſſe per cauſæ ſolius ablationem :at febres putridæ ſunt morbi fientes,non facti,eſſent enim hecticæ non amplius putridæ,quare curabuntur ſublata putredine,Quòd etiam Galenus uidetur fateri in libro aduerſus Iulianum, cùm dixit: Quòd ſi liceret bilem ſtante febre uniuerſam euacuare,tunc ſolueretur morbus illico, propterea prohibemur à calore febrili.Sed dices, Quid ergo Galenus uoluit, cùm dixit,duas eſſe ad curandum febres iam factas intentiones, quarum altera putredini,quæ prima eſt,altera febri, quæ poſterior debetur? Reſpondeo,uereri Galenum ne interim calor febrilis hecticam aut colliquationem adducat.Igitur intentio ad putredinem, ſolum natura,non tempore,prior eſt,ea quæ eſt per refrigerātia.Ambabus igitur ſimul utemur, ne ex affectu in affectum tranſeat.Quare præſeruatiua quædam eſt curatio morbi,cauſæ autem uera,& exquiſita. Quòd ſi ad ſublatam iam putredinem calor remanens transferatur, duorum alterum neceſſe eſt eſſe, ut uel ſcilicet calor ille non ſit morbus, ſed ſymptoma,quod frequentius euenit:uel ut ſit hectica:quorum neutrum Principi aduerſatur.Seu igitur cura debeatur calori exiſtenti, dum putredo adeſt, quæ mens uidetur eſſe Galeni ubiq;,in locis adductis: ſeu poſt remanenti iam febri hecticæ, ſeu ſymptomati, apparet nihil horum obſtare, quin febris putridæ coniuncta cauſa,ſit putredo ipſa:quandoquidem amota putredine,febris putrida tota tollatur.Quis enim adeò obſcurè Galenum interpretabitur, ut audeat illi imponere, quòd ſenſerit febrem manere, & adeſſe putridam, ex toto ſublata putredine? Ergo cauſam huius uerïſimilem quaſi ille dediſſe uidetur: cùm dixerit, primam intentionem ad putredinem habendam eſſe,ſecundam autem ad febrem ipſam. Sed non tempora diſtinxit, uerùm neceſsitatem: ne quis primo refrigerantibus mentem intenderet, quæ poſtmodum putredinem poſſent augere: quare ex his non difficile eſt uidere,quid uoluerit Galenus his in locis,quæ ab his adducuntur. Sed prætermiſit nomen coniunctæ cauſæ,tunc ut ille fatetur ſuſpectum, ſatis eſt rem ipſam illum præteriiſſe. Dixit autem de hoc diffuſe ac diſtinctè, in libro à ſe ſcripto diſputaſſe, quem uerïſimile eſt ad Arabes perueniſſe: quanquàm,ut plures alii,qui ad eos peruenerunt Galeni libri,nobis perierint. Neq; credendum eſt, cum Auicenna & cæteri in hoc Galeno non profiteantur ſe contradicere, hoc genus cauſæ ſomniaſſe. At uerò obiicies,ex primo de Differ.feb.cap.5.quòd poſt febrem calor quandoq; manet

net per diem integrum, uel etiam per duos dies, ut ephimeræ ſpeciem referat. Hoc nos non negamus: ſed putridam febrem eſſe, non fatemur: quòd ſi per uapores, ut ibi Galenus concedere uidetur, ſuſtentetur: dico tunc, uapores ipſi iuxta Arabes, febris putridæ cauſa coniuncta erunt, non humor putridus: ſed nec hoc Galenus dicit, quòd humor putridus, ſed quòd putredo ipſa cauſa eſſet febris. Quamobrem ſi quis abſque affectu rem hanc expenderit, uidebit Galenum nomen continentis cauſæ potius, quàm rem ipſam declinaſſe: quanquàm & illud in his qui fiunt morbis, apertè confiteatur. Arabes uerò non nomina, ſed ſolum res curantes, Galenum ſecutos, eius rationem habuiſſe. Sed nec Fuchſius, ut uideo, autoritati 7. Aphor. reſpondet: cùm ibi Galenus morbum, non rem naturalem deſcribat, cuius ſit ea cauſa cõtinens. Sed ſymptoma eſt dicet, morbus autem ſymptomatis cauſa continens eſſe poteſt: ut etiam lapis in ueſica, difficultatis urinæ. Fateor hoc non conuincere: illud uerò ſatis eſt apertum, quencunq; poſſe Galenum Arabibus non magna cum difficultate reconciliare. Forſitan, quòd credo, aliqua his ſunt argumẽta, quibus has noſtras expoſitiones, tum rationes, poſsint euertere. Ego cùm non uideam illas, his quæ ſcripſi acquieſcam: non negans tamen aliquos eſſe forſitan morbos, ſed non putridas omnino febres, qui contentiua cauſa, cùm iam firmati ſint, careant. Verùm de hoc poſterius conſiderabimus: nunc ſatis ſit, oſtendiſſe eam quæ relinquitur febrem, ſummota putredine, putridam non eſſe: aliter non teneret Galeni argumentum. 11. Artis curatiuæ 10. Febris putrida eſt, igitur putredo, igitur prohibita tranſpiratio: nam poſt ablatam putredinem manente febre putrida, hęc omnia falsò deducentur. At dices, cur igitur factis iam morbis cura ad cauſam dirigitur? Reſpondeo, quia 2. Aphor. 22. uidebat morbos eſſe, qui omnino continente cauſa carerent, ut hecticam ipſam. De putridis autem, ſi non diuerſam à ſeipſo ibi ſententiam ſcripſit, cùm fientibus cura debeatur cauſæ, quia continens eſt, factis autem non, quia deeſt cauſa continens: putridis igitur, cùm ſanari nequeant niſi ſublata putredine, continens cauſa eſt humor putreſcens, uel putredo ipſa. Igitur quod intellexit ibi clarum eſt: putridas ſiquidem aut fieri tantum, aut partim fieri, & partim factas eſſe: quare omnibus putridis cauſa continens, uel Galeno ipſo teſte, ſemper iuncta eſt.

CONTRADICTIO XV.

Tertiana & quartana an ex toto genere ſalubres.

TErtiana febris, & quartana, tum etiam quælibet quæ ad ſolutionem peruenit, periculo uacat 4. Aphor. 43. imò dicebat Galenus, ſi tertiana longas habuerit acceſsiones, omnino uacabit periculo: ſed & ſi cum hoc duodecim horarum ſpatium non impleuerit acceſsio, breuis etiam erit.

Reddit-

Reddit rationem horum:omnis morbus periculo non carens,eſt uel cum phlegmone,uel cum humorum prauitate:ſed in his ambobus, febres neceſſariũ eſt eſſe continuas:igitur quæ uacant continuitate,periculo etiam uacant.3. etiam particula primi Epidemiorum Galenus Com.4. dicebat ſuper illud:Quartana ſecuriſsima & longiſsima : quòd hoc eſt uerum merito febris,niſi aliquis tumor in ſplene adiũgatur,3.ſuper 3. Epidem.Com. 72. ſegmento 1. inquit: Scimus quòd Quartana eſt toto genere ſecuriſsima ſecundum Hippocratis mentem. Raſis tamen dicit 10.ad Almãſorem 22.quòd tertiana notha,non eſt abſq; periculo : & quæ ex pituita accidit, licet interpolata,non eſt ſecura. Auicenna etiam prima quarti tract.2.dicit, quòd Quartana coniungitur tumori ſplenis perducit ſæpe ad hydropem, & mortem. Non igitur uidentur primo omnes interpolatæ febres uacare periculo,cum tertianæ nothæ,& quartanæ quotidianæ periculum non leue minentur.Accedit, quòd non uidetur Galeni ratio in Aphoriſmo ſufficiens,cùm multi ex tumore in ſplene moriantur,iuncto quartanę febri:non igitur ſemper periculum eſt ex phlegmone,uel humorum prauitate.Reſpondeo:apud Galenũ omnis interpolata eſt ſecuriſsima:quandoquidem ſe iactet media hyeme curaſſe ſenem ſexagenarium, ac etiam natu maiorem,triplici quartana laborantem Eudemum:libro de Præcognitione cap.3.Eſt autem periculũ ſi quiſquam aberret in cura:ut de adoleſcente qui fermè ex notha tertiana obiit.1.ad Glauconem cap.8.item ubi alius adiungatur morbus, ut de quartana & tumore ſplenis. Raſis autem periculum erroris æſtimans,omnes morbos dixit non eſſe ſecuros in quibus liceret uel minimo errore ægrum periclitari. Tales igitur ſunt quotidianæ,& his minus tertianæ nothæ. Quartanas autem ſecuriores pronuntiauit,quamuis cum tumore ſplenis ſecuræ omnino dici non debeant. Sed hoc non merito febris eſt, ſed adiuncti morbi : igitur Galenus rem ipſam nudam ſpectat,Raſis euentum. Pura tamen tertiana periculo uacat,ſi non grauiter erres.Mortuus eſt tamen auunculus meus ex ea Gothardus Cardanus LXXXIIII. natus annos : alium etiam interemit inſcitia medicorum grauis,ut illum ætas.ex errore tamen non in mortem illico prolabitur:ut notha quæ in uirtutem non leuiter affligit, 1.ad Glauconem 10. ſed in notham aut duplicem tertianam tranſit.Rationes autem quas ibi Galenus adducit ad acutas referas,quæ non niſi eo modo poſſunt eſſe pernicioſæ:nam de longis ſecuri non ſumus, quòd tumor in aliquo uiſcere non ſit. Vnde 2. Aphor.19.pauci ſunt morbi diuturni in quibus nulla ſit in aliqua parte humorum craſſorum,uel lentorum,tumorem durum excitantium potius,quàm phlegmonem copia. Ergo tales ut ſolum ex intermittentibus quartanam admittunt, ſic maximè de quartana nos Galenus & Auicenna admonuerunt. Sed de quotidiana aliqua remanet dubitatio: uerùm

uerùm ſi modo accidit,nec antiqui animaduertiſſe uidentur, nec rationi eſſe conſonum. pituita enim cum in tumorem collecta fuerit, & compu-truerit,neceſſariò ſanguini admiſcetur,& phlegmonem excitat,ac cum eo continuam febrem.Si autem non putreſcat,in ſcyrrhum trãſit, & melan-cholicas,quamuis pituita ſit,excitat febres.

CONTRADICTIO XVI.

Oſſa an ſentiant.

NVllum præterea oſsium ſentit,præter dentes, aliquid penitus. pri-ma primi doc.5.cap. 5. unde Galenus 16.de Vſu partiũ 2.Oſsi nulli aut cartilagini,aut ligamento neruus eſt inſertus: quoniam hæ partes nec ſenſu,nec motu indigent. Ariſtotelẽ memini me in prima Cõtradictione adduxiſſe,negantem oſsibus ſenſum,tum etiam ligamentis, cum illa ſub neruis comprendat.etenim hæc Cõtradictio in primæ ſupplementũ à no-bis ſcribitur,quoniã digna ſunt ſcitu,quæ hîc pertractantur.At quomodo iam ad ligamenta neruus non uenit, cùm tendones neruis ac ligamentis conſtẽt? ut primo de Motu muſculorum iuxta principium:atq; alibi ſæ-pius.Apparet autem & motus cauſa illud factum eſſe: quãdoquidẽ ſi ro-boris & coniunctionis merito factũ eſſet,os oſsi firmius uel cum illo iungi poterat quàm ſolò ligamento: quare ligamentum ad firmitatem non ſo-lùm,ſed etiã ad motũ factum uidetur.Quin etiã oſſa,& ligamẽta, ac car-tilagines ſentire Galenus affirmat lib.de Multitudine,cap. 5. dicens: Oſſa quædã ſenſum habẽt grauitatis:quædã uerò tum oſſa, tum aliarũ partiũ ſenſus omnino ſunt expertia,quòd ad illa neruus non ueniat.Hoc idẽ exi-ſtimat Auenzoar libro 1.trac.9.cap. 19. adducit autẽ tres,ut mihi uidetur, à paucis intellectas rationes.Prima eſt, quòd dentes ſentiunt, qui ſunt ex oſsium genere:ſentire autẽ per ſe ineſt partibus animalis quibus ineſt: & quod per ſe ineſt,omni ineſt,per ſe enim hæc eſt, Dẽs ſentit: & hæc, Os ſentit:quare & Omne os ſentit,uera eſt.Item, Oſſa nutriuntur & creſcũt, etſi uenis careant: quare etiam ſentiunt,etſi neruos non habeãt. Videtur autem mihi ratio ualida pluſquam prima fronte appareat.nam 2.de Ani-ma 31. in ſenſitiuo uegetatiuum, ut trigonum in tetragono: igitur in po-tentia eſt uirtus nutriens in ſenſibili. Vbi igitur ſenſibilis facultas non eſt, in eo quòd animam habet ſenſibilem,ibi non eſt nutritio: at oſſa nutriun-tur,igitur uel etiam ſunt ſenſibilia,uel duæ erunt prorſus animæ. Tertia ratio,Oſſa non putreſcunt, & ſeruantur in uiuentibus, at in mortuis cor-rumpuntur:hoc igitur non ex alio eſt,niſi quia ſpiritu tunc uitali, & ani-mali,deſtituantur:ubi uerò animalis ſpiritus,ibi etiam ſenſus. Ergo quia his obſtabant autoritas Galeni,& ratio,& experimentum,ad experimen-tum quidem iam reſpondimus:quòd duorum dolorum, qui ſecundũ ean-

dem partem fiunt,maior minorem obſcurat: at os lædi non poteſt, quin membrana,uel caro lædantur etiam, quæ cùm acutiſsimi ſint ſenſus, hebetem oſsis ſenſum ex toto tollunt. Autoritatem Galeni exponit, quòd ſenſerit illa parum ſentire:uelut dicimus,aliquem eſſe abſq; collo,qui collum habeat breuiſsimum:& aliquem ſine memoria,qui modicam habeat memoriam. Ad rationem uerò,quòd neruis deſtituantur,reſpondet:quòd & uenis,& arteriis:pari igitur ratione & nutritione,& innato calore: quæ tamen perabſurda ſunt:procùldubio enim augentur & uiuunt. Nec abſurda eſt omnino hęc ratio:nam uel ſentit corpus ſolū ea parte,qua neruus eſt,aut etiam his,quæ illi proxima ſunt:ſi quidem primū,oſſa nō ſentient: at nec tota cutis,non totus uentriculus,non inteſtina. Melius igitur eſt,ut quemadmodum contingit de ſolis luce, ut alia quidem per nerui præſentiam ſentiant,alia autem per uirtutem ab illo manantem: atq; hoc modo, quod dubium non eſt apud me,oſſa ſentiunt: animam enim habent, aut facultatem eadem ratione ſentientem,qua & nutrientem:& hæc fuit Galeni ſententia,ut dixi,libro de Multitudine.Galenus tamen in 9. de Dogmate Hippoc. & Platonis, non procul à fine, oſtendit, cùm plura ſint quàm trecenta oſſa in homine,ad ſingula uenam pro nutritione deriuari. Sed,ut diximus,uena quidem ad os ipſum bene deducitur, at in os non penetrat,penetrat tamen illius contentum ac ſanguis:ſic ex arteriarum proximarum ui,color:atq; eodem modo etiam ſenſus. Sed non eodem modo apud medicos ueritas,quo apud Philoſophos ſpectanda eſt: nam medicus rectè dicet, atque utilius oſſa non ſentiunt:cum ſi dicat oſſa ſentiunt, nec animaduertat oſsium ſenſum parum & rarò percipi, integra exiſtimabit ſæpe oſſa,quæ ſint corrupta,uel fracta. Rectè igitur Galenus dixit,oſſa nō ſentire: utilitati conſulens operis. uerè etiam Auenzoar, cùm dixit ea ſentire,ſunt enim animata. Ariſtoteles autem terrea non ſentire dixit,uel quia non omnino ſentiant,ut pili,uel parum admodum ut oſſa. Galenus autem ad ligamenta non uenire neruos docuit, quoniam quædam eis carent, nam non ob ligamēta neruus tranſmittitur:ſed tendines fiunt, ne os ab oſſe citra ſenſum ſeparetur: at ligamentorum ſubſtantia cùm dura ſit, ſenſum uix ullum admittit:neruea tamen tendinis pars ſenſu prædita eſt.

CONTRADICTIO XVII.

Dolor an ſentiatur.

DElectatio & dolor omnibus ſenſibus contingunt, non tamen pari euidentia: ſed in oculis minus quàm in cæteris euidenter: in tactu autem & guſtu ualde manifeſtè: ab iis deinceps in odoratu & poſt hoc in auditu primo de Cauſis ſymptomatum cap.6. inde etiam probat Platonis

dict

dictum,in Timæo,quod eſt, uiolenta paſsio quæ præter naturam eſt,cum ſimul multa & celeriter fit,dolorem infert.Et iterum infrà:Reditus ad naturam ſimul & celeriter eius quod iam diuelli cœperat, uoluptatē affert. Quò fit,ut Galenus dolorem eſſe quandam ſpeciem ſenſus uelit, ſicut & uoluptatem,non autem ſenſus obiectum: nam cauſam ſenſus iam exponit,ut quòd diuellatur,uel ad naturalem redeat diſpoſitionem.Eſſe etiam in omnibus ſenſibus,hoc manifeſtè declarat, non poſſe eſſe obiectū ſenſus alicuius:id enim luce clarius eſt.& 2.de Locis cap.2.ut dolor eſt triſtis ſenſus,ſic uoluptas eſt blandus. Et 2.de Generatione & corruptione Philoſophus 7. & 8. declarans quæ tactus ſint obiecta,non enumerat dolorem: ſed primas qualitates,tum graue,durum,aridum, aſperum, craſſum cum ſuis contrariis.Rationes etiam non leues hoc declarant:Prima, neceſſe eſſet ut ſenſibile poſitum ſupra ſenſum,ſentiretur:nam dolor ſi ſentitur in neruo, cùm ſit in eo ipſo,manifeſtum eſt ſenſibili poſito ſupra ſenſum,fieri ſenſationem: quod eſt contra Philoſophum 2. de Anima 116. Item, neceſſariæ eſſent duæ ſenſationes:prima,qua cauſa doloris ſentiretur,puta frigus: altera,qua dolor: aliter oporteret confiteri, quòd frigido tanquam obiecto tactus approximato tactui,ut conuenit, non tamen proueniret operatio ſenſibilis in ſenſum.Item,ſic eſſet ſenſus abſq; ſua cauſa: quia doloris cauſa iam non ſentitur.Tertia ratio,Dolor eſt triſtis quædam ſenſatio,igitur ſenſatio non poteſt ſentiri:aliter ſenſus eſſet ut intellectus,qui ſuum intelligendi actum intelligit.Item ſenſibilis proprium eſt, ut inquantum tale, perficiat ſenſum,quamuis aliquando ob magnitudinem lædat: ſed nullus dolor perficit ſenſum,imò corrumpit illū.Item non eſſet neceſſaria phantaſia in tactu, ſi dolor poſſet ſentiri: at hoc contradicit Philoſopho 2. de Anima 20. Aſſumptum declaratur ex uerbis eius: Vbi ſenſus, ibi contriſtans,& delectans: & ubi talia,eſt appetitus fugiendi, uel aſſequendi, in perfectis quidem animalibus, etiam in abſentia obiecti: in imperfectis autem præſente obiecto ipſo. Vnde cauda lacertæ dum eſt præciſa, dolet: & nititur excutere dolorem illum. Et talis appetentia, phantaſia, ſeu imaginatio quædam eſt. Igitur ſi dolor eſſet ſenſibilis, non eſſet poſtmodum triſtitia ipſa: quare ſupereſſent ſolum obiectum & phantaſia, & non modus ſentiendi: unde non erunt tria, ſed duo tantum, obiectum & imaginatio. Sequitur etiam aliud contra Philoſophum ibi: nam ſic erunt genera quædam ſenſibilium, dolor, & uoluptas. igitur non erit neceſſarium in aliis obiectis,ut ſit dolor uel uoluptas: quare non erit neceſſaria imaginatio.ſicut non eſt neceſſarium quòd cùm ſentio aſperū uel lene, ut ſentiam graue uel leue. Sed ibi eſt quædam difficultas in uerbis Auerrois: nam uolens oſtendere, quòd imaginatio ſit neceſſaria in omni ſenſu, ſic argumentatur: Senſus non comprehendit niſi exiſtens actu:

ſed imaginatio,ſeu deſiderium,eſt eorum quæ non habentur: igitur imaginatio eſt neceſſaria ultra ſenſum.Et iam dixerat, quòd imaginatio animalium imperfectorũ nõ eſt niſi cum obiecti præſentia:& nũc dicit,quòd eſt cum abſentia,& quòd eſt abſentis obiecti.Reſpõdeo, Imaginatio ſemper eſt abſentis:nam fugere cõtriſtãs,eſt deſideriũ abſentiæ eius quod iam adeſt:& deſiderare delectans,non eſt inquantum habetur, ſed ut nõ habetur.Hæc tamen deſideria nõ mouentur niſi præſente obiecto ipſo:ſicut ſenes nõ appetunt uenerẽ,niſi in præſentia obiecti delectantis:& tamẽ præſentia obiecti illius, non ſolùm nõ eſt eadẽ numero,ſed nec ſpecie,cũ præſentia rei uenereæ. Alia igitur eſt cauſa excitans,alia autẽ eſt res quæ deſideratur:prima eſt actu,ſed ſecunda eſt in potentia. Ergo, ut ad principale reuertar,in oppoſitum plura ſunt,& primo autoritas Hippoc.2. Aphor.6. Quicunq; dolentes parte aliqua corporis plurimũ dolorem non ſentiunt, his mens ægrotat.Si igitur dolor non eſt obiectũ ſenſus, ſed ſentiendi quidam actus, Aphoriſmus contradictionem implicabit:nam ſimul ſentient, & non ſentient. Ad hoc non difficile eſt reſpondere:quia Galenus in commento exponit, per dolorem cauſam quæ ueriſimili ratione dolorem incutere deberet,ut eriſipelas,& phlegmonem:ſed ſunt alia quæ magis premunt,nam Princeps 2. de Anima cap.3.iuxta medium, inquit: Nam dolor,& remedium doloris,ſunt de ſenſibus tactibilibus, (ego lego de ſenſibilibus tactibilibus) & adducit ad hoc rationem hãc: Omne quod cognoſcitur in permutatione ipſa,& non cùm iam acquiſitum eſt, eſt obiectum ſenſus:nam uidemus quòd calor hectici nõ percipitur ab hectico,quia iam eſt acquiſitus,etiam quòd ſit ualde magnus: & calor tertianæ percipitur à patiente,quia immutat:ſed dolor percipitur in permutatione,& ſimiliter cauſa doloris,& ſic de uoluptate:igitur tam dolor,quàm cauſa doloris, ſentiuntur.Eſt autem ratio ad hoc ualida,& tangitur à Conciliatore. Senſus tactus eſt datus nobis propter ſalutem, ut poſsimus contraria fugere,3. de Anima.63.ſed dolores poſſunt proſternere uirtutem,ſecunda primi doc.2. cap.22. igitur dolor eſt propriũ ſenſibile. Sicut enim datus eſt nobis ſenſus caloris,ne exuramur:ſic etiam doloris, ne pereamus. Eſt etiam diſcordia inter Principem & Galenum:nam Princeps in 2.de Anima. 3. ſtatim poſt illa uerba adducta,non uult dolorem eſſe niſi in ſenſu tactus:& dicit, quòd læſio quæ accidit in uiſu,eſt merito animæ, non uirtutis uidentis, & hoc iam,ut dixi,eſt contra Galenum. ſed hoc abſque dubio, ut declaraui, Auicenna ponere cogitur.

Pro his intelligendũ eſt,dolorem percipi,cùm id ſenſus oſtendat, nam omnia animalia eum fugiunt:non igitur ab intellectu. Videndum eſt igitur,à qua potentia,an interiore,an exteriore:& ſi ab altera illarũ, utra uis ſit,an percipiatur ut obiectũ,an ſit modus quidam percipiendi: non enim poteſt

poteſt eſſe ſenſus met ipſe:quia ſic omnia eſſent cum dolore uel uoluptate,imò omnia cum dolore & uoluptate ſimul, ſi idē eſſet tactus & dolor, & tactus & uoluptas. Relinquitur igitur, ut ſint quatuor modi quibus poſsimus imaginari quòd dolor percipiatur:dico autem, percipiatur,non autem ſentiatur. Vgo in quæſtione uir admirabilis ſuo tempore recitat quatuor opiniones de hoc:& prima eſt Conciliatoris differentia 77.quòd dolor uerè ſentiatur. Et ad hoc adducit duas rationes:prima eſt,ex ſenſu: aliquando homo percipit dolorem,& nullam aliam cauſam,ut ipſe de ſe teſtatur de dolore ſpatulæ: igitur cognoſcit dolorem ſine alia re: & non niſi per ſenſum tactus, igitur dolor uerè ſentitur. Secunda: Sicut delitia coitus ſentitur à ſenſu tactus,& nulla alia cauſa, ſic de dolore: oppoſitorum enim eadem eſt ratio.

Secunda opinio eſt, quòd dolor ſit ſenſatio ipſa exterioris ſenſus ſub forma cōtriſtantis,& ad hoc eſt ratio cum autoritatibus Galeni,& Auerrois, & Philoſophi:& eſt, quòd Philoſophus facit tres ordines, Senſum, Contriſtationem ipſam,& Appetitum fugiendi tale cōtriſtans,2.de Anima 20.ſed in imperfectis Auerroës uult,quòd talis appetitus non ſit in interiore ſenſu,quanto minus dolor:ergo erit in ſenſu exteriore:& hoc,quia perſæpe talia imperfecta carent interiore ſenſu. Et hæc eſt uera opinio,& ratio ipſa eſt demonſtratiua.

Tertia opinio dicit, quòd dolor eſt operatio uirtutis appetitiuæ, ſicut etiam delicia:nam ſenſu comprehendente, appetitiua iudicat fugiendum uel quærendum:& hæc appetitiua tamen eſt in ſenſu ipſo exteriore,ideo differt à ſecūda opinione uerbo tantùm,non re ipſa:& uidetur conformis ſententiæ Philoſophi loco adducto,& etiam 2.Ethicorum cap.9.

Quarta opinio eſt Vgonis, qui uult,quòd dolor ſit obiectum uirtutis imaginatiuæ coniunctæ ſenſui exteriori. Et hæc uidetur melior tertia opinione in hoc,quòd appetere & fugere licet fiant à cognoſcente,ſunt tamen poſteriora ipſa cognitione:& quāquàm,ut dixi, Vgo fuerit talis uir, de quo dixerit Sabellicus in 4. libro decimæ Aeneadis,quòd ſolus omnes Græcos, qui cùm Paleologo ad concilium uenerant,ſuſtinuerit, cum eis ſæpe in ſacra pagina dimicans:non tamē uidetur ſua opinio eſſe adeo uera ut ſecunda,nec ad mentem Philoſophi & Auerrois:nam, ut dixi,imaginatiua eſt propter obiectum abſens, non præſens: ſed dolor ut præſens primò ſentitur,non ut abſens,antequàm indicet de fuga, ſecundum Philoſophum in textu:dicit enim,quòd prius percipitur ut triſte quàm appetat fugam:igitur dolor erit modus ſentiendi.Et ſi dicas,quòd imaginatiua percipit, & appetitiua fugere docet, aut ſequi: Dico, quòd hoc ultra id quod non eſt ad mentē Auerrois,ponit tres uirtutes,cùm duæ ſufficiant: tū màximè,cùm in animali imperfecto nec illæ duę re ipſa diſtinguantur.

Pro ſolutione præſentis dubitationis, quam mouent recentiores,& præſertim Iacobus,qui tres facit quæſtiones:primam 54.ſecundi Artis medicinalis:in qua quærit,an dolor ſit operatio ſenſus tactus: & ſequentem & aliam ſuper 6.A phoriſmo ſecundæ particulæ,in quibus quærit, an dolor ſentiatur.Dico,quòd dolor & delicia non ſunt obiecta ſenſuum exteriorum,ſed modi ſentiēdi:nec ſunt operationes phantaſticę,ſed bene mouent illam ad fugiendum,uel inſequendum: & hoc in uia Galeni & Ariſtotelis,nam autoritas 2.de Anima 20.& 1.de Symptomatum cauſis 6.hoc demonſtrant:& quòd Auicēna errat in hoc,quòd putat pertinere ad ſolum ſenſum tactus. Reliqua tamen argumenta ſunt maxima ex parte ſolubilia ut Cōciliator ſoluit.Ad primum igitur dico,quòd in uia Galeni non eſt inconueniens,quòd inſenſibile poſitum ſupra ſenſum ſentiatur: in uia autem Ariſtotelis declarauimus,in prima quæſtione quòd propoſitio illa intelligitur de perfecto modo ſentiendi.Sed adhuc relinquitur difficultas de delicia. Ad ſecundum reſpondeo,quòd tunc cauſa non ſentitur,ceſſat enim propter uehementiorem ſenſationem:nam ſi duorum dolorum, qui ſecundum eandem partem fiunt,maior obſcurat minorem, ex Hippocratis ſententia:quanto magis obſcurabit dolor cauſam ſuam, ſicut patet etiam experimento:nam cùm quis comburitur,primò ſentit calorem, poſt calorem & dolorem, ultimo dolorem ſolum: nec eſt inconueniens, quòd tactus percipiat duas qualitates ſimul,modo non eiuſdem formæ,in eadem parte, ut calidum & aſperum. Ad tertium:Reflectitur ut Conciliator,nam ſenſatio & modus ſentiendi,non ſentiuntur:igitur ſi dolor ſit modus ſentiendi,non percipietur ſenſu, quod eſt contra experimentum. Reſpondeo,quòd ſenſatio non percipitur,quia eſt ipſum percipere, aliter daretur proceſſus in infinitum:& per hoc ad confirmationem,nam intellectus non dicitur reflecti ſupra ſe,eo quòd percipiat intelligēdo,ſed quoniam intelligere ſe cognoſcit:at ſenſus ſentit, non autem ſentire ſe ſentit. Et ſi dicas,Non poſſet cognoſcere differentias dolorum,ſi dolor eſſet ſenſatio,& non obiectum:Reſpondeo,quòd modi ſentiendi diuerſi ſunt,ſicut & obiecta: ſed differentia cognoſcitur ab imaginatiua medio memoriæ, & auxilio uirtutum interiorum:uelut ſi quis uideat album, percipit magnitudinem,etiam cum hoc & formam, & tamē differentiam horum diiudicat ſolum aliqua uirtus interior:nam modi cognoſcendi differunt ex parte obiecti:& obiectum eſt cauſa doloris,non ipſe dolor, ut iam ſupponitur: quia iſta duo argumenta ſunt pro Conciliatore, reflectente illud quod adduximus nos contra ipſum. Ideo argumentum illud habet uim aliquam. Ad quartum:Hoc totum erit obiectum dolor, & delicia: & delicia eſt commoderatum,dolor autem immoderatum. Ad quintum: Magis concludere uidetur oppoſitum: nam ſi dolor eſt modus ſentiendi, ſuffi-

ſufficiet ipſe abſq; phantaſia,ut indicet de ſui fuga ſenſus. Sextum au-tem ut dixi,concludit in uia Philoſophi ut patet.

Sed pro ſolutione argumentorum Conciliatoris,& confirmatione opi-nionis Galeni,dico,quòd Thuriſanus 2.Paruæ artis 88. declarat, quòd ad dolorem tria requirũtur, membrum ſenſibile,immutatio ad contrarium naturæ ſuæ,& quòd ſit ſubita talis immutatio. Eſt autem duplex: Fiens, & eſt ſymptoma:& Factus,& eſt morbus: ut etiam Conciliator differen-tia 73.ubi quærit,an dolor ſit morbus uel ſymptoma. Et hæc eſt ſenten-tia fermè Gal.3.de dogmate Hippoc.& Platonis poſt medium,quòd apud Græcos dolor & ægritudo idem ſignificent: ſed ibi accipit dolorem pro animi affectu,& æſtu, & ſimiliter ægritudinem. Sed clarum eſt,ut in 14. Quæſtione declaratũ eſt, quòd quamuis dolor poſsit impedire operatio-nem nedum lædere, quia tamen nõ eſt affectus,ſemper enim ſit,& omnis morbus eſt affectus,libro de Symptom.differentiis cap.1.ideo omnis dolor eſt ſymptoma. Thuriſanus igitur pro Auicẽnæ opinione argumenta-tur,uolens oſtendere, non fieri dolorem niſi in ſenſu tactus co.88.ſecundi Artis medicinalis,quæſtione 5.& eſt fundamentũ: Vbi non eſt perceptio cauſæ doloris,ibi non eſt dolor: ſed in alio ſenſu non eſt perceptio cauſa-rum doloris,quàm in ſenſu tactus,quia mala temperatura,& ſolutio con-tinui;ſolum à tactu percipiuntur, & hæ ſunt ſolum cauſæ doloris ſecun-dum omnes. Verùm dico,quòd delicia eſt in omnibus ſenſibus,ut auditus harmoniam percipiendo,& oculus colorem pratorum florentium: igitur & dolor eſt in quolibet ſenſu. Verùm quia ſenſus tactus diutius retinet impreſsionem primarum qualitatum, eo quòd eſt materiæ uehementer immerſus:ideo dolore & delicia uehementius afficitur. Vnde etiam Phi-loſophus intemperantiam ſolam conſtituit circa ſenſum guſtus & tactus: quia retinentes impreſsionem uoluptatem plurimam efficiunt, ac etiam diu manentem:cauſæ tamen doloris ſunt tres, nam diſſolutio harmoniæ in ſenſu quolibet dolorem efficit:ſed quia non adeo grauis eſt, nec forſan ſine altera præcedentium ſit,ideo medicis ſufficit cõnumeraſſe duas:ergo etiam reductio ad harmoniam,deliciæ cauſa èſt in ſenſu.

Eſt igitur ſenſus primò,uirtus ſenſitiui, & eſt in capitulo relationis 3. primæ Philoſophiæ 7.& 5.eiuſdem 20.& eſt in comparatione ad ſenſibile, & habetur à generante 2. de Anima 59. & ideo dicitur haberi ab intelli-gentia, & dicitur dans hoc ſenſum agens & eſt impreſsio cœleſtis 12. pri-mæ Philoſophiæ 18. & 2.de Generatione animaliũ cap.3.& hoc modo do-lor non poteſt eſſe ſenſus. Secundò, ſenſus poteſt capi pro forma qua ſenſibile in uirtute recipitur,& ſic dolor eſt ſenſus uel modus eius.hæc di-ſtinctio habetur 2.de Anima 53.& 138.& 139.Sed quidam arguunt hoc re-probantes:primò,quia ſenſus repente immutat,& dolor manet:igitur do-

lor

lor nullo modo poteſt eſſe ſenſus.Item ſi exterior ſenſus poſſet diiudicare de ſenſibili,fruſtra ponendus eſſet ſenſus communis,qui nõ propter aliud poſitus eſt,quàm ut iudicet de ſenſibilibus,ut cap.7 .libri de Senſu & ſenſato:& in 2.de Anima ab Alexandro declaratum eſt. Reſpondeo igitur, quòd dolor repente immutat:& permanẽtia eſt propter cauſam quæ manet,ut in aliis ſenſibilibus,quamuis non ſit adeo manifeſta differẽtia cauſæ & ſenſus in dolore ut in aliis. Ad aliud dico, quòd ſenſus communis eſt propter obiecta diuerſorum ſenſuum. Ad primum Conciliatoris dico,quòd dolor eſt modus quo percipimus, uel ipſa cognitio: & hæc eſt etiam melior,quàm quòd ſit obiectum:eſt enim proximior imaginationi quàm obiectum: & ideò tantum confert ad ſalutem animalis hoc modo, quantũ alio:ſicut ſciẽtia nos æquè benè docet, & inſtruit,& melius quàm quod ſcitur. Ad ſecundum & tertium,cauſæ ſentiuntur ſcilicet uel ſolutio continui,uel mala qualitas:ut 2.Collectaneorum 29.& 3.eorundem. 31.Hoc enim omnino eſt contra medicos,negare cauſam nõ ſentiri:uerùm ipſa nõ percipitur cognitione intellectiua,ſed hoc nihil refert.Dico igitur, quòd cauſa eſt illa quæ percipitur ſaltem cognitione confuſa, & modus percipiendi ſub ratione contriſtantis eſt dolor:& quandoq; accidit etiam, ut cauſa ualde inimica naturæ non ſentiatur niſi hoc modo: ſicut patet de ueneno letali agente à propria forma,& non à qualitate manifeſta. Sed doloris perceptio duplex eſt: alia qua percipimus cauſam contriſtantem, & hæc etiam ineſt caudæ lacertæ cùm præciſa eſt:alia qua ſcimus nos dolere, & hæc ſolum perfectis animalibus ineſt. Ex ſolutione autem huius quæſtionis duo admiratione digna cognoſcimus:Primum,quòd quædam ſunt ſub ſenſu, quę tamen non percipiuntur niſi auxilio intellectus, & ita aliquando intellectus melius percipit ſenſibilia, quàm ipſe ſenſus. Sed enim mirabile eſt totiens nos dolorem ſentire, adhucq; ignorare an ipſe ſentiatur,an potius ſenſus ipſius pars quædam ſit. Secundum, cur dolores perſæpe ſubito abſcedant abſq; cauſa manifeſta, nonnunquàm propter præcantationes:non ſic febres, alii'ue morbi. Cauſa clara eſt: dolor enim pro ſingulo inſtanti ſit, eſt enim mutatio quædam: unde nihil mirum in inſtanti deſinere,quod etiam in inſtanti ſit.

CONTRADICTIO XVIII.

An prandium cœna maius eſſe debeat.

GAlenus ſeptimo Artis curat.cap.6.poſt medium, conſulit ut copioſior ſit cœna prandio,& ad hoc adducit quatuor rationes:Prima eſt: Longius ſpatium eſt inter cœnam & prandium,quàm inter prandium & cœnam: & longiori tempori debetur copioſior cibus,nõ ſolùm ad reſtaurationem,ſed quia melius concoqui poteſt:igitur cœnæ plus debetur cibi, quàm

quàm prandio. Secunda:quia cœnæ ſuccedit ſomnus,& ſomnus adiuuat ad cõcoctionem,ut expreſſe habetur ab Hippocrate 1. A phor.15.& 6. Epidem. par. 5. A phor. 10. Labor articulis & carnibus:cibus, ſomnus uiſceribus.& ibi etiam A phor.30. Sanguis in ſomnis ad interiora magis refugit. & Galenus 1. de Symptom.cauſis,cap.8.iuxta princ.Igitur in toto eo tempore uidetur animalis uis quieſcere, naturalis autem uehementius operari.Id autem inde ex hoc quis coniectet,ſimul quòd fatigata prius poſtquã dormitum eſt,uires recipit, potiſsimùm cùm poſt modici cibi aſſumptionem quis dormierit: ſimul quòd dormientibus nobis nutrimentum non in uentriculo ſolùm,ſed etiam in tota animalis mole concoquitur. Idque etiam Paulus teſtatur lib.1.cap.97.dicens: Itaq; ſomnus uiriũ animaliũ requies eſt,utili humido cerebrum madefaciẽte proueniẽs:qui ſi rectè nobis accedat multa præſtat cõmoda:cibum elaborat,humores concoquit,dolorem lenit. Et 2. primi doc. 2. cap. 13. Cumq; ſomnus inuenerit materiam aptam ad concoctionem,concoquit eam,& ad naturam ſanguinis conuertit.& 3. primi doc. 2. cap. 9. Somnus temperatus uirtutem naturalem potentem efficit ad operationes ſuas perficiendas,& cibum cõcoquit, & animalem uirtutem quieſcere facit. Tertia ratio Galeni eſt à quiete, nam quies facit ad concoctionem: unde lib.de Cibis boni & mali ſucci, cap. 3. poſt initium: Nam ſicut bonæ ualitudini exercitatio maximum affert commodum, ſic qualiſcunq; motus aſſumpto cibo admodum noxius eſt. Quies igitur ſuccedens cœnæ, non prandio, uberiorem admittit cibum.

Quarta ratio eſt ſumpta ab experimento athletarum: qui aſſumebant carnes tantum in cœna,uel etiam cum pane, in prandio autem proculdubio ſolum panem,ut diximus in 7. Cõtradictione.Et quia ad hoc reſpondebat Conciliator differentia 121. qui hanc quæſtionem ibi tangebat (ut ſui eſt moris) copioſè,quòd Galenus ibi loquitur de Regimine reſumptiuo, ut dici ſolet,inſtat quidam,quòd rationes concludunt de omni:& etiã Galenus exemplum dat in duobus extremis,ſcilicet conſumptis, & tabe uentriculi laborantibus, & athletis: ut per hæc extrema omnia media intelligamus. Alia eius autoritas habetur 2.de Regimine ſanit. iuxta initiũ, ubi (exponens Hippocratis uerba 6. Epidem. Labor,cibus,potio, ſomnus, uenus,omnia mediocria) inquit Galenus: Tempus ſignauit ipſo ſermonis ordine: quippe ſanitatis tutelam à labore auſpicabimur, quem excipiet cibus, inde potio,pòſt ſomnus. Alia etiam ſententia habetur 5. de Tuenda ſanit. ubi narrans uictum Antiochi medici, qui annos exceſſerat octoginta adhuc ualidus,dicit,quòd hora diei tertia, uel ad ſummũ quarta, panem ſumebat cum melle attico crudo, uel cocto: inde poſt horam ſextam diei fricabatur, exercebatur, lauabatur: pòſt prandebat, ſumens primò quæ aluum deiicerent,pòſt piſces ſaxatiles mediocri quantitate: in

cœna autem cibum qui non facilè putreſceret, far cum mulſo, uel auem cum ſimplici iure: atq; hic,ut refert, ea uictus ratione ſenſibus illæſis, & membris integer manſit uſq; ad extremum. Sed & in 6.eiuſdem operis libro cap. 9. dicit: Ergo quod ipſe facere aſſueui,diebus his quibus propter infirmos uiſendos,aut ciuilia negotia, putaui me ad balneum ſerius acceſſurum,id dicere non grauabor: ponatur dies is horarum tredecim æquinoctialium,in decimam uerò corporis curandi ſpem eſſe: hoc caſu uiſum eſt mihi,circa quartam horam,ſimplicisſimum eſſe ſumendum cibum: is autem eſt ſolus panis: quibuſdam autem non placet ſolus panis abſq; obſonio,ſed cum palmulis,uel oliuis,aut melle,uel ſale ſumunt:ſunt etiā qui poſt eum bibunt.Ego uerò nec à tali cibo unquam bibo, & ſolum panem comedo.Sit autem horum cuiuſq; modus, qui decima hora concoctus eſſe poſsit: quippe ſi exerceri ſe cupiant,eo pacto maxime citra noxā ſe exercebunt.Siquidem nonnullis graue incōmodum accidit, cùm repleti cibo ſe exercuerint: quibuſdam enim caput impletur uaporibus, aliis ponderis ſenſus,aut diſtentionis in iecinore,uel etiam utriuſq; ſentitur. Volui in hac paulò longior eſſe deſcribenda ſententia, tum quòd nec ademptis ullis perfecta uidebatur,tum etiam quòd quæ adiicerentur in ſequētium intellectum neceſſaria eſſe exiſtimaui. Sed ad rem reuertor, Hippocrates (ſeu qualiſcunq; fuerit libri de Victus ratione autor) in 3. eiuſdem operis libro,ſtatim poſt initium,hanc habet ſententiā:Per hyemē ſemel comedere expedit,niſi uenter omnino ſit ſiccus,nam tunc bis:atq; in prandio parcè cibis ſiccis,aſperis,calidis,uariis,meris.Non eſt obſcurum, his uerbis cœnam uberiorem admittere.Haliabbas quoq; primo Practicæ 13. cœna autem eſt laudabilior prandio,eo quòd quiſq; ſtat quietus,& dormit: quare immergitur calor fundo uentriculi,& corporis,concoquitq; plene cibum, ac bene:nec nocet cœna,niſi habentibus oculos debiles. hæc ille,ubi de cōſuetudine in numero ſumendi cibum loquitur. Quinta ratio adiicitur à Fuchſio,qui in paradoxo 21. libri 2.eam difficultatem tractat(ut ſui moris eſt) eleganter,eſt autem talis: Poſt cœnam frigus ſuccedit, hic autem ut in temporibus coctionem adiuuat: dicente Hippoc. 6. Epidem.par. 6. Aphor. 4. frigidior,frigidiore in tempore & regione calidior erit. ubi Galenus in cōmento oſtendit,frigidum nobis exterius occurrens,calorē intrò pellere,ac ualidiorem eò reddere. Adiicit & ſextam rationem, quòd ſi contingat non concoquere,pleno aſſumpto cibo in prandio, demum ex cœna, in id incidimus de quo Hippocrates dicebat 2. Aphor. 17. ubi cibus præter naturam plus ingeſtus eſt,hic morbū facit: nihil enim deterius eſt, quàm crudis adhuc in uentre exiſtentibus alimentis, nouos alios ſuperingerere.Palam igitur eſt,poſt cœnam ſuccedentibus quiete, tempore prolixo,& ſomno,tum quia non adeo periculū eſt de cruditate,tum ex athle-

tarum

tarum & Antiochi exemplo,tum propter noctis frigus, copioſiorem cœnam prandio eſſe oportere. Quòd autem non ſolùm ſomnus concoquat, ſed & uigilia afferat cruditates,oſtendit Hippocrates 2. de Victu in acutis 55. Vehemens (dicens)uigilia,potus,ciboſq;,tum crudos,tum incoctos reddit: nam uigilia partes exteriores calefacit, internas refrigerat: ut 6. Epid.ſectione 4. Aphor. 13. euidenter: Vigilans calidior exterius,interius frigidior: dormiens autem contrà.Et ſi quis obiiciat,quòd ruſticorum eſt bona temperatura,& habitus laudabilis, 1. Aphor. 3. qui tamen exercent ſe à cibo.Reſpondent quidam ex Galeno 1. de Alimentis 2. eos licet diu uiuant ſani,morbos tamen ualidos ob hoc incurrere, quamuis robuſtiſsimis uiribus præditi ſint. Et ſi quis etiam obiiciat, quòd ex copioſa cœna caput impleatur: Reſpondet Fuchſius ex Aphor. 67. quar. par. Galeni uerbis,quæ ſic ſe habent: At profectò ut à cibo ad ſomnum conuerſi impleent caput,ſic in plethoricis diſpoſitionibus,ſomni ipſum replētes aggrauant:ſomniq; proculdubio ſemper nocerent, quatenus materiam ad profundum & uiſcera trahunt, niſi coctionis ratione plus afferrent utilitatis, quàm ſit damnum,quod ex motu ad interiora cōſequitur. Verùm in oppoſitum multa ſunt,& primo autoritas Auicennæ, à Conciliatore adducta,tertia primi doc. 2. cap. 7. Et qui exercebantur antiquo tempore,contenti fuerunt carne ſola in prandio,& pane ſolo in cœna. Sed hæc autoritas eſt falſa,quia ſeu Auicenna habuerit falſam Galeni tranſlationem,ſeu nos falſam Auicennę,ſatis conſtat illum loqui de athletis,de quibus diximus ex 1. Regim. acut. 18. in fine,propterea ad alias eſt tranſeundum.Galenus igitur 5. de Tuenda ſanit. ſtatim poſt Antiochi exemplum, aliud recitat Telephi Grammatici,qui longe diutius uixit Antiocho medico, nam ad centeſimum annum fermè acceſsit:inquit ergo is: Mel crudū, aliex cùm aqua coctæ permixtum, edebat hora diei tertia fermè: ſeptima prandebat,oleribus primò ſumptis,inde piſcibus ſaxatilibus, aut auibus: ueſpere autem pane cum uino permixto contentus erat. Ad hoc reſpondet quidam,quòd Anthiocho magis credendum eſt. Sed ut uideo, qualis medica regula erat,panem cum melle edere, inde intra quatuor ad ſummum horas fricari,exerceri,ac etiam lauari,&quare cùm hoc, ut recitaui, à Galeno reprehendatur,& meritò:ut quòd non ſolum medicinæ,ſed etiam cuiuſque ciuiliter ſaltem uiuentis modum excedat: nam,ut dixi, non uidetur ante ſextam horam etiam ſimpliciſsimus cibus concoqui poſſe, ut panis,ex 6. de Tuenda ſanit. loco iam recitato. Exitus ergo ſpectandus eſt,qui in Telepho longe melior fuit, ut qui ex extrema ſenecta annis illum uiginti ſuperauerit. Alia habetur autoritas à Principe, adducta à Conciliatore,ubi Princeps ponens curam morbi comitialis, prima tertii trac. 5. cap. 11. iuxta principium,inquit: Et ille,cuius natura non ſuſtinet,

ut ſolum ſemel in die cibum ſumat, accipiat eius duas tertias in prandio, & reliquum, ſcilicet tertiam partem, in cœna: pòſt ſubtile, id eſt leue exercitium. Sed & in hoc uel Princeps habuit falſam Galeni tranſlationem, uel nos Principis. nam in cõſilio Galeni pro morbo comitiali, in puero poſt medium, inquit Galenus: Et capiat puer tertiam partẽ panis in mane cum fructibus, & in cœna duas tertias cũ carne. Et ſi quis dicat, quòd Princeps uoluit Galeno cõtradicere tam in hac, quàm in prima ſententia: dico, quòd de prima patet quòd non: quia eſt hiſtoria, cui Galenus proximior erat, cùm fuerit Auicenna antiquior mille annis, & in hac ſecũda, ſuo more, adduxiſſet Galeni prius dictum, deinde rationem, qua cogitur ſentire oppoſitum: ut facit de uirtute medicinæ attractiua, de principatu mẽbrorum, & de aliis multis. Meſue uerò in de Cura catarrhi, in initio, dicit: Et alleuietur cœna, & ſi poteſt prohibeatur omnino. Sunt etiã multæ rationes ad hoc, propter quas Conciliator credidit, copioſiorem cibum eſſe ſumendum in prandio. Prima eſt, calor naturalis robuſtior eſt in die, quia iuuatur à ſole: igitur tunc plus eſt ſumendum cibi. Alia ratio eſt, Plus ſumendum eſt cibi in æſtate, quàm in hyeme, quia in æſtate maior fit reſolutio: igitur pari ratione plus in die, quàm in nocte. Tertia: Natura in hora ſomni intenta eſt concoctioni noxiorũ humorũ, & diſtributioni, igitur nõ eſt impedienda cibo, ſicut nec in hora criſis: hi autem noxii humores partim ſunt ex cruditatibus coaceruati, partim etiam ſuperflua alimentorũ, ut feces, urina, ſudor, & ſimilia. Quarta ratio: In nocte propter meatuũ obſtructionem fit minima reſolutio, igitur tunc cibus minime cõpetit: quia excrementa obruunt uirtutem, & impediunt eam, ſitq; hac etiam cauſa minor reſolutio. Quinta: quòd uirtus eſt robuſtior, minori igitur indiget cibo: nam cibus eſt principali ratione conſtitutus ob uirtutis defectũ. Sexta, quæ eſt omnibus ualidior: quòd cùm exercitium debeat fieri expletis omnibus concoctionibus, ſi quis copioſe cœnet, mane nondum erit perfecta concoctio in iecore, quare nec poterit utiliter exerceri. Iſtæ tamen rationes parum concludunt: nam ad primam diceret, qui oppoſitum tuetur, quòd antecedens eſt falſum, ſaltem de interno, quia exit ad circunferentiam, ratione uigiliæ, & caloris, & lucis. Ad ſecundam, Antecedens eſt ualde dubiũ, imò uidetur potius non ex ſententia Hippocratis: & ſequela eſt nulla. Ad tertiã: Non ſunt primo plures excrementorũ partes ratione corporis, ſed bene ratione ſuorũ uaſorũ: ſed tũc naturã non impediũt, ſunt enim quaſi eſſent extra corpus: & etiã in die natura ad harũ excretionẽ ſolicitatur: ſimilitudo autẽ ad materiã morborũ claudicat, nã nõ eſt hęc corrupta, & ideo nõ indiget cõcoctione, nec ſeparatione, ſed ſola expulſione, in qua etiã, cum prauitate careat, parũ natura laborat. Ad quartã pro pte dictũ eſt. cibus autẽ debetur nõ cauſa pręſentis reſolutiõis, ſed eius quę facta

ċta eſt in die,ſicut etiã de hyeme & æſtate declarabat Galenus, 1. Aphor. 15. Ad quintum: Primò non eſt uerum,quòd ſolum uirtutis cauſa in ſanis exhibeatur cibus,1.de Tuenda ſanit. cap.2. ſed bene in ægris:nam in ſanis, propter reſtitutionem effluẽtis perpetuo materiæ,etiam cibus exhibetur. Nec illud etiam eſt uerum quòd uirtus in die ſit debilior: imò ſi debilior eſſet,non plus,ſed minus dandum foret: quare tribus modis peccat argumentum. Ad ultimum,illa autoritas Auerrois, 6. Collectaneorum 2. non dicit hoc: niſi quòd exerceri debent completa concoctione, & quòd tunc ſequentur iuuamenta: iſtud igitur debet intelligi iuxta ſententiam aliorum. Aëtius igitur lib.3.cap.2.uult,quòd non fiat uentriculo uel inteſtinis cibo oppletis:intelligit igitur abſoluta ſecunda concoctione,quæ in iecore celebratur:ſed ſubiicit,ut non iam diu,ſed illicò ſit abſoluta, & hoc in ualidis etiam tantum exercitiis:nam deambulatio abſoluta prima cõcoctione noxia non eſt. Sed his prætermiſsis,alias adduco rationes, & quas tetigi in libello de Malo medendi uſu,abuſu octauo,leuiter tangam. Prima igitur eſt de conſuetudine,nam 1. Aphor.17. condonandum eſt aliquid conſuetudini,& 2. Aphor.50. expreſsè dum inquit Galenus:Cibi & potus naturam aduentitiam faciunt, & maximè in uentriculo: cum Hippocrates ſolum dixiſſet, Aſſueta longo tempore,etſi deteriora eſſent,minus inſuetis moleſta eſſe. Et quanquàm uidetur Galenus, in fine libri de Aſſuetudinibus,laudare mutationem prauæ conſuetudinis:attamen intelligit hoc in his,qui malis ualde cibis utuntur:ſed nos hanc differentiam prandii & cœnæ non adeo pernicioſam ſtatuimus. Secunda ratio,Si uentriculus ſit ualde robuſtus,& alia membra imbecillia,tunc melius erit parum in cœna comedere:unde ſi iecur ſit debile,nec lædetur prima concoctio,ob uentriculi robur,nec ſecunda ob ſomnum,& ſic ille deget ſanus,qui permutato uitæ genere breui moreretur. Tertia eſt,ratione deſtillationis:nõ,ut quidam credunt,ratione quòd caput repleatur,hoc enim nihil eſſet: nam quantum eſt merito huius, minus de pituita gignitur hora ſomni,quàm in uigilia: quia melior coctio in illa hora celebratur, quàm in alia: unde etiam Raſis 4. ad Almanſorem 4. dicebat,Et melior hora ſumendi cibum eſt illa,cui ſuccedit ſomnus:& Galenus in de Diſſolutione cõtinua, cap.1. poſt medium: Et melior hora aſſumptionis cibi eſt poſt motum, quem poſtmodum ſequitur ſomnus,nam tunc calor naturalis optimè cõcoquit. Cauſa ergo eſt alia,& eſt,quòd ille qui patitur deſcenſum pituitæ ad uentriculum,uel ad pulmonem, patitur maximè in hora aſſumptionis cibi, propter uapores ex uentriculo ad caput aſcendentes: ſi igitur tunc uigilet,adiuuatur à reſolutione caloris diei, & ſic pauciores aſcendunt uapores. Secunda cauſa eſt ſitus, qui non adeò permittit uapores & materiam ad caput deferri. Tertia omnibus aliis ualidior eſt, quòd expuit magnam

eius partem uigilãs, & etiam educit per nares, imò fermè totam, quòd non poteſt facere dum dormit. Et ſi dicas, quòd h'c caſus eſt ſingularis: Dico, quòd eſt ualde generalis, tum maximè omnibus ſtudioſis. Et ſi uis cognoſcere illos, cibabis eos æqualiter & in prandio, & in cœna: & ſi uides quòd ante cœnam eſuriunt, quamuis minus temporis interceſſerit, & in mane uix eſuriunt, niſi poſt multas horas: tunc ſcias, quòd hoc eſt merito pituitæ ad uentriculum per ſomnum deſcendentis, ideo talibus conuenit prandium cœna copioſius. Quarta ratio eſt, ab experimento: ſunt enim proprietates in hominibus, ut aliquis melius ferat prandiũ, quàm cœnam: ſicut aliqui non ferunt oua, uel uinum, uel lac: in his acquieſcendum eſt experimento. Hæ quatuor rationes ſingulares ſunt, ſed cõcludunt, & non eſt ab eis deſcendendum. Adduco modò quinq; alias rationes, quæ ſunt quaſi generales; & prima eſt, ubi uera ratio haberi non poteſt, experimento ſtandum eſt: ſed ueritas eſt, quòd illi qui ualde diu uixerũt, plus comederunt in prandio, quàm in cœna: ut patet etiam ex exemplo Galeni de Telepho Grammatico: & ita ego multos interrogaui de hoc, qui ad centeſimum fermè annum peruenerunt, & omnes uidentur fuiſſe in hac conſuetudine: imo Conciliator adducit etiam exemplum de Antiocho medico, ad hoc ut plus aſſumeret cibi in prandio quàm in cœna, ſed tamen præpoſterè, non enim Galenum intellexit. Verùm eſt, quòd pro uita feptuaginta, aut octoginta annorum regimen de cœna copioſiore ſufficere poteſt, ſed non pro ualde longæua: & cauſa eſt, quia ad ualde longæuam uitam, oportet quòd calor naturalis ſit adeo potens, ut poſsit utranq; concoctionem probe adminiſtrare: ſed hoc non contingit, niſi poſsit primam ſine auxilio ſomni, & longi temporis celebrare. Igitur cùm in ſecũda perficienda melius ſit, ut liber ſit à prima, patet eos qui eò ætatis peruenire debent, tales eſſe natura & cõſuetudine, ut breuiſsimo tempore abſoluant primam concoctionem: & tunc ſumus in caſu quaſi ſecundæ rationis adductæ prius. Secunda ratio eſt, Homo habet plus de ſpiritu in hora prandii, quàm in hora cœnæ: igitur melius cõcoquet prandium, quàm cœnam. Aſſumptum eſt clariſsimum, quia nulla interceſsit cauſa reſtaurans ſpiritum inter prãdium & cœnam, qualis inter cœnam & prandium: nõ ſomnus, non quies, non animi relaxatio. Vnde etiam uidemus, quòd ea hora prandii, & parum antè, ſumus alacres, uegeti, robuſti, & hoc eſt ratione ſpirituum reparatorum: unde etiam eſt problema Philoſophi, quare mane melius diſcimus: & hoc maximè eſt ubi non tardemus horam. Vnde ex prandio tempeſtiuo tria lucrantur: primò, tempus idoneum uſq; ad cœnam. Secũdo, quod homo eſt robuſtior, quia proximior horæ ſomni præcedentis. Tertio, quòd hora eſt frigidior: quæ frigiditas iuuat ad concoctionem cibi: & plerunq; uidebis eos, qui diu, & ſani uixerunt, tempeſtiuè

ſump-

ſumpſiſſe cibum:contrà qui tardè, ualde morboſos fuiſſe, & breuis uitæ.
Tertia ratio: Detrimentum quod ſequitur cœnam copioſam,eſt inemendabile,& longe maius eo quod ſequitur ad prandium:igitur cùm uix non peccare liceat,tutius peccabimus in prandio. Quòd autē ſit uix emendabile,patet:nam ſi ſit uenenum,aut cibus ualde malus,ſomno ſuccedente non poteſt euomi,nec poſſumus aliis auxiliis occurrere. Patet etiam experimento:quot enim moriuntur ex attonito morbo poſt cœnam, dum in lecto ſunt:horum enim magnum numerū uidi,& poſt prandium nunquàm. Sic mortuus eſt Cardinalis Carrociolus noſtræ ciuitatis gubernator,& infiniti alii. Patet etiam,quòd detrimentum ſit ſemper maius,cùm eò peruenit,quòd ſomnum impediat,aut minuat:nam hoc ex prādio non contingit. Ideo iacturam cœnæ prandii dimiſsio non corrigit,ſed prandii errorem cœna poteſt emēdare. Accedit,quòd plurimi,tùm maximè uxorem habentes,in nocte coitu utuntur:hic autem ſuper repletionem peſsimus:& etiam filii qui gignuntur, uel morboſi ſunt, uel ſtolidi: quorum contrariū euenit ſi cœna leuis ſit. Quarta ratio eſt:ualidior ſit reſolutio in die,quàm in nocte:unde ſi quis modò interponat horas decē inter prandium & cœnā,magis eſuriet hora cœnæ ex æquali cibo,quàm hora prandii interceptis horis quatuordecim,igitur maiori indiget reſtauratione. Accedit,quòd homo hora prandii habet mundum uentriculum,ideo tutò comedere poteſt:non ſic hora cœnæ. Et ſi dicas,quòd poterit comedere ſolum panem,exemplo Galeni:Dico, quòd ſi poſtmodum hora labatur,ſequetur magnum detrimentum: & ſi quis reſpiciat ad rem ipſam ex ieiunio ueſpertino,aut leuiſsima cœna,nemo incurrit detrimentum ſenſibile: ſed ex ieiunio à mane ad ueſperam,aliqui incurrunt mortem,plùres uertiginem,& talia. Detrimentum etiam corruptæ coctionis nocturnæ impedito ſomno,non poteſt corrigi à iecore, & ideo commune ſit omnibus coctionibus:ſed detrimentum prandii, cùm emendetur à ſomno & cœna leui,non permeat ad alias coctiones,niſi leuiter. Ideo cùm detrimentum unius coctionis ſit ualde minus detrimento plurium ſimul, patet periculoſius peccari in cœnæ copia,& in prandii tenuitate, quàm in prandii copia, & cœnæ tenuitate. Vltimò uidentur hi ignorare facultates naturales,& anatomiam:nam cùm uētriculus æqualiter à dextro in ſiniſtrum extendatur,ut cucurbita magna,habens fundum à parte poſteriore quaſi, in ſiniſtra parte (quamuis Galenus dicat in dextra: ſed hoc parum refert ad noſtrum propoſitum)& pylorum,ſeu portanarium,ſeu os in ſupremà parte dextræ partis,ex quo prodit duodenum fermè iuxta iecur: manifeſtum eſt,quòd homine ſtāte nihil poteſt effundi,etiā aperto oſtio, niſi ille potu uſus fuerit maximo,uel omnino grauiter ſe cōcutiat:quia graue non poteſt ſponte aſcendere:& ſic non aſcēdet cibus, nec ex conſequenti deſcen

ſcendet ad inteſtina,donec fuerit cõcoctus homine ſtante: poſt coctionem uerò aſcendit,expellente uentriculo,& trahente ſimul iecore. Sed decumbente homine,& maxime ſuper dextrum latus, poterit deſcendere totus cibus ante coctionem,ſi os uentriculi ſit apertum:quia tunc erit ex ſitu in humiliore uentriculi parte,ut liquido cõſtat ei,qui uiderit diſſectum hominem,& non canem,uel ſimiam. Quare non eſt quòd tantũ iactent hunc ſuum motum:niſi quis ſaltaret,aut ligonizaret,aut ueheretur equo tortore, aut rheda ualde incondita.aliter maius eſt periculum ne cibus crudus tranſeat ad iecur hora ſomni,quàm deambulando. Et ſimiliter uidentur ignorare facultates naturales: nam etſi cibus non perfectè concoquatur à uentriculo,concoquitur ab inteſtinis, quæ eadem ſunt prædita facultate, nam ex eadem conſtat ſubſtantia:& etiam chilo nutriuntur, quem ad ſe traxerunt:non uillis,ne quis hoc per errorem me dixiſſe putaret: ſed naturali uirtute,qua etiam iecur fungitur,quanquàm & ipſum ſine uillis.Si igitur error accidat in prandio etiam, emendabitur cõcoctione inteſtinorum facta nocte ſubſequente,cœna leui ſuccedẽte. nec ſomno priuabitur: quia non eſt ex inteſtinis tam facilis aditus ad cerebrum, nec tanta cum corde conuenientia, ſicut ex uentriculo. In regimine tamen reſtaurandi corporis facilius eſt pingueſcere ex cibo aſſumpto in cœna,quàm in prandio, & uirtutem recuperare. & hoc Galenus uoluit.& hac cauſa athletæ ad uires & carnem inſtaurandam,carnium quantitatem immẽſam in ueſpere comedebant. ſed horum conſtitutionem non probat Galenus 1.Aphor.3.nec in libro de Bono corporis habitu, nec in Exhortatione ad bonas artes:quinimo & breuis uitæ,& morboſæ illos eſſe affirmabat.Exemplum igitur eorum,ad reſtaurandi uires & carnem argumentum conducebat: non quòd tanquam extremum in medium adduxerit: cùm locus ille nõ eſſet ubi tractaret de ſanorum inſtitutione. In maximè autem occupatis publicis negotiis,nemini dubium eſt,bonum tunc eſſe, ſi corpore & mente egregiè laborandum eſt,cibum ad ueſpertinam,& horam quietis transferre. Sed dices,quomodo potuit Antiochus cõcoquere panem & mel in quatuor horis? Reſpondeo: cibo ſimplici concoquendo non eſt aliquis terminus conſtitutus:ſed ob paucitatem,& caloris robur,in diuerſis diuerſa habet concoctionis tempora: nam in aliis in octo horis, in aliis in ſex,in aliis in quatuor,in pueris etiam in tribus uel duabus horis panis ſolus concoquitur. Dicemus autem alias de hoc loco ſuo. Ad id uerò de 2.de Tuenda ſanit.reſpondeo:ubi nullo modo ſit peccandum, ſymmeteriamq; illam exquiſitè ſeruandi in ciborum menſura locus detur:inſtituendo corpori,nullo morbo,nullaq; conſuetudine iam detento, uberiorem cibum in cœna,quàm in prandio conducere. Cæterùm an hoc etiam, ut dixi poſtmodum,ad uitę immenſum ſpatium aſſequendum conducat,

relu

reluctante ſimul experimento,etiam ipſius Galeni,& ratione adducta,nō ſat ſcio.Sed tamen regula illa Galeni illic ad Polycleti ſtatuam pertinet. corpus poſtulans temperatum , & nulli alij uacans , niſi ſtudio ſeruandæ ſanitatis. & quanquam Celſus & ipſe libro 1. cap. 2. conſulat , ut cibi copiam ſomnus ſubſequatur: nulli tamen ſuis Romanis , qui ſic cœnabant, longæui minus fuerunt.

HIERON. CARDANI

MEDICI MEDIOLANEN.

LIBRI PRIMI CONTRADIC.

MEDIC. TRACTATVS SEXTVS.

CONTRADICTIO I.

An diſpoſitio fiens poſsit eſſe morbus.

MVLTOS ſanè ſcio non leuem ſuſcepturos admirationem,quòd aliud inſtitutū bonæ ualitudinis, aliud diuturnæ uitæ eſſe decreuerim . ſed equidem longæuam uitam faciunt , non ſolùm copioſius alimentū in prandio,uerùm etiam cibi pauci nutrimenti,nulla,aut modica exercitatio,& craſſum alimentum : cum è diuerſo ualitudini proſint,cœna uberior,frequēs exercitatio,cibus tenuis,ac multi alimenti.Quiſq; enim experietur,ſi ouorum uitellis,pane artopiro,pulliſq; ueſcatur,quàm ſanā deget uitam , modò ſe optimè atque opportunè exerceat.At uel ſic agendo ante quinquageſimum penè annum,uerus ſenex erit:non quidem capillorum canitie,& frontis rugis, quæ minimum obſunt,quāuis turpia uideātur:ſed omnibus uirtutibus inualidus.Quamobrem rectè nobis Celſus cōſuluit lib. 1. cap.1. cauendum eſſe,ne in ſecunda ualitudine aduerſæ præſidia conſumantur.At uerò ualidum exercitiū, ſi cum cibis robuſtioribus in iuuentute iungatur , longiſsimam ſenectam, ac ualidam præſtare poterit. Nam quæ abſq; exercitio ſenectus aduenit, quāquam ritè in reliquis uitæ diuturnitati proſpectum ſit , nō ualidas uires ſecum,ut alia referre poteſt. Sed de his hactenus : nunc ad inſtitutum propoſitum reuertor.Dicebat Galenus 2. Aphor. 22.quòd morbi quidam facti ſunt,& quidam fientes.Oppoſitum in de Differentiis ſymptom.cap. 1. Affectus eſt,qui iam conſiſtit:Paſsio autem,quæ fit.Et affectus quidem alius eſt cum quo operationes illæſæ ſunt,& hic uocatur Sanitas:& is,cum quo operationes læduntur , Morbus. Et hoc iuxta medium : inde in fine

capitis, uolens differentiam declarare inter Symptoma & morbum, dicit: In morbo duo ſunt neceſſaria,quòd ſit effectus,& quòd ſit operationẽ læ-dens:quorũ neutrum ſymptomati eſt neceſſarium.Reſpondeo : Sympto-ma ibi cõmuni modo ad morbũ extẽdi poteſt: & ſic omne,etiã quod lędit operationes,poteſt dici morbus. Quia tamen uolebat effugere cõtinentes cauſas in illa tractatione,&,iam effugerat in prioribus libris:manifeſtũ eſt, quòd coactus fuit dicere morbum omnẽ iam eſſe conſiſtentẽ.Quia tamen medicus non curat niſi morbos,& quidam erant morbi etiam fientes, uel lædebatur operatio per diſpoſitionem nondũ fixam:coactus eſt in Apho-riſmis facere duo genera morborum : & ut fugeret continentem cauſam, dicere,quòd tales non erant uerè morbi, ſed ſymptomata. Ex quibus ſe-quitur tertium,quòd ſymptomata aliqua indicant per ſe de cura. & talia uocantur morbi,licet impropriè.

CONTRADICTIO II.

An conſuetudo mala ſit ſeruanda.

SI uictum permutans prauum, & exercitationibus addat aliquid, ex conſuetudinis permutatione iuuabitur: libro de Aſſuetudinibus,ulti-mis uerbis. His malam docet uertere conſuetudinem . At 2. Aphor. 50. etiam bonam:cùm inquit:Oportet igitur ad inſueta permutari.docet au-tem Galenus eſſe in commento quod & primo de Alimentis 2. repetit, familiaritatem uentriculi cum cibis ex conſuetudine. nam nõ ſolum agit in cibos,ſed patitur : unde ex longo uſu ſimilior factus, celeriter tranſmu-tat quod dutius: ac melius quod eſt deterius.In 5. autem de Tuenda uali-tudine,poſt medium,aliter docet: Nam ſenes,inquit,quam habent cõſue-tudinem,& ſi prauam,ſeruent:nam immutandi cùm tempus longum ſit, illis fructus operæ peribit. At iuuenibus , etiam ſi ab ineunte ætate cõſue-tudo contracta fuerit,expedit in meliorem transferre: nam aliquando il-lius utilitatem percipere poterũt :'unde ſenſim permutandã,nemo nõ in-telligit. At poſt hæc adducit rationẽ unã,quòd exiguus error ſit conſuetu-dini inhærere:nam paucæ ſunt malę cõſuetudines:nam homines prauis nõ libenter aſſueſcunt,neq; his à quibus lædi ſolent.Ipſe etiam Galenus 2. de Temperamentis,cap. 4. Conſuetudinem naturã quandam acquiſitã uo-cat,laudatq; antiquos hoc dicentes : & Princeps tertia primi doc. 5. cap. 1. Summæ.probãs hoc,dicit:nõ eſſe permutandã conſuetudinẽ , niſi in ualde malis:atq; id etiã ſenſim. quod & Galenus fatetur 5. de Tuenda ſanitate, ubi ſuprà,de exercitio loquẽs.ſed in tertia primi doc. 2. cap. 7. ille uerò in quo mala nutrientia concoquuntur,non gaudeat ex hoc,quia in temporis ſucceſſu,generabuntur ægritudines pernecantes.Gentilis exponit, Valde mala. Pro concordia horum oportet ſcire, conſuetudines eſſe alias in ge-

nere ciborum,alias in hora uel quãtitate eorum,uel exercitio, uel balneo: item alias in ſenio,alias in iuuentute:tertio differre,quoniam aliȩ ſint ualde malarum rerum, aliæ mediocriter. In ſenibus non ſunt permutandæ conſuetudines malæ mediocres ullæ: nec ex malis ualde, niſi quæ in prauis cibis ſunt:quoniam larga eſt tranſmutatio. & in his quæ ſunt à priuatione ad habitum,uel contrà,licet permutare etiam non ſolum in mediocriter,& ualdè malis,uerùm etiam bonis conſuetudinibus: aliter nũquam Telephus Grammaticus & Antiochus medicus, ad uſum ter comedendi in ſenio perueniſſent: cùm tamen peruenerint. 5. de Tuenda ſanitate. In decrepitis uerò reliquarum conſuetudinum,ne peſsimarum quidem, fiat immutatio,ut nec ciborum: nam non peſsimi eſſe potuerunt cum quibus ad eam ætatem peruenerint.Omittere autem aliqua,non ſolùm utile, ſed etiam neceſſarium.In iuuenibus autem,ac primi ſenii uiris,qui quaſi conſiſtere uidentur,nequaquam ciborum ratio immutanda,in horis,uel qualitate,uel quantitate,uel ordine,ſi ualde mala non fuerit. In omnibus autem exiſtimandum eſt,non eſſe conſuetudinem ullam,in qua homo æger decumbat,aut morbis plenus uitam agat: nam in his audacter immutabimus. A doleſcentes uerò & pueros,non tam dicimus permutare conſuetudinem,quàm inſtituere.Ergo ſi quis de potu ; aut copia cœnæ uel prandii, uel de uenereis à cœna,uel matutino interrogetur,experimentum ſequatur iuuantium adoleſcens. in leui enim diſcrimine, iudex eſt experimentum : iuuenis uerò in cœptis perſeueret: nam mala non poteſt eſſe horum conſuetudo, niſi mediocriter, quæ iam parta eſt. in cibis autem ab initio ſolidioribus aſſueſcere ſtudeat. Verùm in his omnibus aliquãdo ob periculum neceſsitatis,licet non relicta conſuetudine , ſed aliud tentando, ab uſu aliquantulum diuertere iuuenibus,rurſusq; illico ſe recipere: ſenibus nunquam.

CONTRADICTIO VII.

An contrarijs gaudeat quælibet intemperies.

Contrariis melius degunt ætates & naturæ ſeu regionibus, ſeu locis aut cibis,3. Aphor. 3. ſimilibus autem malè: niſi temperatæ prorſus extiterint.Idem fermè in Com. 18. eiuſdem. A ddit uerò ibi duo:primum, quòd pueri ſub initio æſtatis melius degunt, adoleſcentes autem uere : & quòd uer cæteris medium eſt : non malum,nec prorſus bonum. A t 3. Artis medicinalis, cap. 3. intemperata corpora;duplicem habent uiuendi rationem : quæ enim parum labuntur, ſimilibus conſeruari debent: calida calidis, ſicca ſiccis : atq; ut generaliter dicam , materias agnoſcens ea conſeruabit,ſimilia in omnibus ſimilibus afferendo: licet & ad melius illa traducere contrariis inhærendo. Igitur non eſt hoc generale præceptum , ut

ſimilia noceant,& contraria iuuent.Raſis 17. Con. cap. 6. in principio di-cebat,quòd aër bonus eſt omnibus bonus,ex ſententia Galeni 1. de Tuen-da ſanit.& hoc,quia temperatis conuenit ut ſimilis: intemperatis,ut con-trarius: igitur omnibus. Quandoque tamen eligimus aërem ſimilem, ad conſeruandam naturam iam intemperatam. Sed in Col. 3. eiuſdem cap. dat aliam ſolutionẽ: & eſt,quòd aër ſemper debet eſſe ut medicina: ſiqui-dem contrarius temperamento & ætati,niſi intemperatis: & hoc eſt,quia cor calidum & ſiccum,non expurgabitur in aëre calido & ſicco, & ſic etiã in Regimine conſeruatiuo,aër tamen contrarius eſt eligendus. Sed paulò pòſt ipſe non ſibi conſtans dicit, quòd natura, & ætas gaudet in conſimi-li aëre: & debilior redditur in contrario. Reſpondeo primo quo ad Ra-ſim,ſic debent intelligi eius dicta: aër nunquam debet eſſe ſimilis in Re-gimine conſeruatiuo,nec multo minus reductiuo, uel præſeruante: cibus autem in conſeruatiuo ſimilis eſſe debet.Galenus 3. Artis medicinalis,do-cet quomodo conſeruetur corpus in eodem ſtatu: non tamen declarat, quòd omnes cauſæ conſeruantes in hoc ſtatu, ſint utiles: nam aër ſemper diſsimilis eſt eligendus: quia ſimilis traducit hominem neceſſariò ad ulte-riorem intemperiem. Autoritas ſuccedens eſt manca, nam ſic legi debet: Quæ autem eſt temperata, gaudet ſuo ſimili, & debilior redditur à con-trario: aër autem bonus omnibus eſt bonus propter rationem dictam:non tamen optimus: nam melior eſt, qui temperiei malæ directè opponitur. pro conſeruatione autem, licet etiam uti aëre conſimili in modica intem-perie,ſed cum permutatione quandoq;:ſed periculoſum eſt hoc conſilium ne ulterius labatur.Liquet autem,quòd duabus ex cauſis uel etiam tribus rectè dixit Hippocrates 3. Aphor. 10. Autumnus tabidis malus: eſt enim malus,quia inæqualis,& quia frigidus ac ſiccus,& quia tabidorum intem-periei magna ex parte ſimilis.

CONTRADICTIO IIII.

Abſinthium an noceat uentriculo.

ABſinthium facit ſodam, propter nocumentum quod facit in uen-triculo 2. Cant. 2. cap. 2. de illius ſucco loquens. & parum infrà: Succus eius eſt malus uentriculo, & ſemina eius nocumentum inferunt illi: & propriè ori illius, propter ſalſedinem quam habent. Alia litera habet herbam loco ſeminum. At Galenus lib. 6. Simplic. medicamento-rum,cap.proprio,in fine literæ, A. dicit eum eſſe uentriculo amicum, ac illi plurimum conferre,ſuccum tamen herba multo eſſe calidiorem. Raſis quoq; ad Almanſorem 3.lib.cap.25.dicit,quòd robuſtum facit uentriculũ. & Auerrois 5. Collect. 42. dicit, quòd eſt medicina iuuans uentriculum. Quinimo Princeps ibidẽ, eſt medicina mirabilis ad reducendũ appetitũ,

cum

cum bibitur ſuccus eius decem diebus.& 13.tertii tract.1.25. ſirupus abſinthii laudatur plurimum in morbis uentriculi, & præcipuè frigidis. libr. etiam 8. Artis curatiuæ cap. 5.& paſsim aliis in locis,pro fomento applicat ori uentriculi ad ipſum roborandum.Et in cura ſyncopis ex humoribus calidis os uentriculi lædentibus, 1. ad Glauconem cap. penul. ante finem non parùm,abſinthii comam in melicrato decoctã abiicit,exhibetq́; decoctum : at etiam peccante antè pituita in ipſo, attamen oleum in quo abſinthium incoctum fuerit applicat. Hic quidem animaduertere decet, dum uentriculus pituitam in ſe continet, abſinthium primò non conuenire.nam illam retinet, bilem autem expurgat, non ſolum ſimilitudine, ut Auerroës inquit, ſed alia etiam ex cauſa,quam inferius declarabimus. nec conuenit ſupercalefacto uentriculo ſuccus, ob immoderatam, ſed conſimilem intemperiem. Hæ ambæ cauſæ in 6. de Simplicibus medicam. cap. proprio, expreſſe habentur. Alia poſtmodum eſt ex ſpeciebus illius diſtinctio, libro eodem cap. de Abrotano: ubi dicit, quòd Seriphium uentriculo eſt inimicum, ob ſalſedinem ſuam: ſed & Santonicum etiam ſtomacho inutile eſt: ſolum autem abſinthium, & proprie Ponticum uentriculo auxiliatur. ſed 11. Artis curatiuæ, 16. magis adhuc rem arctat:nã dicit: Ex omnibus abſinthii generibus,in ſolo Pontico amaritudinem ſuperat uis aſtringens,ob id ſolum Ponticum utile:cætera calida nimis ſunt,ut in de Simplicibus medicamẽtis oſtendit. Eſt etiam Ponticum odoratum,cùm reliqua fœdo ſint odore. Ob hæc igitur Auicenna cùm Ponticum deeſſet illi, ob regionis diſtantiam cautè abſinthio, tum magis ſucco & ſemine,utendum conſulit. Quinq; illius ſpecies facit odoratum tamen,ac Nabathi,probat ſeu Tarſenſe, quod pro Pontico ſubſtituendum eſt. At ſirupus ut incolumior,ſic minus ad ea quę confert etiam utilis habendus eſt. Videant igitur medici noſtri temporis,quàm tute abſinthium exhibeant,cùm tot modis nocere poſsit:nec enim ullus eſt illius uſus ſalubris,niſi Pontici:quamuis omne abſinthiũ appetentiam excitet.

CONTRADICTIO V.

Nerui, uenæ, arteriæ, an membra ſimplicia.

COmpoſitio partium corporis duplex eſt:alia quidem quæ ſolis conſtat elementis,& ſunt ſimilares,ut arteriæ,uenæ,nerui oſſa,caro,cartilagines,membranæ,libro de Differentiis morborum,cap.3.Nerui igitur, & uenæ, ac arteriæ, ſunt omnino membra ſimplicia. At 10. Artis curat. cap.ulti.cùm enumeraſſet inter compoſita membra uenas,& arterias,muſculosq́;,ſubiicit: At uerò nec neruoſa,nec fibroſa, nec membranoſa natura eandem generationem habere cernitur,ſcilicet quò poſsit corrupta denuo regenerari.ut de carne iam dixerat.Hic igitur cõſtantius neruos inter

ſimplicia membra adnumerat:ſed de uenis, & arteriis, à priore ſententia diſcrepat. Sed & in de Inęquali intemperie, cap.2. eadem fermè habet: nam inquit, ὀςᾶ καὶ χόνδροι, καὶ συνδεσμοι, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σάρκες ὄνυχές τε, καὶ δέρμα, καὶ πιμελή. ταῦτα δ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ τέμνειν, εἰς ἕτερον εἶδος, ἀλλ' ἐστὶν ὁμοιομερῆ τε καὶ πρῶτα, πλὴν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, αὗται γὰρ ἐξ ἰνῶν τε καὶ ὑμένων σύγκεινται, καθὸ καὶ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐλέγετο. Grçca libuit adiicere, quoniam Linacer nimis, ut uideo, oſcitanter uertit, aut qui typis mandarunt: tum ob admirationem etiam eorum quæ à Galeno ſcribuntur: ſunt autem hæc Latine: Oſſa, cartilagoq́;, & ligamēta, & nerui, & arteriæ, uenæ, membranæ, & caro, ungues, & cutis, ac pinguedo. hæc autem minime licet diuidere in aliam ſpeciem: ſed ſunt ſimilares, ac primæ, præter arterias, & uenas: hæ enim ex fibris & membranis componuntur, quemadmodum in anatomicis adminiſtrationibus dictū eſt. Hîc palam neruos, ut prius, inter ſimplicia membra adnumerat: atq; uenas cum arteriis inter compoſita. Rurſus duo ſuperaddit, ſcilicet cutim etiam ipſam ſimplicem eſſe: ac uenas, & arterias, non tantum fibris, ſed etiam membranis conſtare. At in de Partibus artis medicatiuæ, cap.3. uenæ, nerui, & cutis, ſunt partes in quas diuiditur caput: harum autem ſingulę in partes diuiduntur: arteria quidem in duas tunicas, quarum unaquæq; conſtat ex uillis, uelut & uenæ, ac etiam nerui. In capite uerò 4. ſubiungit: Inſtrumenta quidem ſunt uenæ, arteriæ, nerui, muſculi, tendones, oculi, matrix, inteſtina, cor, & reliqua talia: ſimplices autem partes, fibræ, membranæ, ligamenta, os, cartilago, pinguedo, & caro utraq;: propria ſcilicet, & quæ affuſio uocatur, unicuiq; uiſceri alia, & quæcunq; his ſimilia. Palàm eſt igitur difficultatem eſſe de uenis, de arteriis, tum de neruis, ac etiam de cute: nam in his omnibus non ſatis ſibi conſtare uidetur Galenus, an ſimplices ſint, an compoſitæ. De cute etiam Galenus libro An ſanguis in arteriis contineatur, dicebat, quòd uenis & arteriis referta eſt. Sed & in 3. de Alimentis cap.4. dicit, extremas partes cutacea & neruea natura conſtare: quod & in 4. Regim. acut. Com. 102. teſtatur, dicens: Cutis animalium carnea ſubſtantia frigidior exiſtit. At in de Temperamentis 1. cap. ulti. iuxta medium: Cutis eſt neruea ſubſtantia ſanguine prædita: cùm enim carò ſanguine abundet, ob idq́; calidior ſit, & humidior: neruus uerò ſanguine nimis deſtituatur, ob idq́; frigidus & ſiccus: cutis ipſa, ſanguine & neruo conſtans, quoddam eſt medium. Auicenna autem prima primi doct. 5. cap. 1. enumerans ſimplicia membra, ponit os, cartilaginem, ligamentum, neruum, uenam, arteriam, membranam, & carnem. Hic uerò pinguedinem prætermittit, cùm Galenus ibi adnumeret, unde quarta exurgit contradictio Vngues etiam inter quæ membra collocari debebunt. Duplex etiam ligamenti genus facit:

primum,quod oſſa colligat,& eſt ligamētum propriè:aliud quod chorda dicitur,quo muſculus oſsi cōmittitur. Diffinit etiam ſimplex membrum, quoniam illud eſt,cuius partes diffinitioni totius ſubiacent. Reſpondeo, Componuntur ſex modis partes in corpore noſtro. Primus eſt,cùm pars ex multis inſtrumentis componitur,diuerſis forma, & ſubſtantia,& operationibus:uelut caput ex cerebro,oculis,& auribus:& hoc membrum eſt compoſitum proculdubio. Secundus modus eſt, cùm pars componitur ex pluribus diuerſis in ſubſtantia, ſubſeruientibus tamen omnibus uni operationi:ut oculus ex pluribus tunicis: ſic naſus, & auris: & hæc etiam membra ſunt compoſita omnino. Tertius modus eſt, cùm membrum componitur ex pluribus partibus ſimilibus in ſubſtantia,quarum quælibet tamen componitur ex aliis habentibus diuerſas functiones, ſimilibus tamen:uelut caro,id eſt ſubſtantia propria uentriculi,& coli inteſtini, & arteriæ: nam hæc conſtant duabus tunicis ſubſtantia ſimilibus: & aliqua illarum conſtat ex pluribus uillis,quorum quidam attrahunt,& alii retinent:& hoc modo talia ſunt ſimplicia ratione diffinitionis: & ad mentem Galeni in libro de Differentiis morborum,& Auicennæ locis allegatis:& multo magis omnia quæ ſequuntur. Quartus modus eſt,cùm mēbrum componitur ex partibus ſimplicibus in forma,ſed habentibus diuerſas tamen functiones,ut uenarum tunicæ,ueſica fellis,& urinę:habent enim tunicam unam conſtantem ex pluribus fibrarum generibus, quarum functiones diuerſæ ſunt:& hæc tamen membra compoſita appellantur à Galeno in de Inæquali intemperie: ideo neruos ibi etiam inter ſimplicia reliquit, quòd non ex uillis diuerſarum functionum autoribus componantur. Arterias,quòd tertio modo. Venas quarto modo cōpoſitas à ſimplicibus excepit. Sed non uidentur nullo modo nerui ſimplices eſſe: nam 7.de placitis Platonis & Hippocratis,fol.2.inquit: Vniuſcuiuſq; nerui natura triplici conſtat ſubſtantia: media quadam & intima, arborum medullæ quàm ſimillima, & quæ haud dubiè ortum habeat ex ipſo cerebro:exterioribus duabus,quarum prima ex tenui membrana ortum habeat,altera uerò quę ex craſſa & dura. Reſpondeo,quòd melius eſt neruos uocare membra compoſita ratione membranarum, inſtrumentum tamen ſenſus & motus eſt medulla interior,quæ ſola eſt neruus,quamuis totum neruus ob ſermonis breuitatē dicatur. Sed rurſus de uenis dubitatur, nam uerè compoſita membra eſſe uidentur:accidunt enim eis morbi in compoſitione, ut obſtructio, libro de Morborum differentiis,cap.7.& hac de cauſa dicentur membra inſtrumentalia ratione figuræ,non autem compoſitionis: illam tamen figuram habent, ut ſunt partes membri inſtrumentalis, non autem per ſe. Omnia igitur membra aut ſunt ſimplicia, aut inſtrumentalia,iuxta quamlibet diuiſionem, ſed tamen non co-

incid

incidunt diuiſiones ipſę. Sunt & media,ſi quis uelit ponere,ut nerui,uenæ, arterię:item os cum ſua medulla,& caro cum oſſe,& membrana cum oſſe uel pinguedine.& poſſunt dici inſtrumētalia imperfecta. Manifeſtum eſt autem quòd talia ponere eſt neceſſarium. Quintus modus eſt, cùm ex ſimilibus in forma, ſed nulla diuerſa functione præditis, componuntur: ut nerui ex uillis longis tantum:atq; hoc modo in de Partibus artis medicatiuæ,etiam neruos inter compoſita membra numerauit, componuntur enim ex uno uillorum genere. Sextus modus eſt, cùm omnia conſtent ex elementis,atq; ut ſic ad ſimplicitatem,hoc nihil officit apud medicos, cùm tamen compoſita uerè ſint,uirtute ſaltem: conſtant enim calido,frigido,ſicco,& humido ſingulæ noſtri corporis partes,quanquàm ſimpliciſſimæ.Sed quæ quinto,quarto,ac tertio modo componuntur,omnes compoſitæ ad aliarum comparationem,ex quibus cōſtant,dici poſſunt. Ob id Gentilis Auicennam ibi exponens dixit,illum membra enumeraſſe ſimplicia apparenter, non ſolùm uerè: nam talia putat eſſe artariam & muſculum:ſed artaria eſt ſimplex membrum tertio modo: muſculus autem ſecundo tantum,componitur enim ex ligamento,neruo,& carne:hoc autem,ut dixi, medici nunquàm ſolent ſimplex appellare membrum: nec Auicēna hoc dixit,ſed ſolum muſculi cordam. Adeps autem eſt pars ſimplex quinto modo,& ſic Galenus eam rectè cæteris adnumerat: ſed cùm membrum non ſit,rectè prætermittitur à Principe, cuius mens eſt ſolum membra corporis adnumerare, non partes. Non eſſe autem membrum oſtendit,quòd nec trahat,nec contineat, ſed hæreat alteri,nec concoquat: oportet autem membra his facultatibus prædita eſſe. De unguibus Conciliator tenuit iuxta dictum Galeni 2. Artis medicinalis,cap.3.in differentiis 54.quòd non uerè nutriantur:quia non ſecundum omnem dimenſionem, ſed in longum tantum augentur: uerùm & dentes tales ſunt,& tamen uiuunt.Galenus primo de Vſu partium cap.11. uult eos non ſecus ac pilos ſemper in longum augeri. At in ſecundo anatomicarum aggreſsionum ſub ipſo fine,ſubſtātiam unguium declarat eſſe aliam ob omni alia: recipere autem in radice,qua ultimę digiti iuncturæ alligatur,neruos,uenas,arterias: quæ tamen haud in ipſum perueniant, quoniam nutritione non indigeat,ſed ſolum ut in longū augeatur,ut pilus.Ergo ungues membra non erunt,non enim prædita ſunt facultatibus inſeruientibus: uerum unguis ungui ſuccreſcit:pars eſt tamen ſimplex,ac à cæteris diuerſa corporis humani,quam præterire etiam potuit quandoq;, quòd ſenſu & nutrimento deſtituatur:potuit & rurſus adnumerare,cùm alligata ſit corpori, non ab eo abſoluta,ut pilus. Ariſtoteles 3.de Natura animalium, cap.9.ac 2.de Generatione animalium,cap.4.iuxta finem,tribus rationibus declarat differentiam unguium ab oſsibus: primum quidem, quòd ungues ex

cute

cute accipiant originem : nam albi ſunt quibus alba,nigri quibus nigra:nō ſic dentes,cùm Aethiopibus ſint candidi,perpetuò etiam creſcunt: & licet dentes etiam ſic creſcant,uidentur tamen pro finis ratione augeri. Tertiū, quod maius eſt,quòd tunc maximè augentur ungues,cùm reliquum corporis contabeſcit,ac minuitur:unde in ægris maximè creſcunt. Quo fit,ut cum natura animalis parum aut nihil commune habeant. Ob id meritò ungues etiā præteriri poſſunt,cùm membra adnumerantur: nam & Philoſophus cum cornibus ac pilis, quaſi inter corporis noſtri recrementa eos iunxit. Haud tamen male mihi uidetur Veſalius lib.1.cap.2.& 34. cenſere illos ex cartilaginum eſſe natura. Porrò quod ad cutim attinet uel pro δέρμα, legatur ἐπιδερμὶς : hæc enim omnino pars eſt ſimplex:aut ſi conſtanter literæ inniti uelis, (quanquam & illud pro δέρματι intelligi poterat) dicas,cutis naturam ac ſubſtantiam,ut multis in locis, à uenis ac arteriis & neruis nudam eſſe ſimplex membrum : quod quamuis ſanguine conſtet,ac ſua ſubſtantia,cùm tamen ſanguis non ſit membrum, ſimplex dici poteſt, ac debet. Cæterùm quòd ſimplicia membra ex humoribus non conſtituam,iuxta Principis dictum,ſed ex elementis, nemo admiretur : nam ille ſic cenſuit,ut oſtendam.

CONTRADICTIO VI.

Neutrum tertij modi an à Galeno diuidatur.

NEmo eſt hercle,qui non uideat,quinq; nos contradictiones in unam coëgiſſe,quòd ob rerum ipſarum affinitatem inuicem conueniant. Neq; enim in tanta rerum mole longi eſſe debemus: quippe ſi Galenum imitari uoluerimus, ſoli contradicentiū medicorū libri,hominē tota uita legēdo fatigabunt. cùm tamē præſtet & alia illos legere poſſe. nam ſi uel Galeni ueſtigia ſequi uoluiſſemus,non pauciora,imò longe plura, ac maiora uolumina,ex hoc tantū opere cōfeciſſemus. At quàm præſtantior eſt Fuchſii breuitas,ac Hermolai Barbari, inutili Marcelli Virgilii prolixitate,qui ſibi,aut ocium habētibus,tot nugas ſcripſiſſe uiſus eſt. Galenum putant ſe imitari,imitentur ſanè, in ea ſolum parte in qua ille meritò culpandus uenit,cùm tamen prolixitate ſua ſaltem claritatem rerū nobis addiderit. At hi in herbis deſcribendis, neſcio quid alti,ac ſubtilis negotii habeant. Sed quid cauſæ eſt igitur? Non aliud, quàm quòd ſcientes pauca, multa ſcire uelint uideri : ob hoc igitur chartas implent, graues ipſis, & legentibus,& orbi: unde fit,ut nullus eorum,qui ſic ſcripti ſunt,librorum, diuturnus eſſe poſsit, mundo tanquam inutilem ſarcinam elidente. Verùm cùm Galeni uitium multi imitentur,uix unus aut alter, ex tot illius uirtutibus unam uel ſaltem æmulatur. Has autem dico inuentionis ſtudium,contemptum contentionis,quæ ex uerborū ui exoritur, diuidendi

rationem,demonſtrandi acumen, exercitationem in diſciplinis omnibus, rerum ipſarũ contemplationẽ,claritatem orationis,aſsiduitatẽ ſtudii,ueritatis amorem. ſed nec illorum ſicca breuitas,quamuis prolixitate horum longe ſit præſtantior,adeo eſt laudabilis:cùm tamen ſe Ariſtotelem, non ea dicam parte,qua uituperatione dignus ſit, ſed qua laudari non poteſt, abundè imitari perſuadeant.Debent igitur uerba,ut ueſtes corporibus,ſic illa rebus cõuenire:quam certè mediocritatem multi ſeruauerunt,ut Conciliator,ac Veſalius: qui ſi nihil aliud prȩſtitiſſent nobis,uel hoc ſolum dicendi genere laude digni erant: cùm tamen copiam, & etiam claritatem addiderint,utriq; ſuæ arti ſtylo ſatisfacientes. At dii boni, quot pro paucis? atque idem in diiudicandis uiris uitium,eademq́; culpa. Sed nos iam illos ſequimur his magis,quos damnamus. Licet quandoq; delaſſatis paululum digredi,tum præſertim, ſi cum uoluptate euagandi utilitas repręhenſionis coniungatur. Verùm ad inſtitutum iam reuertor: uolui tamen commonere lectorem, quod & ab initio feciſſe in epiſtola memini me,ut nil putet à me relictum eorum quæ propoſuerim. Velut dubium aliquibus erit,quòd uenas ac arterias membranis conſtare Galenus dixerit,ut in præcedenti Cõtradictione declaratum eſt. Hoc autem de arteriis tantum dictum eſſe Galenus uoluit: ſed ex cõmuni loquendi genere cùm utraſq; fibris conſtare dixiſſet,membranas adiungens, non cõmodè arteriis tantũ applicare poterat.Eiuſcemodi leuia,non tam obiter,quàm libens, frequẽter ſoleo præterire,quòd ex iam dictis haud obſcurè intelligantur. Itaque Galenus 1. Artis medicæ, cap. 3. Neutrum ſignum,cauſam,& corpus, diuidit in Simpliciter tale,& quod Vt nunc: poſtmodum unumquodq; horum in tria genera: ſcilicet,Quòd nec particeps eſt ſanitatis, nec ægritudinis: Quod utriuſq;:& Quod unius modò,modò alterius.In 6. autem capitulo,cùm declaraſſet primum & ſecundum Neutri genus, quonam pacto ſimpliciter dicatur,id eſt Semper,Vt multum,& Vt nunc:tertium membrũ quod Neutrũ eſt,quoniam aliquando ægrũ,aliquando ſanum, nõ per membra diuidit. At omne quod competit generi, competit & contentis ſub eo ſpeciebus. Gentilis exiſtimat, & ei aſſentitur Iacobus de Forliuio,quòd hoc corpus non uerè poſsit inueniri. Galenus etiam non diuiſit in Semper,& Vt multum:quamuis in Simpliciter,& Vt nunc. Tamen de Neutro ut nunc,nõ uidetur magna difficultas: nam cùm corpus quod ſæpe ſanatum eſt in uno anno,& non contracta ex generatione diſpoſitione accepimus, ſæpeq́; ægrotauit, tale in eo anno dicetur Neutrum ut nunc, tertii modi:quod à re ipſa,non quia aptum ſit dici debet: neque opus eſſet duplici illo ſenſu, Vt nunc,quem illi Galenus tribuit.Sed de Semper neutro,uel Vt multũ,magna eſt difficultas.ut & Thruſianus in 19.commento primi Artis medicinalis declarat. Nam ſi eſt aliquod corpus tale à ge-

nerat

neratione, quod ualere poſsit in pueritia, (ut Galeni exemplo utamur) ægrotare autem in iuuentute: uidetur ob id, quòd (gratia exempli) ſiccum ſit nimis:unde humido pueritiæ contemperetur, in iuuentute uerò deficiat. At tale proculdubio ægrum eſt Vt ſemper:nam eam contraxit à generatione temperaturam, per quam labatur ad ſiccum cuiuſcunq; ætatis temperamenti reſpectu. Aegrotare enim, uel non ægrotare, nihil faciunt ad ſanitatem Simpliciter,ſed Vt nunc,ut 2. Artis medicinalis, cap.1. cùm dixit: quòd ſana Vt nunc,ſunt quæ Bene ualentia ſolemus appellare.Et rurſus in 1. lib. cap. 4. cùm dixit,quòd ſanum Simpliciter, eſt quod talem à generatione diſpoſitionem contraxit. Et clarius cùm ſubiecit, id ſolum eſſe ſanum Vt nunc,quod bene nunc ualet, cùm tamen à generatione male ſit cõſtitutum.Reſpondet igitur Thruſianus,quòd tale corpus Neutrum dici poterit duplici modo: uel comparando ætatem pueritiæ ætati pueritiæ temperati: uel ſumendo ambas ſimul ætates pueritiam & iuuentutem. Addit uerò hoc, quòd talia corpora ab initio etiam ſub neutro primi ſignificati comprehendi poterunt. Sed,ut uideo, adhuc difficultas manet: ſi enim ut dixi tale ab initio ſit,ut ægrotare debeat,multò magis erit ægrum,quàm quod tale eſt ſimpliciter: nanq; horum,quæ ſimpliciter ægra ſunt,plurima diutiſsimè ſanitate Vt nunc fruuntur. Quare Galenus corpora ea cenſet ſimpliciter neutra tertio modo, quæ naſcuntur ſana Vt multum, uerùm adeo imbecilli conſiſtentia, ut leuiter ægrotent aliqua in ætate,alia uerò firmiore conſiſtente natura diu ualeant.Quòd ſi pertinacius reſiſtas, uolens ut imbecillitas hæc à temperamento pendeat: dicito id eſſe tale,quod adeo ægrum eſt, ut etiam cogatur uere decumbere per ętatem aliquam:ſicq; Neutrum hoc erit pluſquam ęgrum ſimpliciter: quia nec omne Simpliciter ęgrum,neutrum tertii modi eſſe poteſt, ſed quod uehementer labitur ad morboſam naturam, ut uix conſiſtere queat. Vel melius, Dic illud eſſe,quod ab initio quidem temperatum ferme eſt,labitur autem in intemperiem (quam morbum Galenus appellat) ætatis ſucceſſu,uel contrario modo reuocatur:ut ſic non æger ſit Vt nunc ille, ſed ſanus Vt nunc: Simpliciter autem non æger, quia non talis à generatione,uerum ei ſimilis, quandoquidem intemperiem ſecum innatam habeat. Porrò tantæ difficultatis cauſa eſt,quòd cùm ſimplex omne ad generationem referatur,ſeu ægrum,ſeu ſanum, uel neutrum ſit: quod uerò præſentem conſiſtentiam decernit, Vt nunc dicitur: Neutrum tertii modi cum præſentem, ſeu acquiſitam dicat conſiſtentiam, omne quaſi Vt nunc eſt. hoc autem ei repugnat,quòd eſt à generatione: ob id Neutrum tertii modi Simpliciter conſtituiſſe difficillimum certè fuit. Quamuis re ipſa docente, ſatis inter utrunque ſit diſcrimen manifeſtum: nam quod ſponte in aliquo anno,ſæpe ægrotat,& rurſus ſanatur, Neutrum tertii eſt

modi, Vt nunc: quod uerò tota uita id agit, id certe ſemper Neutrum dici poteſt. quod uero in maxima uitæ parte, Neutrum ut multum: atque ego, ut recte meam conſtitutionem intueor, ab ortu ad annos uſque octo. Neutri tertii modi Vt nunc, proculdubio diſpoſitionem ſubii: à generatione uerò eiuſdem modi ſimpliciter ſumpti: nam uix una eſt dies per quam totam ualeam, nec tamen unquam decumbo. Simpliciter autem ægrum eſt, quòd maxima parte ætatis decumbere natum eſt: at uerò non ob id ægrum Simpliciter, nam ab ægro Vt nunc diſiungi nequiret: ſed ob decumbere natum, quia eſt Simpliciter ægrum.

CONTRADICTIO VII.

Neutrum ſecundi modi an ſit quod ægrum parte eſt, & parte ſanum.

AEgrum dicitur corpus, quod uel in ſimplicibus malam habet temperiem in omnibus, uel in aliquibus: aut in compoſitis peccat, uel unitate: aut in ſimplicibus ſimul delinquit, ac etiam cōpoſitis. Vnde quidam lectionem illam: καὶ ἤ τοι πάντων, ἤ τινῶν, ἤ καθ' ἑκάτερον, perplexe interpretati ſunt: cùm alii etiam magis deliquerint, dicẽtes uel in utriſque peccare ſcilicet, & in omnibus, & in aliquibus. Quod quàm ſit perabſurdum, nemo non uidet: nam Aliquibus uel ratione ab Omnibus diſtinguitur: & ſic repugnat. In omnibus ſimul, & in aliquibus peccare. Vel unũ ſub alio continetur: & ſic quod in omnibus peccat, neceſſariò peccat in aliquibus. Referatur igitur καθ' ἑκάτερον. ad ὁμοιομερῶν καὶ ὀργανικῶν, quæ proximo loco ſcripſerat: ſcilicet, quòd ægrum ſit corpus, quod labitur in ſimilibus partibus, uel inſtrumentis. ſeu in horum ſpeciebus omnibus, ſeu aliquibus ipſorum uitiorum. ſic ut omnibus, & aliquibus, ad uitiorũ ſpecies referatur: utriſq; autem ad partes, in quibus uitia ſunt. Sed hæc relinquamus, quãdoquidem nihil adferant cõmodi ad præſentẽ Cõtradictionem: ſiquidem iam dixerat in primo eiuſdem cap. 3. (cùm hæc quæ adduximus ſcripſiſſet in 2. cap. ſecundi libri) Neutrum ſecundi modi dici, cùm corpus partim eſſet ægrum, & partim ſanum. Tale igitur, cùm ægrũ ſit ſimpliciter, (ut declaratum eſt) erit, inquam, ſimul ęgrum & neutrum. Reſpondetur, quòd haud inconuenit, idem poſſe dici neutrum ſecundi modi, & ægrum: ſed ſolum primus modus cum ægro ſtare non poteſt. Sed hæc reſponſio falſa eſt: nam neutrum eſſe, & ægrum, inuicem pugnãt: quoniã hæ ſunt diſpoſitiones, in quas corporũ habitus diuidũtur: ad omne neutrum ſecundi modi, ſub neutro continetur. itaq; dicendum eſt, quòd Neutrum ſolùm dicitur, quod ſic leuiter in parte nobili ægrotat, uel in ignobili etiã grauiter, ut totum corpus ob hoc ægrum dici non mereatur.

Cont

Contrà,quia in lib,de Morborum differẽtiis,cap.8.ſi digitus deficiat morbus eſt.Dico,eſt morbus partis,non totius.Contrà,quia 1. Art.med.cap.5. ægrum ſimpliciter eſt cùm laborat in ſimilibus uel compoſitis: Reſpondeo,deficit ualde quòd infrà patet.

CONTRADICTIO VIII.

Sanum corpus an ſit, quod in ſolitas operationes exire poteſt.

GAlenus ſecundo Artis medicę cap.76.ibi:Cùm uerò ſit eorum differentia duplex,docet corpora illa ſana eſſe,quæ in ſolitas poſſunt exire operationes.quæ uerò non poſſunt, alia quidem ægra, alia uerò neutra,prout impedimentum leue,aut graue fuerit.Et in 2. Artis medicę cap. 1.Corpora quæ ſana ſunt ut nunc, quæ & bene ualentia dicuntur. Igitur ex hoc uidetur,quòd cæcus à natiuitate ſanus dici debeat,& ſimiliter mãcus. At in de Differentiis morborum cap.7. & in de Cauſis etiam morborum,cap.7.ægri ſunt quicũq; laborãt morbo aliquo. At hic quidẽ duplex, inquit:à generatione,et cõtractus poſt natiuitatẽ. Quare cęcus à natiuitate æger eſt, & non ſanus. Idem 3. Artis medi. cap. 5. Id uerò etiam ratione oſtẽditur: Videns ſi oculos amittat,ęger factus dicitur:at multo magis laborat,ac difficilius,qui id uitii à generatione contraxit. Propter hęc dixerunt quidam (ut Hali,& Iacobus de Forliuio,quo nemo eſt dilucidior in exprimenda ſententia, quãuis ſeculo rudi,ac bonarũ literarum inſcio,floruerit)quòd ſanum ſemper, & ut multũ, in extremo magnitudinis ſanitatis ſunt.proximũ eſt ſanũ ut nunc illis. In oppoſito limine eſt Aegrum ut ſemper,& ut multum:uix aliquid ſanitatis habẽtia:quibus proximum eſt Aegrum ut nunc:media inter hæc Neutra ſunt, quæ æqualiter fermè ægritudine & ſanitate participant:ſed ſi ex eadem parte id accidat, Neutrum ſit primi modi:ſin autem diuerſis partibus,ſit Neutrum ſecũdi modi:ſi autem neq; his, neq; illis ſimul, ſed diuerſis temporibus. Neutrum conſtituitur tertii modi.Sed hi extorquent literam Galeni in duobus locis,in primo Artis medic.cap.4.dicentis, ſalubre eſſe corpus quod tale eſt à generatione: igitur non quod intenſam ſortitur ſanitatem.& in 2. libro cap.2.cùm dixit: Quo ſit, ut tota ſanitatis latitudo in tres partes diuidatur,quarum ſingulæ latitudinem habent nõ paruam. Atq; in prima quidem ſalubria corpora,in ſecunda neutra,in tertia inſalubria cõſtituuntur. Poſt quæ deinceps ſequuntur quæ iam ægrotant corpora, quæ ſenſibilibus operationum læſionibus diſtinguuntur. Nemini igitur dubium eſſe poteſt, ægra corpora, ſub latitudine ſanitatis nulla contineri:quin etiam alia eſſe ægra,alia uerò inſalubria. Propter hæc Thruſianus credidit, Sanum, Aegrum,& Neutrum,eſſe talia quidem ſimpliciter,ſi à generatione originem habeant:uerum nunc Sanum cum Neutro uel Aegro ſimplici-

ter idem facit:adducitq; Galeni teſtimonium ex textu ſuperiore,cùm diuiſit latitudinem ſanitatis in tres partes: nam ubicunq; eſt ſanitas,ibi & ſanum corpus:igitur inſalubre & neutrum ſanitatem cùm habeat, ſanum erit:& non ſimpliciter,non enim poſſet eſſe ſimpliciter ægrum, uel neutrum:igitur ſanum eſt ut nunc.Galenus etiam non pertractauit de ſignis, nec cauſis ſani ut nunc: igitur præſupponit,in libro Artis medicæ, quòd comprehendatur ſub ægro,uel neutro ſimpliciter. Adducit & rationem, quam demonſtrare credit:Sana corpora à generatióne quæ debilem ſunt conſecuta ſanitatem, ſana tamen ſunt: quæ cùm non poſsint ſimpliciter eſſe ſana,ut nunc neceſſario erũt:quia nulla ſunt ſani genera alia. Sed hæc quidem à mente Galeni aliena ſunt: cùm ſanum ut nunc à generatione conſtituat: ægrum uerò & neutrum à tempore præſenti ſumat. Propter tamen rationes intelligendum eſt Galenum non permiſcere ſanum ut nunc,cum ſimpliciter ſano: nec multo minus cum ægro, uel neutro.cum ſimpliciter ſana ſalubria uocet:& ſimpliciter ægra inſalubria.quæ uerò ut nunc, ſana uel ægra. itaq; ſana corpora à generatione debilem conſecuta ſanitatem,uel ut ſic,ſana nõ ſunt,nec ægra,nec neutra:ſed ſalubria uel inſalubria,uel quæ neutrius diſpoſitionis uim habent. Nec me latet tamen, per ſalubre ſanum intelligi,per inſalubre ægrum:cùm tamẽ uult alterum ab altero diſtinguere abſq; uerborũ ambitu, ægrum uocat corpus quod à propria receſsit temperie, inſalubre quod ægrũ dicitur ſimpliciter: id eſt, non à principiis generationis ſanum ſeu non rectè temperatum, aut non aptè compoſitum. Sic reliqua, & quæ nos prætermiſimus, ex illo facilè diſſoluuntur. At præſentis ſanitatis ſigna non prætermiſit:neq; curam cuſtodiendi illa iuxta ſecundi libri finem ac tertii initium: quanquàm cùm ægra corpora ut nunc,quæ illis opponuntur,neceſſariò læſas habeant operationes ſolitas:quare nec ſana,nec ægra latere poterant: at ſalubria & inſalubria,cùm ambo propriis nõ deſtituantur functionibus difficilius erat diſtinguere. Alii dixerunt,corpora ſalubria eſſe,quæ ſanitatem tueri poſſent. Hanc ſi perpetuò,ſana ſemper dici debere:ſi non ſemper,ſed diu,ſana ut multum:ſin autem parum, ſana ut nunc eſſe appellanda. Eandem rationem in inſalubri & reliquo ineunt,ut aptitudinem,uel potentiam exprimant:nanq; & Galenus in de Optima cõſtitutione, cap.3.dixit,ſanum corpus in optimo ſtatu eſt, quod ſemper ſanum permaneret. Diffinit etiam Galenus corporum genera,quorum & ſigna poſuit in 2. libro:at ibi declarat ſigna corporum quæ nunc talia ſunt, non quæ à generatione: igitur per ſimpliciter talia, potentiam intelligit: & per ea quæ ut nunc, actum in unoquoq; genere. Sed hæc opinio uera non eſt: quoniam Galenus nunquàm ea diffiniuit per hanc potentiam,ſed per contractam à prima generatione diſpoſitionem.Penderet etiam ſanum ut nunc,& ægrum

ut

nunc,quodãmodo,ex ſimpliciter ſano ægroq;. Sed ſi modo intelligit hanc potentiam in ſimpliciter dictis,ſani puta ad ſanam conſiſtentiam:aut igitur quod ſemper ſanum dicitur,ſanum eſt ſemper,quia temperiem illam natum eſt perpetuo cuſtodire: atq; ſic proculdubio omne corpus, etiam ægerrimum,ſanum ſimpliciter dici poterit: nam omne corpus, ſi debito regimine utatur,ſimilem fermè ei,quam à generatione contraxit,temperaturam conſeruabit.Si uerò de ſanitate ut nunc loquantur,quod certum eſt illos intelligere:aliter autoritas ex libro de Optima cõſtitutione nulla erit:tunc propoſitio aſſumpta falſa eſt:nam frigidum & ſiccum,& rara textura corpus,ægerrimum eſt,ſi multum in intemperie labatur, & uix unquàm ægrotabit:at calidum & humidum, modico ex exceſſu,ſi denſa ſit textura,frequenter ægrotat:nec tamen ſimpliciter ægrum erit,imò ſanum ut multum. Galenus etiam ſigna horum corporum ſumpſit maxime ex operationibus diminutis,aut perfectis:at ſi potentia ad morbos conſtituebat ægrum corpus ſimpliciter, nullum aliud ſignum erat conſiderandum, cùm eſſet hoc diffinitiuum. At pati faciliter à cauſis morboſis, inter alia ſigna adnumerat:nec aliis id præponit: imò multa exiſtimaſſet ſigna ualidiora hoc ipſo.Nec unquàm ad cauſas morboſas comparat in generali ratione ſumptas,ſed calida(exempli gratia)calidis, frigida frigidis: cum tamen oportuiſſet hac ratione omnibus morbificis cauſis talia comparaſſe.Reſpondeo igitur,corpora ſimpliciter talia dici debere, quæ à generatione eadem ſunt:differunt tamen ſana à ſanis,ægra ab ægris,& neutra à neutris: quia connata intemperies uitiat operationes: aliquas alias omnino augere uidetur, quanquàm nunquàm perfectiores efficiat: eas etiam,quas uitiat,non tollit,aut corrumpit,uelut morbus de nouo ſuperueniens facit,qui uix ueſtigium illius relinquit.Quin etiam reſpectu ſenſus patientis,læſio illa,ſemper & omnino inſenſibilis eſt. qua cauſa cæcus à natiuitate proculdubio, ſanus eſt ut nunc: nam niſi audiret ex aliis hominibus,conceſſam eſſe animalibus uidendi facultatem,nec pro cæcitate doleret, nec exiſtimaret, uidendi ſenſum hominibus conuenire:quod in belluis,quæ ſic naſcuntur,perſpicuum eſt: cũq; cæcus febre laborat,ægrotare dicitur:ante igitur ſanus erat:at non ſimpliciter,igitur ut nunc, ſanus dicendus eſt.Si etiam illum interroges relicta febre, quomodo ſe habeat: reſpondet,bene ualere:at bene ualentia corpora iuxta Galenum diximus eſſe quęcunq; ſana ut nunc uocantur.Quæcunq; etiam corpora,ob intemperiem à generatione oblęſa & ſimpliciter,1.Artis medic.cap.4.nihil prohibet ſana eſſe ut nunc:quare nec ſi ab initio ſtatim in compoſitione deficiant.Quinimo ibi Galenus non plus de temperatura expreſsit, quàm de compoſitione. Auicenna 2.1.doct.1. cap.2.ſanum accipit,non in communi, non ſimpliciter, non ut nunc, ſed quod utranq; habet ſanitatem ſcilicet

ſimpli

ſimpliciter,& ut nunc:ideo non ſequitur Galenum nec expoſitores intellexerunt illũ,nec differentiã. à Galeni autem ſententia in libris de Morborum cauſis ac differentiis eſt,quòd morbi ſunt duplices, à generatione, & pòſt contracti. Qui à generatione contrahuntur ægrum corpus conſtituunt ſimpliciter: at hoc nihil prohibet, quin ſanum ut nunc dici poſsit: ſicut quod ut nunc ægrum eſt, ſimpliciter poteſt eſſe ſanum & à generatione. Qui uerò amiſit oculos, & ſi non grauius ægrotet quàm is qui ſine illis natus eſt, attamen ut nunc æger ſolum eſt: quia in genere leuius eſt ægrotare morbo ut nunc,quàm ſimpliciter: eo quòd omnis morbus ſimpliciter,eſt inemendabilis: omnis autem ut nunc in genere ſuo morbus, curationem admittit: quamuis contingat aliquos morbos ſimpliciter curari poſſe,uelut in his,qui non perforato ano naſcuntur,aut quibus iuncti ſunt digiti:uel in quibus ſunt uno plures,quàm eſſe debeant. Rurſus multi morbi noui curationem non admittunt: ut ualidus morbus attonitus, brachium præciſum,cor uulneratum:in genere tamen curationem expoſtulant. unde etiam qui minus periti ſunt, quandoq; manum admouent curandi cauſa. Sed intemperies à generatione cõtracta inemendabilis eſt. ut Galenus cenſet 6.de Tuenda ſanit.quæ uerò ualida eſt,ut in fine primi cap.habetur,etiam obnitente auxilio medici ante ſenium mortem affert. ſed de his aliàs. Verùm & ſi quod læſas habet operationes ægrum eſt,non tamen omne quod ægrum eſt læſas habet operationes non enim hæc conuertuntur:ſed ex harum differentia propoſitionum Galenus ſibi ipſi concors redditur. Memineris etiam eius quod ſuprà diximus,ſcilicet ægrum habere ſenſibilem læſionis quantitatem, non ſolum læſam operationem ſenſibiliter,nam & hoc habet neutrum. Non igitur hæc obſtant,nec quod qui ut nunc eſt, aut fermè ſemper magis lædat:aut quod perſæpe periculum uitæ afferat:quin morbus ut nunc ſolum dici, non autem ſimpliciter mereatur. At cæcus à natiuitate cùm ſimpliciter ſit æger, non dicetur ut nunc:non quia grauius non ſit,eſſe ægrum ſimpliciter, quàm ut nunc:ſed quia diuerſa ſunt,ut iam dictum eſt,genera. Cùm autẽ in libro de Optima conſtitutione,dixit,ſanum illud ad amuſsim toto tempore ualere: ob id declarauit,non propter id dici debere tale,ſed ad talem conſtitutionem hoc ſequi:quod & uerum eſt,& nos fatemur:diuerſas etenim conſtitutiones,diuerſæ ualitudines conſequuntur:ſed non ab his, quòd tales ſint,rationem ſumunt, præſertim cùm, ut diximus, generale hoc minime ſit. Quòd uerò ſalubrium & ſanorum differentiam Galenus expreſſerit certum eſt,& nobis conſentiens:ſed non ob id,quòd ſalubria ſint,quę ſemper ſana eſſe debeant: dixiſſet enim, alterum ad alterum dici:ſed quòd Salubria ſunt quæ perfectas habent operationes,& temperiem,ac compoſitionem optimã:Sana uerò,quæ ſolitis poſſunt uti operationibus,quanquàm non

non perfectis: & quæ temperiem accompoſitionem,quam ab initio ſortita ſunt,præter ætates uitiata non habent. De his uerò determinat in 2. huius Artis medic. libro: cùm,ut dixi, conſiſtentiam naturalem uix quiſquam poſsit immutare: quod & ſi contingat, ſigna addidit quibus id dignoſci queat. calidum enim hepar habens & non à generatione arctas habet uenas: latitudo igitur eſt eius,qui tale ab initio illud contraxit: quare de his ſecundum naturam talibus exiſtentibus, non iam factis loquitur. Concludo igitur,quod luce ipſa manifeſtius eſt, qui habent læſas operationes, ut cæcum etſi à natiuitate ægrum eſſe: nam eſt ſimpliciter æger, igitur æger: non tamen eſt æger ut nunc,qui à natiuitate eſt cæcus.

CONTRADICTIO IX.

Temperatura æqualis an detur.

CORpus temperatum non eſt inuenire, niſi in longis temporum interuallis: libro de Optima conſtitutione, cap. 3. & 2. Artis medic. poſuit illius ſigna cap. 2. quæ nulla eſſent prorſus,ſi ipſum eſſe non poſſet. Quod ſi de latitudine intelligas,frequenter inueniri poſſet.declarat etiam 2.de Temperam. 1. & 1. de Temperam.cap.ult. per exemplum aquæ permixtæ,quod de uera,non illi proxima temperie hic loquitur. Idem ſe declarauit 1. de Tuenda ſanit. cap. 5. cùm dixit, eam eſſe momentaneam: at ſi non eſſet exquiſita, momẽtanea eſſe nequiret,ſed diuturna etiam foret. Haliabbas etiam ſic Galenum interpretatur,primo Theoricæ cap.1.iuxta principium,dicens: Et æqualis temperatura de uere æquali dicitur, cuius diſtantia ab extremis una eſt: & hanc uix eſt omnino inuenire. Aëtius etiam lib. 4. cap. 53. & Paulus lib. 1. cap. 60. ſigna horum ponunt. Sed Aëtii conuerſio, & ſi recognita à Cornario ſit, cùm de capillorum colore agit,corrupta eſt: debet enim legi, Habuerit uerò dum puer eſt capillos flauiores: conſiſtente autem ætate fuluiores: flauus enim color remiſsior eſt fuluo. Adeſt autem ratio etiam pro Galeno triplex: Senſus tactus debet eſſe in medio qualitatum omnium ut iudex 2. de Anima 118. ſed homo habet perfectiſsimum tactus ſenſum 2. de Anima 94. igitur homo eſt naturæ temperatæ in medio qualitatum.Et propter hoc dixit Galenus 2. de Temperam. 1. quòd maximè uola manus talis eſt: quamuis hoc principali dicto non parum repugnet. Secundum argumentum eſt Galeni 1. de Temperam. cap. ult. Si terra aquæ miſceatur, & glacies aquæ feruentiſsimæ, nonńe ex prima mixtione medium inter ſiccum & humidum progignetur? quod autem tale eſt, etiam medium & æquale ab hominis ſenſu percipitur, & diiudicatur: ſenſus igitur hominis intemperie exactiſsima conſtat. Tertium: Homo habet perfectiſsimas operationes

belluarum comparatione: ipſæ autem calidiores ſunt,ut leo & canis: aut frigidiores, nt lepus & formica: uel ſicciores, ut auium rapacium genus, & inſectilia: & humidiores,ut piſces. Cùm igitur homo in quodam medio conſiſtat, ueriſimile eſt medium illud ad amuſsim obtinere debere. At in oppoſitum. Primò Galeni ipſius ſententia eſt 1. de Temperamentis cap. 1. dicentis: Conſtare animalium corpora calidi, frigidi, ſicci, humidiq; mixtione: nec eſſe horum omnium parem in temperatura portionem ab antiquis abũdè demonſtratum eſt, tum medicorum tum Philoſophorum præcipuis. Sic etiam Auicenna prima primi doc. 3. cap. 1. Medicus debet phyſico credere, in his quæ ab illo accipit. & hoc eſt quòd non datur temperatura æqualis uera, ſed ſolum ſecundum iuſtitiam: id eſt, homini maximè conueniens pro ſuis operationibus. & 12. de Animalibus, cap. 1. Temperatum quod medici contemplantur, non eſt uerè temperatum, ſed pro operationibus conueniens, & forſitan quòd hominis temperatura eſt proxima ualde illi uero temperamento. Deinde ſubiungit: Et quamuis hæc non ſit uera æqualitas, raro tamen reperitur, & non niſi in ætate quæ eſt conſiſtentiæ, & in cute ſolum, & cutis adhuc temperatior pars eſt quæ in manus uola, & huius adhuc index digitus: atque huius iterum ſummæ partis cutis optimum tenet temperamentum. Idem fermè 2. de Anima, cap. 3. iuxta finem. Et quod magis mirum eſt, Auer. 2. Collectaneorum, cap. 1. inquit, Et error quem fecit Galenus, in ponendo temperaturam æqualem, eſt paruus: ideo de hoc nihil uolumus addere ad id, quod ille dixit. Et concedit, quòd cutis uolæ manus, maximè digitorum, eſt æqualis intemperie elementorum, ſaltem quo ad ſenſum. Oſtendere autem nititur Auer. non dari æquale intemperie, quod ex elementis conſtet: & ad hoc adducit tres rationes: & quartam nos homini peculiarem adiiciemus. Prima eſt, & ſecunda, primo Cœli 7. Si daretur temperatum æquale, quieſceret in quolibet elemento, & etiam inter duo elementa, quæ ſunt aër & aqua: ſed tale non datur: igitur nec æqualibus elementis conſtans. Sequela ſecundi eſt manifeſta: quia non eſſet graue, nec leue: & ignis & aër tantum traherent ſurſum, quantum aqua & terra deorſum. Sed prima ſequela fundata eſt ſuper hoc, quòd forma mixti eſt forma elementi prædominantis ſi ſit inanime mixtum 4. Meteororum, in commento magno, quod eſt ante initium libri: in primo enim folio dixit, quòd cùm qualitas actiua prædominans in mixto, continet paſsiuas, & illis dominatur, mixtum manet, nec corrumpitur: & pòſt iuxta finem dixit, quòd in habentibus partes quæ ſunt inſtrumenta, & innuit uiuentia omnia 2. de Anima 6. forma illorum eſt alia à forma temperaturæ: & iam, ut dixi, declarauerat, quòd forma temperaturæ cuiuſlibet mixti, eſt elementum prædominans, uel ab illo. Ex quo

pat

patet, quòd omnium ſimilarium partium animalis, formæ, & etiam mixtorum non uiuentium, ſunt ab elemento prædominante illis, & quòd in omni mixto perfecto prædominatur calidum & humidum. Ex hoc habetur fundamentum ultimum, quòd in omni animali calor prædominatur: nam animalia ſunt calidiora mixtis reliquis: & iam in omni mixto dicebat Auerroës ibi, calor dominatur, non frigiditas: idem de humido. Quo fit, ut omne animal ad calidum & humidum declinet. Ideo dicebat Auerroës 5. Collectaneorum, cap. 24. poſt medium: Omnia quæ uiuunt, ſeu plantæ, ſeu animalia, calorem habent prædominantem: & animalium calor eſt maior his quæ naſcuntur ex terra, & ob id non inuenitur ex terra ortis calidum actu, ut in animalibus: & ideo dubitauit quomodo poſsint animalia eſſe pro cibis homini: & multò minus plantæ, cùm ſint frigidiores. Sed in cap. 30. eiuſdem 5. libri ante medium dixit, quòd ſanguinea animalia ſunt calidiora & humidiora non habentibus ſanguinem: quare patet, quòd homo non leuiter, ut dixerunt iam Princeps & Auerroës ſed multum ab æqualitate temperantiæ remouetur uerſus calidum & humidum. multò minus temperatum dici poterit. Adiuuat hoc, quod dicitur 2. de Partibus, cap. 7. Homo calidiſsimum & humidiſsimum habet cor, ac pulmonem: atque ideo creſcit ſolus inter animantia erectus. Et ſimilem uidetur pro longitudine uitę cauſam aſsignare Philoſophus libro de Longitudine & breuitate uitæ, cap. 2. quòd ſcilicet ſit calidiſsimus ac humidiſsimus inter animalia. Ideoq; dicebat rectè Galenus in libro de Formatione fœtus, pag. 2. & in de Inæquali intemperiæ, cap. 5. ſi in ſiniſtrum cordis uentriculum uiuentis animalis digitum immiſeris, maximum calorem experieris. Tertia uerò ratio ab Auerroë ſumitur 4. Meteororum 10. & 10. primæ Philoſophiæ 23. & eſt: In omni generatione oportet eſſe aliquid quod miſceat, & agat: quia ab æqualibus in uirtute, & ſi actio in uia Auerrois detur, non tamen mixtio, cùm neceſſe ſit adeſſe motorem. Igitur in quolibet mixto prædominatur aliquod elementum. & ideo dixit, & de Generatione 48. quòd Galenus poſuit temperaturam æqualem: & quòd ipſe demonſtrauit in 4. Meteororum, quòd non datur. Sed dicet forſan aliquis ad ſecundam rationem, quòd oleum & lignum quieſcunt inter elementum aquæ & aëris. Dico, quòd oleum quieſcit ſuper aquam, non ratione loci, ſed quia non poteſt deſcendere ob aquæ grauitatem: & non uidetur quòd ſit adeò remotus à leuitate aëris, ſicut ab aquæ grauitate, quia totus conſiſtit in loco aëris: & etiam non poteſt eſſe medius inter ſiccum & humidum, cùm ſit humidum fermè ut aqua. Sed ligna omnia ſunt grauia, & magis participant terra & aqua: quod quaſi uidetur fateri Philoſophus 2. de Generatione & corruptione, ſcilicet: & experimentum ſimul

reſpondet rationi, & rem declarat: nam ſi à ligno pars aëris quæ inter illius cauitates continetur excludatur, in profundum mergeretur lignum: ob idq; Buxus & Ebenus, ſecundum Philoſophum, & Guaiacanum aquę immerguntur. Sed ut uideo Auicennæ opinio & Auerrois abſona longè magis eſt Galeni opinione. ſi enim hominis natura temperata nõ eſt, temperamento autẽ maximè proxima: fiet ut aliqua temperatura, imò plurimæ, perfectiſsima illa hominis ſint temperatiores: nam quæcũq; temperaturæ mediæ eſſent inter optimã hominis & mediam ex elementis, quas neceſſe eſt non paucas eſſe, etiam ſecundũ ſpeciẽ, temperamentis à medio ſenſim recedẽtibus, optima illa erunt temperatiores: atq; ut uideo, in Conciliatoris argumentũ incidemus: ut melancholica ſit optima temperatura æqualitati proximior. Hac de cauſa ille Differentia 20. coactus eſt poſt multa fateri aliud ab opinione, & eo quod in 18. Differentia affirmauerat: & ideo dixit, quòd tale corpus recedens à iuſto & perfectiſsimo ad æquale, non eſt melancholicum, ſed temperatius primo & perfectiſsimo: ſed quod tale corpus eſt momentaneum, quia non poteſt in illa temperie diu permanere, & quod nunquã tamẽ ad exactã æqualitatẽ accedere poteſt. Et quis non uidet quòd hæ ſunt meræ nugæ? etenim ſi temperantia æqualis elementorum, in medio eſt fermè latitudinis humanæ tẽperaturæ, par eſt proculdubio, ut illi tanquam perfectiſsimæ aſsignemus naturæ humanę temperiẽ abſolutiſsimã: & operationes abſolutiſsimas in illa eſſe cenſeamus. Addit uerò ibi de Chriſto multa, non ſolùm impia, ſed abſurda: & dum Philoſophum agit more quorundã, qui optimum argumentum exiſtimant Philoſophi impietatem, & in leges iacta probra: & medici maledicere de Arabibus, cùm hi Galenum ſolo nomine ſalutauerint, illi uerò in lege quidem ſuperſtitioſi, in philoſophia autem inanes ſint & fatui. nam Philoſophus non hæc acta diceret ut poſtmodum in cauſas reduceret naturales. quemadmodum Conciliator, & Pomponatius facere nituntur, fabuloſis abſurdiſsimisque imaginationibus: ſed ab ipſo Philoſopho edocti, & Auerroẽ, tum Aphrodiſeo, cæterisque Peripateticis, qui non cum nugis Platonicorum, non dico Platonis (nam hic minime eſt ſuperſtitioſus) conſenſerunt: negandum eſt ſimpliciter acta eſſe quæ dicuntur. ut 2. primæ Philoſophiæ inquit Philoſophus, & in diſputationibus Auerroës, & Aphrodiſeus in libro de Fato: fabulas enim hæc nuncupant. At hos longè magis pios illis eſſe conſtat: quòd ſaltem ueris miraculis fidem non ſubtrahunt, nec Chriſtum faciunt, aut Moſem impoſtores. Sed hæc extra aleam, de re ipſa dicendum eſt. Sed tamen ſic, ut primò uideamus, cur corpora hominum in aqua mergantur dum uiuunt: & à morte ipſi aquæ ſupernatent: cum tamen poſt mortem grauius cadauer efficiatur: aqua impletis partibus quæ dum homo uiueret

ret aëre implebantur. nam ſi corpus humanum temperamento proximum eſſet tum maximè aqua reſiſtente non parum, tum aëre in pectoris cauitate contento atq; etiam arteriis, dum homo uiuit mergi in aqua non deberet. Itaq; non protinus emergunt, ſed cùm computruerint, indicio eſt, quòd prætumida ſunt cadauera omnia cum ſupernatant, quæ autem putreſcunt, calorem habent prędominantem, ut inquit Auer. 4. Meteororum in Commento magno, folio primo. Rara igitur tunc fiunt, & leuia animalium corpora, impleturq́; aqua & flatu, ob idq́; non amplius ſubſident. Emergunt autem uiuentia omnia, antequam ſuffocentur, bis aut ter ad aquæ ſuperficiem: tum homines, ni præpediantur, ut in gurgitibus accidere ſolet, aut ob ueſtes. Hoc autem ob aërem contentum in thorace contingit. Quare ſi ad molem ſpectemus, hominis corpus plus habet grauium elementorum, quàm leuiũ. Quamuis non una horum ſit ratio: nam Ariſtoteles refert 23. Problematum 26. ſalſam aquam uino ſupernatare, cùm tamen grauior ſit dulci, cui quotidie uidere poſſumus uinum ſupereſſe. & plumbũ ſub eadem ſuperficie aquæ immergitur, cui lignum maioris ponderis nec latius innatat. Attamen ſi ratio Auer. uera eſt, oporteret hominem naturaliter, dum uiuit, aquæ ſupernatare. Similiter iuxta Galeni ſententiam, ſi uera ſunt Philoſophorum fundamenta. Aequalia igitur elementa in mixto tribus modis dicere poſſumus: aut magnitudine, uelut ſi pugillus aquę ignis pugillo immiſceretur: Aut ſub eadem materię quantitate: nam ut exemplo oſtendit Philoſophus 2. de Generatione 37. aqua multiplicatur dum in aërem uertitur: ſi igitur ex pugillo aquę fiant duodecim aëris, cùm aliquid componetur ex aquæ parte una, & duodecuplo aëris æqualiter conſtare dicetur ex his elementis. Tertio cùm ſub eiſdem uiribus: ſed hoc non uno modo: nanq; æquari poſſunt calor & frigus, non tamẽ leuia in eo grauiaq́; ac rurſus grauia & leuia, non autem calor ac frigus, ſiccum & humidũ. Videntur igitur argumenta Auerrois prima oſtendere, nõ dari æquale ad pondus: quod Galenus nõ ſolùm non negat, ſed ut dixi cõfirmare uidetur. Sed in qualitatibus tamen non uideo quomodo Galenus ſtatuere poſsit hominẽ temperatum: nam cùm cutim uolæ talem, ut diximus, conſtituat: partes autem omnes internæ calidiores ſint non parum cute, manus, os, gula, uentriculus, cor, iecur, cerebrum ipſum quod frigidiſsimum iuxta omnes inter membra fermè exiſtimatur, ut in 6. libro declaratur: neceſſe uidetur corpus humanũ calidis ac frigidis non æqualiter permiſceri: neq; iudicium ad id ferre poſſumus, cùm magna caloris uis, iuxta Philoſophi ſententiam, cœleſtis ſit, non elementaris. At ex his ratio 3. Auer. quæ ſola aduerſus Galenum eſt diluitur, cùm miſcẽs calor ſit cœleſtis cum eo qui eſt elementorũ mixtus. Poſtquàm igitur nihil firmum habemus, nec ex ſenſuum conſenſu, nec ex ra-

tione:par eſt,ut omnino Galeni ſententiam tueamur:tum maximè,quòd Philoſophi uerba 2.de Partibus cap.7.iuxta finem,ad id tendere uideantur:inquit enim,cerebrum ob hoc conſtitutum frigidiſsimũ, quòd cor & pulmo ſint calidiſsima:quamobrem temperiem dilexiſſe uidetur. Solùm igitur modus huius temperamenti requiratur, nam prima ratio pro Galeni ſententia haud inualida eſt,niſi ſenſus humanus de his rectè diiudicet, fateri etiam cogimur, nec de ipſis ullam ſcientiam haberi poſſe. Dico igitur continentia ipſa carnes,oſſa,neruos,uenas,neruoſa,membranas, cartilagines,ligamenta & pinguedinem ſimul ſumpta, declinare ad frigidum & ſiccum, ſed eò minus, quò moles horum maior eſt contentis:contenta autem ſunt calidioris & humidioris temperamenti: & hoc uoluit Philoſophus 2.de Partibus,loco adducto. Hæc omnia ſimul iuncta æquale mixtum in omnibus reddunt:cauitates ipſę calidiores omnes,& humidiores quàm par ſit, os, uenter, pectus,cerebrum:at ſolida frigidiora:cutis uerò manus, abſolutiſsimum medium obtinet, finis cauſa ut percipere poſsit qualitates,& formæ, quia tantum recipit de calore influente, quantum illi eſt neceſſarium ad temperamentum medium.ob id etiam intemperatorum leuiter,tactus eſt abſolutiſsimus,temperatorum autem certus.Cætera enim membra uel ob propinquitatẽ nimis inflammãtur,uel ob cauitatem nimiùm replẽtur ſanguine, uel ob ſoliditatem ab eo deſtituuntur. Relinquitur igitur ut ſola cutis temperata eſſe poſsit. Quodcunq; autem corpus æqualem in cute habet temperiem, temperatum eſt:quod autem in una tantum parte,non eſt omnino temperatum: ſed per æquales receſſus utrinq;,uelut calidioris cordis,& frigidioris iecoris, temperati falſam quandam præbet imaginem. Cerebrum autem ob multitudinem arteriarum, quoniam in eo neceſſariò oportebat gigni ſpiritum animalem, tum ob ſubſtantiæ mollitiem calidum non leuiter euaſit,quamuis ſuapte natura ſit frigidiſsimum: atque eo modo calori cordis contra opponitur. Galenus etiam 1. de Tuen. ſan. cap. 5. & 6. ponit hanc æqualitatem cum quadam latitudine, & dabat exemplum de cithariſtis, qui in neruorum lyræ tenſione paululum diſsident: unde alter alteri ſuperueniens mutat. Sed non ſuſtinetur humanum corpus in aqua dum uiuit homo propter tria: primum quòd aqua hæc leuior eſt pura,& ob id non tantum reſiſtit. indicio eſt quòd frigidiſsima non eſt. Secundum quòd mouetur, & fluctuat:& ob id etiam rapit motu ſuo.nam & partes inuicem aquę hoc modo merguntur,aliis ſupra emergentibus.quare maxime periclitantur homines in aquis inæqualiter currentibus:ſemper autem iuxta uortices:minime autem in quietis:minus etiam in his quæ recto alueo,ſenſim fluunt: nam motus qui non rapit, ſuſtinet. Tertium eſt quòd non recte aquæ ſuperſtamus: uidi autem puerum è familiaribus qui adeò bene aquæ ſe

ſuperextēdebat,ut diu ſine motu ſuſtineretur reſupinus. Sed hæc nos non fatigant qui tenemus æqualitatem intemperie qualitatum eſſe poſſe,corpore tamen plus habente de grauitate quàm leuitate. Quod uerò dictum eſt de animalibus ex Collectaneis ad carnes non ad reliquas pars refertur. His uerò quæ ex Meteoris adducuntur,reſpondemus: Calore cœleſti adiuuante,elementarem in generatione ſuperare frigiditatem:nam ſententia Philoſophi clara eſt 2. de Generatione animalium 3. Ad uiuentium genituram,cœleſtem calorem concurrere : in reliquis mixtis nihil prohibet dominari calorem in generante,non autem in eo quod gignitur. Ad Galeni autoritatem dico, quòd ſubiicit,ſe etiam de hoc ſuam explicaſſe ſententiam : quaſi hæc non illius ſit. Et quamuis ita ſit concors Galenus cum Auer.de æquali ad pondus:rationes tamē illę non demonſtrant quia corpus non in medio duorum elementorum, ſed in extremo, ubi ſe tangunt,quieſceret,ut de oleo dictum eſt:id eſt,partim in unius,partim in alterius loco.

CONTRADICTIO X.

Corpus humanum an medicinæ ſubiectum.

MEdicina tractat de corpore humano, ut ſanatur uel à ſanitate remouetur.Ex quo colligitur, quòd medicinæ ſubiectum ſit corpus humanum,ut ſanitati & ægritudini ſubiicitur:prima primi cap.2.de Medicinæ ſubiectis.& ſic exponitur à Gentili ibi:ſic Dinus cenſet:ſic Conciliator etiam tenet in differentia 6.Pro hoc etiam adduco rationes,quia ſanitas non poteſt eſſe ſubiectum neq; ſynonymum:neq; paronymum:igitur nullo modo.Nam ſi ſynonymum, non extendetur nec ad cauſas, nec ad ſigna : quia hæc ad corpora referuntur : nec paronymum, quia ſic erit de ſanis,ægris,& neutris:nam hæc ad ſanitatem dicuntur,ut primo Techni.2.igitur cum ſcientiæ ſecentur ut res,3.de Anima 38. erunt tres ſcientiæ medicinæ. Auerroës etiam primo Collectaneorum 1. Artes practicæ tria continent:Primum eſt,ſcire loca ſuorum ſubiectorum. Secundum eſt,ſcire finem quæſitum ad ducendum ipſum in loca ſui ſubiecti. Tertium,ſcire media quibus inducitur finis in loca ſubiecti. Si igitur ſanitas eſt ſubiectum,ſubiectum inducetur in ſubiectum,& infinita alia,ut liquido appareret,ſequuntur incōuenientia.Eſt etiam illud manifeſtum ex 2.de Anima 27.quòd artifex ſupponit ſuum ſubiectum,deinde diuidit illud per genera,& partes,ac ſpecies:ſed nos non inuenimus,quòd Galenus diuiſerit ſanitatem in partes,eo modo quo corpus humanū, ut in humores,elementa,temperaturas,mēbra ſimilaria & inſtrumentalia.deniq; in totam illam diſſectionem : quare corpus humanum erit uerum ſubiectum. Auerroës etiam in paraphraſi primæ Philoſophiæ, dat diſtinctionem modi conſideran

derandi Philoſophi naturalis, & ſupernaturalis:hic enim conſiderat formam & finem,inquit:ille efficientem & materiam.Liquet autem medici conſiderationem eſſe naturalem : quare non conſiderabit de fine ſuo,tanquàm de ſubiecto,quare nō de ſanitate quæ eſt finis medici,1. Ethicorum 1.Dicebat etiam Philoſophus 1. Poſteriorum 25. quòd ſcientia tria conſiderat,affectus,ſubiectum,principia:ſed de corpore humano affectus oſten dit medicus,quia ſanitas & morbus ſunt corporis affectus, libro de Symptomatum differentiis cap.1.iuxta medium:quare ſanitas non poteſt eſſe ſubiectum.Finis etiam & materia nō coincidunt,ſed diuerſa ſunt,2.Phyſi. 23.ſed ſanitas eſt finis medici, uel ſaltem eius adeptio, lib.de Sectis cap.1. igitur ſanitas non eſt ſubiectum. Nec etiam uideo, quomodo ſanitas,uel ſanum,poſsint eſſe ſubiectum:nam non adæquatum,quia medicus etiam conſiderat de morituris,quo ad prædictionem,etſi non quo ad curam,niſi ut iam dictum eſt:nec poteſt eſſe principale, quoniam etiā de belluarum ſanitate conſideraret:nec commune,nam etiam de ægris conſiderat:quare nullo modo ſubiectum dici meretur. Galenus etiam in Introductorio medic.cap.6.reprobat eos qui dicebant,quòd Medicina eſt ſcientia ſanitatis conſeruatrix, & morborum repultrix: dicens,diffinitio eſt per ea quæ ſemper inſunt: ſed non ſemper medicina hoc conſequitur, ſed aliquando fruſtratur:igitur ſi ſanitas eſſet medicinæ ſubiectum, aliquando ſcientia eſſet abſq; ſuo ſubiecto,quod eſſe non poteſt.Illud etiam dignum eſt conſideratione,quoniam ſi ſanitas eſt ſubiectum,erit medicina de neceſſariis per ſe,& ita non erit ars. 6. Ethic.cap.4. quoniam ars ſolum eſt de contingentibus.Galenus etiam 3.de Simpli.med. cap.5. quicquid medicus conſiderat,in ordine ad humanum corpus conſiderat, atq; in hoc (dicit) differunt à philoſopho naturali,qui omnia conſiderat,comparando ad totam rerum naturam.At in oppoſitum uidetur eſſe ſentētia Galeni in de Partibus Artis medicę cap,8.ubi dicit,quòd ſicut proprium ſubiectum in philoſophia naturali eſt generatio,remotum autem corpus generabile: ſic in medicina proprium & propinquum eſt,diſpoſitio corporis,remotum autem corpus humanum.Sumuntur etiam rationes:nam corpus humanum eſt pars ſubiecti philoſophiæ naturalis, ut ibi ait Galenus: igitur ratione ſubiecti non diſtinguetur ab aliis ſcientiis medicina. Alia ratio eſt, quòd tota Ars poteſt per ſolam experientiam tradi,ſine ſubiecti hominis cogni tione,uel corporis cauſis,aut partibus:ut in Introductorio, cap.enim 2.declarat quòd medicina tota poteſt ſolo experimento tradi: & dat exemplum de barbaris.in 3.autem cap. declarat, quòd cùm rationalis quatuor rebus innitatur,in naturæ,cauſarum,ſignorum,& curæ cognitione,ſolùm empiricus conſiderat ſymptomata,& negligit naturam & cauſas.In cura uerò procedit uel per hiſtoriam, uel per ſimilitudinem auxiliorum,uel

per

per contrarietatem.Idem clarius lib. de Subfiguratione empirica cap.ult. ubi dicit: Hic igitur libellus à me propterea ſcriptus eſt, ut oſtenderem, aliquem empirice medendi artem poſſe conſtituere: dimiſſa omnino inquiſitione de rei ſubſtantia,quamuis multum difficile ſit hóc ad aſſequendum.Item 3. Artis curatiuæ, cap. 2. Empiricus ſolum coarguitur, quòd neſciat inuentorum reddere rationem. 3. etiam de Criſi cap. 8. monetur medicus,ut credat inuentis ſolum,rationem non quærendo. Si igitur cognitio humani corporis, & cauſarum eius neceſſaria non eſt, ſed ſanitatis tantum,ſcientia autem & ars,non poſſunt ſine ſui ſubiecti cognitione cõſiſtere: manifeſtum eſt,corpus humanum non poſſe eſſe medicinæ ſubiectum.Propterea Thadæus Florentinus dixit, quòd ſubiectũ in medicina eſt triplex,Conſiderationis,Finis,& Reductionis: uelut etiã in metaphyſica: nam ibi ſubiectum conſiderationis, ſeu prædicationis (ut ipſe dicit) eſt ens,de omni enim ente conſiderat: ſubiectũ autem finis eſt Deus: reductionis autẽ,ſubſtantia: ut enim omnia ad ſubſtantiam reducuntur, ſic etiam omnia propter primam cauſam conſiderantur. Igitur in medicina conſiderationis ſubiectum res eſt omnis medica, ac regula quæ ad illã artem ſpectat: finis autem,ſanitas: reductionis uerò,humanum corpus. Sed omiſſo exẽplo metaphyſice,dico quòd nos debemus diſtinguere, & quærere uerum ſubiectum: nam Deus non de ente demonſtratur, nec de ſubſtantia: ſed ſanitas de corpore demonſtrari poteſt. Vnde qui hoc dicunt, affectum ſeu paſsionem auferunt, conduplicantq; ſubiectum abſq; neceſſitate.Conciliator Differentia 6. quatuor finxit conditiones ſubiecti: ſed proprium ſubiecti eſt,ut de eo precognoſcatur,quid,& quia eſt:tum quòd omnia in illa ſcientia conſiderata,ad ipſum, ſeu eius affectum reducantur. Vltimo,quòd de eo proprius quidã affectus demonſtretur, per quem ab omnibus aliis ſui generis habitus ille intellectus diſtinguatur. In puris tamen artibus ut ſolùm doceatur ſufficit. Proprium autẽ dico affectũ quarto modo. Homo igitur uerìſsimum ſubiectum eſt medicinæ, nec ut corpus tantum,nanq; & de animi affectibus & operationibus conſiderat.Sed ſi malis Corpus humanum dicere,non prohibeo: modò ne iungas, Sanabile,uel Aegrotabile,nam hæc iam ad affectum, non ad ſubiectum pertinent.Ad oppoſita autem argumenta reſpondeo: quòd & ſi Galeni liber ille ſit, nihil plus uult eo in loco Galenus, quàm quòd ſi medicina ſit per partes diuidenda,nõ ex ratione ſubiecti corporis humani,cùm ſubiectum id ſit commune Philoſopho,ſed addito affectu proprio, tanquam propinquo ſubiecto: non artis inquam,aut ſcientiæ,ſed eius à quo ratio diuidendi ſumi debeat,cõmodiſsimè diuiſionem illam ineamus. Id uerò non pro inconuenienti habemus,quòd de eodem tractet Philoſophus ac medicus: ſed tamen diuerſa ratione, non ſanitatis tantùm uel morbi, nam & hæc

I Phil

Philoſophus conſiderat naturalis, ſed ex modo conſiderandi. Eſt autem hic quadruplex: primus, quod phyſicus generaliter, medicus per ſpecies uſq; ad extrema, diuidit. Naturalis ut à ſola natura proficiſcuntur, medicus ut à natura artis beneficio adiuuanda, aut non adiuuanda. Naturalis ægrum aliud cenſet eſſe à medico, utpote generalius quoddam, atq; communius: cùm in eo neutrum claudat, medicus alterum ab altero ſeiungat. Naturalis etiam omnis corporis uiuentis ſanitatem intuetur, hominis ſolius medicus. Deniq; quintum diſcrimen adiicere liceat: naturalis ſanitatem & ægritudinem ex æquo contemplatur, medicus autem propter ſanitatem plerunq; conſiderat morbum. nequaquam autem propter illius naturam. Eſt uerò conſiderandum, an etiam ob uitæ longitudinem medicus, nulla habita ſanitatis ratione, aliquid conſideret: & an daturus ſit uiperas in cibo, ad ſenium protrahendum, etiam ſi lædant accipientem: ut in hoc caſu, potior ſit aliqua ei cura, quàm ualitudinis. Cùm autem dixit Philoſophus ſecari ſcientias iuxta ſubiectas res, intelligit quæ ſub eadem ratione conſiderantur: ſic ut alias diſtinguant res ipſæ, & quibus res unæ ſunt uaria conſiderandi ratio. Ad aliud dico, quæcunq; de corpore humano dicta ſunt, ſanitati ne ſubiectum eſſe poſsit, tum etiam ſanò repugnare longè magis. Quare nihil plus ibi Galenus uoluit, quàm quòd ars medica, non ſcientia, abſque rationibus demonſtratiuis, non abſq; cognitione corporis humani, tradi poteſt: quod ſeriem locorum inſpicienti liquido conſtat: quare duplex fallacia fit. Ad Principis autoritatem reſpondeo, illum explicaſſe non ſolum ſubiectum, ſed ſubiecti rationem principalem, quæ eſt affectus proprius. Sed eſt difficultas ex Galeni uerbis 1. Artis medic. cap. 3. ubi dicit, quòd medicina non eſt omnium: Si autem homo eſſet ſubiectum, uel corpus humanum, eſſet medicina omnium corporum. Item medicus non conſiderat ſanitatem momentaneam 1. de Tuenda ſanitate, cap. 5. Reſpondeo: Prima autoritas à paucis bene intelligitur: nam Galenus uult ibi ſolum declarare, quòd medicina non eſt ſingularium, quia nec omnium, ſunt enim infinita: nec paucorum, quia inartificioſum. Sed eſt de omnibus ſpeciebus, ſanorum, ægrorum, & neutrorum. Et ideo non ualet, Eſt de homine ut homo, igitur de ſingularibus per ſe ſumptis. (quãuis in genere ualeat) igitur de omni homine. Ad aliud reſpondeo, quòd homo habẽs ſanitatẽ momentaneã, eſt de conſideratione medici: aliter nullus eſſet homo de cõſideratione medici, ut patet: nam ſecundũ ſententiã Galeni, omnes homines, imò omnia, ſunt in perpetuo fluxu: diſpoſitio tamẽ ſecundũ quam quilibet eſt, cùm non ſit perceptibilis à ſenſu, eſt remota à conſideratione medici: quia medicus eſt artifex ſenſibilis, ut dici ſolet: & hoc pauci, aut nulli percipiunt, cur ſic dicatur. Omnes enim artifices, qui cum hoc etiã ſunt ſciẽtes, ut Muſici, & Geometræ, etiã

perc

percipiunt rem prout eſt,& indiuiſibile, quia tale indiuiſibile puta diapaſon,poteſt eſſe firmũ & nõ fluens:quia nõ eſt in materia generabili,& corruptibili ut ſic.Ille etiã Aſtrologus, qui cõſiderat luminariũ cõiunctionẽ, quæ eſt momẽtanea,quamuis nõ maneat,cõſiderat tamen, quia nihil uult operari circa illã.Cùm igitur medicus ſit ſciens,& nõ purus artifex, & habeat operari circa ſubiectũ ſuũ,& ſubiectum non cõſtet unquam ſub uno affectu propter materiã:cogitur medicus ſolus inter omnes ſciẽtes diiudicare ex ſenſu,nõ ex rei ueritate:& ob hoc ſenſibilis artifex, cùm tamẽ oẽs artifices ſenſibiles ſint principaliter nũcupati.At exẽplũ de homine quomodo naturalis ſit,ſubiectum ſcientiæ ſimul ac medicinæ ex mundo accipe. hic enim eſt ſubiectum naturalis Philoſophi, & Aſtrologi, non autem cœlum, ut quidam putant: ſed hos diſtinguit ratio conſiderandi. Vnde eodem modo Philoſophus naturalis etiam à primo Philoſopho ratione conſiderationis ſeparatur.

CONTRADICTIO XI.

Olera an facilis concoctionis.

QVòd autem & pani,& multo magis lactucæ & betæ,multa trãſmutatio requiratur, quomodo ſanguis fiat,omnibus patere arbitror 1. de Natural.facult.cap.10.oſtẽderat autẽ rationẽ: quoniã oportebat colorẽ ac ſubſtantiã ſanguini ſimilẽ fieri.Porrò ſanguis rubeus,& ſubſtãtia craſſior lactuca eſſe uidetur:nam ſanguis,ut ibi dicit,carni proximus ualde eſt, niſi quòd illa cõcreta eſt.Lactucã autẽ Galenus 2. de Alimẽtis cap. de lactuca,oleribus aliis prætulit,cùm inquit: Sciendũ autẽ, quòd cùm omnia olera ſanguinẽ paucisſimũ gignãt,& praui ſucci:lactucã non multũ quidẽ generare,neq; mali ſucci,ſed neq; omnino laudabilis.Oliuas uerò duriores ſubſtãtia eſſe cõſtat,magisq; à ſanguinis natura remotas,quàm lactucã: & tamẽ in 6.de Tuẽda ſanit.inquit,(quod & aliàs recitauimus) Quibuſdam ſolo pane ueſci abſq; obſonio nõ placet,ſed cum palmulis,oliuis,melle,aut ſale ſumũt.Sit autẽ cuiuſq; modus qui decima hora concoctus eſſe posſit. Iuſſerat autẽ ut quarta hora cibum hũc ſumerẽt:igitur in ſex horis ſperat palmulas & oliuas cum pane ſumptas cõfici poſſe. Difficiles autẽ palmulas cõcoctu 2.de Alimentis,peculiari quadam noxa dixit:quò fit, ut tripliciter hic ſibi non conſtare uideatur.Nam primò palmulas concedit, difficiles concoctu in tam breui temporis ſpatio abſoluendas. Carnem autem prohibet,quam uidetur facilem propoſuiſſe,ut diximus,ex primo Facultatum naturalium.Secundo olera improbat, ſed tamen cùm leuiora ſint, cur non exhibet magis quàm palmulas,quas dixit dolorem capitis, & obſtructionem iecoris concitare? Nec eſt quòd dicas, illum alienũ, non proprium morem recenſere :nam utrunq; probat,ſed proprium tamẽ ut me-

liorem præponit. Tertiò lactuca uidetur eſſe ſecundum frigiditatē fontanæ aquæ,6. de Simplicib. medic. & in eodem mitiorem ac tepidiorem frigiditatem attriplici ineſſe oſtendit: nam in primo gradu, ac ſub leui temperie,ipſum conſtituit: remotior igitur à ſanguinis natura eſt lactuca,quàm attriplex, & tamen meliorem gignit ſanguinem (ut declarauimus) quàm attriplex,& facilius concoquitur, cap. de attriplice.2. de Alimentis. nam lactuca eſtur tam cocta,quàm cruda: attriplex crudū omnino inutile. Perit igitur ratio illa à Galeno ſcripta in primo de Facultatibus naturalibus. Præterea nunc quod de turbatione dici ſolet 1. Regim. acut.18.ubi nihil magis cōcoctioni obſiſtere creditur,cùm lactuca nihil tale habeat,2. de Alimētis,cap.proprio:neq; enim aluum aut ſiſtit,aut lenit. Illud mirū,cur 5.de Tuenda ſanit.ubi de Regimine ſenum loquitur, exēplum etiā adducēs Antiochi medici,& Telephi Grammatici:& 2.de Alimentis cap.de oliuis,quomodo laudet hæc ante cibū,quæ proritare habēt aluum, exhibens ex garo oliuas, quæ ſunt proculdubio concoctu difficiles.& 1. Regim.acut. 18. illos maximè improbet,qui ius & garū cum oleo cerebro miſcent:nam hæc turbant,& cōcoctionem impediunt, inquit, cogentia deſcendere quæ ſunt difficilia concoctu,quale cerebrum eſt. Hæc ſunt difficiliora forſan,quàm quis putet.Sciendū tamen aliquid dici difficilius,uel reſpectu primæ coctionis,uel pluriū. uelut caro in prima coctione nō admodū eſt difficilis,ut diximus in Cōtradictione 7. tractatus 5. & ſic hoc modo lactuca carne difficilius concoquitur: quia tamē longe plus alimenti reſecatur ex carne,quàm ex lactuca,ideo in ſecunda & tertia coctione,caro plus exhibet negotii,quàm lactuca. Hac igitur ratione, cùm omnia olera parum nutriāt,ut declaratū eſt, omnia ſunt facilioris coctionis,quàm caro,uel panis: niſi ſi quid obſtet propriū, ut in radicibus durities,in urtica uis agreſtis,& malè tractabilis: in aleo immodica caliditas, in melongena fungoſa ſubſtantia, in ebulo odor prauus. Olera igitur, ut braſsica, blitum, lactuca, attriplex, & talia, leuius concoquuntur, quàm panis, caroúe: nec diſcrimen latet, aut mediocre in hoc eſt. Galenus autem 1. de Facultatib.naturalib.ſolùm rationem ſubſtantiæ declarauit. Vnde ſi quis tantum lactucarum comederet, quòd ſanguis ex ea prodiret tantus,quantus ex dimidia carnis libra, tunc non ſolum lactucæ illæ difficilius concoquerentur, quàm caro illa, ſed etiam ſtrenue offenderent hominem.De temperamento uero,lactuca minus cōcoctioni apta eſt,quàm attriplex,ratione frigiditatis: non autem humidi, nec ſubſtantiæ:nam attriplex humidum in ſecundo habet temperamentum, ſubſtantiamq; duriorem:lactuca uerò friabilis ac mollior: ſi tamen ſeneſcat, affligit grauius uentriculum,quàm attriplex, ob immodicam intemperiem. Conſilium uerò in 6. de Tuenda ſanit. eſt, ut non cibi leues ſumantur,

ſed

ſed qui parum nutriant:quia periculum eſt de obſtructione iecoris potius, quàm de uentriculo: unde periculum exercitii maius eſt ob ſecundam, quàm ob primam concoctionem. Secundum eſt, ut quæ ſumuntur non deſcendant faciliter:ob hoc nec mel,nec palmulæ,nec oliuæ,ſi ſine garo ſumantur,diſconueniunt:neq; enim deſcendunt,nec multum nutriunt. Deteriores tamen palmulæ ex his omnibus ſunt: tum oliuæ, ſi ex garo ſumantur. Peſsimum omnium, ſi potus adiungatur magnus,nam paruus quandoq; eſt neceſſarius,ut cibus diſſoluatur. & quamuis grauis noxa ex multo potu præſens accedat:ſi tamē abſint nutrientia copioſe,nō multum iecur periclitabitur obſtructionibus.Sed olera & quæ aluū proritare poſſunt,conueniunt ante cibum,ſi parum potus aut nihil, nihil nutriens,panis parum adiicias: nam ſic detrimentum primæ coctionis in uentriculo inteſtinorum uis & ipſa concoctrix ſupplebit. His rationibus,non conuenientibus oculis,intendere opus eſt,& ſubtili intellectu.nam fermè auſim antiquos dicere, non plenè illas aſſecutos: cùm tamen maxima bonæ ualitudinis tuendæ ratio ex hac contradictione pendeat. Sed & ſi quis proritantibus aluum in totum abſtineat, non parum ad uitæ longitudinem confert.

CONTRADICTIO XII.

Materia quæ concoquitur an neceſſario in alimentum tranſeat.

SCio quàm multos torquebit Telephi Grammatici exemplum, qui olera eſitabat ante carnes:& quod Galenus præceperit abſq; diſcrimine,ut mollientibus aluum ante cibum utantur ſenes: & quod 2. de Alimentis cap. 22. docuerit etiam maluas cum garo & oleo à Rhetore, ante carnem etiam ſuillam ſumi ſolita:& quòd Auicennæ hoc ſit etiam præceptum. Verùm nos optimam docuimus inſtitutionem,quæ proxima illi eſt nunc dicetur:Nam in quibus cibi è uentriculo non facilè exeunt,tum maximè ſi quies ſubſequatur,tales etiam cum nutrientibus,quæ turbant, leuiter accipere poſſunt:unde in cœna etiam magis. Quædam autem mouent ſimul ac aſtringunt,ut oliuæ non admodum maturæ:& harum uſus forſan non periculoſus.quippe qui ad coctionem & moram aſtringentem uim obtineat:ubi in excrementa abierit, ſalſedine gari expultricem proritat. Rhetoris tamen regimen haud probandū eſt:ſed &,ut uidetur,male proſpera utebatur ualitudine. Verùm patefacta ueritate ad alia potius tranſeundū erit.Galenus in Medicinali arte lib.3.cap.6.inquit: Coctio eſt quæ putredinem finit, manente ſubſtantia. Loquitur autem ibi de coctione materiæ febris: quamuis omnes tranſtulerint mutationem qualitatis quæ certe aliquid communius coctione continet.Galenus iterum in 1.de Differentiis feb. cap. 6. dixit: Species putredinis eſſe innumerabiles:

genera autem tum in febribus,tum in phlegmonibus tria. Primum cùm natura euincit putredinem, ſitq; pus in phlegmone, uel humor in urinis ſubſidens,nam talis inquit humor non abſolute putridus eſt,ſed uim aliquam continet coctionis. In ſecundo autem (dicit) genere ſunt,cùm uis coquendi adeo imbecillis facta eſt, ut nullam in putreſcente humore ad benignum faciat tranſmutationem.Inde ſubiungit, de primo genere loquens, Altera autem putrefactio, quam & coctionem eſſe diximus. Sed tertium genus eſt, cùm ſemiputridus humor eſt: nam tunc ad integritatem,pro magna parte ſaltem,reduci poteſt:ut 2.Aphor. Com.17.iuxta finem.Ex his liquet,coctionē aliud eſſe omnino à nutritione. Philoſophus quoq; in 4.Meteororum 17.inquit: Aliis ad quandam ſubiectam formam contendit:ubi ſcilicet humor,qui torrebatur,aut elixabatur,uel putreſcebat,uel alio modo incaleſcebat,talis tantusq; euaſit. Tunc enim utilis eſt, & concoctionem recepiſſe dicitur,ut muſtū,& quæ in tuberculis collecta ſunt,cùm ad ſuppurationē peruenêre:& lacrymæ,tum ſordes quæ in oculis obortæ ſunt:& cætera ſimili modo.Hoc autem omnibus obtingit,cùm materies,atq; humor ipſe uictus fuerit.Hæc autē eſt,quę in ipſa caliditate, quę in ipſa natura eſt, definiri ſolet:nam hoc tandiu natura eſt, dum in ea ratio ipſa inſit.Quocirca & eiuſmodi,& urinę,& alui ſedimēta,& omnino corporis excrementa,ſanitatis indicia ſunt:& cōcocta dicuntur, quòd humorem à calore uinci ſignificēt.Superius autē declarauerat,finem coctionis cibi eſſe nutritionem: hic uerò quòd alius ſit finis huius coctionis,alia forma. Auerroës uerò in Commento dixit: Et hæc concoctio fit,quando nulla pars eius quod concoquitur,apta eſt tranſire in id,quod eam concoquit.Ex hoc igitur patet, quòd aliud eſt genus coctionis, quàm alentis: aliusq; finis, quàm aſsimilatio. Nec obſtat,quòd Ariſtoteles definierit in principio cap.coctionem ſic:Concoctio quidem igitur perfectio eſt,à naturali & proprio calore,ex oppoſitis paſsiuis.quod Alexander 14.quęſtione tertii naturalium quæſtionum ſic explicat:quòd ſit perfectio acquiſita in paſsiuis oppoſitis,à proprio calore. Nam hanc diuiſit poſtmodum ratione finium:quædam enim nutritionis cauſa eſt, quædam euictionis,ut in tuberculis, ac excrementis. Non igitur omnis coctio nutritionis cauſa, neq; aſsimilans:quamuis omnis coctio eodem modo in paſsiuis fiat, & ab eodem calore. Auicenna etiam prima primi, Doct.6.cap.3.iuxta principium idem ſenſiſſe uidetur: ſunt autem uerba: Nutritiuæ uerò operatio in his quæ ſuperflua ſunt erit, ut ſi poſsibile fuerit, in nutrimentum ea permutet:quæ actio etiam concoctio nominatur:aut ut præparet ea facili expulſioni à membro, attenuando craſſa, inſpiſſando tenuia, diuidendo quæ tenacia ſunt:& hæc operatio dicitur maturatio, ſeu coctio. Ex quo patet,quod & ſenſit Auer.7.Collect.9.concoctionem nocitiui eſſe ad expulſion

pulſionem,non ad nutritionem,tanquàm ad finem: formam uerò eſſe facilitatem expulſionis,& non aſsimilationem membri. Adduco etiã duas rationes pro hoc: natura agit ad finem proprium, & non imaginarium: ſed proprius finis noxii humoris,qui emendari non poteſt, eſt expulſio, non nutritio:igitur præparat ad expulſionem, non ad nutritionem. Nec ualet quod dicat Villanouanus, cuius eſt inuentum hoc non inelegans, ſcilicet, tueri partem oppoſitam eſſe unum opus naturæ; nam uidemus quòd eadem natura diuerſas habet functiones iuxta diuerſa obiecta:ſuperflua enim expellit, utilia attrahit: igitur etiam aliam habebit operationem ſpecie diſtinctam circa expellendum humorem,& circa eum quo uult nutriri. Alia ratio eſt,quòd ſequeretur,quòd puris color, quando eſt abſolutum,eſſet diuerſum pro natura membri,& nõ ſemper album. Oppoſitum dixit Galenus 1. Prognoſticorum,ultimo:& omnes cõcedunt:ſequelam deduco,nam natura per te intendit illud aſsimilare naturæ membri. Sunt autem membra omnia diuerſorum colorum, uelut iecur eſt rubrum,igitur ſanies in eo rubra eſſet laudabilis. Diceret ad hoc, quòd concoctio fit à membris quæ ex ſemine ortum habuerunt: omnia uerò illa candida ſunt. Sed hoc eſt falſum,nam uenę ſunt rubræ,& propter hoc ſanguinem generant rubrum.& certe quomodo ſi iecur concoquendo dealbat, in rubrum tranſmutat ſanguinem. & Galenus 1. Virtutum naturalium(ut diximus) cap.10.docuit,quòd oportet nutrimentum tranſmutari ſecundum colorem eius quod nutrire debet. Palàm etiam eſt, carnem exteriorem eſſe rubram,& maximè muſculorum: & tamen ſuppuratio bona ſemper ex toto eſt alba. In oppoſitum uidentur uerba Galeni 2. ſuper primum Epide. 44. cùm enim dixiſſet Hippocrates, Maturationes excrementorum undiq; tempeſtiuæ,aut bonæ,& decretorii abſceſſus ſunt conſiderandi. Galenus declarans inquit, πέψις γάρ τις ἐστὶ τῶν παρὰ φύσιν ὁ πεπασμὸς τοῦ νοσήματος. Coctio enim quædam eſt eorum quæ præter naturam,morbi maturatio. Subſequuntur autẽ. Hæc autem concoctio in coquentis ſubſtantiam deductio quædam eſt eius quod concoquitur. Ergo ubi corpus bene habet, cumq; ei quod concoquitur, naturæ intercedit familiaritas cum concoquente,mutatio fit totius concoquendæ materiæ,aut maxime eius partis,minimumq; ſupereſt ſemicoctum. At uerò cùm præter naturam affecta fuerint, quod accidit, cùm à natura immutantis aliena fuerint,quod aſsimilatur paucum eſt,excrementum uerò ſemicoctum multum. Et ut in ſanis corporibus excrementa, ſic etiam in ægris concoctionem indicabunt. Liquido igitur apparet, iuuantis humoris & nocentis unam eſſe coctionem à natura intentam, non ſolùm ratione agentis caloris,ſed finis,qui eſt nutritio,& formæ, quæ inducitur,eſtq; aſsimilatio. 2. quoq; Aphor. 47. Quæ pus generat tranſmutatio, medium

inter

inter putredinem,& nutritionem,modum obtinet:cùm ab utroq; calore ſimul fiat,& naturali concoquente,& eo qui præter naturam eſt putrefaciente.Sed & in 8.de Medic.ſecundũ locos,cap.8.declarat iuxta medium, coctionem eſſe mutationẽ,qua aliquid in id quod nutritur,ex eo per continuam aſsimilationem transfertur.Declarat autem ibi eam eſſe,& uitioſorum,& bonorum humorum. Verùm nullibi clarius quàm in 5.de Simplic. medic. cap.6.uerba illius ſunt hæc:Etenim cum tres in animaliũ corpore mutationes ſint:una planè ſecundum naturam, cùm cibus in uentre concoquitur,aut in uiſceribus,unde ſuccus fit,ex quo unaquæq; pars nutriatur. Altera planè præter naturam, in omnibus putreſcentibus:& hæ inuicem contrariæ ſunt. Tertia miſta & media,naturalis ac eius contrarię particeps. Siquidem mutationi ſecundum naturam duo hæc inſunt,ut à calore naturali ſuperetur quod mutatur, & ut familiare corpori euadat: ei uerò quæ præter naturam fit,mutatio fit ab aliena caliditate, & ad nihil utilis. Media uerò earum quæ ſuppurationes comitatur, ab ingenito fit calore, non tamen planè dominante, & in materia non prorſus benigna,neq; tamen omnino aliena. itaq; ut naturales mutationes à ſimili calore foris admoto iuuantur,ſic & ſuppurationes. Quare coctiones mirum in modum adiuuant puelli,tum etiam catuli admoti uentri:confert enim fomentis uberius hoc,quoniam illorum calor fomenti calore nobis eſt familiarior. Quapropter quod ad mouẽdum pus adhibebitur medicamentum,natiuo calori ſimilẽ habere debet.At uerò quale illud?cùm febrium, ut diximus, & phlegmonum penitus, quod ad hoc attinet,ratio una ſit, tum in ſputis,1.de Criſi 18.iuxta finem.& 2.Prognoſticorum 46.& 4.Regim.acut.77.& 78.declarat in eodem libro textu 44.dicens:Corpus quieti permittere,ungere,& æqualiter contegere oportet. Vbi Galenus inquit: Coctio nuncupatur nutrituræ ſubſtantiæ permutatio,ſecundum qualitatem exiſtens.Natura igitur aſſumpto deuoratoq; alimento,à cæteris quidem motionibus ceſſare debet,ut ſoli uacet coctioni:ſed ſi aliquando imbecillior reddita fuerit, aliquo externo indiget auxilio:quo etiam modo, & in ea quæ in uenis elaboratur coctione, eo opus erit. Cùm uerò in 47. textu Hippocrates poſuiſſet laborantẽ febre graui & implacida ſub initio morbi ac materiæ cruditate,coctionem docens illius,inquit:Iacere autem in conclaui obſcuro debent,& lecto ualde molli, diuq; habitum eum ſuſtinere,nec iactare ſeſe,id enim eos multum iuuat. Hypochondriũ autem lini ſemine illines,ex aqua & oleo decocto,ac tepido,cauens ne refrigeretur.Ergo gloria dignus eſt Villanouanus huius tam pulchri præcepti inuentor:cuiq; enim ſua laus reddenda eſt,etiam ignoto & uiuenti,qualem ego opto eſſe:nam hominem non noui.Subiiciendæ autem ſunt & rationes illius:ſed prius,tanquàm in clara iam re,referam quæ ex his deducuntur

tur duo præcepta nobiliſsima. Primum concoctio morbi iis eiſdemmet fit auxiliis, quibus cibi coctio adiuuatur: quiete, molli ſtrato,iunctione, leui pedum frictione,ſomno,obſcuro loco,balneo, cibis calidis boniq; ſucci,uinoq;,cum citra quatuor exceptiones exhiberi poteſt,licebit & ſingulari loco cerata apponere. Secundum autem eſt, quòd ex hoc manifeſtum fit, cur adeò uictus tenuis febribus conferat, nempe materia concoquitur à membris neceſſariò deficiente alimento ut nutriatur, quamobrem & breuiſsimus morbus euadit, & iudicium tutiſsimum. Quocirca ratio prima conſurgit, Galenus enim 1. Aphor. 22. & 4. etiam Aphoriſm. 22. uult tria à natura fieri: primò coctionem,ſecundo ſegregationem,tertio expulſionem. Quorſum igitur ſegregatio impuri, ſi quod concoquitur totum in pus euaderet? Manifeſtum eſt igitur, operationem eſſe unam naturalis caloris, qua utile aſſumit in nutrimentnm: inutile autem, cùm in illud naturaliter agat, atque ideo etiam neceſſariò, ſibi quantum poteſt aſsimilans ad expulſionem præparet: iam ſeparatum,& ob qualitatem caloris alieni membris inimicum. Inde ſecunda ratio exoritur.nam 1. Prognoſticorum ult.& 5. Aphor. 39. & 3. de Naturalibus facultatibus,& 4.de Vſu partium, & 6. de Placitis Hippoc. & Platonis, membra ſibi non aliis concoquunt non habentes ipſa prouidentiam, & ſi forſan architectus illorum habuerit ut in mamillis: igitur conantur etiam ſibi aſsimilare quod concoquunt: & ideo neceſſario actio illa ſuppurationis eſt propter nutritionem, quamuis reſiſtente alieno calore,magna pars ueram coctionem ſubterfugiat, & ſuppuretur. Alia ratio ſumitur ex 5. de Simplicib. medic. cap. 8. tum etiam ex 14. de Arte curat. cap. 13. in horum altero præcipit, ut quod alienum eſt, omnino tollatur ex toto: quod autem inutile habet utili coniunctum, ſimilibus foueatur: dicitq;, ſi poſſemus phlegmoni manum perpetuò ſupertenſam continere, breui ad ſuppurationem uenturum: quò fit, ut intelligamus, naturam utile quidem in omnibus ſemper ad ſe transferre: ibiq; agit de carnium contuſione, expreſsioneq;, indicans ſcilicet, partem ſucci in alimentum tranſire, partem ex toto corrumpi. Sed & ſi quis 12. Artis curat. mentem Galeni inſpiciat,dum febris ab humoribus crudis tractat curationem,in cap. 3. facile intelliget,dum trium dierum inediam præcipit, eius humoris partem in alimentum corpori concoqui, partem autem in ſuppurationem ut expellatur.

Vltimum fundamentum huius opinionis ſumitur ex ſimilitudine auxiliorum,utriq; enim coctionis generi eadem præſidia ut in 4. de Tuenda ſanitate, cùm de cura crudi humoris agit. Quin etiam 7. de Simplic. medic. cap. de croco,uim habere dicit concoctricem, quòd calore ſit temperato,modiceq; aſtringens,hoc coctioni cibi confert. Addit autem,quòd

emplaſticam habet naturam, hoc ad concoctionis partem ſuppuratoriam magis pertinet. Eſt enim uirtus emplaſtica 5. Artis cur. cap. 3. cùm medicamentum craſsitie partium cutis poros claudere poteſt.

Eſt autem aduertendum, ut colligitur in libro de Conſtitut. artis med. & in de Sanguinis miſsione, & 2. Facultatum naturalium, non tantùm humorum, ſed ciborum uitiatam coctionem morbos facere. Fit autem coctio, ex 6. de Dogmate Platonis, & 2. Aphor. 7. ex ſolidorum uirtute, nutrimentum ſibi adnitente aſsimilare. Per hæc ad argumenta: ad Philoſophi autoritatem, quamuis accipiat Coctionem ſub alio ſignificato, nihilominus nihil plus uult, quàm quòd antequam humor ſyncerus euadat, natura operetur in eum per ſe: per accidens autem in partem quæ concoctioni ueræ rebellis eſt: nam fermè, quamuis non ſemper, materia praua boni aliquid habet admixtum. Et hæc eſt cauſa, quòd in tertianis & quartanis in initio acceſsionis apparent ſpontaneæ expurgationes: quia humor ille iam eſt ſeparatus. Dico igitur, quòd calor agit in humorem corruptum, ſed non per ſe: uerùm ut agat in utilem. Quòd uerò Philoſophus accipiat alio modo Coctionis nomen, patet: quia diſtinxit eam in tria 6. Maturationem, Aſſationem, & Elixationem. quare longe generalius capit quàm Galenus. Si quis autem roget, ſub quo genere contineatur hæc coctio? Reſpondet Philoſophus ibi in ſectione 19. commentatoris, quòd ſub maturatione. Villanouanus tamẽ paululum à noſtra reſponſione, ac opinione declinat.

Ad argumenta noſtra, ad primum reſpondeo, quòd in principaliter intentis uarietas obiectorum facit uarietatem uirtutum & actionum, ut de cibo & excremento. Sed quia, ut dixi, natura hîc non agit, niſi ut operetur inutile, non fuit neceſſaria alia uirtus. Ad ſecundum dico, quòd Galenus reſpondet 1. Prognoſticorum ult. quòd hoc accidit, quia uirtus concoctrix eſt in membris ſeminalibus, quæ ſunt alba: & dat exemplum de ſemine, quod & ipſum album eſt. Sed exemplum primò eſt dubium, ut uidebitur ſuo loco: quia ſemen candidum fit ab alba carne teſtium. Secundò, quia membra ſeminalia plerunque ſunt frigida, ut os, cartilago, membranæ, nerui, & neruoſa: & non uidetur quomodo melius & ualidius concoquant carne ipſa, quæ eſt calida. Sed admittatur. Quomodo igitur iecur non dealbatur, ſi nutritur ex alimento albo? Forſitan dicere oportebit quòd duo calores contrarii uincente naturali, efficiunt colorem album: ſicut calor cum humido facit omnes plantas in foliis uirides, iuxta Philoſophi ſententiam, in libro de Coloribus. Et hoc eſt ueriſimilius: quia quando ulcus in carne ſanatur poſt ſaniem albam, uidemus uincente calore naturali, humorem rubeſcere: igitur cauſa candoris eſt potius calor nõ naturalis. Et cùm conatus fueris hic tueri Galenum, uidebis innumeras

diffic

difficultates: niſi illius uerba ſic interpreteris, quòd membrorum ſeminalium uis etiam iuuat ad candorem: nam præter reliqua, illud eſt manifeſtiſsimum, quòd ſanguis etiam extra effuſus, putreſcensq́;, dealbatur: quare illa erit cauſa coadiuuans non principalis.

CONTRADICTIO XIII.

Concoctio omnis an condenſet.

QVæ uerò concoquuntur, ut craſsiora & calidiora euadant, neceſſe eſt. Nam ei quod concoquitur ampliorem molem calor tribuit, & craſsius illud, aridiusq́; reddit, 4. Meteororum 18. Hic Philoſophus reddit in his uerbis rationem dicti: nam calor reſoluit ſubtiliores & humidiores partes, igitur exiccat & condenſat. Additur & peculiaris ratio à Conciliatore, differentia 50. dum hanc tractaret quæſtionem: quæ nõ tenet de omni coctione, ſed ſolùm de ea, quæ ordinatur ad nutritionem: nàm omne quod mouetur, eſt partim in termino à quo, & partim in termino ad quem, 5. Phyſicorum 65. in textu. At nutritio & coctio ſunt quidam motus, 5. Phyſicorum 7. Relinquitur igitur, cùm hæc mutatio fiat ex humore in membrum, & membrum ſit craſsioris ſubſtantiæ quàm humor, ut humor ille perpetuò condenſetur, accedens ad naturam membri. Alia ratio eius, quòd ordinata in finem aliquem naturã recipiunt eius in quod ordinantur, 2. Phyſi. 23. ſed coctio ordinatur in reſtaurationem ſolidorũ, & poſſent reduci ad unum fundamentum. addo ego utile pro medicis, quãuis ſingulare: niſi ita eſſet, homines ex quacũq; febre in hecticã inciderẽt. quia ſi attenuaretur humor in cõcoctione, nõ eſt cauſa cur in febribus putridis, ros ille non ſupercalefiat, & omnis humor ad nutritionẽ paratus: & ſic ut illico contabeſcat patiens. Galenus quoq; 4. Regim. acut. 4. exponens ea uerba, LIQVIDAE DEIECTIONES, inquit, Coctio omnis cogit & condenſat. & 4. de Locis cap. 8. poſt principiũ, In pulmonis affectibus initio tenuia, ubi cõcoctũ fuerit craſſa expuuntur. Idem in 5. cap. 7. pag. penult. capituli: Nam omni parte inflammata cui craſſum tegmen non incumbit, in primis quidem ſanies tenuis defluit, quæ concocta deinde inflammatione craſsior, & puri ſimilior redditur. Neq; uerò aliud magis in libello de totius morbi temporibus edocet, quàm hoc, in febribus, ulceribus, tumoribusq́;, quam quòd ab initio tenuia apparent ſuccedente tempore dum concoquuntur craſsiora euadunt. Ad oppoſitum eſt autoritas Galeni 5. de Simplicib. medic. cap. 12. Nitrum, & aphronitrum, & abrotanum, ac talia, uirtutem habent extenuandi craſſos ac lentos humores, præparandiq; ad expulſionem. Et in de Attenuante uictu, cap. 12. de odoratis, calidis, craſsis, dulcibusq; uinis ſermonem habens, inquit: Non enim incidenda tantum ſunt, aut calefacienda, quæ ſputo ſunt expurgan-

da,ſed moderatè etiam humectanda, ne ſiccata ac lenta reddita ſputa, tuſſes excitent,exitusq; uiolentia ,uas aliquod in ruptionis diſcrimen adducatur. Quamobrem quæ uina ſunt craſſa & dulcia, propterea quòd humorem habent craſſum. & ob id ipſum perdurantem, in thoracis pulmonumque affectibus, ſi cum tenuantibus medicamentis adhibeantur, multum adferent commodi. Aëtius quoque lib. 5. cap. 29. ordinem hunc urinarum oſtendit: In ſubtilibus primo nebula ſuprema, pòſt in medio, pòſt hypoſtaſis apparet. At ubi morbus ex craſsis humoribus proceſſerit, initio in urina apparet ſedimen, ex quo multi coctionem, quæ nondum peracta eſt, peractam eſſe putant: pòſt eneorema: ultimò nebula ſuprema. Hic igitur duo coctionis ordines fiunt manifeſti, quorum primus fit per condenſationem, ſecundus autem procedit attenuando. Arabes etiam omnes coctionem attenuantem admittunt, de condenſante uerò ſunt diſcordes, ut prima quarti trac. 2. cap. 7. iuxta medium. Sed & rationes multæ iſtud ſuadent. Prima eſt, & à Conciliatore adducitur,excrementa naturam oſtendunt eorum, à quibus deciduntur. 2. Artis medicæ 74. At ſuperfluum tertiæ concoctionis eſt ſudor, uel halitus, ac uapor: ſecundæ autem urina: primæ feces: igitur concoctio non ſolum noxii, ſed & iuuatiui attenuando procedit. Ad hoc dat duas reſponſiones: prima ſolum habet uerba: ſed ſecunda innititur huic,quòd ubi fit ſecretio, illa fit ad oppoſita,à ſubtilibus craſſa, à craſsis ſubtilia reſecantur: nam aliter talia relinqui non poſſent. Reſponſio hæc non uidetur ſatisfacere: debet enim halitus ille habere aliquid proportionale cum nutrimento ultimo: igitur impoſsibile eſt ut ſit adeo craſſum ut primum quod concoquitur. Item 2. Aphor. 9. Craſſa debent attenuari & incidi: quare concoctio ſic procedet. Forſan dices,quòd hæc eſt præparatio,ut inquit Villanouanus: contrà ſi coctio condenſat & hæc eſt neceſſaria, quia crudi humores, & præparatio attenuat, igitur humor idem ſimul attenuatur & condenſatur. Per idem oppugnatur expoſitio quam dat literæ Aëtii,quòd intelligat de coctione cum præparatione coniuncta,nam non obſcurum eſt quod ſic idem humor, & ab eodem agente naturali calore, & eodem modo, condenſabitur & attenuabitur. Item in generatione ſpirituum fit coctio,& attenuatio, aliter non eſſent ſubtiliſsima noſtri corporis pars. Adduco etiam rationes eius in oppoſitum: nam coctio quæ fit in uentriculo eſt ſimilis elixationi: in elixatione quod coquitur ſubtilius euadit: indicium eſt leuitas, & quòd facilius ſuperatur à calore naturali,& quòd mollius eſt. Calor etiam quamuis reſoluat humidum, tamen rarefacit quod denſum eſt: unde uidemus, quòd æs diutius coctum euadit poroſum & leue: unde etiam primo de Medicamentis ſecundum genera,cap. 5. iuxta principium. ſpuma argenti,craſsitiem amiſit ex ignis

uirib

uiribus. Ad quid etiam damnauit Hippocrates & Galenus 2. Prognoſticorum 46. craſſa ſputa & humores, ſi craſsities eſt ipſa cōcóctio? Galenus etiam in de Conſtit. artis medic. cap. 19. curatio quidem omnis per contraria, craſſa attenuando, tenuia incraſſando, utraq; communiter concoquendo. Cùm etiam bubula caro concoquitur ipſa attenuatur neceſſariò, cùm ſit craſsior humana carne, & condenſatur, & ſic ſimul duo contraria efficiuntur ab eodem calore in idem ſubiectum. Sequitur etiam ſecundum ipſum, cùm extenuatio ſit opus expultricis, ut concoctrix ab extenuationis munere liberaretur, quòd ante concoctionem craſsi cibi neceſſariò expultrix operabitur, quod nunquàm Galenus dixit, oporteret etiam ut humor non præparatus ante præparationem expelleretur: ſed quia hoc incidit in opinionem de uirtute diſcretiua, quoquomodo ab Auerroë poſita relinquatur. Oua etiam apala (3. de Alimentis cap. 22.) celerrime nutriunt. uel igitur quod concoquitur ad craſsiſsimam ſubſtantiam oportet reduci, & ſic tenuiſsima, ut uinum, & oua, tardè concoquentur, contra Gal. 3. de Temperamētis, cap. 2. in initio: uel ad mediocrem conſiſtentiam, & ſic quæcunq; erunt craſſiora, ea conſiſtentia, attenuatione indigebunt. Item in attenuatione, uel ſit comminutio partium, & ſic non differt ab inciſione, nec eſt uera attenuatio ſubſtantiæ, nec ſunt duo, ſed unum, Attenuare, & Diuidere: nam auri limatura aurum eſt. Vel eſt uera attenuatio ſubſtantiæ: igitur cùm reducetur ad mediū, erit humor uel cibus concoctus. Ad quid enim uerè attenuare ut iterū incraſſeſcat? Mirum autem eſſet, quòd Galenus hoc alicubi non dixiſſet.

Pro hac contradictione ſciendum eſt, quòd concoctio omnis condenſat iuxta Galenum, & iuxta etiam Ariſtotelem. Verùm ſcire oportet, duo eſſe quæ circa materiam tranſmutandam conſiderantur, Præparationem, de qua loquitur 2. Aphor. 9. & 1. Aphor. 24. & quòd ſint diſtincta patet, quia ſperat Galenus in ſecundo loco adducto prima uel ſecunda die præparare corpus. Concoctio autem fit à natura, ut declarauimus, & iuxta ordinem iudicatoriorum dierum, ut 1. de Criſi, per longum proceſſum docetur. In præparatione autem continentur, (ut à Galeno in dictis Aphoriſmis, & alibi) condenſatio eorum quæ ſparſa ſunt, diuiſio tenacium, attenuatio craſſorum, contemperantia immodicæ qualitatis, obſtructionum apertio, leuitas alui. Auer. 7. Collect. cap. 9. quaſi hanc rationem intellexit: dixit enim: Duplex eſt præparatio, una ab arte, & procedit attenuando: alia à natura, & hæc reducit humores ad ſubſtantiā mediocrem. Et quanquàm alia addat, nunc illa prætermittenda ſunt: nam Arabes ignorauerunt quid eſſet concoctio, & confuderunt concoctionem cum præparatione: inde orti innumeri errores, in quibus omnes caligarunt, (præter Villanouanum) tam antiqui, quàm recentiores, ut ex illorum ſcriptis pa-

tet.Et hoc eſt, quia etiam ipſe Galenus, ubi rem non ex compoſito, ſed obiter tractat,aliquando hæc confundit nomina.Nos tamen ubiq;,hic & in his quæ edemus,proprietatem nominum ipſorum ſeruabimus,ſeruauimusq;. Cùm igitur Concoctionem dico, intelligo caloris naturalis opus in materiam duplex:aut qua nutriri poteſt ut nutriatur,& aſsimiletur,& fit condenſando:aut in materiam ex qua nutriri non poteſt,& hoc eſt diuerſum pro diuerſitate illius,& non intentum à natura: nam merito talis humoris natura ſolum expulſionem intendit & tentat. Cùm autem dico Præparationem,intelligo quæ dicta ſunt.

Propter tamen argumentum unum,quod tactum eſt, quòd natura ſimul attenuaret & condenſaret, dicitur,quòd de mente Galeni humores craſsi prius attenuãtur,deinde cõcoquuntur.Galenus etenim 4. de Tuenda ſanitate,cap.8.cùm docuiſſet,crudis humoribus dominantibus, præſidiis primo uti diſſecantibus,oximelite inquam:pòſt attenuantibus,mulſo diaſpolitico,& eo quod ex tribus conſtat piperibus: tandem iuxta finem inquit:Quòd ſi crudos iam ſuccos attenuatos ſperas,uinum dabis quod & ſubſtantia tenue ſit,& colore fuluum,aut album.Hoc enim ad ſucci bonitatem & concoctionem facit:illud urinam mouet. In fine etiam cap.9.inquit:Si enim in primis uenis crudi ſucci copia eſt,diſſecandus nobis eſt,ac concoquẽdus eſt. Vbi tres ſcopos Galenus docet animaduertere ſibiinuicem ſuccedentes:Attenuationem cum diſſectione,Concoctionem,& Diſflationem,de qua mox loquitur.In 12.etiam Artis cur.cap.3. cùm ægrum ex crudis laborantem humoribus iuxta finem cap. per ſeptem dies attenuante uictu tenuiſſet, in 4. cap. de concoctione agit per uini exhibitionem, tum de digeſtione: neq; enim uinum ſolius ſyncopis cauſa commemorat.Sed & horum ratione,ut in fine capitis,animaduertere licet. Sed ſi quis obiiciat,igitur ſuperfluit diſſectio. Animaduertendum eſt,attenuationem illam in craſsis fieri humoribus, diſſoluto eo quod erat per frigus congelatum.Eſt igitur Attenuatio illa colliquatio quædam,non uera tenuitas:nam ſi concoctio condenſat,humores omnes crudi ſubſtantia ſunt tenuiores quàm par ſit, ſenſu uerò craſsiores:cùm à calore non ſint colliquati.Ex his ad Galeni autoritates non obſcurum eſt quid dicendum ſit, præparationem enim docet. Aëtius præſupponit medicum decipi: nam illa non eſt uera hypoſtaſis,ſed crudus humor:de quo 7.Aphor.31.ubi agit de ſedimine farinæ ſimili. Differt autem ab hypoſtaſi in tribus: Primò, quia urinam tingit albedine ſua:Secundò,quod eſt ſolutum,& imum petit,non pineæ figuram aut coni ſeruans: Tertiò, quia multum eſt, & copioſius hypoſtaſi,1.de Criſi 12.iuxta medium. Ad argumentum Conciliatoris:natura ſeparat inutile ab utili:nec ualet,Quod concoquitur craſsius fit,igitur concoctum craſsius eſt,eo quòd concoquebatur:miſcentur enim

duæ

duæ operationes: altera qua ſegregatur inutile, quod aliquando craſsius eſt, aliquando tenuius, & coctio ipſa: concoctum igitur ſemper eſt craſsius eo quod concoquitur, non eo quod diſſolutum eſt: nam non eſt craſsior ſanguis hominis bubula carne. Quæ igitur reſecantur excrementa à tenuioribus partibus tenuiora euadunt: nam ſanguis tenuior eſt cibo, non tamen humidum membri ſanguini, quia licet per coctionem craſſeſcant, attamen per ſeparationem craſsioris excrementi attenuantur. Contrà, quia ſi urina eſt tenuior ſanguine, igitur humidum quod gignitur erit craſsius ſanguine? Reſpondeo, quòd hoc uerum eſt: nam ſi quod reſecatur tenuius, quod concoquitur duplici ratione craſsius euadit: & ratione excrementi, & ratione coctionis. ſi autem excrementum craſsius eſt, tunc tenuius poteſt fieri quod concoquitur, cùm per concoctionem ſolam craſſeſcat, per ſeparationem autem attenuetur. Sed quomodo poſito humido membri ut eſt craſsiore quàm ſanguis excrementum, tamen eſt tenuius urina cum utrinq; excrementum ſit eodem modo ſe habens ad id, cuius eſt excrementum, ſcilicet tenuius parte à qua ſecernitur? Reſpondeo, quòd halitus & ſudor non ſunt excrementa tertię coctionis: ſed ex Galeno in libro de Vſu reſpirationis, hæc per arterias, maximè halitus, expelluntur & à corde. Excrementa autem tertiæ coctionis ſunt pili & res quæ hæret cuti quaſi terra, & ſudor uiſcidus, quæ omnia ſunt craſsiora quàm urina. Ad id de ſpiritu, ſit ex aëre & ſpuma ſanguinis, & ſic ſit per condenſationem etiam. Sed de hoc alias. Cætera nota ſunt per ſe, præter id quod de ouo adducitur. Reſpondeo igitur ad hoc argumentum noſtrum, quòd craſsities nutrientis nō eſt certa. ideo dicebat Galenus, quòd uinum nutrit ſpiritus: & ſic oua ſanguinem ſubtilem quia unumquodq; nutriens condenſatur proportione ſuæ ſubſtantiæ & non ad certam metam: aliter argumentum concluderet. Et ſi dicas, igitur membra non nutrientur: dico, quòd ex craſsiore parte & parū. Vel dic, quòd oua & uinum ex parte permutationis longiore indigent tempore, puta quàm caro auicularum & panis, tamen quia carent excrementis, non indigent ſeparatione, ideoq; longe celerius nutriunt: atttamē quia paucam habent ſubſtantiā craſſam membra ſolida tabeſcunt, ideoq; uitam breuem copioſe ſumpta reddunt.

CONTRADICTIO XIIII.

Syrupi an concoquant, & an ſyncerus humor concoqui poßit.

AN ſyrupi conueniant dubitatum eſt in morbis: hoc autem potiſsimum propter frigidos, nam calidi proculdubio concoctionem iuuant: de frigidis autem eſt autoritas omnium primo Arabum, Auicennæ, Raſis, Auenzoar, Auerrois, Haliabbatis, Serapionis. Alexander etiam lib. 1. cap. 16. inquit: Ad humorem bilioſum ſubigendum & concoquendum,

dum,conueniunt acopa lauacra, & cibi humectantes,& unctiones. Sumpta hæc omnia ex 2. de Medic. ſecundum locos, cap. 11. Verùm hic iacet difficultas, An humores alii à ſanguine & pituita coctionem recipiant: nam ſi recipiunt,commode ſyrupi exhibentur:ſi non,non eius cauſa:nam ad refrigerandum membra poterunt exhiberi.Galenus igitur in de Conſtitutione artis medicæ,cap.16.atram bilem ægrè concoqui affirmat,igitur hic humor coctionem recipit. Libro etiam cui titulus eſt,Quos & quando purgare oporteat,iuxta medium,In tenacibus humoribus,quales ſunt pituita,& atra bilis,concoctionem expectabis.& Aëtius eadem uerba refert libro 3. cap. 23. Galenus etiam declarat lib.de Atra bile,& in de Vſu partium,atram bilem,& bilem membra nutrire:igitur & cõcoqui poterunt. Sic dantur etiam genera diuerſa bilis flauæ,rubræ, uiridis:atq; ita diuerſam ſuſcipit pro cõctione naturam:quamuis inepta nutritioni. Sequeretur etiam,quòd urinæ in proceſſu coctionem non reciperent:cuius oppoſitum habetur in primo de Criſi.Sequeretur etiam,quòd illico febricitantes expurgare conueniret.nunc loquor de laborãtibus biliosa febre,quod eſt contra Hippocratẽ,1. Aphor.22.& Galenum in libro, Quos & quando purgare oporteat,poſt medium. Patet ſequela:nam ad quid expectanda coctio quæ fieri nequit?Si dicas,poſſe præparari:iam docui,eam præparationem longe celerius perfici,quàm ut expectetur morbi ſtatus. Si dicas, aliquid eſſe permixtum,quod poſsit concoqui:igitur urinæ uel ſunt crudæ ratione admixti, & ſic non ratione morbi, ſed rei non pertinentis ad morbum: ſi ratione peccantis bilis, igitur illa eſt cruda, demum concoquitur. Sequeretur igitur, quòd habentes aliquem humorem crudum in corpore,haberent crudas urinas, ut in febrium initio: quod contradicit ſenſui 2. etiam Regim. acut. 44. ubi Hippocrates bilioſa crudà appellat, Galen. in Commento hæc habet: Nempe bilioſa cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem uocat; quanquàm mutata nutrire non poſſunt, ut bilis utraque, & qui Græce ἰχῶρες dicuntur. Verum tamen quoniã & talia euincit natura. Cocta uocare conſueuit Hippocrates huiuſmodi excrementa, quæ à natura euicta ſunt, Cruda uerò,quæ euicta non ſunt:ob id & pus in phlegmone quod concoquitur fieri ait,quanquàm pars nulla ex pure accipiat alimoniam,ueluti facit ex crudis dictis humoribus,ac pituita:quę reliquum coctionis ac perfectionis aſſecuta,corpus ualent enutrire.ſic igitur bilioſorum humorum concoctio eſt,ut ſanguinis in phlegmone in pus migrantis:intelligentibus quidem nobis, nomen coctionis in ſuo uniuerſaliore ſignificato.eſt autem hoc, cum natura ualidior cauſis,eas permutauerit robore ſuo. Quæ igitur in corpore anima carente putreſcunt, nihil ad permutationem conferente calore innato, à concoctionis ratione degenerant. Hoc ſanè feroſæ urin

urinarum materiæ contingit: atq; ob id crudas urinas concoqui dicimus, quanquam corpus ex urinis coctis ali non poſsit. Generali etiam hoc concoctionis ſignificato utimur, cùm catarrhum, coryzamúe, uel ex oculis fluentes humores crudos coctosúe eſſe dicimus. Ad hunc modum bilem crudam ἢ ἄπεπτον, id eſt uel incoctam, aut coctam eſſe pronuntiamus. Cruda quidem flaua admodum eſt, & acris, & male olens: cocta autem pallidior, minimeq; male olens. hæc Galenus: ubi humoris etiam præter naturam coctionem, ſed alterius generis admittit. Ad hæc ſic Galenum interpretatur Villanouanus, ut coctam bilem intelligat, cum à natura euicta nec euagari, nec in deterius uerti ſinitur, ſic ut illius prauitati reſiſtens membrum lædere non ſinat: adducitque Galenum 1. de Criſi 5. ante medium, dicentem: Sputa ſubflaua, ſubruffaque, cruda, ſed non mala: rotunda, uiridia, uel nigra mala: quæ uerò flaua permixta, facileq; expuuntur concocta. Itaque quod ſic crudum eſt, uel ad deterius uergere poteſt, nec tunc concoqui dicitur: uel in ſuo ſtatu retineri, & ſic Concoctum uocatur. Sed nec illi autoritati, nec huic ſatisfacit: nanque in prima autoritate crudam bilem flauam, coctam uocat pallidam, ut ſic neceſſariò permutetur. Prima male olet, ſecunda minime. Sed hoc clarius in ſecunda autoritate: nam ſtatuens ab initio ſubflauum ſputum, duas in eo facit permutationes, alteram ad malum, & eſt ut flauum purum, uel uiride euadat: alteram ad ſalutem, & eſt ut flauum permixtum: igitur per coctionem ſubflauus color, in flauum permutatur. Vtrinq; igitur agit calor naturalis permutando colorem & ſubſtantiam, ſed aliter aliterq;. Non abs re fuerit declaraſſe, quid interſit inter ὠμότην, & ἀπεψίαν, ſeu crudum & incoctum: nam utriuſque Ariſtoteles meminit, tum Hippoc. 22. Aphor. primæ particulæ, tum Galenus in præcedenti ſcripta autoritate. Crudum igitur ad primam refertur coctionem, quæ in uentriculo celebratur. Incoctum autem quod quoquomodo male coctum eſt, aut deprauatum, ut in de Symptom. differentiis: & 3. de Symptom. cauſis: & 8. Methodi: & Aëtius lib. 9. cap. 24. Sed de crudo agit maxime per totum quartum librum de Tuenda ſanitate. & eſt eius ſpecies uitreus uocatus humor à Praxagora 2. de Differentiis febrium cap. 6.

Sed in oppoſitam partem facere uidentur uerba Gal. 4. de Tuenda ſanitate, cap. 4. ibi: Quod igitur omnino alienum eſt expellere, tentandum, quia nulla ratione fieri poteſt, ut naturæ gratiam recipiat. Et rurſus cap. 7. cum dixit: Quoniam ergo duo prima ſunt, crudorum ſeu etiam ſemicoctorũ qui ante ſanguinis perfectionem fuerunt, percoctio, & acrium ac mordacium, qui ſanguine ſunt poſteriores, eductio: non igitur ulla concoctio uel uera uel ficta in his eſt expectanda. Adducitur & ſententia ex 2. Regim. acut. 30. ſed ea parum facit, cùm de uera coctione lo-

quatur. Quòd ſi dicas & bilem, & atram bilem nutrire: Fateor, inquam: ſed Gal.lib. de Atra bile, cap. 7. huius reddidit differentiam: nam excrementitia haud nutrit, quæ uerò adhuc ſanguini permixta eſt, nutrit. Hic igitur Galeno de excremẽtitia eſt ſermo. Eodem modo autoritas in de Conſtitutione artis med. cap. 19. nos non offendit: cùm acidam in nutrimentum adhuc redigi poſſe affirmet: nam ſubiungit: Dulcis uerò etiam facilius concoquitur. Quod uero etiam Philoſophum pro ſe adducat ex 4. Meteororum, non uideo: nam in 3. cap. de uera maturatione & coctione loquitur: in ſecundo autem de ſecundo coctionis genere, quo fatetur etiam humorem in lippitudinibus concoqui: quare uel aduerſatur Villanouano, uel nihilo pro eo habet. Adducitur & autoritas ex 2. de Differentiis feb. cap. 6. iam aliàs inducta, ubi Galenus docet uitioſiſsimo humori, nullam etiam ualidis mediocriter uiribus, utilem permutationem accedere, ſed ex uno in alterum prauitatis genus tranſire, atque corrumpere. Sic & ex 9. Artis curatiuæ cap. 5. poſt medium: & in 11. libro cap. 9. Quod utile eſt, aut ſemiputre, concoquit natura, ac trahit: quod uerò inutile, prorſus expellit. Addit etiam rationes, ne quicquam deſit, Villanouanus: Prima, quòd ex ſecundo ſuper primum Epidem. 44. cum in morbis uelut alimentis modò plurima pars tranſeat ad nutritionem, modò pauca: igitur ubi nulla prorſus, oportebit naturam id expellere, nihil morantem: nam ceſſat finis cauſa in prorſus inutili, qui eſt nutritio, igitur & actio. In ſcyrrho quoque & puro eriſipelate, Galenus non applicat concoquentia 14. Artis cur. 13. ſed iubet excindi ea & amoliri, igitur & in ſyncero humore. Accedit, quòd concoquens ſui cauſa non ſolum concoquit, ſed etiam familiaritatem habere debet cum eo quod cõcoquitur, 4. de Tuenda ſanita. cap. 4. talis uerò humor non habet cum membro familiaritatem. Rurſus ex ordine, declaratum eſt enim 4. Aphor. 22. & etiam 1. Aphor. 22. quòd prius humor concoquitur, deinde ſeparatur: ſed ſyncerus iam eſt ſeparatus, igitur concoqui non debet. Concoctio etiam ex habitis incraſſat, igitur ad expulſionem humorem reddit ineptiorem. In arcuato etiam morbo qui etiam à pituita fieri poteſt 6. de Simp. medi. cap. de attriplice, non debemus concoquere quando à bile, ſed tantum extenuare, incidere, poſtmodum purgare: Aëtius libro 10. cap. 18. & 1. de Humana natura 29. & 5. de Locis affectis cap. 2. iuxta extremum finem. cum etiam multos hoc modo curatos iactet in aſclite etiam ac tympanite non quærimus coctionem, quia nihil ibi utile: igitur nec in ſyncero inutili alio humore. Ex hoc infertur oppoſitum primi quæſiti: nam ſyrupi cùm dentur concoquendi talem humorem gratia, impedient naturam, & morabuntur, nec proderunt concoquere non potentes.

Pro ſolutione animaduertenda eſt diſtinctio data à Galeno de duplici

coctione

coctione, 2. Regim. acutorum 44. & ſi quis dicat, Hoc iam contradicit determinatis in præcedenti contradictione: Reſondeo, Non: quia natura primam tantum intendit: prima impedita, fit ſecunda non intenta à natura. Sicut natura intendit tantum aſinum in generatione muli, loquendo de natura quæ eſt in ſemine aſini, & tamen generat mulum ex materię reſiſtentia. Secunda eſt diſtinctio habita 2. de Differentiis febrium, cap. 6. coctio habet diuerſum ſucceſſum uel ob uirium imbecillitatem, uel ob humoris prauitatem. Tertia, aliud eſt opus naturæ, aliud eſt opus medici. Quarta, alia eſt ratio putreſcentis humoris, alia naturalis. His intellectis ſyncerus humor nunquam debet concoqui, niſi fuerit putreſcens, uel ex pituitæ genere. Patet ex autoritatibus adductis: & etiam ratione illa quòd iam ſeparatus ideoq; excremẽtitius. & ideo propter hoc, & quia loquitur de opere medici 4. de Tuenda ſanitate, in duobus locis, medicus non debet moliri coctionẽ, ſed expellere: quòd ſi remoretur, fit perpetuò deterior: nam calor agit neceſſariò, quia eſt agens naturale: & non concoquendo, igitur adurendo. Et hæc eſt cauſa quòd Princeps adminiſtrabat ſyrupum cum fumoterræ etiam in febre de pituita in fine: quia calor adurit ſemper: eſt enim agens non ab electione. in 2. autem Regim. acut. præſupponit alterum duorum, uel quòd materia cruda ſit, & tamen mala, uel quòd non ſit excrementitia: in primo genere eſt cum praua pituita bili ad miſcetur: ideo etiam ſubflaua ſputa apparent in morbis pectoris, & tunc cruda ſunt, ut 1. de Criſi 5. Concocta autem non bili, ſed illi iuncta pituita, euadunt flaua, in hac etiam actione bilis etiam patitur, & ideo ſi diutius tardetur uiridis fit, aut nigra: & propter hoc facilitatem ſputi commendat Hippocrates ne moretur. Eadem ratio, quæcunq; iam cocta moram trahunt, agunt hominem in perniciem: ſeu in febribus, ſeu in phlegmonibus. Porro non adeo uitioſus humor euincitur, ut ſi bilis nondum fuerit excremẽtitia, nititur enim natura cõcoquere, nam nutrire apta eſt, ut diximus. Vbi igitur ſyncera bilis ſit, inedia enecat: quoniam aduritur magis, & uirtus debilior redditur, & circumiacens humor abſumitur. Medici autem noſtri temporis gratuito nos oderunt: cùm plerique hæc ignorantes, fortuito ægris manus admoueant: omnes autem grauiter laborantes in eorum manibus interire neceſſe eſt: quoniam non poſſunt perfectam hanc rationem aſſequi, quæ omnino eos latuit: uix etiam me ſcribente intelligent. ſanant autem ſolum leues morbos: ſed & in his quàm plurimum uitæ adimunt: ſeneſcunt enim præpropere nimium, & breuem uitam nanciſcuntur, qui hac prætermiſſa ratione uel non intellecta, curantur. Si enim humor iam ſit ſyncerus, nec nutriantur, celeriter moriuntur in grauibus morbis, ut etiam eadem die: in leuibus autem humidum naturale membrorum abſumitur. At ſi nondum ſyncero nutriantur, mor-

bus profertur in immenſum: atque ſic ex grauibus omnino moriuntur, ex leuibus contabeſcunt membris ſolidis: uerùm quanto diffcilius eſt poſtmodum opere ipſo hæc agnoſcere.Sed ſyruporum utilitas multiplex quidem eſt:calidi enim concoquere etiam præter cætera poſſunt: at frigidis ac calidis, commune eſt primo præparare materiam aperiendo incidendo corrigendoq́; malas tum humorum tum membrorum temperaturas. prohibent etiam ne bilis illa praua aut deterior euadat,aut depaſcatur quæ integra ſunt.In multis igitur commoda eſt illorum exhibitio, etiam ſi non concoquere queant. Villanouanus autem hoc ſecundum genus coctionis nimis audacter ſuſtulit: nam ſyncerus ſolũ,ac immodicè ſiccus,hic eſt excrementitius,concoqui nullo modo poteſt.Medici autem nõ eſt,ut cùm febris non adeſt,quærat concoctionem etiam in non excremẽtitio,ſed ſolam præparationem: quia perfecte illum agnoſcere non poteſt: eſtq́; maius longe periculum in mora, quàm in inutili euacuatione:quod iam declarabo, illud ſolum admonens, in febribus prius, concoctionem morbi & urinarum ſemper eſſe expectandam,antequam euacuemus,tum etiam præparationem materiæ. Cauſa uerò cur urina ſit cruda in initio morborum triplex eſt: naturæ perturbatio ut cibis non intendat: humor in uenis crudus exiſtens,prohibens tranſitum bilis ad urinam: tum mala qualitas ex humore uenis ipſis impreſſa,1. de Criſi,cap.7.& 12. poſt initia. Cõcoctam uerò qualis eſſe debeat urinam declarauit Hippoc.2. Prognoſticorum 26. cum dixit: Vrina optima eſt, ſi candidum ſedimentum fuerit,leueq́; & æquale per omne tempus,dum morbus iudicetur. Subiũxit Galenus in commento,ut ſit colore crocea, mediaq́; inter tenuem & corpulentam qualis eſt iumentorum, adducta autoritas in lib. Quos & quando,de præparatione materiæ non de coctione intelligenda eſt.

CONTRADICTIO XV.

Materia turgens an mobilis:& an tota, & ex initio expurganda.

Multa ſanè tum hìc tum in ſequẽti Contradictione nec non in præcedentibus dicenda à me fuiſſent: ſed cum pleniorem tractatum cui titulus eſt,de Purgationibus, conſcripſerim,nec ſoleam quicquam ex inſtituto meo repetere, ob id lectorem ut diligentem habeat de ſingulis tractationem,ad illum remitto:neque enim eorum quæ ad hoc ſpectãt, his tanquam fundamẽtis per epilogum abſque demonſtratione recitatis, quiquam prætermiſimus. Igitur de turgente materia cùm iam dixiſſet in 1. Aphor.22.quòd turgentes humores qui mouentur & titillant, oportet purgare, ne ægrum moleſtent: & quia transfluunt: ſunt enim purgationi apti, 4. etiam Aphor.10.dixerat ab initio purgandum eſſe prius quàm febris accendatur, uel robur uirium exoluatur, aut humores in

aliquod

aliquod membrum principale decumbant. Hæ rationes uidentur generales eſſe & ratione materiæ, cùm ſemper ſit periculum ne in membrum aliquod nobile influant:& ni tota eradicetur materia, idem manet periculum. Per hoc etiam quod dixit, medicari in ualde acutis:ſignificauit, in turgente materia haud eſſe mittendum ſanguinem, ſed ſemper purgandum:quod & innuit 2. Aphor. 29. nam materia quieta exiſtẽte, iubet ſanguinem mitti: turgente, purgari. Idem etiam in libro, Quos & quando purgare oporteat, iuxta finem: Humores qui ſunt in motu uehementi permutanturq; de loco ad locum, educere expedit, dum ſunt in fluxu poſiti. in 1. etiã de Criſi 9. reddit rationẽ, cur expediat tunc expurgare, dicens Motum humorũ, uim medicamenti iuuare. Idem dicit 8. de Medicamentis ſecundum locos, cap. 3. in hiera Thermiſonis. Sed tamen in 24. primæ particulæ Aphor. quinq; numerat exceptiones, quibus non licet purgare ab initio, etiam turgente materia: & ſunt ciborum craſſorum ingluuies, crudi humores in corpore, obſtructio magna quę ex tenſione habetur hypochondriorum, uehemens illorum etiam caliditas, & phlegmon. Quòd etiam nõ tota debeat eradicari patet Aphor. 29. particulæ 2. Aphor. Cùm enim dixiſſet, quòd ab initio, ſi materia quieta eſt, ſanguis auferatur:ſi autem turget, expurgetur, inquit, ut poſtmodum melius ualeat reſiduum materiæ natura concoquere:igitur non totam uult ab initio expurgatam eſſe. Princeps etiam ait, quòd melius eſt infrà ſubſiſtere, quàm exquiſitiſſimè euacuare, 4. primi cap. 3. iuxta finẽ. Sed & in lib. cui titulus eſt, Quos & quando purgare oporteat, in acceſsionibus per uomitum purgare docet: manifeſtum uerò eſt, non totam debere expurgari materiam:turget tamẽ. Quamobrem primò ſcire oportet, quænam ſit turgẽs materia:nam ex dictis tres conditiones continere uidetur:prima, ut ſit in toto corpore uel in membro principali 4. Aphor. 10. Secunda, ut moueatur de membro ad membrum: neq; enim ſufficit quòd moueatur, & quòd titillationem faciat, ac moleſtiam, 1. Aphor. 22. Tertia, ut nondum membrum aliquod occupauerit, nec firmam aliquam habeat inclinationem, 8. de Medicam. ſecundum locos, cap. 3. Princeps 4. primi cap. 3. & prima quarti, de cura febrium in generali, addebat, quòd ultra has tres conditiones, etiam multa eſſet. Dignoſcitur autem turgens materia tribus modis:primò, cùm fecerit initium phlegmonis, 4. Regim. acut. 76. Secundò, cum ad inteſtina repit purgationem faciens, 4. Regim. acutorum 64. Tertiò, ſi titillationem in diuerſis locis faciat, ut dictum eſt 1. Aphor. 22. in omnibus his purgare expedit. Sed non uidetur dictum 4. Regim. acut. 76. concordare cum dicto 8. de Medic. ſecundum locos, cap. 3. cùm iam uelit materiam, quæ incipit decumbere in membrum, eſſe turgentem. Reſpondeo ad id, & illud 2. Regim. acut. 11. cùm purgat inchoante laterali morbo, non eam quæ iam

incipit locum obſidere, turgentem eſſe: ſed ſolùm reliquam, quæ adhuc in motu eſt. Sed cadit difficultas, quia 4. Aphor. 1. uidetur ultra mobilitatem, ſuperabundantiam requirere, ad hoc ut turgentes humores dici mereantur. Reſpondeo, quòd πλεονάζοντες & ſuperabundantes omnes poteſt ſignificare, & multitudine abundantes. Mihi uidetur, quòd in primo ſignificato melius intelligatur.

Quòd igitur per turgentem materiam neq; Hippocrates, nec Galenus, nec Aëtius, nec Auicēna aut alius claſsicus uir fermè, excepto Raſe, multam intellexerit, ſatis manifeſtum arbitror eſſe. Sunt tamen qui uelint legere Principis uerba diſiunctim, turgens materia eſt, quæ uel eſt multa, uel mobilis. Sed hoc abeſt à literæ ſenſu, & à mente: à ſenſu quidem, quia coniunctione copulantur in utraq; litera: à mente, quia uoluit Galeno eſſe conformis: quod etiam in ſingularium morborum curatione obſeruat.

Cauſæ uerò, cur materiæ turgentes debeant purgari, duæ recitantur à Galeno: Finis, ac Forma. Ex fine, ne decumbant in membro principali, & phlegmonem excitent, & ægrum occidant eo modo. Ex forma, quoniam motu ſuo adiuuant attractionē medicamenti, & ideo cum facilitate euacuantur. Quinq; illæ conditiones, quæ prohibent euacuari materiam turgentem, impediunt ratione huius ſecundæ conditionis, & non primæ. Et ſic patet ſolutio primæ contradictionis.

Materia uerò quæ facit fluxum uentris non eſt turgens: patet, quia non habet tertiam cōditionem: procedit enim ad membrum deſtinatum, imò ad concauitatem ſolùm. Si uerò faciat ſolum rugitum in inteſtinis, tunc eſt turgens.

Materia quæ facit acceſsiones in tertiana & quartana interpolatis, non eſt turgens, quia non eſt in membro principali, nec in toto, & clarius, quia deſtinatur ad certum locū, qui eſt concauitas membri, & non membrum. Et ſi dicas, Ipſa tamen debet expurgari: dico, quòd non. Sed bene debemus iuuare naturam illud facientem iuxta textum Hippocratis, 1. Aphor. 21. & ideo recte inquit Auenzoar 3. Theiſir, tract. 2. cap. 2. in fine, quòd uomitus talis eſt naturæ permittendus, uel leuiter adiuuandus per accidens: & ſi aliter feceris dicit, ut multi faciunt, dando decoctum raphani, & talia, pro maiori parte nocebis. Et hoc in criſi, quanto minus eſt in acceſsione faciendum? Poſſumus benè adiuuare naturam iuxta præceptum Galeni, dictum in libro, Quos & quando, dando aquam calidam puram, uel cum ordeo.

Materia uerò lateralis morbi dum fit eſt turgens pro parte, quæ nondum fluxit: & pro parte, quæ iam fluxit, turgens non eſt, quia certum iam poſsidet locum.

Mat

Materia uerò morbi attoniti hic non ingreditur: quia ratio turgentis & non turgentis conſideratur à Galeno in febribus tantum, non in aliis morbis ſine febre exiſtentibus. Et ideo cùm in aliis liceat purgare non turgente materia, turgẽte fermè cogimur. Sed de hoc nihil conſtituo, cum ſit prolixa diſputatio à nobis tractata in libro de Purgationibus. Cauſæ purgandi conſequentes, nec principales in turgente materia duę aliæ ſunt à principalibus, à Galeno narratæ ibidẽ: nam toties repetere tedium parit. Prima eſt, moleſtia quam facit, unde inquietudo, & uigiliæ, & ſæua alia ſymptomata. Secunda eſt, quoniam poſtmodum morbo magno exiſtente non licet euacuare, uel phlegmone iam facto, uel ſolutis uiribus ægrotantis, uel incendio febris ſuperaucto. Hæc indicant quòd ab initio ſit educenda. Sed non ſanguinis miſsione: nunquàm enim eius meminit Galenus in turgẽte materia: & Hippocrates dixit, Medicari, non Euacuare. Ratio uerò huius clara eſt, quia turgens materia non obedit ſanguinis miſsioni, imò eſt ſeparata à ſanguine, aliter non adeo uiolenter moueretur: & ſi moueretur, illico phlegmonem excitaret. Inuenitur tamen materia turgens ſanguini iuncta.

Materia uerò peſtilẽtialis febris, an ſit turgens, nunc uidendum: nam & peſtilentia datur ſine febre 3. par. ſuper 3. epidem. Com. 58. & in textu 61. inquit enim Galenus: Inuadentis etiam ſine febre peſtis. uerùm de hoc in ſecundo libro agemus. Cùm uerò dixiſſet in textu 47. Erant etiam aliæ febres, de quibus iam acturus ſum: ſubiicit in 51. textu, & tribus ſequentibus, hæc uerba: Carbunculi æſtate multi & alia quæ putredo uocantur. Papulæ quoq; magnæ, & aliis ſerpentia ulcera. Quæ etiam ad uentrem attinebant multa multis incommoda attulerunt. primùm teneſmi cum dolore. Hęc quis non uidet ſigna omnia comprehendere furentis materię? cumq; dixiſſet Hippoc. 57. textu, Purgationes multos offenderũt: reſpondit Galenus, quoniam illas proculdubio ut turgenti materiæ conuenire uidebat, nam nihil contuliſſe ita affectis remedia, & ſi ille non dixiſſet palàm eſt. Si quidem cùm multi morerentur, nullius erant uſus omnibus illis auxilia. Cauſa uerò huius erat, quia aliqua ex his quinq; conditionibus prohibebat maximè quod dicebat Princeps prima quarti tract. 4. cap. 2. enarrans ſigna peſtilẽtis febris: Et tenditur quod eſt ſub hypochondriis. Sed & eſſe quaſdam febres peſtilentes in quibus materia non turget, per hæc uerba in eodem libro Epidemiorum, quorum initium eſt à textu 35. declaratur. Febrium ardentium, quæ uigebant, hæc erat natura: initio ſopore erant oppreſsi, inhorreſcebant, faſtidioſi: febris non acuta, nec magnopere ſitibundi erant, nec deliri: nares autem pauca ſtillabant, & acceſſiones diebus paribus aduentabant: obliuioq; ſub eis, & langor, & uocis defectus: extremi pedes & manus his frigidiores erant, & multo magis

circa acceſsiones: quibus calor pendetentim nec probè redibat,redibantq; ad mentem ac loquebantur:detinebātur uerò perpetuo ſopore, non ſomno,aut uigiliis laborioſis:aluus his plerisq; turbata, atq; his excrementa cruda,multa,& tenuia:urinæ multæ,tenues,nec decretorii quicquam,uel boni:nec uerò decretorii quicquam erat deprehendere:non ſanguinis profluuium,non abſceſſus. moriebantur autem incerto ordine, plerunq; tamen circa iudicia: quidam tardius, qui largius ſudaſſent: in his nullum turgentis materię ſignum, niſi aluus turbata:ſed cùm demitteret,non iam turgentis materiæ ſignum erat, ſed naturæ conantis fruſtra ſe exonerare. Eadem eſt Principis ſententia cùm in prima 4.cap.2.nullius ſigni turgentis materiæ meminerit in peſtilenti febre.deinde in 3. quarti tract.1.cap.1. & 17.meminerit Altoin,tanquàm phlegmonis in glandoſis carnibus pernicioſi,conſequentis febres peſtilentiales.Et eadem ratione collocauit uariolas & morbillos in tract. 4. primæ Fen, non ſolum quòd eſſent contagioſæ,ſed etiam quia ex turgente materia fierent. Nam ut ad totum febrium genus habita comparatione pauca turgent,ut inquit Hippocrates: ſic ad peſtilentium ſolum maxima pars turget:quia in reliquis ſpeciebus febrium rariſsima turgens materia contingit. Eadem fermè eſt ſententia Galeni 5.Artis curatiuæ,cap.12.ubi grauis peſtilentiæ bis meminit:at clariſsimè paucis uerbis hæc ambo genera cōplexus eſt, cùm dixit in primo cap.libri de Cibis boni & mali ſucci.At quibus ex his quæ antè diximus phlegmonibus atq; ulceribus in cute nihil accidit, omnes aliquo ex extis euidenti phlegmone correpto,uel uehemēti ac praua febre interiere.Itaq; quæcūq; phlegmones ab initio excitant febres,ac uagātur,& interimunt, peſtilentes ſunt à turgente materia. Quæ uerò non excitant ab initio, neq; intus nec foris phlegmonem, occidunt tamē & uagantur,peſtilentes ſunt:ſed non à turgente materia.Diximus autem,hæc duo ineſſe peſtiferæ febri,ut uagetur,& occidat,ex primo Epid.1. & 1. Regim. acut. Com. 9.Singulares enim morbi & ſi occidant σποράδες, ſi uagentur Epidemii dicuntur ex his ſolum peſtilentes qui occidunt,quod & aliâs diximus. At contagioſos eſſe fermè ignorauerunt antiqui.neq; enim Hippocrates & Galenus eos curaſſent accedētes ad illos:nec etiam Auicenna huius contagionis meminit,neq; in 1.cap.primæ 4.in tract.4.ubi agit de cauſis: nec in 5. ubi loquitur de cura & præſeruatione. Sed neq; Celſus lib.3. cap.7. huius cuſtodiæ meminit. Rebantur inquam antiqui, ex aëris, uel aquæ ſolùm corruptione aduenire quo in errore etiam nunc Turcæ ſunt, atq; Afri.cum tamen manifeſto experimento nunc conſtet omnibus Italis,cuſtodiam à congreſſu laborantium eo morbo, eſſe tutiſsimum auxilium: uixq; unum uel duos,qui ſibi ab his præcaueant, uel etiam in ſæuiſsimis peſtilentiis contingat mori. Igitur reclament etiam nunc iſti Galeniſtæ,

qui

qui ſe putant Galenicos ac optimos medicos,quòd ſciant dicere,Galenus, me addidiſſe febri peſtilenti differentiam quandã,quòd cõtagioſa ſit: cùm ille adeo ſolers in nullius momenti rebus,adeoq; nugax,hoc tanti ponderis non animaduerterit:qua ignorantia etiã peremit optimũ Cæſarẽ Antoninũ,nam ille peſte obiit,de Philoſopho loquor. Nec maior in ſuiipſius cuſtodia prudentia,nam & ipſe non præcauens correptus eſt peſte,ex qua ad extremũ uſq; uitæ periculum laborauit: libro de libris propriis, cap.3. Sic poterat egregius iſte noſter Galenus ſeruare imperatorẽ, de ſe ſuo teſtimonio benemerentem,magnamq; Romani populi partẽ, deniq; etiam ſeipſum à periculo uindicare.Certũ enim eſt,ambitioſos iſtos uiros, dum inani gloriæ & cõtentionibus ſtudent,talia admittere, quibus humanum genus etiam ſuæ fidei cõmiſſum perdant. Permitte illos de minimis nugari,ut uideantur ualde ſapiẽtes,maxima uerò quæq; præterire, nihilque recti ſapere.Nam ſi hæc atq; alia plura,quæ noſtris ſunt ſparſa libris, intoleranda,principes medicorũ perpetrarunt,quid exiſtimas lector, quiſquis es,has noſtri tẽporis perſonatas umbras efficere? Non'ne ille ſtrenuè egit, ac admodũ diligenter?qui 16. Aëtii libros ad tetrabiblus redegit? ò ſolertiam admirabilem quòd inſcriptionem τετραβίβλω non prætermiſit.deinde de cãdore animi diſputat,laboresq; Montani ſubripit.Dii boni adeo homines noſtri æui odiſtis perniciosè,ut etiã illuſtres animas, ac eruditorum uirorum mentes,huc cæcitatis agatis, ut ob ambitionem uel auaritiã ſui obliti,maxima prætereant,nugisq; ut eruditi uideantur indulgeãt: artem tractantes,in qua ſalus hominum,ac etiam regnorum, conſtituta eſt. Nanq;,ut uno exemplo utar,Bertholdus Eſtẽſis lapide ictus, mortuus eſt inſcitia medici, poſt aliquot dies, cùm Venetorum exercitus dux eſſet. huius morte amiſſa Peloponneſus, nõ expugnata Corinthus,Pannonia à Turcis capta: tunc Turcarum Princeps Germaniæ ſummis imminet uiribus.Ergo noſtri inclyti uiri nugis ſic incumbunt, Galenumq; tanquam Deum adorant:cùm rebus ipſis,ipſi rationi ſtudere deberent.Ego Hippocrati, Ariſtoteli,Galeno, Auicennæq; nihil tribuo, niſi quia illos rationibus ualidis inniti uideo.Ariſtoteles quidem fermè ſemper,etiam ſi obiter rem tractet: Hippocrates etiam ſenſus teſtimonium certiſsimum attulit. Galenus cùm ex compoſito rem aggreditur,uir eſt accerrimi ingenii,atq; firmiſsimi iudicii: cùm obiter, nemo periculoſior. & qui ſe Galenicos profitentur, etiam ſicarios fateantur neceſſe eſt: nanq; uix adeo quiſquã erit oculatus,ut niſi præſcriptam habeat à Galeno forte fortuna totius negotii ex ſentẽtia ſeriem: in illius incidens obiter placita,quæ tum plerũq; benè ac etiam optimè dicta ſint, ſed Delio quopiam natatore indigeant, ut non quenque ſibi obuiam curando perimat. Neq; ob quempiam magis,quàm ob Galenum, hi noſtri libri neceſſarii ſunt: quamuis & in his

perlegendis opus ſit non dormitante animo: nam quod ad Auicennam attinet, ut minus diligens, ſic omnia ex ſententia, nihil obiter tractauit: uerùm cùm Galeni falſa haberet ſcripta, & uera etiam ſuſpecta, anxiè & ambiguè omnia docuit,ut nihilo plus cùm legeris ſcias, quàm antequam legere cœperis.Ingenio autem proprio fidere non eſt auſus, nam & id felicius ſucceſsiſſet & feciſſet, quia diſſectionis, & pulſuum rationes non habebantur.Scripta uerò Hippocratis maiore etiam quàm Galeni ambiguitate laborabant.Si hæc non obſuiſſent,certum erat Principi totam ex ſeipſo tractationem medicinæ tradere. Sed modò à Galeno diſsidere timens, modò à ueritate ac ratione,nec huic nec illi ſatisfecit. Diximus uerò Oribaſium, Aëtium, & Paulum ſolos eſſe recitatores, Philoſophiæ omnino principiis carentes. Verum dices forſan Galenum primo de Febrium differentiis cap. 4. oſtendiſſe ſe peſtilentem morbum quòd contagioſus eſſet, cognoſcere. Sed qualem contagioſum exiſtimauit ut ſcabiem, lepram, ophtalmiam? qui morbi non ſolo congreſſu, non ueſtis contactu, non ſellæ contagio adhærent. At peſtis hæret undique, ſolo afflatu etiam ſuper tabulam homines enecat.Hoccine ſic eſt agnouiſſe peſtem? Sed de hoc ſatis: ſcripſimus enim alibi copioſe de peſte. Febris tamen ipſa peſtilens, non ſecus ac aliæ, curantur rectè ac perfectè ab initio: cuius rei per decennium totum integrum Mediolani exemplum dedimus: cùm nemo ex his,aut aliis, febre tanquam principaliore morbo laborantibus perierit,adeò exacta ad libellam horum, & quæ illic ſcripta ſunt,omnium obſeruatione: quod & alias ſcripſiſſe nos meminimus, ut hortaremur eos,qui non omnino ſunt perdito animo,ut tandem ſe homines eſſe agnoſcerent, exemploq; noſtro ducerentur: quod uel ex publica,quæ ſolet mortuis omnibus à medicis fide exhiberi, ſatis adhuc quiſq; perſpicere poteſt. Sed iam ad rem ipſam redeamus, docentes prius, duas eſſe apud Galenum præparationes: alteram ægri, qua omnes indigent, humores: alteram humoris, qua ſolùm craſsi. Cùm materia turgens euacuari debet, tota euacuanda eſt quæ turget: maiusq; eſt periculum ſi infra ſubſiſtas, quàm ſi ulterius progrediaris: nam ſi euacuari debet, licet: nec adeſt impedimentum.Vbi uerò impedimentum non eſt, ſi quid reliqueris,in eodem phlegmonis periculo uerſaris, & corpus iam totum fruſtra agitaſti. nec periculum uirtutis eſt uel febris cauſa, cum ab initio fermè omnia integra ſint.Galeni dictum 2. Aphor. 29. ad ſanguinis miſsionem ſolùm, materiamque non turgentem manifeſtè referri debet. Auicennæ uerò ſententia eſt de his, quibus iam concocta materia morbus proceſsit: & ob id inualida iam animalis uirtus. Sed tamen neque in hoc, ut in præcedente diximus Contradictione, uera eſt illa ſententia: imo in paulò uberiore purgatione nullum uitæ periculum, cùm materia concocta

ćta fuerit: in leui maximum. quamuis non euidens ſed ſerò exitus appa-reat. Docuimus enim, quòd materia concocta quanto diutius manſerit in corpore, eo magis deterior efficitur, uicinamq; corrumpit.

CONTRADICTIO XVI.

An in morbis à principio medicari conueniat.

Concocta medicari, atque mouere non cruda, neque in principiis, modò non turgeant, plurima uerò non turgent. 1. Aphor. 22. & in libro de Humoribus. Sed in oppoſitum eſt primò Raſis 16. Con. cap. 2. fol. 339. adducitque quatuor rationes: Prima eſt, Galenus timet expur-gationem in febribus (nam, ut diximus in 14. Contradictione, in aliis de-bemus illico purgare) propter caliditatem medicamenti: ſed datur me-dicamentum frigidum, ut mirabolani: & etiam medicina calida refrige-rat educta materia calida. Secunda: Nunquam licebit purgare: non in principio, ex hoc Aphor. non in augumento nec ſtatu, ex 29. Particulæ 2. non in declinatione, ex 20. primæ particulæ. Tertia: Licet ſanguinē mit-tere, igitur & purgare. Reſpondet pro Galeno, quòd ſanguis eſt concoctus ſemper. Contrà igitur & bilis, ac atra bilis, quæ in illo ſunt. Reſpondet pro Galeno quòd flaua nimis calida, atra nimis eſt frigida. contrà igitur in fi-ne morbi æqualibus humoribus conueniet uenæ ſectio. Quarta: Vbi ra-tiones pugnant, ſtandum eſt experimento: ſed non facta purgatione ab initio in icteritia ſtante multa craſſa materia. nam de hac eſt ſermo, ple-runq; ſuccedit hydrops, facta autem nec febris nec urinæ fiunt deteriores: igitur æger purgandus eſt. Subiūgit denique ſic ſuperfluus uidebitur me-dicus ut ex ſecunda ratione patet. O uiuam rationem, & uirum moribus huius temporis dignum! occidemus homines noſtræ etiam fidei commiſ-ſos, & ſcientes, ut aliquid facere uideamur. De ſubtilibus etiam habuimus autoritatem 4. de Tuenda ſanitate cap. 4. & Aëtius lib. 3. cap. 23. Eſt etiam autoritas Galeni 1. ad Glauconem 9. eſt etiam purgatio bilis per inferna utilis: loquitur de cura tertianæ. nec poteſt dici quòd loquatur de materia concocta: nam ſubiungit: Et ſi tibi coctionis monſtrantur ſi-gna. Hippocrates etiam 4. Regim. acut. 29. dabat libras uſque ad ſexde-cim lactis aſinini cocti ut uentrem liberalitèr ſoluat. & 2. eiuſdem 11. elleborum in ambobus per morborum initia. prima quoque 3. trac. 1. cap. 29. ubi timemus ebullitionem ex humoribus, ſi expectemus concoctio-nem, ut à calore fuſa & aucta faciat dolorem, tunc ab euacuatione incipie-mus, & reliquum concoquemus. in 4. etiam de Tuenda ſanitate, cap. 5. iuxta finem, & 7. iuxta initium, Vbi ſanguinem mittere non licet, purga-tione largiore illius loco utēdum. Quod perperam quidam exiſtimarunt

etiam dictum 8. Methodi. 4. & 11. eiuſdem cap.10. ſed ibi ubiq; uenæ ſectionem intelligit.In uulneribus etiam,& cacochimia, & alopecia, & capitis doloribus ut in 1. de Medic.ſecundum locos,cap.2. & in 2.lib. etiã licet purgare abſq; cõcoctione. Auicenna etiã purgabat, prima quarti trac. 4.cap.4. per initia febris peſtilẽtialis dicẽs:Et cura eius eſt exiccatio:& hęc fit cum phlebotomia et pharmacia.Nec poteſt dici,quòd materia turgeat, hoc enim eſt declaratum in præcedẽte cõtradictione. Eſt etiã difficultas, quia niſi purgemus ab initio,nihil purgãdũ relinquetur:nam omne quod ſupereſt ab acceſsionibus difflatur in illis,2. de Differentiis febr. cap. 5. in princ.tamen in cap. 16. ſed nõ in omnibus febrium generibus hoc accidit: nam ut ibi dicebatur:craſſa & lenta materia non tota diſcutitur, ſed quod ſupereſt in criſi expellitur.Circa quod ſciendũ eſt,quòd cùm putreſcit humor tria facit natura:circũiacentes & incipientes,in mẽbrorũ traducit nutritionem:putreſcentes autem ſubtiliores in halitus digerit, ut ſic non ſint impedimento: in eo uerò quod & putreſcit, & craſſum eſt, operatur formam puri ſimilem inducendo,ne poſsit à calore externo ex toto corrumpi.In calida igitur materia interpolatarum febrium,uel etiam ſicca, ut in quartana,quãuis non relinquatur puri quicquã ſimile, relinquitur tamen aliquid cineri ſimile, quod per criſim ſponte, uel deſide natura per medicamentũ expellitur.Natura etiã ſoluit morbum non exiſtẽte hypoſtaſi in urina,1. de Criſi 12. poſt medium: mouet etiã materiã in initio morbi, ut 1. Aphor.2. ſalubri fine,& ut experimur quotidie in uentris fluxibus.Primo etiam de Criſi 8. criſim ſolum in initio morbi ſemper malam eſſe ait, igitur in augumento etiã ſalubriter poteſt natura decernere:ergo non decernente medicus purgabit.Hæc ratio eſt pro medicis noſtrorum temporum,nec ulla alia.Sunt etiã tres Principis autoritates aliæ: Prima erat,prima 4. cap. de cura febris ex pituita,ubi inquit: Ego non diligo expectationem concoctionis,ſed oportet ut primo euacuetur aliquid, deinde expectetur. Vnde patet,quòd ille qui addidit, NISI, ut legatur: Et ego nõ diligo,niſi expectationem concoctionis: non ſatisfecit poſterioribus uerbis,nec ſententiæ Principis.Ex quo elicitur etiam ratio noſtra in pituita, iuuat febrem accendere iuxta illud 4. Aphor. 57. Qui à conuulſione aut diſtentione neruorum tenentur,febre ſuperueniente liberãtur,& 6. Aphoriſm. 51. ceſſat igitur ratio Galeni quòd medicamentum excalefaciat. Secunda autoritas habetur 4. primi cap. 3. iuxta medium, cùm dixit: Et ſimiliter cùm non fuerimus ſecuri, quòd uirtus uſque ad horam concoctionis perduret,euacuabimus eam:poſtquam nobis cauerimus, ut ſubtilis incraſſetur,& craſſa ſubtilietur.Nec ualet quòd dicas, antea illum dixiſſe,In ſubtili,niſi ſit mobilis, expectandam eſſe coctionem: & quæ in uno eſt membro prorſus non mouendam.Nam manifeſtè illud dicit, ubi

ſpes

ſpes eſt uirtutem ſuffecturam uſque ad ſtatum morbi:hoc uerò ubi timemus:uult tamen in omni caſu præparationem præcedere. Tertia autoritas eſt 1.4.tract.2.cap.36.de cura tertianæ nothæ. Et de ſolutiuis in principiis eius quæ ſunt propinquiora æqualitati,eſt aqua Galeniabin decocti, & ſyrupus acetoſus. Et fortaſsis ponemus in ea caſsiam fiſtulam:& ualidius hoc eſt, ut ponas in ea uirtutem turpethi. Auerroës quoque & ipſe adducit (7. Collectaneorum cap.9.ubi hanc mouet dubitationem) duas rationes in materia ſubtili:Prima eſt illa, Facilius euacuatur, quàm ſi incraſſetur.Et reprobat ex experimento:& eſt autoritas Galeni in de Purgantium medic.facultate,poſt medium,ibi: Quæcunq; igitur nigram bilem purgant, liquidiora prius ac tenuiora ex illa trahunt: inde craſsiora: igitur ſubtiles humores non debent concoqui. Item in illis febribus materia multa eſt iuxta os uentriculi,quę nimium offendit,igitur(dicit)ſanguis mittendus: multo magis medicamento ſubducenda erit. De craſſa nos olim multa adnotauimus in margine dum XXI. ageremus annum, ſed non potuimus totum emendare:ideo ſic iacet impreſſus, cum imperfectis noſtris caſtigationibus: etiam ſuppreſſo (ut alias diximus) noſtro nomine. Eſt igitur ratio, materia pituitoſa paulatim poteſt concoqui & tutius, & ut concocta eſt expurgari debet. Et dat exemplum de onere, quod melius fertur in pluribus uicibus per partes diuiſum, quàm totum in una:additq;,quod dictum Gal. de expectatione, intelligitur in ſecuris morbis. & quòd cum Galenus 1.ad Glauconem 11. paulatim concoquat, & expurget materiam in quartana:quanto magis in febre ex pituita,quæ minime uacat periculo etiam magno, id erit faciendum. Sed Auicenna prima quarti tract.2.cap.7.contra rationem primam Auerrois inuehitur, cum dixit: Humoris autem cholerici digeſtio eſt,ut conuerſus à ſubtilitate fiat ſpiſſus:& aqua quidem frigida facit illud.Et pro hoc adducit tres rationes:Prima eſt:Concoctio fit per ſubſtantiæ ad mediocrem conſiſtentiam deductionem,ſed bilis ipſa iuſto tenuior eſt, igitur incraſſari debet. Aſſumpta propoſitio habetur primo de ſimpli.medic.cap.24.Quod plane tenue eſt,id medicamenti facultatem effugit, ac etiam in parte ipſa ſigitur.& 4.de Locis cap.9.Bifariam cōtingit quòd aliquis multum tuſsiendo pauca expuat; aliis ob craſſum & lentum,aliis ob tenuem humorem. ſiquidem tenuis,cùm ſubleuatus eſt à ſpiritu,diuiſus refluit. Idem habetur 2.de Criſi 10.& 3.de Ratione uictus,in principio.& 1.Epidem.par.primi Commen.25. Altera ratio eſt dicta de urina,quæ initio caret ſedimento in tenui materia,inde acquirit illud,igitur concoquitur. Tertia:Si materia ſubtilis cocta eſſet, natura in principio poſſet criſim recte perficere. tandem præcinit præana dicens(quamuis & ad Raſim uerba hæc torque-

ri poſsint,qui cum Auerroë in hoc conſentit) Forſitan quòd uir iſte non uidit hoc ab antiquis,ideo ſufficiet illi quòd bene opinetur de Hippocrate & Galeno.Manardus quoq; rationes ſuas addit,quę ſunt quatuor:Prima:Si athletæ boni habitus homines purgādi ſunt,1. Aphor.3.multo magis ægrotantes ob multitudinem. Confirmatur ratio,quia ſuperueniens athletæ febris non debet auferre intentionem curatiuam. adducit etiam, ſe:XLVIII. annis ſic agendo felicem habuiſſe in medendo ſucceſſum.Secunda:Eadem in turgente quæ ſunt pericula, in multa inueniuntur: ſed in turgente debemus,igitur debemus etiam in multa purgare.Confirmatur,quia facilius eſt reprimere turgentem quàm multam:item quia ſicut turgens occurrit medicamento,ſic multa ubiq; occurrit.Tertia:Quia Galenus 7.Artis cura.cap.11.educit bilem in uentriculo exiſtentem cum picra abſq; cōcoctione,igitur pari ratione & in aliis. Quarta:Quòd in 5.eiuſdem cap.12.docet expurgandam materiam in peſtilenti febre,quæ tamen non turget:idem ut diximus 1.de Differentiis feb.cap.4. Humida corpora exiccentur,plena euacuentur.Sed in 5. Artis cura.hoc non habetur expreſſe. Propter hoc aliqui dixerunt, multam materiam eſſe turgentem, ob multitudinem. Alii,ſubtilem omnem & calidam, quia moueri facile poteſt,ideo mobilem dici poſſe. Alii,quòd prohibet eradicantem purgationem. Accedit quarta, Auicennæ & Auerrois expoſitio:quòd loquitur in his qui concoctionis tempus expectare poſſunt.

Contra primam interpretationem Gal. 12. Artis curat.cap.3. & prima quarti in cap.de cura ſyncopalis humoroſæ non purgant, cùm tamen ſit periculum maximum etiam de ſuffocatione ob multitudinem: igitur multo minus in aliis. Contra ſecundam, ſequitur quòd in omni caſu debemus purgare: nam intelligendo materiam turgentem omnem quæ moueri apta eſt, omnis materia erit turgens. Galenus etiam 1. de Criſi 9. exponens hunc locum inquit: Verbum furerent de animalibus dici conſueuit propriè, quæ ad coitum rapiuntur: tranſlatum autem eſt ad eas, quæ properant,& celeriter mouentur ægritudines,& pręcipuè cum laborantis ſenſus ab inordinata humorum & ſpirituum agitatione irritatur: nam in his quiſpiam cum ratione tantum medicamento utetur:cum adiuuantem ſponte habeat ſuperabundantem humorem motum, ad faciliter attrahendum. Contra tertiam (quæ fuit Gentilis & Iacobi,qui traxerunt uolentes medicos in errorem noſtri temporis) eſt litera Gal.in Commento 23.primæ par. Aphor.cum dixit:Hucuſq; locutus eſt de qualitate,nunc uult loqui de quantitate,igitur ſic interpretando locutus dſet de quantitate:quia docuiſſet non eſſe eradicatiuè (ut dici ſolet) euacuandum.Item in 2.Aphor.29.docet non turgente materia miſsionem ſanguinis,

nis,ut fortior euadat natura;non autem purgationem, niſi turgeat:igitur prohibet in non turgente minuentem purgationem. Auicenna quoq;, ut dixi,non facit in febribus hoc,ut dicam etiam in quibus maximè conueniret, ut in hemitriteo: nam de latica ſoluemus inferius dubitationem. Item ſequeretur, quòd oportet concocta materia totam ſimul euacuare: hoc autem eſt falſum in apoſtematibus 6. Aphor. 27. & in quartana,ut dixi. Sequeretur etiam,quòd præceptum eſſet abſurdum:nam cruda materia educi tota non poſſet,quin prius homo ad ſyncopim perueniret.hoc autem iam docuerat in 3. Aphor.eiuſdem particulæ.Item 4.Regim.acut. 38.dicit rationem purgandi ſumendam eſſe ex Aphoriſmis. Sed hæc ratio ſic ſumpta eſt imperfecta,quia non docet quomodo minuendo debeamus euacuare.cumq; eundem Aphoriſmum in tractatu,Quos & quando,recitet, illius præcepta ſequens, patebit eum tractatum eſſe incompletum, cùm de eradicatiua, non minuente purgatione ſolum loquatur. Contra quartam expoſitionem:Materia ſi ſit ſuperior ad uirtutem computata malitia & multitudine ab initio, igitur & multo magis facta euacuatione,quia plus deperditur de uirtute & maius fit augumentum in febre & obſtructionibus,quàm euacuetur de materia:aliter natura rectè operaretur expurgando materiam ab initio:quod tamen eſt falſum, ut dictum eſt 1.de Criſi 8.dicit enim: Deberet eſſe bonum, ſaltem ratione cauſæ,ſi non ratione ſigni:ſed non eſt,neq; etiam ratione cauſæ.& idem 4. Aphor. 22.Præterea regula illa eſſet nulla,quia eius oppoſita ſeruaret morituros, & in uicturis maius afferret iuuamentum, igitur regula Hippocratis falſa. Eſſet etiam facile ſic interpretari omnes autoritates, cùm Galenus & Hippocrates totiens repetentes Aphoriſmum hunc, nunquàm huius meminerint exceptionis. Eodem modo peccant dicẽtes, quòd hoc eſt dictum ſolum ratione materiæ crudæ & coctæ, non autem ueneno-ſæ, aut multæ, uel præfocantis. Sed hoc eſt falſum, cùm excipiat materiam turgentem.

Ideo ſcire primò expedit: quòd in materia expurganda tria conſiderantur,Qualitas,& hanc docuit in 2. Aphor.primæ par. Tempus, & hoc docuit in 22.eiuſdem:& Quantitas,& hanc in 23.

Sciendum etiam eſt, quòd ex materia cruda educta ſequuntur quinq; incommoda:Primum eſt,Lucta & labor uirtutis,inde ſæua ſymptomata, deliquia animi,nauſea,uertigo,tormina,2. Aphor.9.Secundum eſt,Colliquatio membrorum,4.Regim.acutorum 22.Tertium eſt,quòd materia è loco mota, non amplius concoquetur. Quartum,quòd accident obſtructiones. Quintum, quòd accendetur febris. Hæc patent ex locis adductis tum maxime ex 24. primæ part. Aphoriſmorum hæc tamen par-

tim

tim ad crudæ, partim ad non præparatæ materiæ eductionem conſequuntur.

Eſt uerò ſciendum etiam quid interſit inter coctionem & digeſtionem: uel διαφόρησιν καὶ ἀνάδοσιν. Eſt igitur Concoctio, conuerſio in ſubſtantiam,nutrire,uel expelli commode aptam, cùm à putredine uindicatur. Digeſtio autem euacuatio,quæ per poros fit corporis:ut 5. de Simpli.medi.cap.9.poſt principium, ibi: Cum autem quicquàm coquere conſilium eſt.& 12.Artis cur.cap.2.At qui Arabum libros uerterunt, & Conciliator ac Truſianus,Gentilis, Iacobi ambo, & cæteri huius claſsis,per digeſtionem coctionem,& præparationem intelligunt.

Nec nos latere decet,quòd Princeps per minutionem materiæ, quandoq; intelligit lenientia,& lubricantia:nam prima 4.tract.2.cap.7.cùm dixit parum ante medium: Tunc oportet poſt illud, ut occuperis in digeſtione, & euacuatione, quæ non eſt ſecundum ſemitam minorationis,& alleuiationis:& iam diximus eam:& iam dixerat ſectionem uenæ, & uomitoria,& lenificationem ſolum,igitur per minutionem factam medicamento,intelligit eam quæ fit cum leniente.quod & confirmatur à Gal.11. Artis curat. 9. in principio. Putredo minuenda eſt cum his, quæ aluum deiiciunt, & urinam mouent: Qualia autem ſint,declarat cum mulſa & apomelli:nam 3. Regim.acutorum 12. dixerat Hippocrates, quòd mulſa multa biliosa deiicit.Quare hoc firmum ſit licere purgare lenientibus ex Hippocrate & Galeno,in morborum initiis. & quòd lenientia etiam putridos trahunt humores. Sed de his Aphoriſmus non intelligitur. Quod uerò elleborum ſuadeat 2.Regim.Acut.11.tanquàm coctionem haud impedientem,Galenus in plurimis refugit: quanquàm materiam fluentem adhuc, turgentem dicere poſsimus. Sed hoc tamen in comparatione ad peplium tantum dixit Hippocrates.Inconuenientia. tamen quæ Galenus in fine Commenti refert, ad errorem operationis, non ad operationem ipſam referri debent. Et niſi Auicennæ ſententiam ad hunc traxerimus ſenſum, manifeſtum eſt illum cum cæteris Arabibus in hoc conſenſiſſe: quòd multa exiſtente, materia ſit minuenda: cùm timor affuerit,ne non poſsit ad ſtatus tempus æger peruenire.Inquit enim illico poſt iam adducta uerba:Et non euacues materiam in calido,nec frigido,niſi propter neceſsitatem. Manifeſtum eſt,non de turgente illum loqui, cùm poſtmodum declaret. Item, quia frigida turgens eſſe non poteſt. Cauſa erroris Arabum fuit ratio ſoluta iam à nobis. Et quanquàm ſic ſenſerit in de peſtilentiali febre nobiſcum non diſſentit:nam non ratione materię peccantis, ſed præſeruandi purgat: nec enim nos alterius rei cauſa prohibemus medicamentum,ſed cum naturam peccantem uelis expurgare. Vt igitur

breui

breuibus rem abſoluam: Febre non aſsiſtente coctio non eſt neceſſaria,ſed ſola præparatio:& ideo etiam in interpolatis, quia dies uacuus eſt à febre, licet materiam ſubtilem educere,ut in tertiana:ſi tamen non educas, melius erit. In materia craſſa coctio eſt expectanda. Lenitiuo educere licet: imò illud eſt fluxum corpus reddens: hoc educere poteſt materiam etiam morbi,ſed in uia exiſtentem. Ideo nullum eſt ex commemoratis periculum,naturæ enim eſt opus.In peſtilentia,& uulneribus, ac contuſionibus, indigemus exiccantibus purgatoriis: ut catapotiis ex aloë,croco, & myrrha,cum aceto exhibitis:ratione materiæ peccantis nequaquam.Illud etiã intereſt inter medici,& naturæ opus, quòd illa multa agit utiliter, quæ medicus neſcire cogitur: ut ſi in fine augumenti materiam expellat,cùm medicus ſtatum debeat expectare: nam natura ſcit ſe ſeparaſſe, medicus hoc tunc ſcire non poteſt.

Auer. 7. Collectaneorum cap. 9. addit unum detrimentum crudam materiam expurgantium,quòd bonam materiam malæ permiſcent.Celſus lib. 3. cap. 4. cenſet ut mollientibus uti poſsit per initia febris:purgantibus nequaquam, niſi rarò admodum, turgentem materiam inſinuans. Stante igitur cruditate uomitus eſt ciendus,ſi ſit in uentriculo: uel clyſtere educi debet,ſi in inteſtinis.Educit autem etiam ex meſenterio & hepatis cauo 12. Methodi, & 2. de Compoſitione medic. ſecundum locos: in reliquis quieſcendum,ſi aluus lenis ſponte ſit.

Sed cùm materia in non febricitante facta præparatione,nunquam indigeat coctione,in febricitate niſi turgeat, ſemper indigeat & præparatione ſimul & coctione: cauſa huius differentiæ declaranda eſt.Igitur ubi nõ eſt febris,nec putredo,ibi non eſt calor præter naturam:nam 4. Meteororum,paſsiuæ qualitates ſemper ab actiuis gubernantur. Si igitur à frigore,fit congelatio: ſi à calore,uel natiuo, & ſic animata nutriuntur, inanimata conſeruantur: uel externo,& ſic putreſcunt: uel ab utroq; ſimul natiuo & externo gubernentur humidum & ſiccum, & fit ſuppuratio. In omni igitur uiuente cùm ſit putredo, ſemper ſuccedit ſuppuratio: ſed ſi calor naturalis fortiſsimus ſit,ſuppuratio euadit perfectiſsima,& putredo ac calor præternaturalis ex toto finitur. ideo ibi non eſt fœtor nec color, nec ſubſtantia mala, nec dolor, ſed pruritus quidam ſolum. Si uerò calor natiuus debilis fuerit eo putredo magis uincit & ſuppuratio minus, quo magis innatus calor debilis extiterit.Semper attamen, etiam in moriente, agit calor naturalis actionem ſuam,quæ eſt ſuppuratio: ſed tantam,quãta eſt eius magnitudo. unde ubi dolor maximus, odor teterrimus, color uiridis uel niger,ſubſtantia inæqualis, & ſubtilis, ac fluxa, ibi minimum eſt de operatione caloris naturalis, nec præternaturalis in eo ſaniei genere finitur, ſed manet adhuc.Et idem eſt iudicium de materia febris, quod

eſt de materia puris ad unguem: nam & ibi duo calores, & reliqua ut prius. Sed in exteriori phlegmone non eadem ratio quæ in interno, aut febre: nam phlegmon exterius ſi incidatur ante finitionem caloris præternaturalis, id eſt ante perfectam ſuppurationem, aëre ingrediente, non poteſt amplius finiri coctio à naturali calore: igitur calor præternaturalis manebit: igitur neceſſariò conuertetur in ſinum, ſeu fiſtulam, quia ſanies illa nunquam finiri poteſt. Alia autem detrimenta, quæ ſequuntur ad talem ſectionem ut uehementia doloris, & fluxus materiæ, in ſectione immaturi phlegmonis, licet ſint magna, eueniunt tamen per accidens, & non per ſe, nec ſemper. In febre igitur ſi materia nondum cocta ſit, adhuc manet calor putridus, & ideo natura non dominatur illi materiæ, quia calor putridus & ipſe dominatur: nec eſt finitus, quare educes omnino nihil de materia peccante: nam calor putridus tuetur à natura rerum uniuerſali. medicamentum igitur loco eius trahet bonos humores, & uexabit naturam. Et hæc eſt ratio dicti Hippocratis ſuperius adducti 4. Regim. acutorum 22. In duobus tamen caſibus educit: primò, ubi materia turget, & hoc quia calor præternaturalis iam diligit ipſe motum; & ideo manifeſtum eſt quòd oportet ſolum educere materiam quæ acta eſt in motu, non quæ poteſt moueri, aut quæ iam reſedit. Oportet etiam medicamentum eſſe ualidiſsimum, quia totum periculum eſt, ne nō trahat, uel non totam. Et ſi dicas, quòd 2. Regim. acut. 11. in fine commenti, Galenus refugit nimis ualidū: Dico, quòd iure ibi, quia relinquitur phlegmon iam factum, poſt euacuationem: quod coctione indiget, & multa uirtute etiam ad expurgandum: & ideo talis expurgatio eſt ualde periculoſa, ex utroq; latere, ſeu nimis ualida ſit, ſeu debilis. & Galenus ob id iure merito quaſi diſſuadet eam. Secundus caſus eſt, ubi materia ſit in inteſtinis, trahitur enim per conſequentiam ſecum, & aliorum humorum, qui ſunt in dominio caloris naturalis. & ideo melius operatur lenitiuum in hoc caſu, quàm purgans medicamentum: quia illa materia non deſcendit, quia obediat medicamento, ſed quia ruit, ratione grauitatis ſecum, & bonorum humorum. Et ideo per ualidiſsimum medicamentum poſsibile eſt ut cum maxima quantitate optimorum ſuccorum exigua portio etiam putreſcentis materiæ deſcendat. Et quòd hoc ſit uerum, patet: ſi enim in phlegmone non ſuppurato materia mala non obedit gladio, & manibus, cùm inciditur: quanto minus materia mala, poſſeſſa à calore externo in febribus, obediet medicamento? Ex hoc patet igitur uera ratio, & quaſi neceſſaria curationis fiſtularum, qua omnes ſinus curari poterunt, per tres intentiones, ut nullus ſit inſanabilis. Patet etiam quòd febre non exiſtente omnis humor medicamento obedit, facta præparatione: quia eſt in poteſtate ſolius caloris innati.

His

His uiſis, declarabo primò quædam ad hoc pertinentia, poſtmodum ſoluam argumenta contra Hippocratis ſententiam adducta. Eſt igitur primò ſciendum, quòd pituita à crudo humore differt: quia humor crudus eſt craſsior,& minus lentus,frigidus,humidus:at fluxilis pituita,ut 4. & 6.de Tuenda ſanitate,& 1.de Alimentis,& libro de Plenitudine,& 10. de Medicamen.ſecundum locos,colligitur. Si igitur uentriculus contineat humores crudos,aut bilem,aut putreſcentem humorē,uomitus proritandus,4.de Tuenda ſanitate,& 2. de Medic. ſecundū locos, in De cura doloris capitis ex ebrietate, A pollinarii autoritate.& Aëtius lib.4.cap.51. & Paulus lib.1.cap.32.non enim tutum eſt concoctionem expectare:nam uel corrumpentur magis,ac ſuperingeſtos cibos uitiabunt:uel etiam ſi ex uoto ſuccedat res,concocti nimium uenas replebunt. Dolores etiam capitis poterunt excitare,libro de Remediis paratu facilibus. Eadem ratio in nidoroſa uel acida eructatione, ut 8. Artis curatiuæ, ſi tamen uitium naturale non ſit.Porrò in his omnibus ut uomitus communis eſt,ſic prouocandi ratio,omnino ſingulis diuerſa eſt. Cum medicamento uerò ne tentaueris:& ſimiliter ſi humores ſint ultra hepar crudi, quamuis febris non adſit, medicamento non ſunt educendi. obſtruent enim ut 4. de Tuenda ſanitate.

De turgentibus humoribus conſiderandum eſt:non enim ſemper euacuationi parcendum,cùm crudi humores affuerint.nam uix in principio febrium deeſſe poſſunt crudi humores. Educendus igitur eſt turgens humor,præparatis humoribus crudis prius, ſi in uia affuerint 1. Aphor.24.ſi tamen uel ingens periculum uexet,uel in uiis ipſis crudus humor non affuerit, quod ex uictu præcedente, tum hypochondriorum habitu licet coniectari,eadem die purgandus:ut 4. A phor.10.Maius enim eſt in mora, quàm in fruſtratione periculum.

Ad argumenta Auicennæ,cùm nos tueamur opinione eius (ſiquidem quod ſubtilem materiam cum putreſcit,non debemus,quia nō poſſumus, euacuare ante coctionem:in non putreſcente autem ſufficit ſola præparatio,ut in aqua aſclitis & eryſipelate) reſpondere non debemus niſi ad tertiam autoritatem, in qua illud eſt diligenter animaduertendum, quòd cum in continuis concoctio ſemper expectanda ſit febribus: in febre carentibus morbis nulla ſit concoctio expectanda, utpote quæ prorſus nulla ſit, intermittentes medium locum poſsident: quod in diebus quibus æger non laborat febre eoq; magis ſi longa ſit intermiſsio materias non febri proprias purgamus. Admonemus itaq;, errorem eius eſſe grauem, quòd exiſtimet frigidam aquam,non concocta materia,ut concoquat exhibendā eſſe. hoc enim falſum eſt,ut 1. de Regim.uictus acutorum iuxta

finem.& à Paulo libro 2.cap.29.

Cauſa uerò cur natura in initiis acceſsionum humores tenues prius pellat,3.Prorhiticorum 58.cùm non dominetur materiæ putridę:Reſpondeo,quòd motus ille fit per uillos, & hoc modo materia mala obedit per accidens ſi non ſit lenta, ut etiam in lenitiuo dixi. Ex hoc non ſequitur, quòd idem poſsit fieri medicamento, cùm attractio eius ſit à proprietate.

Ad argumenta Raſis patuit uera cauſa, cur non purgandum, & præcipua,quia non poſſumus:& ſic patet ad primum. Ad ſecundum: Licet ubi febris non eſt,ubi turget materia,ubi iam concocta eſt, ſi natura non plene totam eduxerit.2. Aphor. 12. Ad tertium,Agit prauum ſe Galeni cuſtodem, quandoquidem liceat ab initio dicere, quòd ſanguinis miſsio partem materiæ peccantis educere poteſt: quia ſectio uenæ euacuat non à proprietate,ſed grauitatis ratione. Ad quartum: Ipſe cum Manardo nil aliud faciunt, quàm quòd multos ſe occidiſſe homines fatentur:non animaduertentes, ſe deceptos ex ſucceſſu eorum qui febre non laborabant. Exemplum eius de icteritia non eſt ad propoſitum, cùm ibi non adſit febris:ideo purgandum,cum nulla poſsit coctio ſuccedere alia:ideo prætermiſſa purgatione ab initio par eſt hydropem aduenire.

Ad rationem noſtram, ſi modo febris etiam profit, ſolis calefacientibus erit excitanda: non tanto incommodo quale per medicamentum accerſitur procuranda: etſi Aphoriſmi etiam illi non de medici operatione loquantur, ſed naturæ: quare nec in pituitoſa febre purgatio conuenit.

Auerrois diſputatio, & Auicennæ, an paulatim concoquendum, & paulatim euacuandum, in libro de Purgationibus, longam quia ſeriem expoſtulabat,tractata eſt.

Ad rationes Manardi,ac alias,plenè ſatisfactum eſt:præterquàm ad ſecundam, ad quam dicimus, athletam illum aliquando debere purgari etiam febrientem:non ut educatur materia febris, quæ educi non poteſt: ſed ut educatur materia non uitioſa,ſola peccans multitudine.

Ex hoc tandem manifeſtum eſt, minuentem purgationem, in nullo caſu,& nunquàm competere. Nam ab initio non turgente materia nulla competit:in fine eradicatiua.turgente uerò in fine nulla eius merito,poſtquam in principio eradicatiua opus fuit.Et hoc in febribus.

FINIS.

